

Şehrimiz Mardin

ŞEHİRİMİZ MARDİN

Bu öğretim materyali 1739. sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Milli Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan "Şehrimiz Dersi Öğretim Programı'na uygun olarak eğitim materyali niteliğinde geliştirilmiştir.

**Mardin İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından yayımlanmıştır.
© Tüm hakları saklıdır.**

YAZARLAR

1. ve 2. Üniteler

“Bu materyalin ilk iki ünitesinin metin içeriği Temel Eğitim Genel Müdürlüğünce oluşturulan komisyon tarafından hazırlanmıştır.”

3. 4. ve 5. Üniteler

Bahri ÇABUK
Mehmet Ali DEMİR
Muhammed DAĞ
Seyithan ÖZDEMİR
Süleyman AKIN
Tekin ORUÇ
Yurdal DEMİREL

EDİTÖR

Mehmet Ali DEMİR

DİL UZMANI

Emre ECE

GÖRSEL TASARIM

Faruk GÜNEŞ
Serdar KARATAY

DİZGİ

Cumali BAŞTUĞ

ISBN: 978-975-11-5327-2

Baskı

Matbaa Sertifika No. 44676

**Mardin Sesi Gazetecilik Matbaacılık
Yayıncılık Amb. Dağ. San. ve Tic. Ltd. Şti.**

13 Mart Mah. Özel İdare Müd.
Arkası Sürücü Apt. No:3/B Artuklu-Mardin
Tel: +90 (482) 213 16 56

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

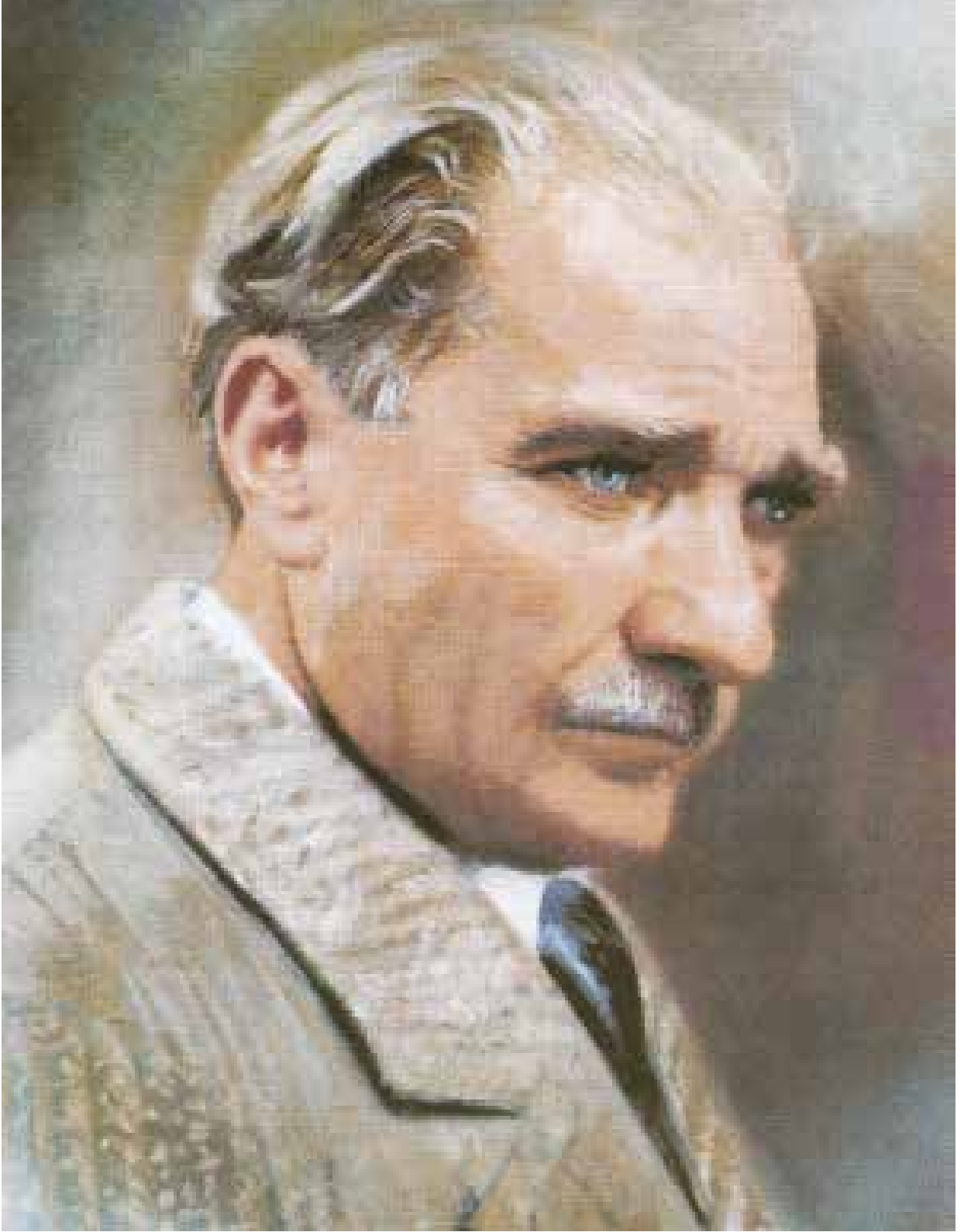
Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaid bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gafflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

Mustafa Kemal Atatürk

Başak diyarında gümüşü nakşeden; tarih müzesinin dil, din ve hoşgörü ambarı Mardin'in hikmetli ve mistik yolculuğuna hazır mısınız?

Yeşilin dalında barışı, altın sarısında yağı ile hoşgörüğü yoğuran, dünyaya eşsiz lezzet vaad eden zeytinin memleketi Mardin'i tanımaya hazır mısınız?

İçindekiler

1. ÜNİTE ŞEHİRLERİN HİKÂYESİ

1.1 BİRLİKTE YAŞAMANIN GEREKLİLİĞİ	11
1.2 ŞEHİRİ TANIYORUZ	14
1.3 ŞEHİR VE MEDENİYET	18
1.4 ŞEHİRLE İLİŞKİMİZ	23

2. ÜNİTE ŞEHİRDE YAŞAM

2.1 ŞEHİR VE SOSYAL YAŞAM	27
2.2 MEDENİ YAŞANTININ GEREKLERİ	30
2.3 ŞEHİRİN FIRSATLARI VE RİSKLERİ	33
2.4 ENGELSİZ YAŞAM ALANLARI	37
2.5 ŞEHİRDEKİ DİĞER CANLILAR	39

3. ÜNİTE ŞEHİRİMİ TANIYORUM

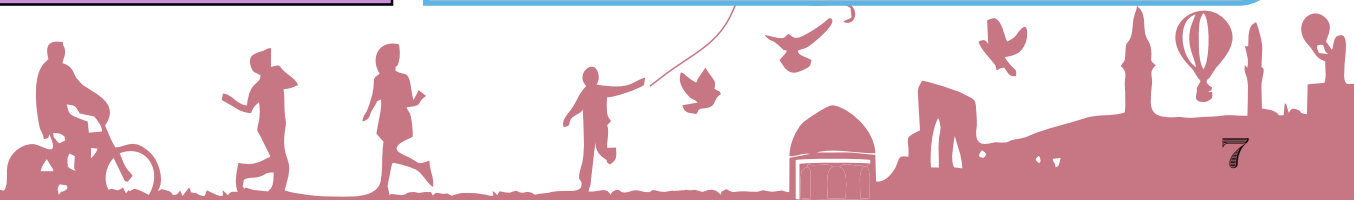
3.1 MARDİN COĞRAFYASI	44
3.2 İNSAN VE DOĞA	52
3.3 NÜFUSUMUZ	58
3.4 DOĞAL AFETLER	60
3.5 SANCAKTAN VİLAYETE	64
3.6 TARİHE YOLCULUK	86
3.7 KOMŞU ŞEHİRLERİM	95

4. ÜNİTE ŞEHİRİM ÇALIŞIYOR

4.1 MARDİN ÇALIŞIYOR	106
4.2 GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE EL EMEKLERİ	118
4.3 TURİZMİN PARLAYAN YILDIZI	125
4.4 YOLLARIN BULUŞTUĞU KAVŞAK	137

5. ÜNİTE ŞEHİRİMDE BEN

5.1 KÜLTÜR VE SANATIN BEŞİĞİ	150
5.2 MEDENİYETLERİN TARİHİ KAVŞAĞI	155
5.3 İLİM VE BİLİM YUVASI	180
5.4 GEÇMİŞ VE GELECEĞİN KÜLTÜR VARLIKLARI .	190
5.5 DİLLERİN SERAMONİSİ	205
5.6 ŞEHİRİMDE BASIN	207
5.7 EZAN VE ÇANLARIN EZGİSİ	210
5.8 ŞEHİRİMDE KÜLTÜR VE SANAT	214
5.9 BİLGİYE AÇILAN KAPI	218
5.10 SPORLA GELECEĞE KOŞAN ŞEHİR	221
KAYNAKÇA	229

1. ÜNİTE

ŞEHİRCİLERİN HİKAYESİ

- 1.1. BİRLİKTE YAŞAMANIN GEREKLİLİĞİ**
- 1.2. ŞEHİRİ TANIYORUZ**
- 1.3. ŞEHİR VE MEDENİYET**
- 1.4. ŞEHİR İLE İLİŞKİMİZ**

- Birlikte yaşamının gerekliliğini öğreneceğim.
- Şehri meydana getiren unsurlardan yola çıkarak şehrin ne olduğunu öğreneceğim.
- Medeniyetlere yön vermiş şehirleri öğreneceğim.
- Şehrin insana, insanın şehre olan etkisini öğreneceğim.

1.1

BİRLİKTE YAŞAMANIN GEREKLİLİĞİ

“Görsel 1.2”

Bir yolcu gemisi aniden kopan bir fırtınanın etkisiyle parçalanır ve dalgalar geminin içindeki yolculardan birini sürükleyerek adaya kadar götürür. Yolcu, kendisiyle birlikte kıyıya sürüklenen sandıklardaki yiyecek ve çeşitli eşyalarla hayatta kalma mücadelesi verir. Yolcu günler geçtikçe yaşadıklarını sandığın birinden çıkan deftere not eder. Şimdi onun yazdığı notlara göz atalım:

Kendime geldikten sonra adayı baştan sona dolaştım. Hiçbir insana rastlamadım. Galiba uzun bir süre bu ıssız adada tek başıma yaşamak zorunda kalacağım.

Geminin karaya vuran enkazından kurtarabildiğim eşyaları toplayarak küçük bir mağarayı barınabileceğim şekilde düzenledim.

Adada en büyük sorun vahşi hayvanlar. Bu hayvanlardan korunmak için mağaranın girişini büyük ağaç dalları ile kapattım.

Gemi enkazından kurtarabildiğim yiyeceği saklamak için bir depo inşa ettim.

Adanın içlerine giderek çeşitli meyveler topladım. Bu meyveleri kışın da yiyebilmek için kuruttum.

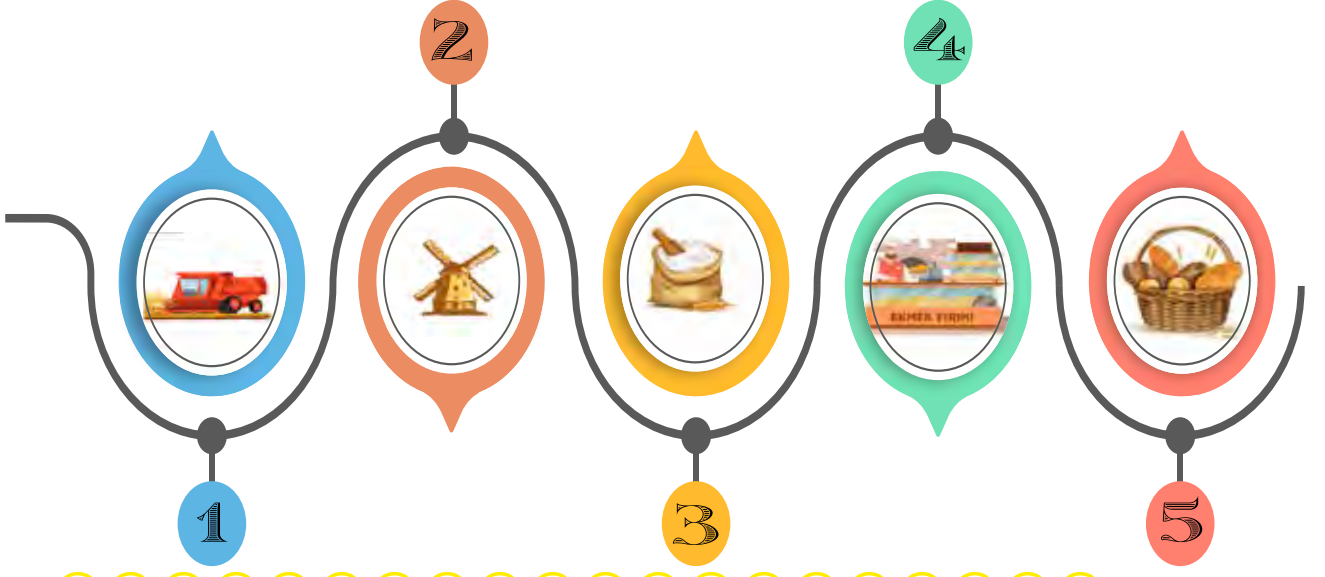
Adaya sürüklenen yolcu birçok sorunla tek başına mücadele etmek zorunda kalmış. Kendi yaşamımızı düşünelim. Bir gün içinde nelere ihtiyaç duyuyoruz? Bu ihtiyaçları tek başımıza mı yoksa birilerinin desteğiyle mi karşılıyoruz?

Pek çok insanın katkısıyla sütüm içmeye hazır.
Peki ya öyle olmasaydı?
Terziler olmasaydı, kıyafetlerimi nasıl dikerdim?
Arkadaşlarımla ne kadar çok şey paylaşıp eğlenceli vakit geçiriyorum. Ya onlar olmasaydı?
Bu yollar yapılmasaydı, araba ya da şoför olmasaydı, okula nasıl ulaşırdım?
Öğretmenim olmasa bu kadar bilgiyi nasıl öğrenirdim?

Günlük yaşamımızı sağlıklı şekilde sürdürmek için birçok şeye ihtiyaç duyarız. Yemek yemek, giyinmek, barınmak, eğitim görmek ve çevremizle iletişim kurmak bu ihtiyaçlarımızdan yalnızca birkaçıdır. Tüm bu ihtiyaçlarımızı tek başımıza karşılamamız mümkün değildir. Bu nedenle topluluk hâlinde yaşarız. Yaşadığımız yer bir köy olabileceği gibi bir şehir de olabilir. Nerede yaşarsak yaşayalım her zaman bir iş bölümü ve iş birliği içindeyiz.

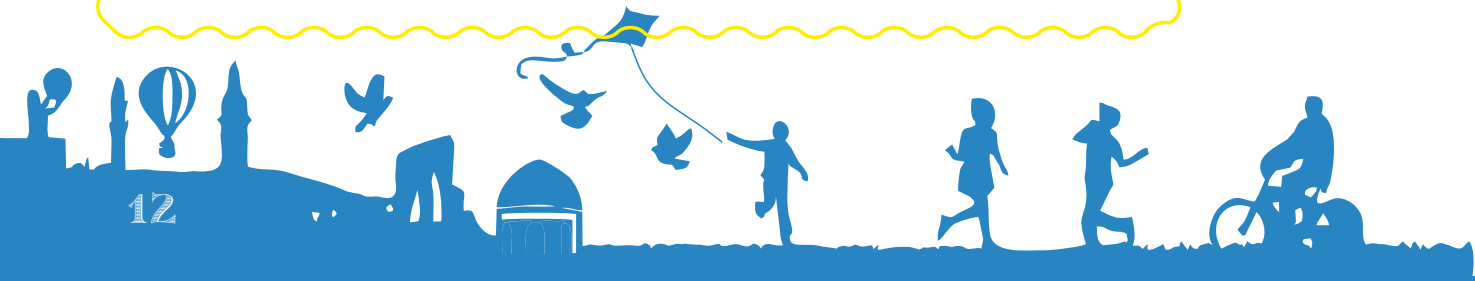

Günlük hayatımızı düşünelim. Sabah kahvaltısında tükettiğimiz yiyecek ve içecekler farklı kişiler tarafından üretilip bizlere ulaştırılmaktadır. Örneğin yediğimiz ekmek, soframıza gelinceye kadar birçok aşamadan geçer. Buğdayın ekilmesi, hasat edilmesi, öğütülerek un hâline getirilmesi ve unun da hamur yapılarak pişirilmesi gerekir. Bu işleri yapabilmek için birçok araç gerece ihtiyaç duyulur. Bu araç gereçleri üretebilmek için de çeşitli mesleklerden insanlara ihtiyaç vardır. Tek bir insanın, bu işlerin hepsinin üstesinden gelmesi oldukça zordur.

Gün içerisinde ulaşımımızı sağlayan şoförler, okulda eğitim aldığımız öğretmenler iş bölümü içinde ihtiyaçlarımızı karşılayanlardan birkaçıdır. O hâlde iş bölümü yaparak ihtiyaçlarımızı kolaylıkla karşılayabiliriz.

Toplumsal yaşamın temelini kişiler arası iletişim oluşturur. Yaşamımız boyunca ailemiz, arkadaş, akraba ve komşularımız başta olmak üzere toplum ile iletişim hâlinde oluruz. Sosyal çevremizi oluşturan insanlarla sağlıklı ilişki kurmak için doğru bir iletişim kurmak gerekir. Bu iletişim karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı olmalıdır. Böyle bir iletişim bizlere yardımlaşma ve dayanışma duygularını aşlar. Böylece çevremizdeki insanların sorunlarına duyarlı bireyler olarak mutluluklarını ve üzüntülerini paylaşırız.

ŞEHİRİ TANIYORUZ

1.2

“Tarih öncesi dönemlerde insanlar yaşamlarını nasıl sürdürüyorlardı? Hiç düşündünüz mü?” Şimdi geçmişe bir yolculuk yapalım ve bu sorunun cevabıyla birlikte insanların yerleşik yaşama nasıl geçtiğini ve bu yerlerin şehir hâline nasıl geldiğini öğrenelim.

“Görsel 1.3”

Günümüzden yaklaşık 12.000 yıl öncesine kadar insanlar yaşamlarını göçebe olarak sürdürüyorlardı. Yiyecek bulmak için sürekli yer değiştiriyor, hayvanları avlayarak ve bitkileri toplayarak karınlarını doyuruyorlardı. Mağaralarda ya da geçici barınaklarda yaşıyorlardı. Sonra yaşamlarını tamamen değiştirecek bir gelişme yaşandı. İnsanlar tarım yapmaya başladılar ve vahşi hayvanları evcilleştirdiler. Çiftçilik yapmaya başlayan insanlar ekinlerine ve hayvanlarına bakmak için yerleşik yaşama geçtiler. Yerleşim yeri olarak nehir kenarlarındaki düz ve verimli arazileri seçtiler. Böylece arazilerini kolayca sulayabildiler.

Kendilerinin ve hayvanlarının su ihtiyacını karşılayabildiler. Tarım ve hayvancılıkla birlikte besin kaynaklarının artması nüfusun da artmasını sağladı. Nüfus artışıyla birlikte bu ilk yerleşim yerleri köylere dönüştü. Köylerde yaşayan insanlar ihtiyaçlarından fazla ürün elde ettiler. Kendilerini ve ürünlerini saldırılardan korumak için köylerin etrafını çevirdiler. Fazla ürünleri diğer köylerde yaşayanlara sattılar. O köylerdeki insanlardan da kendi ihtiyaç duydukları ürünleri aldılar. Böylece ticaret hayatını başlattılar.

İşte bu şekilde ortaya çıkan köylerden bazıları zaman içinde o kadar büyüdü ki köy olmaktan çıkarak şehir hâlini aldı. Şehir olarak nitelendirilebilecek ilk büyük yerleşim yerlerinden biri de ülkemizde Konya’da yer alan Çatalhöyük’tür. Çatalhöyük günümüzden yaklaşık 9.000 yıl önce 10.000’e yakın nüfusa sahip büyük bir şehirdi.

Çatalhöyük gibi ilk şehirler genellikle su kaynaklarında, verimli ovalarda, ulaşım yolları üzerinde, güvenlik açısından savunması kolay yerlerde kuruldu. Kalabalık nüfusun ihtiyaçlarının karşılanması için şehirde fırıncılık, kasaplık, demircilik, marangozluk, terziçilik gibi meslekler ortaya çıktı. Zaman içinde büyüyen şehirlerin belirli bir düzen içinde yönetilebilmesi, dış saldırılardan korunabilmesi gibi ihtiyaçlar yönetim birimlerinin kurulmasını sağladı. Böylece kral ya da meclis tarafından yönetilen şehirler doğdu. Şehirler barınma, güvenlik, eğitim, sağlık gibi insani ihtiyaçların en uygun şekilde karşılanabileceği yerler hâline geldi. Türkiye, Irak, Hindistan ve Mısır yeryüzünde en eski şehirlerin kurulduğu bölgelerdir. İlk Çağ’da kurulan şehirlerde evler, ibadethaneler, idari yapılar, dükkânlar, pazar yerleri şehri meydana getiren başlıca unsurlardır.

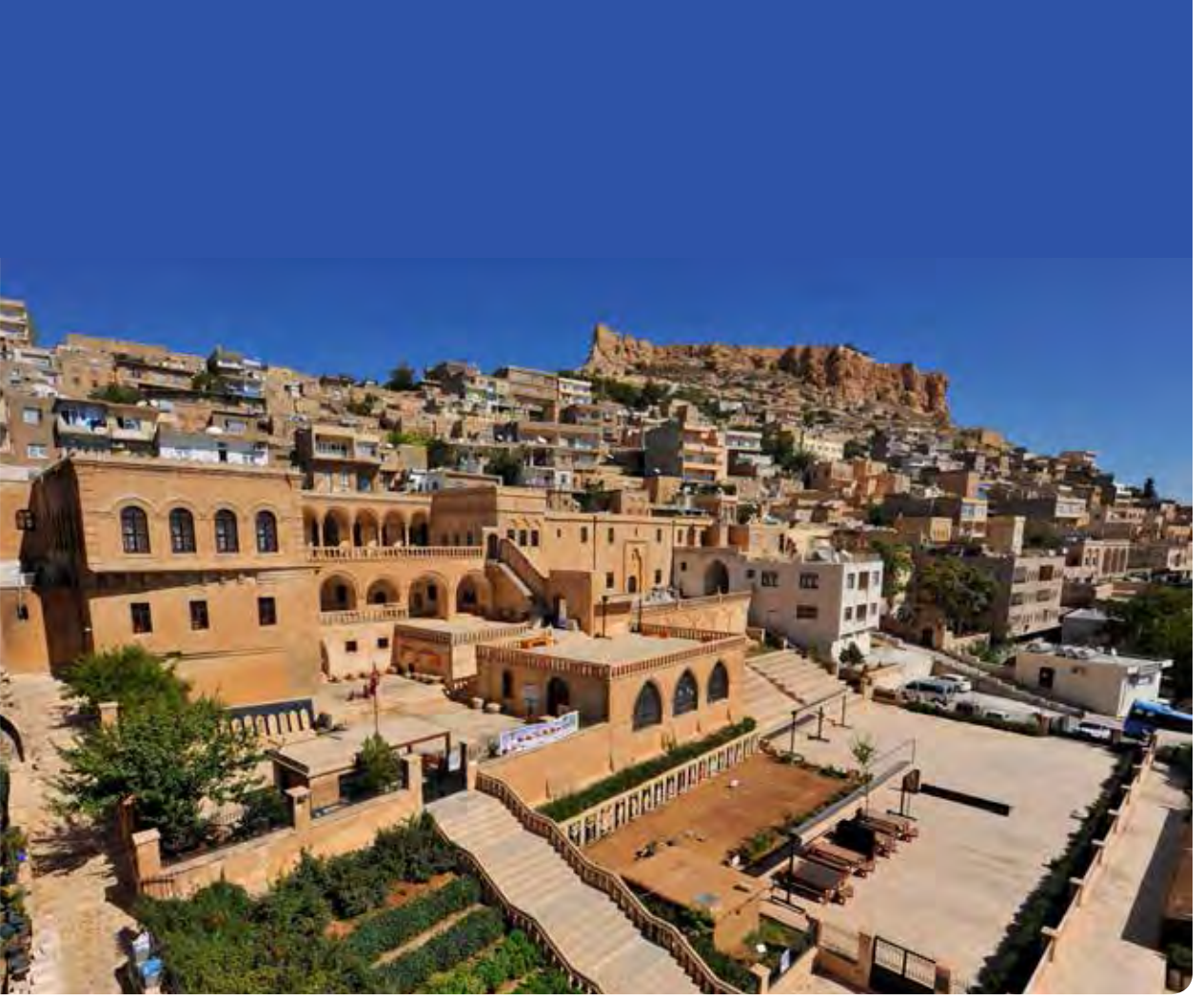
Geçmiş çağlarda kurulan şehirlerin bazıları büyüyüp modernleşerek günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Buna karşılık Truva, Efes, Hattuşa gibi ülkemizdeki pek çok şehir deprem, sel ve benzeri doğal afetler, salgın hastalık ve savaş nedeniyle yıkılmış ve yok olmuştur. Günümüzde bu şehirlerin olduğu bölgelerde yapılan arkeolojik çalışmalar o şehre ait birçok eserin gün yüzüne çıkmasını sağlamaktadır.

“Görsel 1.4, 1.5”

“Görsel 1.6, 1.7”

“Görsel 1.8”

Günümüzde şehirler artık eski çağlardaki görüntüsünden çok farklıdır. Teknolojik gelişmeler ve ulaşımın kolaylaşması yeryüzünde şehirlerin kurulmasına imkân sağlamıştır. 19. yüzyılda Sanayi Devrimi ile fabrikaların yaygınlaşmaya başlaması şehir nüfusunun giderek artmasına neden olmuştur. Dünya nüfusunun büyük bölümü şehirlerde yaşamaktadır.

“Görsel 1.9”

Ekonomik ve sosyal açıdan gelişmiş şehirler giderek daha fazla göç almaktadır. Deniz, hava, kara veya demir yoluyla insanların kolayca ulaşabildikleri şehirler ekonomik olarak da ön plana çıkmaktadır. Kocaeli, Gaziantep, Bursa bu şehirlere örnek olarak gösterilebilir. Tarihi geçmişi itibariyle köklü bir medeniyete ev sahipliği yapan ve güçlü devletlerin başkenti olan şehirler ilgi odağı olan şehirlerdir. İstanbul, Konya gibi şehirler bu özellikleriyle ülkemizde ön plana çıkmaktadır. Bu şehirlerdeki tarihî yapılar ve sanat eserleri turizm açısından da insanların ilgisini çekmektedir. Denizi, ormanları, gölleri gibi doğal güzellikleriyle insanların hem yerleşmek hem de tatil yapmak istediği pek çok şehir de bulunmaktadır. Antalya, Bolu, Nevşehir gibi şehirler bu özellikleriyle ülkemizde sayılabilecek pek çok şehirden yalnızca birkaçıdır.

Şehirler kırsal kesimlere göre nüfusun yoğun; eğitim, sağlık, sanat gibi hizmetlerin yaygın olduğu yerlerdir. Şehirlerde yapılar genellikle çok katlıdır. Sanayi faaliyetleri ve hizmet sektörü gelişmiştir. Kültür, sanat ve eğlence için birçok sosyal mekân bulunmaktadır. Altyapı ve ulaşım hizmetleri planlıdır. Şehirler, iş bölümünün hâkim olduğu planlı bir yönetime sahiptir. Okul, hastane, yol, çarşı, pazar, ibadethane, sinema, tiyatro, park, müze, kütüphane ve fabrika şehri meydana getiren fiziki unsurlardır. Şehir bu özellikleriyle belirli bir mekânı ifade etmektedir. İnsan, yaşadığı bu mekânı yani şehri düzenler ve şekillendirir.

İnsan öncelikle bir mekânı yaşanabilir bir yer olarak seçer. Daha sonra buranın çevre düzenlemesini, alt yapısını yapar. Çünkü şehirler insan eliyle yapılan ve geliştirilen yerlerdir. İnsan ve şehir birbirini tamamlar ve etkiler. Biri olmadan diğeri olmaz. Mekâna anlam ve değer katan insanın kendisidir. Terk edilmiş şehirler bunu bize en iyi şekilde anlatır. Örneğin Muğla'nın Fethiye ilçesinde yer alan Kayaköy, burada yaşayan Rumlar'ın Yunanistan'a göç etmesiyle terk edilmiş bir yerleşim yeri hâline gelmiştir.

ŞEHİR VE MEDENİYET

1.3

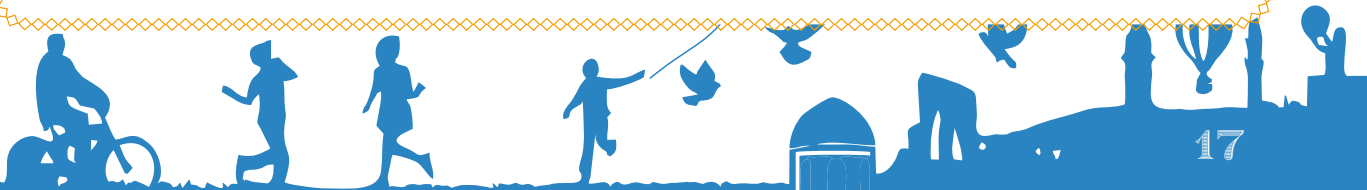

“Görsel 1.10”

“Medeniyet” ve “şehir”, anlam açısından birbirine yakın kavramlardır. “Medeniyet”; bir toplumun maddi ve manevi varlıklarının, düşünce, sanat, bilim ve teknoloji ürünlerinin tamamını ifade eder. Medeniyet, gelişmişliği ifade eder. Medeniyet kelimesinin kökeni Arapçada şehir anlamına gelen ve kökleri İslam dininin kutsal şehirlerinden biri olan Medine şehrine dayanmaktadır. Medine, peygamberimiz Hz. Muhammed döneminde zamanının sosyal ve kültürel bakımından en ileri şehirlerinden biri kabul ediliyordu.

Büyüme, nüfusun artışı ve bina sayısındaki artış şehirleşme için yeterli değildir. Şehirler adalet ve hukuk anlayışı, ayrıca karşılıklı saygı üzerine kurulur. Şehri oluşturan tüm insanların bu kurallara uyması gerekmektedir. Şehirler bu özellikleri ile farklılıkları buluşturan, insanları bir araya getiren mekânlardır. Günümüzde kültür ve ticaretin, bilim ve tekniğin zirvesini oluşturan şehirler farklı özelliklere ve farklı kültürel birikimlere sahip insanların kendilerini ifade etmelerine imkân vermektedir.

Şehir, bir medeniyetin etkisinin en çok hissedildiği ve özelliklerinin yaşandığı yerdir. Her bir medeniyet, kurduğu şehirlerle kendini ifade eder. Şehir ve medeniyet arasındaki ilişki, karşılıklıdır. Hem medeniyetler şehirleri hem de şehirler medeniyetleri etkiler. Şehirler, şehri meydana getiren anlayışın sahibi olan medeniyetin bir sonucu olarak kurulur. Bununla birlikte şehirlerin doğası ve içindeki insanı şekillendirme özellikleri medeniyetin şekillenmesine de etki etmektedir.

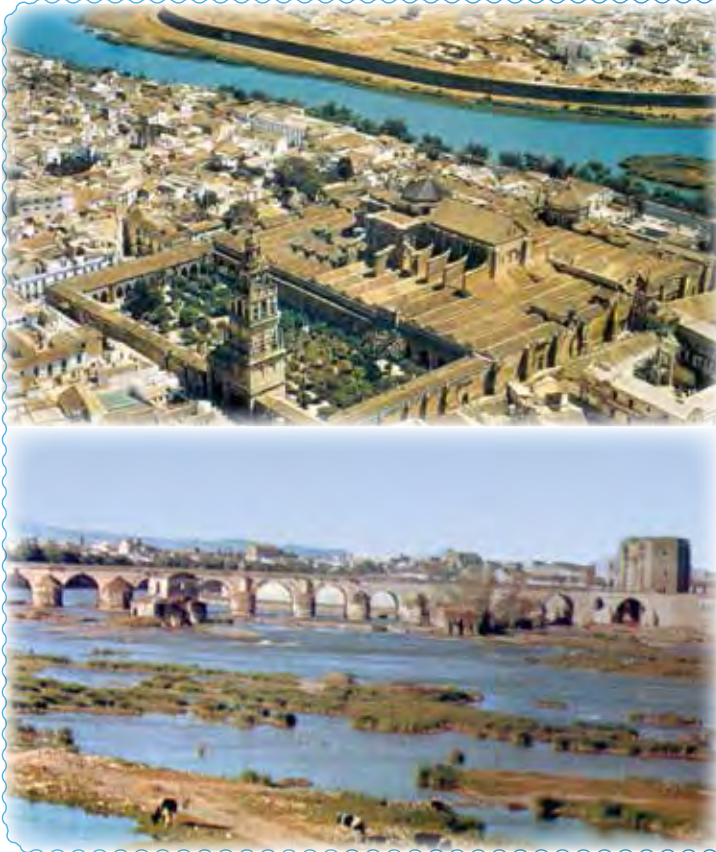

Şehirler sadece yerleşim yeri değildir.

Medeniyetler tarihi, bir bakıma şehirlerin tarihidir. Çünkü şehirler, bir toplumun medeniyet anlayışının şekillendiği mekânlardır.

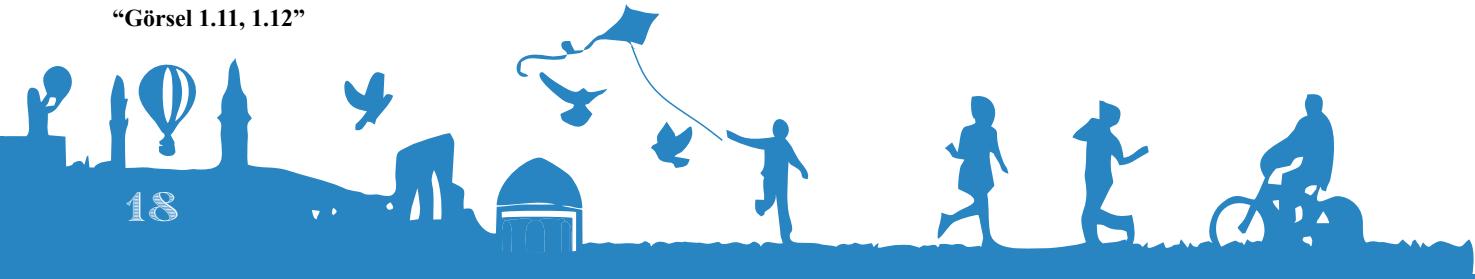
Şimdi dünyada medeniyetlere yön veren ve medeniyetleri temsil eden şehirlere göz atalım...

Kurtuba

Fenikeliler tarafından bugünkü İspanya’da kurulmuştur. Müslümanların İspanya’ya gelişiyle Endülüs Emevi Devleti’nin başkenti olmuştur. Bu dönemde Avrupa’nın en önemli eğitim, bilim, kültür ve sanat merkezidir. Burada açılan medreselerde dünyanın farklı bölgelerinden, farklı inançlara mensup dünyaca ünlü bilim insanları yetişmiştir. Kurtuba, döneminin en iyi eğitim veren okullarına ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca ilk ışıklandırılan şehir olan Kurtuba, Avrupa’da ilk üniversitesi olan şehirdir. Burada yapılan bilimsel çalışmalar Avrupa’da Rönesans’ın ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. Endülüs Emevi Devleti Dönemi’nde yapılan Kurtuba Ulu Camii bu şehirde bulunmaktadır.

“Görsel 1.11, 1.12”

“Görsel 1.13”

Medine

“Medine”, kültür tarihinde şehrin, şehirliliğin, kültür ve medeniyetin çıkış yeri anlamlarına gelmektedir. Eski adı “Yesrip” olan Medine, günümüzde Suudi Arabistan’ın önemli şehirlerinden biridir. Peygamberimiz Hz. Muhammed ve Mekke’li Müslümanlar, 622 yılında Medine’ye hicret etmişlerdir. Hicret, İslam tarihi için olduğu kadar Medine şehri için de dönüm noktası olmuştur. Mekke’den gelen “muhacirler”, Medineli Müslümanlardan oluşan “ensarlar” ve Yahudiler hicretle beraber Medine’de bir arada yaşamaya başlamışlardır.

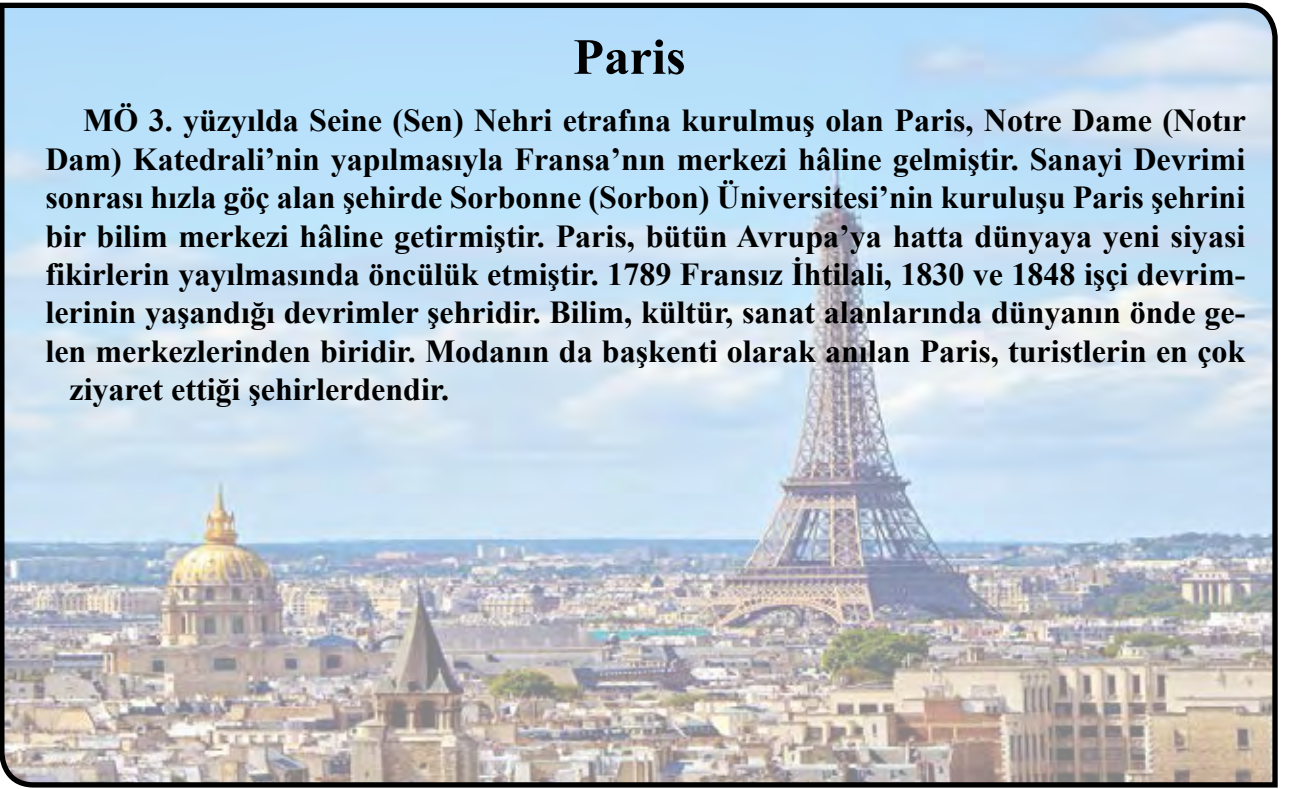
Medine’de farklı inançlara sahip insanların bir arada rahat yaşaması diğer İslam şehirlerine örnek olmuştur. Medine, hicretten sonra şehir hâlini almıştır. Mescid-i Nebevi’nin şehrin merkezine yapılması, yollarının buraya kolay ulaşılabilir şekilde tasarlanması, merkezinde caminin bulunduğu şehirlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Hicretten sonra yeni bir siyasi ve hukuki yapı oluşturulmuştur. Sosyal, askerî ve ekonomik yapılanma gerçekleştirilmiş ve Medine yeni kurulan İslam Devleti’nin başkenti olmuştur. Şehir; açılan eğitim merkezleri, camileri ve sosyal yaşamı ile sonraki İslam şehirlerine model olmuştur. Peygamberimizin kabrinin burada olması nedeniyle Medine, her yıl milyonlarca Müslüman tarafından ziyaret edilmektedir.

Paris

MÖ 3. yüzyılda Seine (Sen) Nehri etrafına kurulmuş olan Paris, Notre Dame (Notr Dam) Katedrali'nin yapılmasıyla Fransa'nın merkezi hâline gelmiştir. Sanayi Devrimi sonrası hızla göç alan şehirde Sorbonne (Sorbon) Üniversitesi'nin kuruluşu Paris şehrini bir bilim merkezi hâline getirmiştir. Paris, bütün Avrupa'ya hatta dünyaya yeni siyasi fikirlerin yayılmasında öncülük etmiştir. 1789 Fransız İhtilali, 1830 ve 1848 işçi devrimlerinin yaşandığı devrimler şehridir. Bilim, kültür, sanat alanlarında dünyanın önde gelen merkezlerinden biridir. Modanın da başkenti olarak anılan Paris, turistlerin en çok ziyaret ettiği şehirlere dendir.

“Görsel 1.14”

İstanbul

İstanbul'da MÖ 5000'li yıllarda ilk yerleşimlerin kurulduğu tahmin edilmektedir. İstanbul; Roma, Bizans ve Osmanlı devletlerine başkentlik yapmıştır. Avrupa ile Asya kıtalarının kesiştiği bir noktada yer alır. Yüzyıllar boyu çeşitli din, dil ve ırktan insanların bir arada yaşadığı bir şehir olan İstanbul, tarihi boyunca farklı kültürlere ev sahipliği yapmıştır.

“Görsel 1.15”

Osmanlı Devleti'nin bilim, sanat ve kültür alanlarında gelişmesi ile beraber İstanbul bir çekim merkezi olmuştur. Eğitim almak için çevre şehir ve ülkelerden insanlar buraya gelmiş, Ali Kuşçu gibi bilim insanları medreselerde dersler vermiştir. Padişahların tanıdığı haklar sayesinde farklı medeniyetlerden insanlar burada yaşamışlardır. Cami, sinagog, kilise gibi farklı inançlara yönelik ibadethaneler İstanbul'da yan yana bulunmaktadır.

“İstanbul; Roma, Bizans ve Osmanlı devletlerine başkentlik yapmıştır.”

“Görsel 1.16”

Medeniyete yön vermiş Roma, Konya, Eskişehir, Bağdat, Londra, Viyana, Şanghay, Dakar gibi şehirlerin kültürel özelliklerini yansıtan görseller bulunuz. Bu görselleri sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.4

ŞEHİR İLE İLİŞKİMİZ

Şehirle insan arasında karşılıklı bir ilişki söz konusudur. Önce insanlar kendi duygu ve düşüncelerine uygun şehirler kurarlar. Sonra şehirler, kurulmalarında etkili olan duygu ve düşünceleri gelecek nesillere aktararak insanları etkiler. Belki de bu nedenle insanları tanımak istediğimizde ilk sorduğumuz sorulardan biri “Nerelisin?”dir. Sanki aynı şehirde yaşayanlar bir uzlaşma içindedir. Alışkanlıkları, davranışları ve yaşam biçimleri benzerdir. Çünkü insanlar yaşadıkları şehirlerin kültürel dokusundan etkilendikleri gibi ekonomik, sosyal yapısından ve ikliminden de etkilenmektedir. Buldukları ortamın imkânlarından yararlanarak hayatlarını sürdüren insanlar, o çevrenin hayat standardıyla yetişir.

İnsanın şehirle ilişkisinin başladığı ve bittiği yer, evdir. Evinden dışarıya adım attığında şehirle ilişki kurmaya başlayan insan, evine döndüğünde o ilişkiye bir süreliğine ara vermiş olur. Şehirle kurulan ilişkiler çok farklıdır. İnsan, şehrin mimarî yapısıyla olduğu kadar işlevleriyle de ilişki içindedir. Şehrin mekânları olan sokaklar, meydanlar, parklar, alışveriş mekânları, kamusal alanlar ve ibadet mekânları farklı anlam ve boyutlarıyla şehirde yaşayanları etkiler. Eğitim, ticaret, ibadet, sosyalleşme, rekreasyon, sağlık, çalışma, spor ve daha birçok farklı faaliyet şehirle şehirli arasındaki ilişkilerin önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

Evimizden çıktığımızda şehirle ilk iletişimimiz sokak ile başlar. Sokaklar her şehirde farklı karaktere sahiptir. Dar, geniş, kıvrımlı, dik yokuşlu, taşlı ya da denize açılan sokaklar... Sokakların yapısını şehrin yer şekilleri ve iklimi kadar insanların yaşam tarzı da belirler. Sokaklar bizi şehre ulaştırır. Bu görevinin yanı sıra sokaklar mahallenin ortak kullanım alanlarıdır. Komşuluk ilişkileri burada gerçekleşir. “Bizim sokak” ifadesiyle şehir ilk kez burada sahiplenilir. Önce sokakla sonra da sokaktakilerle iletişim kurulur.

Evden veya apartmandan çıkıldığında sokakta karşılaşılan insanlarla selamlaşmak, onlara hatırlarını sormak iletişimi başlatır. Pencere önünde oturan ve dışarıyı izleyen birini tanımıyor olsak da selamlaşmak, hem onu hem bizi mutlu edecek hem de sokağı sahiplenmemizi sağlayacaktır. Böylece sokak bizim için güvenli bir alan hâline gelecektir.

“Görsel 1.17”

“Görsel 1.18”

“Görsel 1.19”

“Görsel 1.20”

“Görsel 1.21”

“Görsel 1.22”

Sokağı geçip şehrin merkezine doğru ilerlediğimizde bizi genellikle bir çarşı karşılar. Çarşı, Osmanlı şehrinde toplumsal hayatın merkezidir. Günümüzde şehirlerde yaygınlaşan alışveriş merkezleri çarşılara ilgiyi azaltsa da bu çarşılar önemini hâlâ sürdürmektedir. Hemen her türlü ürünün satıldığı bu çarşılara herkesin yolu düşer. Şehirde üretilenler, insanların ihtiyaç ve alışkanlıkları buradaki ticarete yön verir. Bazı şehirlerde bakırcıların, demircilerin ya da dokumacıların çok olması tesadüf değildir.

Şehirde yaşayan insan aynı zamanda yaşadığı mekânların yapısını da belirler. Düz damlı kerpiç evler, cumbalı ahşap evler, tek katlı evler, çok katlı evler, kapıları sokağa açılan ya da yüksek duvarlarla çevrili bahçelere açılan evler o şehrin doğal koşulları kadar insanların yaşam biçimini de yansıtır.

İnsanın şehirle ve şehrin mekânlarıyla kurduğu ilişkinin boyutu kendisinin de şehirlilik düzeyini belirlemektedir. Çünkü şehirlilik olmak sadece şehirde yaşamaktan ibaret değildir. Büyük İslam düşünürü ve ilk sosyolog İbn Haldun’a göre şehirlilik “Şehirde geniş ve mükemmel bir surette medeni yaşayan kimse”dir. Geniş ve mükemmel surette yaşamak ise şehirde yaşamamanın gereklerini yerine getirmekle sağlanabilmektedir.

Yaşadıkları çevreden etkilenen insanların içinde buldukları çevreye, şehre ve insanlara karşı sorumlulukları ve görevleri bulunmaktadır. Bu sorumlulukların en önemlisi; atalarından miras olarak aldıkları, binlerce yıllık geçmişi olan şehri gelecek nesillere yaşanabilir bir şehir olarak bırakma bilincidir. Çevreyi kirletmeden ve tahrip etmeden, tarihî ve kültürel dokuya zarar vermeden yaşanmalıdır. Birlikte yaşamak; anlayış ve saygı çerçevesinde komşuluktan alışverişe, trafikten gürültü yapmamaya kadar tüm insani ilişkileri, sevgiyi, yardımlaşmayı, dayanışmayı sağlamakla mümkün olur.

2. ÜNİTE

ŞEHİRDE YAŞAM

- 2.1. ŞEHİR VE SOSYAL YAŞAM
- 2.2. MEDENİ YAŞANTININ GEREKLERİ
- 2.3. ŞEHİRİN FIRSATLARI VE RİSKLERİ
- 2.4. ENGELSİZ YAŞAM
- 2.5. ŞEHİRDEKİ DİĞER CANLILAR

- Şehirdeki sosyal yaşamı öğreneceğim.
- Medeni yaşantının kurallara uymakla mümkün olabileceğini öğreneceğim.
- Şehrin fırsat ve riskler içerdiğini öğreneceğim.
- Engelsiz yaşam alanlarının önemini öğreneceğim.
- Şehrin sadece insanlardan oluşmadığını, diğer canlılara karşın şefkatli ve duyarlı olmanın gerekliliğini öğreneceğim.

“Görsel 2.1”

2.1

ŞEHİR VE SOSYAL YAŞAM

Şehirler, sosyal hayatın çok hareketli olduğu yerlerdir. Şehirlerde insanların gündelik yaşamlarını sürdürmelerini kolaylaştıran çok çeşitli yaşam alanları ve kurumsal yapılar bulunmaktadır. Sinema, tiyatro, lokanta, pastane, müze, galeri, kütüphane, ibadethane, otel, kahvehane, park gibi yerler sosyal yaşamın canlı olduğu mekânlardır. Bu mekânlarda insanlar yeme, içme, ibadet etme, eğlenme gibi ihtiyaçlarını yerine getirirler. Bu yaşam alanları ve kurumlar bir şehrin kimliğini yansıtır.

“Yaşam mekânı olarak şehirler sosyal hayatın çok hareketli olduğu yerlerdir.”

“Görsel 2.2”

“Görsel 2.2”

“Görsel 2.3”

Şehrin sosyal yaşamının özellikleri şunlardır:

1. Şehirlerde farklı sosyal gruplar vardır.
2. Şehirlerde insanlar birbirinden farklı işlerde çalışırlar.
3. Şehir yaşamını düzenleyen yazılı ve yazısız kurallar vardır.
4. Şehirlerde çok çeşitli kültürel faaliyetler yapılmaktadır.
5. Şehir yaşamında eğitim kurumları yaygın ve çeşitlidir.
6. Şehir yaşamının temelinde ekonomik etkinlikler önemli bir yere sahiptir.

“Görsel 2.4”

“Görsel 2.5”

“Görsel 2.6”

“Görsel 2.7”

Şehirler, kırsal alanları da içine alarak büyür. Günümüzde şehirler, önemli değişimler yaşamaktadır. Bu değişimin başında köyden kente nüfus hareketleri gelmektedir. Türkiye’de 2018 yılı verilerine göre nüfusun %93,76’sı il ve ilçe merkezlerinde yaşarken belde ve köylerde yaşayanların oranı %6,24’tür. Dolayısıyla şehirler, nüfusun çoğunluğunun yaşadığı temel yerleşim yeri hâline gelmiştir. İnsanların göç etmelerinin çeşitli nedenleri vardır. Günümüzde ekonomik, toplumsal, kültürel, eğitim, eğlence ve güvenlik gibi nedenlerden dolayı şehirlere göç edilmektedir. Nüfustaki değişime bağlı olarak da şehirlerde çok hareketli bir yaşam vardır.

Şehirlerde nüfusun fazla olması; çevre kirliliği, trafik, yoksulluk, işsizlik, gecekondulaşma, altyapı yetersizliği, kültürel yabancılaşma gibi birçok soruna yol açmaktadır. Bireylerin birbirlerine karşı ilgisizliği, dayanışma ve yardımlaşmanın azalması, sosyal ilişkilerin zayıflaması da başka bir önemli sorun olarak ortaya çıkmıştır.

“Dayanışma”; bir toplumu oluşturan bireylerin duygu, düşünce ve ortak çıkar birliği ile birbirlerine bağlanmaları ve her konuda birbirlerine destek olmalarıdır. “Yardımlaşma” ise bireylerin yalnız başına üstesinden gelemeyecekleri durumlar karşısında başkalarından aldığı destek ve katkıdır. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma bir milleti, toplumu, şehri ayakta tutan önemli unsurlardandır.

İnsanlar genellikle sadece ihtiyaçlarını karşılamak için birbirleri ile iletişim kurmaktadır. Bundan dolayı insanlar arasındaki dayanışma ve yardımlaşma duygusu azalmaktadır.

Bu ihtiyacı karşılamak üzere günümüzde şehirlerde profesyonel biçimde çalışan hayır kurumları, dernekler, vakıflar ortaya çıkmıştır. Bireyler dinî, ahlaki, insani ilkelere dikkat ederek dayanışma ve yardımlaşma duygusunu şehir yaşamında tekrar canlandırabilirler. İslam dini yardımlaşmaya, dayanışmaya ve komşuluk ilişkilerinin gelişmesine büyük önem vermiştir. Peygamberimiz Hz. Muhammed’in “Komşusu açken tok yatan bizden değildir.” hadisi komşuluk ilişkilerinin, dayanışma ve yardımlaşmanın önemini vurgulamaktadır.

“Sosyal yardımlaşma ve dayanışma bir milleti, toplumu, şehri ayakta tutan önemli unsurlardandır.”

Bir toplumun huzuru, mutluluğu, geleceği bireyler arasındaki sosyal dayanışma ve yardımlaşma ruhuna bağlıdır. Bazen insanlar sosyal hayatta kendi gayretleriyle üstesinden gelemeyecekleri sorunlarla karşı karşıya kalabilirler. Böyle durumlarda toplumsal dayanışma ve yardımlaşma içerisinde hareket edebilmek, “millet” olmanın bir gereğidir. Bu dayanışma, yardımlaşma ve birliktelik duygusunu birçok örnek olayda görmek mümkündür. Örneğin deprem ve sel gibi doğal afetlerde insanların birbirlerine yardım etmesi bunun bir göstergesidir. Türk milleti 1999’da Marmara’da, 2011’de Van’da meydana gelen depremlerde büyük bir yardımlaşma ve dayanışma örneği göstermiştir. Türk milleti sadece doğal afetler karşısında değil toplumsal olaylar karşısında da bu dayanışma ve yardımlaşmanın en güzel örneğini vermiştir. Örneğin 15 Temmuz 2016’da hain darbe girişimine karşı milletimizin kahramanca mücadele etmesi bunun bir kanıtıdır.

“Görsel 2.8”

MEDENİ YAŞANTININ GEREKLERİ

2.2

“Medeni insan, medeni yaşam” gibi ifadeleri mutlaka duymuşsunuzdur. Bu ifadelerde geçen medeni kelimesinin ne anlama geldiğini hiç düşündünüz mü? Medeni kelimesi sözlükte “şehirleşmiş, uygar” anlamlarına gelmektedir. Şehirler çok sayıda insanın bir arada yaşadığı yerlerdir. Şehirde belirli bir düzen içerisinde, karşılıklı saygı çerçevesinde bir yaşam sürdürülmesi gerekmektedir. Medeni bir yaşantı sürdürebilmek şehirde yaşamının gereklerindedir. Şehirde yaşayan insanlar, şehir hayatını düzenleyen görgü ve nezaket kurallarına uymak durumundadır. Bu kurallar, insanların bir arada buldukları her ortamda davranışlarını düzenler. Apartman, park, alışveriş merkezi, ibadethane ve toplu taşıma araçları insanların toplu olarak buldukları yerlerdendir. Bu mekânlarda belirli kurallara uygun davranmak gerekir. Çünkü şehirde yaşayan insan, şehri paylaştığı diğer insanlara karşı sorumludur. Bu sorumluluk görgü ve nezaket kurallarına uymayı gerektirir. Bakın bir arkadaşımız bu kuralları yaşamında nasıl uyguluyor:

Ben Melike, ailemle birlikte 4 katlı bir apartmanda yaşıyoruz. Evimize girerken ayakkabılarımı kapı önünde bırakmamaya dikkat ederim. Televizyonun sesini komşularımızı rahatsız edecek şekilde açmam. Ayrıca çöplerimizi kapı önüne koyarken apartman yönetiminin belirlenen saatlere uymaya özen gösteririm. Toplu taşıma araçlarını kullanırken diğer yolcuları rahatsız etmek için yüksek sesle konuşmam. Bu araçlarda engelli, yaşlı, hamile veya çocuklu yolculara yer veririm.

“Görsel 2.9”

Sizler de günlük hayatınızda uyduğunuz kuralları düşünerek Melike'nin söylediklerine neler ekleyebilirsiniz?

İlk Çağ düşünürlerinden Aristoteles (Aristo) “Bir şehir, farklı insanların yaşadığı mekânlardan oluşur. Benzer insanlar bir şehir meydana getiremezler.” demiştir. Yani şehirlerde farklı özelliklere sahip birçok insan yaşamaktadır. Bu farklılıklara saygı göstermeli, bu farklılığın şehrimizi zenginleştirdiğini unutmamalıyız.

“Görsel 2.10”

Şimdi şehir yaşamında uymamız gereken kuralları inceleyelim.

İbadethaneler, insanların dinî inançlarının gerektirdiği şekilde ibadet ettikleri yerlerdir. İbadethanelere giderken temiz ve uygun kıyafetler giymeliyiz. İbadethanelerde yüksek sesle konuşmamalı, ibadet edenlerin dikkatini dağıtacak davranışlarda bulunmamalıyız.

“Görsel 2.11”

“Görsel 2.12”

Piknik alanları ve parklarda ağaçlara ve diğer bitkilere zarar vermemeliyiz. Diğer insanların rahatsız olacağı şekilde müzik dinlemek, gürültü yapmak gibi davranışlardan kaçınmalıyız. Çöplerimizi çöp kutularına atmalıyız.

Katılacağımız törenlerin türüne uygun şekilde giyinmeli, sessizce töreni izlemeli, gerekiyorsa beğenimizi alkış gibi davranışlarla ifade etmeliyiz. Törene vaktinde gitmeliyiz. Tören akışını bozacak söz ve davranışlardan kaçınmalıyız.

“Görsel 2.13”

“Görsel 2.14”

Sinema ve tiyatro gibi kültür-sanat faaliyetlerinin gerçekleştiği mekânlara zamanında gitmeli, cep telefonumuzu kapatmalıyız. Gösteri sırasında diğer insanları rahatsız edici her tür davranışlardan kaçınmalıyız.

Alışverişte, alacağımız ürünü seçerken rafları ve tezgâhı dağıtmamalı, görevlilere karşı nazik olmalıyız. Alışverişimiz bittikten sonra kasada sıraya girmeliyiz. Yaşlı, engelli, hamile ya da çocuklu kimselelere öncelik vermeliyiz.

“Görsel 2.15”

2.3

ŞEHİRİN FIRSATLARI VE RİSKLERİ

ŞEHİRDE SIRADAN BİR GÜN

“Görsel 2.16”

Sabahın erken saatleri... Şehir sakinlerinin çoğu uyurken bazıları çalışmaya başlamış bile. Temizlik işçileri caddeleri süpürüyor, ardından araçla caddeler yıkıyor. Fırıncılar çoktan ekmek pişirmeye başlamışlar. Bazıları ise daha evlerine gitmemiş bile. Hastanedeki nöbetinden dönen doktor, güvenlik görevlileri ve daha birkaç kişi hâlâ dışarıda.

Sabahın ilerleyen saatlerinde caddeler iyice kalabalıklaşıyor. Herkes bir yerlere koşuşturuyor. Yetişkinler işe gitmek için yola çıkmış, çocuklar ise okullarına gidiyor. Şehirde pek çok okul var, tabii pek çok da öğrenci. Caddeler otobüs ve arabalarla dolmuş. Neyse ki bir yere ulaşmak için kullanabileceğimiz pek çok ulaşım aracı var: otobüs, metro, tren... İki araba köşede çarpışmış ve iki caddeyi de tıkamış. Araç kuyruğu uzayıp giderken insanlar işlerine vaktinde ulaşamayacakları için kaygılı.

Pazarcılar tezgâhlarını kuruyor. Dükkanlar birer birer açılıp müşteriler için hazırlanıyor. Şehirde ne çok dükkan var. Şehrin hemen çıkışında yer alan fabrikaların bacalarından dumanlar tütmeye başladı bile. Bu dumana araçların yaydığı egzoz gazları da eklenince bazen gökyüzü gri bir bulutla kaplanıyor. Müze ziyaretçilere açıldı. Öğretmenleriyle birlikte bir grup öğrenci, müzenin önünde içeri girmek için bekliyor.

“Görsel 2.17”

“Görsel 2.18”

Yol çalışması yapan işçiler kazı yaparken bir su borusunu patlatmışlar. Etrafa yayılan su, bir aracın kayarak kaldırıma çıkmasına neden oluyor. Kaldırımda yürüyen bir genç yaralanıyor. Hemen bir ambulans çağrılıyor. Neyse ki şehirde pek çok hastane var. Ambulans yaralıyı alarak en yakın hastaneye götürüyor.

“Görsel 2.19”

Öğlen oldu. Herkes yemek yemek için hazırlanıyor. Öğrenciler öğlen tatilinde okul bahçesini dolduruyor. Ofis çalışanları caddedeki lokantalarda karınlarını doyuracakları bir yer arayışında.

Ancak hava bozuyor. İlk yağmur damlaları düşerken insanlar şemsiyelerini açıyor ya da kapalı alanlara kaçıyor. Pazarda alışveriş sırasında çantasını kaybeden bir kadın çevresindekilerden yardım istiyor. Polis çağırıyor.

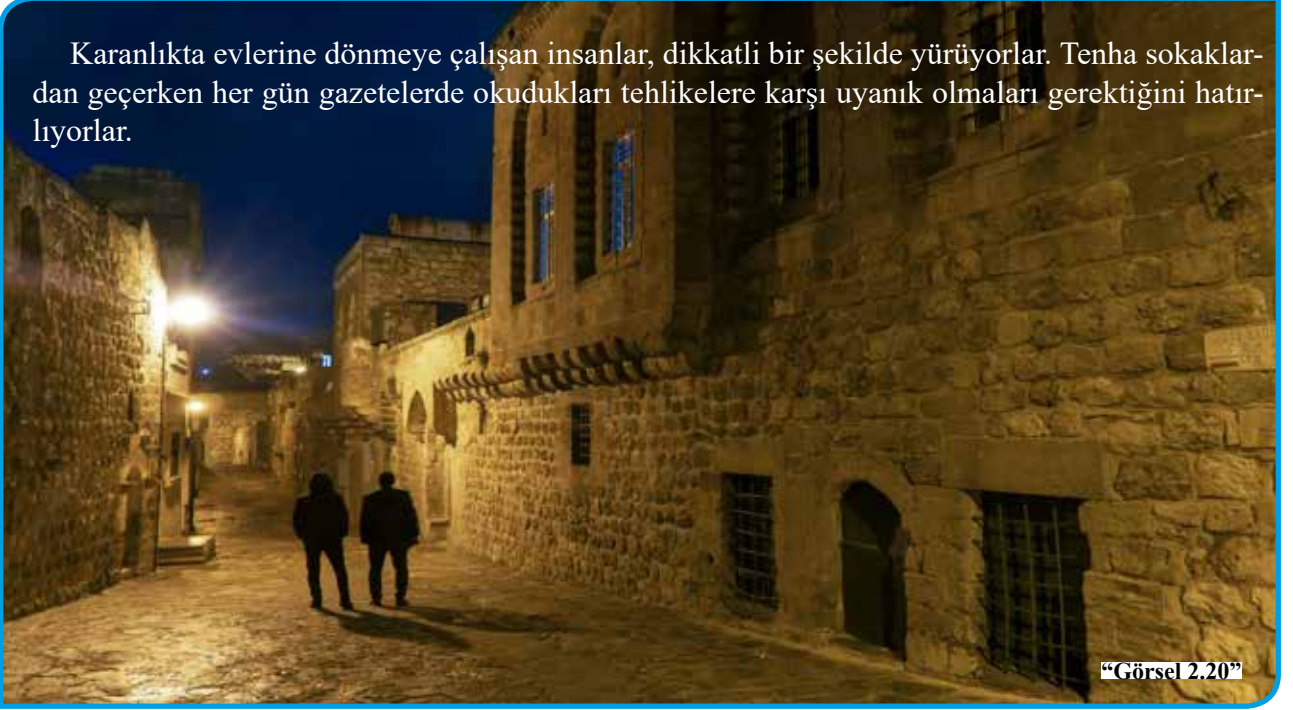
Öğleden sonra yağmur şiddetini artırdı. Şiddetli rüzgâr, şemsiyenin altındaki insanların bile ıslanmasına neden oluyor. Okuldaki son ders bitti. Okul çıkışı parktaki spor sahasında maç yapmak için sözleşen öğrenciler koşarak evlerine gidiyor. Pazarcular tezgâhlarını toplamak zorunda kaldı. Akşamüzeri yağmur şiddetini iyice artırdı. Sokaklar su altında kaldı. İnsanlar su birikintisi içinde karşıdan karşıya geçmekte zorlanıyor, çöplerle tıkanan mazgalları belediye işçileri açmaya çalışıyor.

Bir müddet sonra sokaklardan sanki dereler akıyor, önüne gelen her şeyi sürüklüyor. Bir mağazaya sığınan yaşlı kadın ‘Her yer betonla kaplandı. Suyu emecek toprak kalmazsa böyle olur.’ diye söyleniyor. Yağmur durdu ve şehre karanlık çöktü. Dükkânlar birer birer kapanıyor, çalışanlar toplu taşıma araçlarına binmek için duraklara doğru ilerliyor. Tiyatroya giden seyirciler yerlerine oturmuş, oyunun başlamasını bekliyorlar. Sanat galerisindeki resim kursu başlamış bile.

Okuduğunuz metinde şehrin hangi fırsat ve risklerinden söz edilmiştir? Bunlara başka neler ekleyebilirsiniz?

Karanlıkta evlerine dönmeye çalışan insanlar, dikkatli bir şekilde yürüyorlar. Tenha sokaklardan geçerken her gün gazetelerde okudukları tehlikelere karşı uyanık olmaları gerektiğini hatırlıyorlar.

"Görsel 2.20"

Günümüzde dünya nüfusunun %54'ü şehirlerde yaşamaktadır. Büyük şehirlerdeki iş imkânlarının fazlalığı, kırsal bölgelere oranla yaşam kalitesinin yüksek oluşu insanları şehirde yaşamaya yönlendiren unsurlardan bazılarıdır. Bunun yanında sağlık hizmetlerinden faydalanabilme, devletin ve belediyelerin sağladığı hizmetlere erişimin kolay oluşu, çocuklara daha iyi eğitim sunma gibi nedenler sebebiyle insanların birçoğu şehirlerde yaşamayı tercih etmektedir. Bütün bunlar, insanların gözünde şehirleri daha önemli hâle getirmektedir.

"Görsel 2.21"

Şehirler, insanlara birçok imkân sunmaktadır. Bu da şehirlere olan ilgiyi artırmaktadır. Fakat çok sayıda insanın bir arada yaşaması ve plansız şehirleşme, birçok sorunu da ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunlardan bazıları; doğal afetlerle başa çıkamama, çevre kirliliği, trafik sorunu, şehre uyum problemleri ve çeşitli suçlarla karşılaşmadır. Bunlarla baş edebilmemizin en güzel yolu şehirde yaşarken karşılaşılabileceğimiz sorunların farkında olmaktır. Aynı zamanda bu sorunlara kişisel ve toplumsal olarak nasıl çözümler üretebileceğimiz üzerine düşündürmektedir.

ŞEHİRİN FIRSATLARI VE RİSKLERİ

“Görsel 2.22”

Eğitim Fırsatları

- Şehirler, okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar insanların isteklerine ve yeteneklerine göre birçok farklı eğitim kurumuna erişme imkânı sunar (meslek liseleri, güzel sanatlar lisesi, sınavla öğrenci alan liseler, özel okullar, üniversiteler).
- Derslik sayısı, spor salonu, yurt, kütüphane, atölye, laboratuvar gibi imkânlar kırsal bölgelerdeki eğitim kurumlarına göre daha fazladır.
- Öğrencilerin ilgi ve isteklerine göre çeşitli kurs, sosyal ve sportif faaliyetlere katılma imkânı vardır.
- Eğitimle alakalı konferans, seminer, sempozyum gibi etkinlikler de şehir merkezlerinde gerçekleştirilmektedir.

Sağlık Fırsatları

- Şehir hastaneleri, araştırma hastaneleri, tıp fakülteleri şehir merkezlerindedir.
- Şehir merkezlerinde evde bakım hizmetlerine ulaşılabilir.
- Şehir merkezlerinde donanımlı hastaneler bulunmaktadır.

“Görsel 2.23”

Şehir, fırsatlar sunduğu kadar bazı riskler de içerir. Deprem, sel, trafik kazaları, çevre kirliliği şehirlerde de karşılaşılabileceğimiz risklerden bazılarıdır.

“Görsel 2.24”

İş Fırsatları

- Fabrikalar, imalathaneler, atölyeler şehir merkezlerine daha yakındır.
- Otel, lokanta gibi hizmet sektörleri genellikle şehir merkezlerindedir.
- Ticari faaliyetler daha çok şehir merkezlerinde yürütülmektedir.
- Birçok meslek alanı, şehir merkezinde faaliyet göstermekte ve insanlar yeteneklerine göre daha kolay iş bulabilmektedir.

Sanat, Spor Fırsatları ve Sosyokültürel Fırsatlar

- Sinema, tiyatro ve sergi salonları şehir merkezlerindedir.
- Şehir merkezlerinde her branştan spor kulüplerine katılabilme imkânı vardır.
- Spor müsabakalarını izleyebilme imkânı vardır.
- Sivil toplum kuruluşları şehir merkezlerinde bulunmaktadır.
- Sanatla ilgili eğitim veren kurumlar daha çok şehir merkezlerindedir.

“Görsel 2.25”

“Görsel 2.26”

Ulaşım Fırsatları

- Toplu taşıma araçları şehirlerde daha yaygın kullanılmaktadır.
- Şehir merkezi ve çevresinde kara yolları oldukça gelişmiştir.
- Şehir merkezlerinin ulusal ve uluslararası ulaşımı kolaydır.

“Görsel 2.27”

ENGELSİZ YAŞAM

2.4

“Benim adım Mert. Yürüme engeliyim. Sadece bacaklarımı kullanamıyorum, o kadar. Bu yüzden bir tekerlekli sandalyem var. Ülkemizde yürüyemeyen, konuşamayan, işitemeyen, göremeyen ya da zihinsel engeli olan milyonlarca insanın olduğunu biliyor musunuz? Siz de şaşırдыңız değil mi? Çünkü etrafta çok fazla engelli görmüyorsunuz. Peki, neden?”

Mert'in sorusuna ne cevap verirsiniz?

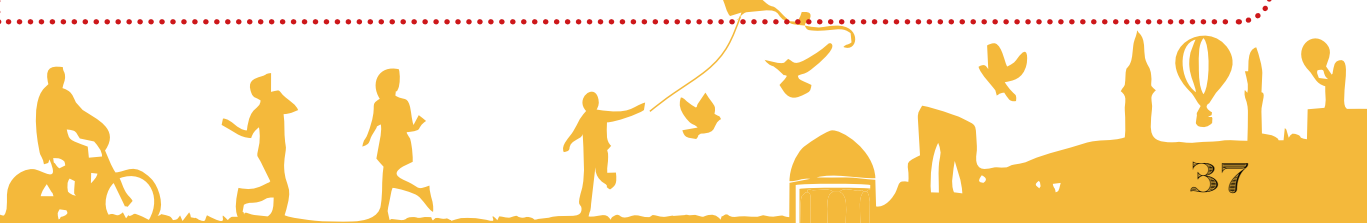
“Görsel 2.35”

Ülkemizde engelli yurttaşlarımız toplumun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Engelli bireyler özel mekânlarını belli bir oranda kendi ihtiyaçları doğrultusunda düzenlemektedir. Ancak yaşadıkları mekândan dışarıya adım attıklarında, kentsel/kamusal mekânlara ulaşabilme ve bu mekânları rahat bir şekilde kullanabilmede birçok sorunla karşılaşmaktadır.

Onların kentsel yaşama katılım alanındaki ihtiyaçları, engelli olmayan yurttaşlarımızla aynıdır. Bu nedenle tüm yurttaşların kent mekânlarına ulaşmasını sağlamak çok önemlidir. Engelli bireyler de bir başkasının yardımına ihtiyaç duymadan işe, okula, alışverişe, spor alanlarına, parklara, ibadethanelere kolaylıkla gidebilmelidir. Bunun için öncelikle ulaşım olmak üzere şehirlerin altyapılarının düzenlenmesi gerekir. Bunu sağlamak en başta belediyelerin görevidir.

Şehirlerin mimari planlanmasının temel amacı, kullanıcıların ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılamaktır. Kısaca tasarımın merkezinde kullanıcı vardır. Fiziksel mekânlar söz konusu olduğunda kullanıcı profili çok çeşitli ve değişkendir. Yaşlılar, kalıcı ve geçici engelliler, hamileler de bu kullanıcı kitlesi dâhilindedir. Toplumdaki tüm bireyler için fiziksel yeterlilik geçici bir durumdur. Engelsiz yaşam alanına yalnızca engelli bireyler ihtiyaç duymaz. Herkes yaşamının bir bölümünde bazı kısıtlılıklarla yaşamak durumunda kalabilir. Bir çocuğun, bir hamilenin ya da kol veya bacağı kırılmış bir kişinin, çocuk arabasıyla çocuğunu gezdiren bir ebeveynin, yaşlı bir kişinin hareket kabiliyetleri bu kısıtlılıklara örnek gösterilebilir.

Engelli bireylere engelsiz bir şehir hayatı sunmak onların kendilerini gerçekleştirmelerine imkân tanıyarak daha kaliteli bir yaşam sürdürmelerini sağlayacaktır. İsteddiği zaman, istediği saatte, dışarıda kimseye muhtaç olmadan dolaşabilmek, alışverişini yapıp bir çay bahçesinde çay yudumlayabilmek, yeni çıkan bir filmi akranlarıyla birlikte sinemada izleyebilmek, ibadetlerini yerine getirmek vb. hiçbir zaman sorun olmamalıdır. Engelli birey bütün bunları özgürce yapabilmelidir. Bunun için öncelikle ulaşım olmak üzere şehirlerin altyapılarının düzenlenmesi gerekir.

Şimdi engelsiz yaşam alanlarını doğru uygulayan şehirlerden birkaç örnek inceleyelim:

Kaldırımlar yüksek olmamalı, genişlikleri bir tekerlekli sandalye veya bebek arabası gibi araçların sığacağı boyutta olmalıdır. Kaldırımdaki rampalar bu araçların iniş çıkışlarını kolaylaştıracak genişlikte ve eğimde olmalıdır. Yaya kaldırımında güzergâhın görme engelliler tarafından baston ile kolaylıkla algılanmasını sağlayıcı, hissedilebilir yüzeylerden oluşan kılavuz izler olmalıdır.

Engelli vatandaşların güvenli bir şekilde kullanabileceği görsel ve sesli uyarı sistemleri olmalıdır.

Toplu taşıma araçlarındaki rampa sistemi sayesinde bebek arabasıyla ya da engelli aracıyla ulaşım araçlarına rahatça binilebilmelidir.

Üst geçitlerde bedensel engellilerin kullanabilmesi için asansörler bulunmalıdır.

Engellilerin spor ve eğlence amaçlı faaliyetlerde bulunmaları için plaj, spor salonu, sinema, tiyatro gibi yerlerde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

“Görsel 2.37”

“Görsel 2.36”

ŞEHİRDEKİ DİĞER CANLILAR

2.5

Şehir sadece insanlardan, binalardan, yollardan ve araçlardan oluşmaz. Ağaçları, çiçekleri, insanları ve hayvanlarıyla bir bütündür. Şehirde insanlar kadar diğer canlıların da yaşama hakkı vardır. Bu yüzden insan, diğer canlıların da haklarını gözetmeli; onlara karşı merhametli ve duyarlı olmalıdır. Diğer canlılara karşı duyarlı olmak, yaşadığımız çevrenin doğal koşullarının ve çeşitliliğinin korunmasıyla mümkündür. Bilim insanları, insan hayatının devamı için doğadaki çeşitliliğin sürdürülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, şehrimizde yaşayan diğer canlıları da düşünerek hareket etmeliyiz.

Hem tarihte hem de günümüzde insanların doğaya ve diğer canlılara karşı duyarlılıklarının birçok örneği vardır. Sakarya Büyükşehir Belediyesi, Arifiye ilçesinde gerçekleştirdiği yol yapımı sırasında 270 yaşındaki çınar ağacına zarar vermemek için yol projesini değiştirmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi de aralarında yüz yıllık çınarların bulunduğu 50 ağacı koruma altına alarak bu ağaçların bakımını yapmıştır. Ülkemizin birçok şehrinde hayvan barınakları kurulmuştur. Bu sayede sokak hayvanlarının bakım, barınma ve sağlık hizmetleri karşılanmaktadır.

Atalarımız sıcak günlerde kuşların su içmesi, kanadı kırık leyleklerin tedavisi, dağda aç kalan kurtlara et verilmesi, sokak köpeklerine yiyecek temini, yaralı atların iyileştirilmesi için vakıflar kurmuşlardır. Ayrıca cami, medrese, saray gibi binaların güneş alan ve rüzgâr vurmeyen cephelerinde, insanların ulaşamayacağı yükseklikte kuş evleri yapmışlardır.

1930 yılında Ulu Önder Atatürk Yalova'da köşkün çatısına zarar verdiği için çınar ağacının dallarının kesilmesine razı olmamıştır. Ağacın dallarının kesilmesinin yerine binanın tramvay rayları üzerinde biraz ileriye alınmasını emretmiştir. Bu olaydan dolayı günümüzde bu köşk "Yürüyen Köşk" olarak anılmaktadır.

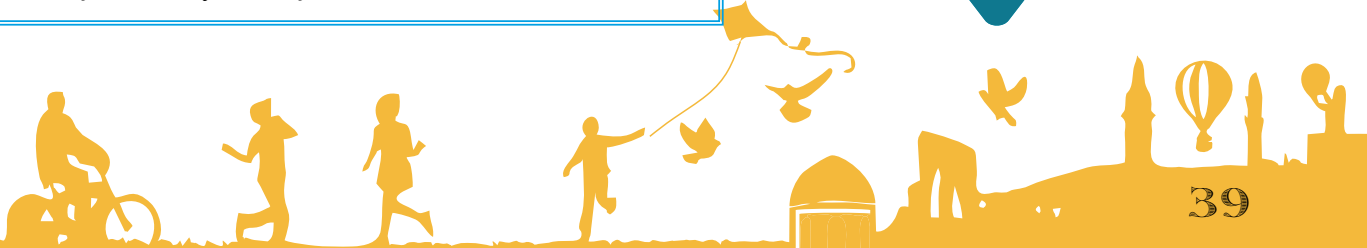
"Görsel 2.38"

"Görsel 2.39"

"Görsel 2.40"

Şehir; tabiattan, yeşilden, maviden, şefkat ve duyarlılıklardan yoksunluk demek değildir. Aksine şehir; güzelliğin, şefkatin ve duyarlılığın sembolüdür. Atalarımızın yüzyıllarca sergilediği duyarlılığı ve şefkati biz de şehrimizdeki diğer canlılara karşı göstermeliyiz. Aşağıda bu konuda neler yapabileceğimiz ile ilgili birkaç örnek uygulama okuyacaksınız.

Kamuya açık parklar, bahçeler ve ağaçlıklı yollar bizim için sadece bir hava değişikliği anlamına gelmez, bunlar şehrin ve şehir sakinlerinin ciğerleridir adeta. Buradaki bitki ve hayvanları korumalı, onlara zarar vermemeliyiz.

Kuşların ulaşabileceği yerlere yiyecek ve su bırakabiliriz. Kuşlar bunları fark edip yiyecek ve o yere tekrar gelecektir.

Siz de çevrenizde gördüğünüz veya yaptığınız uygulamaları söyleyiniz.

“Görsel 2.41”

“Görsel 2.42”

“Görsel 2.43”

Basit malzemeler kullanarak yapacağımız kedi ve köpek evleri ile onların soğuktan korunmasına biraz olsun yardımcı olabiliriz. Yattıkları yerin biraz daha sıcak olması için evde kullanmadığımız battaniyeleri içine yerleştirerek ya da dışına sararak onlar için daha sıcak bir yuva yapabiliriz.

Soğukta kedilerin 6, köpeklerin 17 saat aç kalırlarsa donarak öldüklerini biliyor muydunuz? Onların vücut sistemleri yemek yiyerek ısı salgılayabiliyor. Boşalan yoğurt kapları bu iş için en ideal parçalar. Kedi ve köpeklerin ulaşabileceği yerlere artan yiyecekleri ve biraz su bırakarak birçok canlının hayatını kurtarabiliriz.

Yaralı ve hasta olduğunu düşündüğümüz bir hayvan gördüğümüzde yetkililere bildirmeliyiz. Belediyeler yaralı hayvanları alıp tedavi etmektedir.

Ülkemizde hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini; hayvanların rahat yaşamalarını, onların en iyi şekilde korunmalarını; her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamak amacıyla 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanuna aykırı davranmanın suç olduğunu ve bu suçu işleyenlerin cezalandırıldığını biliyor muydunuz?

3. ÜNİTE

ŞEHİRİMİ TANIYORUM

3.1. MARDİN COĞRAFYASI

3.2. DOĞA VE İNSAN

3.3. NÜFUSUMUZ

3.4. DOĞAL AFETLER

3.5. SANCAKTAN VİLAYETE

3.6. TARİHE YOLCULUK

3.7. KOMŞU ŞEHİRLERİM

- Mardin'in coğrafi konumunu ve coğrafi özelliklerini öğreneceğim.
- Yaşadığım şehirdeki insan-doğa etkileşimini öğreneceğim.
- Mardin'in demografik özelliklerini öğreneceğim.
- Mardin'de karşılaşılabilecek doğal afetleri öğreneceğim.
- Mardin'in dünden bugüne idari yapısını öğreneceğim.
- Mardin'in kuruluş ve gelişim sürecini öğreneceğim.
- Mardin'in komşu şehirlerini öğreneceğim.

3.1

MARDİN COĞRAFYASI

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Coğrafi konunun bir şehrin gelişimine ne gibi katkıları olabilir?

“Görsel 3.2 'Gurs Çayı’”

CAN SULARIMIZ

Ağustosta seyran olur Karasu
Daima misafir ağırlar Beyazsu
Gab'da zeytinliklere akar şelale
Bir de bak! Emrud'da Pamukkale

Gurs Kızıltepe'nin nefesidir
Derin vadinin sarp deresidir
İhsu ailesindedir Dicle'nin
Şırnak ile sınırır Mardin'in

Dağlar koynundan hep su kaynar
Bu hazineyle can bulur ayva-nar
Su fişkirir şehrimin her kayasından
Ondandır, bereket eksilmez diyarından

Emre ECE

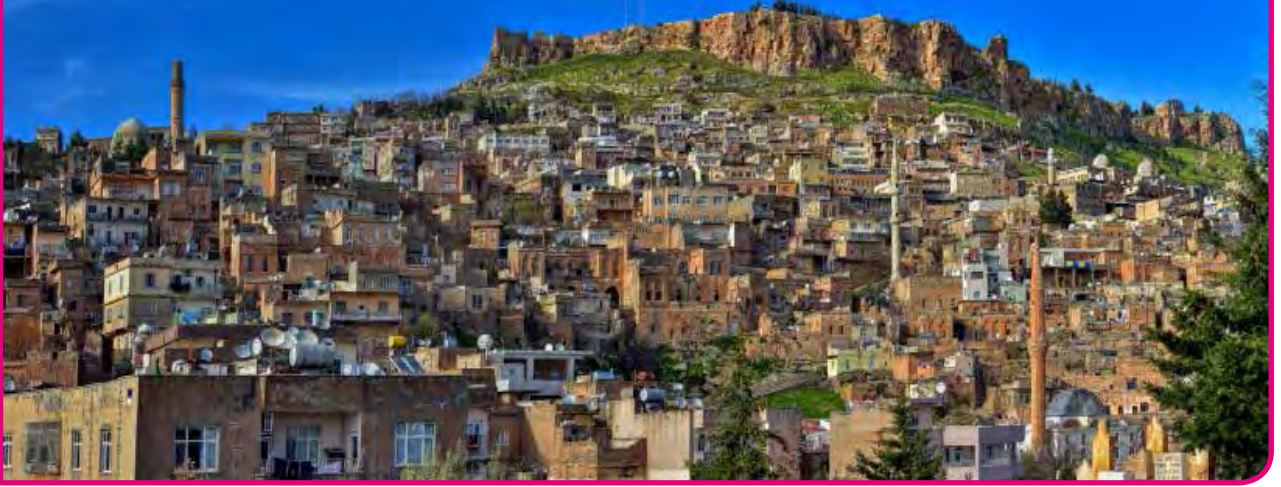

Yukarıdaki şiirde adları verilen nehir ya da derelerden hangilerini daha önce gördünüz? Söz konusu yerlerdeki izlenimlerinizi arkadaşlarımızla paylaşınız.

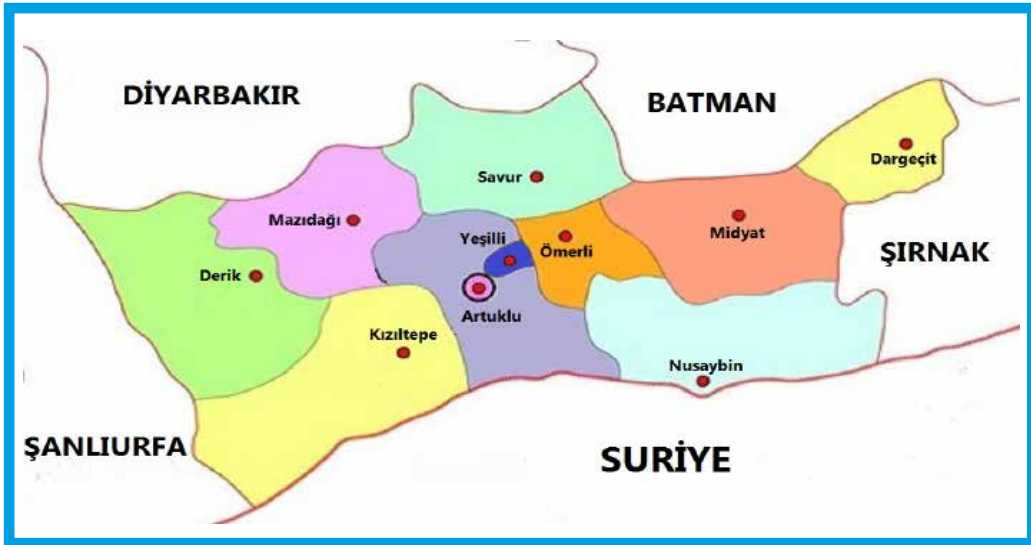

MARDİN'İN COĞRAFI KONUMU

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bir sınır ili olan Mardin 8891 km² yüz ölçümü ile Türkiye topraklarının % 1,1'lik kısmını oluşturur. Batıda Şanlıurfa, kuzeyde Diyarbakır, doğuda Batman, Şırnak ve Siirt, güneyde ise Suriye ile komşu olan Mardin 36°55' - 38°51' kuzey enlemleri ve 39°56' - 42°54' doğu boylamları arasında yer alır. İl merkezinin denizden yüksekliği yaklaşık 1083 metredir. Mardin; Dargeçit, Derik, Kızıltepe, Mazıdağı, Artuklu, Midyat, Nusaybin, Ömerli, Savur ve Yeşilli olmak üzere on ilçe merkezine sahiptir.

“Görsel 3.3”

“Görsel 3.4”

“Görsel 3.5”

“Görsel 3.6”

Dağlar

Mardin'in %52,6'sı dağlarla kaplıdır. Yüksek olmayan bu geniş dağ kütlesi, il topraklarının ortasında doğu-batı istikametinde uzanır. Genellikle kalker kaplı bu dağlar oluşum özellikleri açısından Toroslara benzer. Yörede, yer yer çıkan lavların oluşturduğu seyrek yükseltiler de vardır.

Doğu-batı istikametinde uzanan bu dağlar, Diyarbakır Havzası ile Suriye Çölü arasında basamaklarla yükselen bir eşik oluşturur. Suriye Çölü'ne egemen bir konumda bulunan Mardin Dağları, Mardin Ovası'ndan yaklaşık 600 metre yükseklikte çok geniş bir kütle oluşturur. Dağların bazı kesimlerinde yükselti 1000 metrenin üzerine çıkar. Bu yükseltilerden bazılarının adları ve yükseklikleri şöyledir: Dilek Dağı (1231 m), Ziyaret Tepe (1160 m), Kalınca Tepe (1134 m) ve Alem Dağı (1041 m).

“Görsel 3.7”

Platolar

Platolar, Mardin’de yeryüzü şekillerinin az bir bölümünü oluşturmaktadır. Mardin Dağları’nın, özellikle kalkerli kesimleri, hızla aşınarak platolara dönüşmüştür. Bu platolar 700-1000 metre yükselti kuşağında yer alır. Kuzeyde Diyarbakır Havzası’na doğru, güneyde ise Kızıltepe ve Nusaybin Ovalarına doğru basamaklar halinde alçalan platolar yer yer yüzeye çıkan lavlarla kaplıdır.

Vadiler

Mardin topraklarının büyük bir bölümü dağlarla kaplı olduğundan, vadiler önemli bir yer tutmaktadır. Mardin Dağları’ndan kaynağını alan Dicle Irmağı’nın bazı kolları ile Fırat Irmağı’nın bazı kolları genellikle kalkerli topraklarda koridorlar oluşturmuştur.

Dicle Vadisi

Güneydoğu Anadolu’nun Fırat Irmağı’ndan sonraki en önemli vadisidir. Diyarbakır Havzası’nı ortadan bölen bu vadi Diyarbakır, Mardin ve Batman il sınırlarının birleşme noktasından doğuya doğru uzanır.

“Görsel 3.8 Mardin Ovası”

Ovalar

Mardin, Nusaybin ve Kızıltepe Ovaları şehrin en önemli düzlüklerini oluşturur. Büyükdere Vadisi ile Gümüş Çayı Vadisi'nin birleşmesiyle genişleyen taban üzerinde yer alan Kızıltepe Ovası, bu ovalardan en geniş olanıdır. Uzunluğu 35 km, genişliği 20 km civarındadır.

Kızıltepe Ovası'ndan sonra doğuya doğru Suriye sınırı boyunca yaklaşık olarak 90 km uzanan düzlüklere Mardin ve Nusaybin Ovaları adı verilmektedir. Geniş alan kaplamalarına rağmen Kızıltepe, Mardin ve Nusaybin Ovalarında sulama imkânı son derece kısıtlıdır. Çünkü yöredeki akarsular genellikle yaz aylarında kurumaktadır. Ancak Nusaybin Ovası'nın bir kısmı Çağ Çağ Suyu ile sulanabilmektedir. GAP ile birlikte bu ovaların büyük bir bölümü sulama imkânına kavuşacaktır.

Akarsular

İl sınırları içerisinde çok sayıda akarsu bulunmaktadır. Bu akarsulardan en önemlileri şunlardır:

Gümüş Çayı (Zergan): Mardin'in batısındaki Erdem köyü yakınlarından doğan Gümüş Suyu, önce güneydoğuya sonra güneybatıya doğru akar. Kızıltepe'den geçtikten sonra batıya yönelen çay, Akdoğan köyünün güneyinden Suriye topraklarına girer.

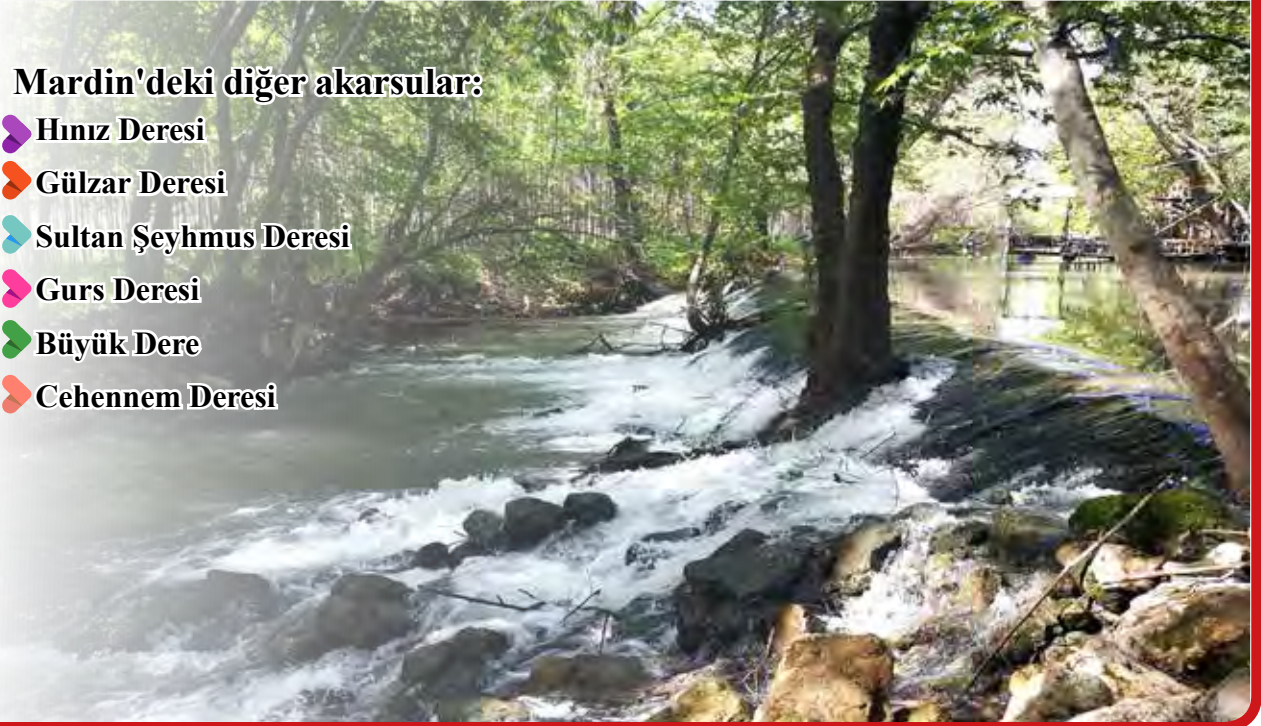
Çağ Çağ Suyu: Midyat ve Nusaybin ilçeleri arasındaki Dali köyünün güneyinde iki ayrı kaynaktan çıkan Beyazsu ile Karasu'nun birleşmesiyle Çağ Çağ Suyu oluşmaktadır. Bu su üzerinde kurulan Nusaybin Barajı ile yörenin içme ve sulama suyu ihtiyacı temin edilmektedir. Nusaybin ilçesi sınırlarından Suriye topraklarına geçen Çağ Çağ Suyu, üzerinde kurulan baraj ile hem sulama hem de enerji üretimi açısından önemli bir yere sahiptir.

Savur Suyu (Habur Çayı): Suyun kaynağı, Savur'un Suçi köyünden çıkmaktadır. Savur Suyu, Savur'un hayat kaynağıdır. Çayın geçtiği yerlerdeki bağ ve bahçeler bu su ile sulanmaktadır.

Buğur Çayı: Derik ilçesinin Derinsu (Buğur) köyü yakınlarında bir kaynaktan doğmaktadır. Bu suyun üzerinde kurulan Dumluca Barajı ile Derik ilçemizin tarımsal sulama ihtiyacının bir kısmı karşılanmaktadır.

Mardin'deki diğer akarsular:

- ◆ Hınz Deresi
- ◆ Gülzar Deresi
- ◆ Sultan Şeyhmus Deresi
- ◆ Gurs Deresi
- ◆ Büyük Dere
- ◆ Cehennem Deresi

“Görsel 3.9 'Savur Çayı’”

MARDİN'İN İKLİMİ

“Görsel 3.10”

Mardin, Akdeniz iklimi ile karasal iklimin ortak özelliklerine sahiptir. Yazları çok sıcak ve kurak, kışları ise yağışlı ve soğuktur. Mardin'in iklimi, ova kesiminin iklimi ve dağ kesiminin iklimi olarak ikiye ayırılır. Ova kesimi, Akdeniz iklimine benzer özellikler taşır; yazlar çok sıcak, kışlar ılıman ve yağmurludur. Dağlık kesimde ise yazlar ovaya göre daha serin, bol yağmurlu ve kar yağışlı geçer. Mardin'de güneşli gün sayısı çoktur. Yaz aylarında Basra Alçak Basınç Merkezi'nin etkisine giren bölgede, hava sıcaklığı 40-45 dereceye kadar çıkar. Ancak nem oranı düşük olduğu için bu sıcaklık çok bunaltıcı olmaz.

MARDİN'İN BİTKİ ÖRTÜSÜ

Mardin ve çevresinin bitki örtüsü genel olarak bozkır özelliği gösterir. Mardin, orman ve bitki örtüsü açısından fakirdir. Nusaybin, Savur ve Mardin'deki dağların vadi boylarında kavak, badem, bittim, ceviz, sumak, kiraz ve mahlep gibi ağaçlar yetişir. Yüksek kesimlerde meşe ağaçları bulunur. Bunlar dışındaki alanlar ise bozkır görünümündedir.

Mardin'de bulunan bitki türleri ise çörekotu, kan otu, şahtere, yabancı turp, çoban çantası, binbirdelik otu, keten, turna, geven, mürdümük, üçgül, yonca, beşparmak otu, taşkıran, papatya, peygamber çiçeği, yemlik, çan çiçeği, kakhaha çiçeği, unutma beni, banotu, sığırkuyruğu, mine çiçeği, kısamahmut otu, ada çayı, sütleğen, delice vs.

Mardin'de bulunan endemik bitki türleri ise yabancı soğan, peygamber çiçeği, yabancı nohut, şahtere, süsen, çivit otu, karabaş, kirpi diken, yapışkan otu, kakhaha çiçeği, alıç, sümbül ve misk soğanıdır.

ETKİNLİK ZAMANI

Aşağıdaki tabloda verilen coğrafi unsurlardan Mardin yöresinde yer alanlara örnekler veriniz.

COĞRAFİ UNSUR	MARDİN COĞRAFYASINDA YER ALANLAR
Vadi	
Dere	
Dağ	
Ova	
Endemik Tür	
İklim	
Bitki Örtüsü	

3.2

İNSAN VE DOĞA

Yaşadığımız şehrin coğrafi özellikleri; insan yaşamı üzerindeki yeme-içme, giyim-kuşam ve barınma gibi unsurları ne ölçüde etkilemektedir?

HAZIRLIK
ÇALIŞMASI

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Şehrimizin dağlık kesimindeki mimari yapılarda yapı malzemesi olarak taşın, ova kesiminde ise toprağın tercih edilmesinin nedenlerini araştırınız.

İnsan-doğa ilişkisi insanın var oluşuyla birlikte başlamıştır. İnsan ve doğa birbirinden etkilenmektedir. İnsan dünyaya gelirken coğrafya seçimi yapamaz. Nerede dünyaya gelirse orası onun coğrafyası olur ve yaşadığı çevre ile yaşam biçimi şekillenir. İnsan, çoğunlukla yaşamını doğaya göre düzenler ve beşeri tüm faaliyetlerini doğanın imkânlarıyla yapar. Biz insanlar da çoğu zaman doğayı şekillendirebiliriz. Örneğin ormanlık alanlarda yaptığımız inşaatlar, nehir yataklarına baraj inşa etmek gibi.

Ekonomik gelişmenin ve farklılığın kaynağı coğrafyadır. Gelenek ve görenekler, giyim-kuşam, barınma, mimari yapı, diller, sosyal hayat ve yemek kültürü yaşadığımız coğrafyanın etkilerini taşır.

Bir şehrin bulunduğu konum, o şehirdeki insanların hayat şartlarına doğrudan veya dolaylı olarak etki eder. Örnek olarak bir yerdeki hayvansal ürünlerin varlığı, oradaki yemek çeşitlerinin et ağırlıklı olmasına neden olur. Bölgenin iklimi ve bölgede bulunan taşın yapısından dolayı evler taş veya kerpiçten yapılıdır. Örneğin sıcak iklim kuşağının mimarisi ile soğuk iklim kuşağının mimarisi birbirinden farklıdır. Bu mimari farklılık, yapı malzemesinden süslemelere kadar her alanda kendini gösterir.

COĞRAFİ KONUM VE MİMARİ YAPI

Şeyhmus:

– Bugün sosyal bilgiler dersinde “Doğa ve İnsan” konusunu işledik.

Öğretmen:

– Şehrimizin ikliminden kaynaklı olarak mimari yapılarda kullanılan malzemeler ve mesken çeşitleri nelerdir?

Şeyhmus:

– Toprak damlı, kerpiç evde oturuyoruz. Sonbaharda yağmurların içeriye sızmasını önlemek ve damlarımızın akmasını engellemek için toprak, saman ve tuz karışımından elde ettiğimiz balçığı hazırlayıp duvar ve damları sıvarız. Bu işlemi her yıl tekrarlarız.

Sultan:

– Dedemlerin köyünde de kerpiç evler vardır. Bu evler kışın sıcak, yazın ise serin olur.

Öğretmen:

– Peki çocuklar, taş evler hakkında kim bilgi verecek?

Şeyhmus:

– Taş evler, Mardin’in geleneksel evleridir ve sarıya çalan renktedir. Bu evler, sert iklime karşı bizi soğuktan korurken yazın da serin olur. Revak ve eyvan gibi bölümleri vardır. Ayrıca taşlar kolayca işlenebildiğinden herhangi bir sıva malzemesi bu yapılarda kullanılmamaktadır.

Öğretmen:

– O zaman her iki yapının da benzer ve farklı özelliklerinin olduğunu anlıyoruz. Bu evler yere ve mevsime göre inşa edilmektedir. Ova kesiminde yani Kızıltepe, Nusaybin ve Derik’in bir bölümünde kerpiç evleri; dağ kesiminde ise Mardin, Savur gibi yerlerde taş evleri görmek mümkündür.

“Görsel 3.11”

Taş Evler:

Mardin, kolay işlenebilen sarı kalker taşının kullanıldığı ve çeşitli motiflerle süslenmiş geleneksel evleriyle ünlüdür. Bölgedeki ocaklardan çıkarılan sarı kalker taşı, yapı üretimine hakim olmuş; kapı, pencere ve asma kat gibi zorunlu kullanımların dışında ahşap işçiliğine yer verilmemiştir.

Taş evleri, dört metre yüksekliğe ulaşan duvarlar çevirir ve bu duvarlar evleri sokaktan ayırır. Bu duvarlar, meskenleri yazın sıcakından ve kışın soğuktan korur. Yazlık denilen iç avlu veya bahçede, eskiden ahır olarak kullanılan, günümüzde ise depo işlevi gören mekânlar yer alır. Eyvan, yazın yaşamın geçtiği bölümdür. Mimariide önemli bir yere sahip olan eyvan ve revak gibi yarı açık kısımlar, evi rahatsız edici güneş ışınlarından korur. Kapılar, pencereler, sütuncuklar değişik kemerler ve motiflerle süslenmiştir.

Her birinin terası bir önündekine bakacak şekilde konumlandırılan evler, böylelikle sosyalleşmeyi sağlayan teraslara da sahiptir. Aynı zamanda bu yapı tarzı evlerin rahat güneş almasını da sağlamaktadır. Evler "harem" ve "selamlık" adı verilen iki ana mekândan oluşur. Plan tipi olarak L ve U şekli tercih edilmiş, evlerin odaları hep aynı ortak avlu veya terasa açılmaktadır. Sürdürülebilir turizm projesi kapsamında şehirdeki yapıların dış cephelerinin birbirleriyle uyumlu hale getirilmesi çalışmaları devam etmektedir.

Mardin'in temel barınma alanları ve tarihsel mimari yapısı, taş ve kerpiç evlerde kendini gösterir. Dağlık kesimlerde temel yapı malzemesi olan taşlar, ova kesiminde yerini toprağa bırakır. Şimdi bu evlerin özelliklerini ayrı ayrı inceleyelim.

Kerpiç Evler:

Mardin'in kerpiç evleri, Mezopotamya'daki yapıların temel mimari biçimidir. Bu yapılar; yazın serin, kışın sıcak tutar. İnşası ve yenileme koşulları daha kolay olduğu için köylerde ve kırsal yerleşim yerlerinde tercih edilir. İçi kireçle dışı ise balçıkla sıvanır. Damları da düzenli olarak toprakla sıvanmaktadır.

"Görsel 3.12"

Mardin'in tarihi mimarisi 1979 yılında kentsel sit alanı ilan edilmiştir

COĞRAFİ KONUM VE BESLENME

Mardin'in iklimi nedeniyle kendine özgü bir mutfağın ortaya çıkmasına yol açmıştır. Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunması Mardin mutfağına baharat çeşitliliği kazandırmıştır. Mardin'in; Yukarı Mezopotamya'da kervan yollarının kesiştiği bir noktada bulunması ve çok sayıda uygarlığa ev sahipliği yapmış olması, farklı yemek kültürlerini bir araya getirmiştir. Güney ve Doğu Anadolu'nun bol baharatlı ve yağlı yemek çeşitleri Mardin'de de görülür.

“Görsel 3.13”

COĞRAFİ KONUM VE GIYİM

Kültürün bir başka unsuru olan giyim-kuşam, coğrafyaya göre şekil almaktadır. İnsanların coğrafi şartlara göre bir giyim-kuşam kültürü geliştirmeleri gayet tabiidir. Yaşadığımız coğrafya giyim-kuşam kültürümüzü de etkiler. Sıcak bir iklim kuşağında yaşıyorsak ince giysiler, soğuk iklim kuşağında yaşıyorsak kalın giysiler giyeriz. Buna göre giyim kültürümüz şekillenir ve çeşitlilik kazanır. Mardin'in dağlık bölgelerinde soğuk iklim hakim olduğu için kalın giysiler, sıcak iklimin hakim olduğu ova kısmında ise ince giysiler giyilir.

Mardin ve çevresinde çeşitli kıyafet biçimleri karşımıza çıkmaktadır. Bu kıyafetler, hiç şüphesiz Mardin ve civarında yaşayan halkın kültürel zenginliğinin bir yansımasıdır. Mardin'de geleneksel ve modern yaşam birlikte sürdürülmektedir. Şehirde birçok kültürün iç içe olduğu ve çeşitli halkların birlikte yaşadığı görülmektedir. Sosyal yaşamda insanlar, gelenek ve göreneklerine son derece bağlıyken aynı zamanda modern yaşamın temel özelliklerini de yansıtır.

“Görsel 3.14”

ETKİNLİK ZAMANI

Şehrin coğrafi özelliklerinin insan yaşamı üzerindeki etkilerini araştırıp yazınız.

3.3

NÜFUSUMUZ

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Yaşadığımız ilçenin nüfusunun özelliklerini etkileyen doğal ve beşeri faktörleri araştırınız.

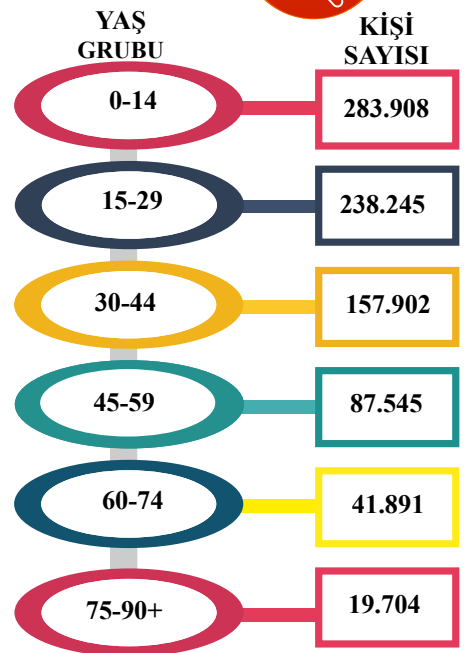
İlimiz nüfusunun büyük kısmının ova kesiminde yoğunlaşmasının nedenleri nelerdir?

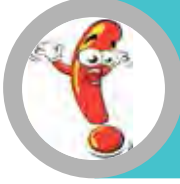
HAZIRLIK
ÇALIŞMASI

Mardin Nüfus Yapısı

Ülkemizde nüfusun dağılışını etkileyen faktörlerin başında iklim ve yer şekilleri gelmektedir. Bu nedenle coğrafi faktörler, nüfusun dağılışını ve yerleşimini etkilemektedir. Mardin’de de çeşitli nedenlerden dolayı zaman zaman nüfusun azalıp çoğaldığı görülmüştür. Cumhuriyetin ilanından sonra ilk kez 1927’de yapılan nüfus sayımına göre il merkezinin nüfusu 47.167 ve aynı nüfus sayımında Mardin’e bağlı ilçe ve köylerin toplam nüfusu 183.317’dir.

Mardin’in nüfusu, TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) verilerine göre 2018’de 829.195’tir. Nüfus artış hızı ise 2017-2018 döneminde binde 23,8 olarak gerçekleşmiştir. Yüz ölçümü 8891 km²’dir. Nüfus yoğunluğu ise km²’ye 94 kişi düşmektedir. Mardin, nüfusu ile Türkiye’nin 26. büyük kentidir. Nüfusun 417.000’ini erkekler, 412.195’ini ise kadınlar oluşturmaktadır.

İLÇELERE GÖRE 2018 MARDİN NÜFUSU

İLÇE	İLÇE NÜFUSU	NÜFUS YÜZDESİ	ERKEK NÜFUSU	KADIN NÜFUSU
KIZILTEPE	252.656	%30.47	127.256	125.400
ARTUKLU	174.731	%21.07	88.521	86.210
MİDYAT	113.367	%13.67	56.850	56.517
NUSAYBİN	105.856	%12.77	52.634	53.222
DERİK	61.830	%7.46	30.837	30.993
MAZIDAĞI	35.757	%4.31	18.161	17.596
DARGEÇİT	28.555	%3.44	14.222	14.333
SAVUR	27.304	%3.29	13.654	13.650
YEŞİLLİ	14.906	%1.80	7.616	7.290
ÖMERLİ	14.233	%1.72	7.249	6.984

Mardin nüfus dağılımına bakıldığında nüfusun büyük bölümünün merkez Artuklu ilçesi ile Kızıltepe, Nusaybin ve Midyat ilçelerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Hizmet sektörlerinin buralarda yoğunlaşması, verimli ovaların bulunması, ulaşım imkânlarının kolay olması ve sınır ticaretinin yapılması bu yerlerde nüfusun yoğunlaşmasına neden olmuştur.

Diğer yörelerin engebeli veya dağlık alanlara kurulması, bu yörelerde kışların sert geçmesi ve ekonomik imkânların az olması gibi nedenler; nüfus yoğunluğunun düşük olmasının başlıca etkenleridir.

3.4

DOĞAL AFETLER

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Şehrimizde geçmişte gerçekleşen doğal afetlere tanık olmuş büyükelinizle konuşarak doğal afet süreçlerinde neler yaşadıklarını öğrenip sınıfta paylaşınız. Doğal afetlerin olumsuz etkilerini en aza indirmek için sizce neler yapılabilir?

Mustafa Kemal Atatürk'ün “Felaket başa gelmeden önce önleyici ve koruyucu tedbirleri düşünmek lazımdır, geldikten sonra dövünmenin bir yararı yoktur.” sözü ile ne anlatılmak istendiğini açıklayınız.

HAZIRLIK
ÇALIŞMASI

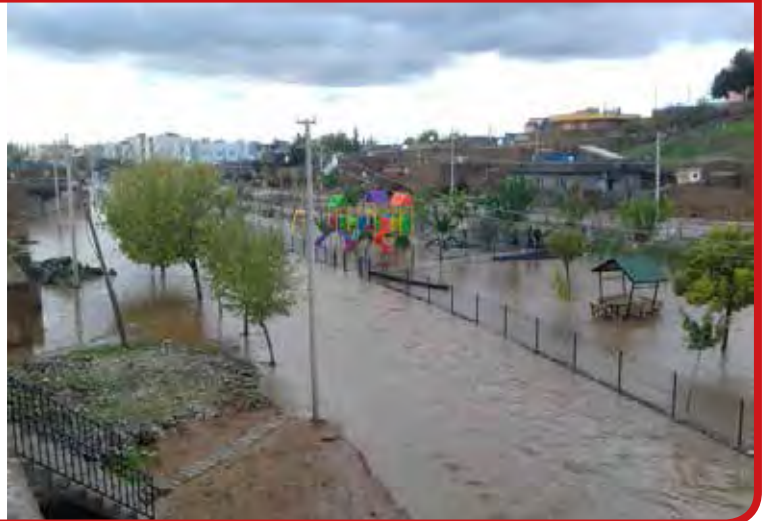
Dünya genelindeki doğal afetlere bakıldığında 31 çeşit doğal afetin 28 tanesini meteorolojik afetlerin oluşturduğu görülür. Doğal afetlerin çeşitleri ve önem sıraları ülkeden ülkeye değişmektedir. Örneğin, bazı bölgelerde doğal afetler kuraklık, sel, orman yangınları, heyelan, dolu fırtınaları, çığ ve don olaylarıdır. Ülkemizde ise en sık görülen meteorolojik karakterli doğal afetler; dolu, sel, taşkın, don olayı, orman yangınları, kuraklık, şiddetli yağış, şiddetli rüzgâr, yıldırım, çığ, kar ve fırtınalardır. Dünya Meteoroloji Örgütüne (WMO) göre sadece 1980'li yıllarda dünyada 700.000 kişi meteorolojik afetlerden dolayı hayatını kaybetmiştir.

“Görsel 3.15”

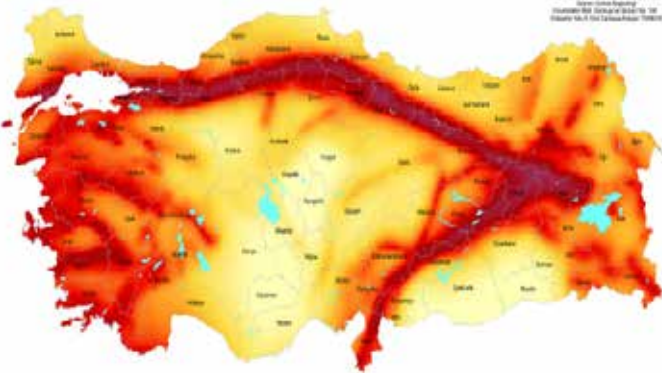
Erozyon: Mardin’in doğal afet açısından en önemli sorunu toprak erozyonudur. Erozyona sebep olan insan kaynaklı faktörler ise şunlardır: Yanlış arazi kullanımı, orman yangınları, kaçak ağaç kesimi, çarpık kentleşme, anız yakılması vs.

Sel ve Su Taşkınları: Dicle havzasında yer alan Mardin’deki su baskınları, yoğun olarak Mardin il merkezi ile Kızıltepe ve Savur ilçelerinde görülmektedir.

“Görsel 3.16”

TÜRKİYE DEPREM TEHLİKE HARİTASI

“Görsel 3.17”

Deprem: Türkiye deprem haritasına göre Mardin, “3. Derecede Depreme Karşı Hassas Bölgeler” kapsamında bulunmaktadır. Son yedi yıl içerisinde herhangi bir hasarlı deprem meydana gelmemiştir. Mardin’e yakın il ve ilçelerde yaşanan depremler Mardin’de de hissedilir.

“Görsel 3.18”

Afetlere Karşı Alınacak Önlemler

- Yerleşim bölgeleri titizlikle belirlenmelidir.
- Kaygan ve ovalık bölgeler yerleşime açılmamalıdır.
- Konutlar gevşek toprağa sahip meyilli arazilere yapılmamalıdır.
- Yapılar depreme karşı dayanıklı inşa edilmelidir.
- Konutlara deprem sigortası yaptırılmalıdır.
- Bir insan deprem esnasında okulda sınıfta ya da büroda ise sağlam sıra, masa altlarında veya yanında; koridorda ise duvarın yanına hayat üçgeni oluşturacak şekilde "ÇÖK-KAPAN-TUTUN" hareketi ile baş ve boynunu korumalıdır.
- Cam eşyalardan ve pencerelerden uzak durulmalıdır.
- Çukur alanlarda, binaların bodrum katlarında su baskını tehlikesi yüksek olduğundan bu tür yerlerde bodrum yapılmamalı, su basmanı yüksek tutulmalıdır.
- Sel sırasında elektrikleriniz kesilebilir. Binada gaz sızıntısı olduğu düşünülüyorsa herhangi bir elektrikli alet ve ışık kullanmamalıdır. Işığa ihtiyaç olduğunda pilli fener kullanılmalıdır.
- Sel sonrasında da ikinci afet olarak yangınlar çıkabilir. Bu nedenle evde gaz sızıntısı, suyun altında kalmış elektrik aksamı, fırın, ocak ve elektrikle çalışan eşyaların olmadığından emin olunmalıdır.
- Tehlike anında heyelan bölgeleri ve çamur akıntılarından uzak durularak, hemen yükseklerle çıkılmalı ve çevrede yaşayan insanlar toprak kaymasına karşı uyarılmalıdır.
- Radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarıyla yapılacak uyarılara uyulmalıdır.
- Yangın varsa 110 aranarak yangın itfaiyeye bildirilmelidir. Yangının adresi en kısa ve en doğru şekilde, mümkünse yangının cinsi ile birlikte (bina, benzin, ahşap, araç vb) itfaiyeye bildirilmelidir.
- Dumandan boğulmamak için yardım gelene kadar eğilerek ve sürünerek hareket edilmeli, ağız ve burun ıslak bez ya da mendille kapatılarak nefes alınmalıdır.
- İtfaiye gelinceye kadar mümkünse yangını söndürmek için eldeki mevcut imkânlardan yararlanılmalıdır.

SIRA SİZDE

Yaşadığınız yerde yaşanabilecek olası doğal afetler nelerdir?

Bu afetlere karşı alınabilecek önlemleri yazınız.

Olası Doğal Afetler

Alınabilecek Önlemler

3.5

SANCAKTAN VİLAYETE

BİRLİKTE

DÜŞÜNELİM

Yaşadığımız ilçenin idari tarihini araştırıp arkadaşlarınızla paylaşınız.

NASREDDİN HOCA MARDİN'DE

Günün birinde Nasreddin Hoca'nın yolu Mardin'e düşer.

Hoca'yı görenler etrafına üşüşürler.

Camide birisi Hoca'ya sorar.

– Hoca Efendi kible ne tarafta?

Hoca:

– Nereden bileyim ben buranın yabancısıyım, diye cevap verir.

“Görsel 3.19”

Mardin'e gelen misafirlerimize Mardin'i tanıtmaya hazır mısınız?

Mardin, tarih süresince idari olarak çeşitli devletler ve beyliklere başkentlik yapmış, şehrimizin ilçelerinin tarihine ve idari yapısına göz atalım.

OSMANLI DÖNEMİNDE MARDİN

TARİH	BAĞLI OLDUĞU EYALET/VİLAYET
1515-1647	DİYARBAKIR
1647-1667	BAĞDAT
1667-1711	DİYARBAKIR
1711-1747	BAĞDAT
1747-1751	DİYARBAKIR
1751-1835	BAĞDAT
1835-1839	DİYARBAKIR
1839-1840	MUSUL
1840-1842	DİYARBAKIR
1842-1847	MUSUL
1847 SONRASI	DİYARBAKIR

Mardin, Osmanlı Devleti'nin fethinden sonra bir liva (sancak) olarak Diyarbakır Eyaletine bağlanmıştır. Sonraki yıllarda Diyarbakır başta olmak üzere Bağdat ve Musul vilayetlerine bağlı sancak merkezliği yapmıştır.

Osmanlı Devleti'nde, 1839 Tanzimat Fermanı'ndan sonra birçok alanda olduğu gibi idari alanda da reformlar yapılmıştır. Batı tarzında yönetim birimleri oluşturulmaya çalışılmış ve eyalet birimi yerine vilayet birimine geçilmiştir. Yerleşim yerleri "vilayet (il)", "sancak", "kaza (ilçe)" ve "karye (köy)" şeklinde belirlenmiştir. Bu dönemde çıkarılan kanuna göre yerel yöneticiler vali, mutasarrıf (sancak beyi), kaymakam şeklinde isimlendirilmiştir. Kanun gereğince Mardin ile aynı statüde olan sancakların yöneticileri mutasarrıftır.

1869 Vilayet Salnamesi (Yıllık)'ne göre Mardin sancağında Merkez, Midyat ve Cizre olmak üzere 3 kaza; Nusaybin, Hams, Savur ve Hacı Behram olmak üzere 4 müdürlük; 64 nahiye ve 877 köy bulunmaktadır. Vilayet Nizamnamesi'nde hükümet olarak adlandırılan ve aşiretler tarafından yönetilen yerlerin bu özellikleri sona erdirilmiş ve bu süreçte Cizre kazaya dönüştürülmüştür. 1870'te Nusaybin, 1873'te Avine ve 1875'te ise Şırnak kaza (ilçe) yapılmıştır. Böylece Mardin sancağının; Merkez, Cizre, Midyat, Avine ve Şırnak olmak üzere 5 kazası olmuştur. Bir yıl sonra 1876'da Şırnak nahiye (bucak) statüsüne indirilmiş, böylece kaza sayısı yeniden 4'e düşmüştür. 1916'da Mardin sancağının kazaları Merkez, Cizre, Midyat, Nusaybin ve Savur'du.

“Görsel 3.20”

ARTUKLU

“Artuklu” Mardin ilinin kent merkezine sonradan verilen isimdir. Mardin’in 2014 yılında büyükşehir olmasından dolayı merkez ilçesi “Artuklu” olarak adlandırılmıştır. İlçenin 92 mahallesi vardır. Yüz ölçümü 975 km²dir. İlçenin 2018 yılı nüfusu 174.731’dir.

Fırat ve Dicle nehirleri arasında Mezopotamya bölgesinde, tarih boyunca pek çok medeniyet yerleşmiştir. Bir dağın tepesinde kurulmuş olan Artuklu, Yukarı Mezopotamya’nın en eski yerleşim yerlerinden biridir. MÖ 4500’den başlayarak Arami, Süryani, Subari, Sümer, Akad, Babil, Mitanniler, Asur, Pers, Bizans, Araplar, Selçuklu, Artuklu, Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.

“Görsel 3.21”

“Görsel 3.22”

“Görsel 3.23”

“Görsel 3.24”

Artuklular 1102 yılında, Güney ve Doğu Anadolu'da kurulmuş bir beyliktir. İsmi Türkmən beyi olan 'seyyid' Artuk Bey'den almıştır. 1086 yılında Kudüs'ü alan Artuk Bey aynı yıl vefat etmiştir. Daha sonrasında Artuklular; Hasankeyf, Mardin ve Harput olmak üzere üç ana koldan idare edildiler.

Mardin kolunun kurucusu İlgazi Bey'dir. Artuklu Beyliği; Mardin, Hasankeyf ve Harput bölgelerinde 1102-1409 yılları arasında hüküm sürmüş bir Oğuz Türkmən Beyliği'dir.

Artuklu ilçesi, Mardin Artuklularına başkentlik yapmıştır. Akkoyunlular Dönemi'nde de önemli bir kent olma özelliğini korumuştur.

Artuklu; mimari yapısı, arkeolojik, tarihi ve görsel değerleri ile zamanın durduğu izlenimini veren şiirsel kentlerden biridir. Artuklu, farklı dini inanışlara özgü, sanatsal açıdan da tarihi değeri olan camiler, türbeler, kiliseler, manastır ve benzeri dini eserler barındırmaktadır.

“Görsel 3.25”

DARGEÇİT

Dargeçit, Mardin’in kuzeydoğusunda yer alıp Mardin’e 113 kilometre uzaklıktadır. 39 mahalle ve 542 km² yüz ölçüme sahip ilçenin nüfusu 28.555’tir.

Tarihi çok eskilere dayanan Dargeçit’te Süryaniler, Ermeniler ve Kürtler birlikte yaşamaktadır. MS 4. yüzyılda Samanilerin iktidarı döneminde Dargeçit ve yöresi Hristiyanlık’la tanışır. O dönemde Hristiyanlaşan kesim yalnızca yörede yaşayan Süryanilerdir. Arapların bölgeye gelmesiyle Kürtler, İslam dinine geçerler.

Dargeçit için tarih boyunca değişik adlar kullanılmıştır. Bunlardan bazıları; Kher-Boran, Kfar-Boran, Kerburan ve Kerboran isimleridir.

“Görsel 3.26”

“Görsel 3.27”

Çok dinli bir yer olan Dargeçit; Müslüman, Hristiyan (Ortodoks ve Katolik) ve Yezidiler yaşamıştır. Mezopotamya'nın yani Dicle ve Fırat arasındaki bölgenin, insanlık tarihinin ve medeniyetinin başladığı yer olduğunu dikkate alırsak Dargeçit'in tarihinin ne kadar eskilere dayandığını anlayabiliriz.

“Görsel 3.28”

“Görsel 3.29”

Kesin olarak hangi tarihte olduğu bilinmemekle beraber, Süryani bir ailenin şehri kurduğu söylenmektedir. Zamanla aldığı göçlerle büyüyen Dargeçit 20. yüzyılın başlarında beş yüz ailenin yaşadığı bir şehir halini gelmiştir. Daha önce Midyat'a bağlı bir belde iken 1987'de çıkan bir kanun ile Mardin'in ilçesi yapılmıştır. Kesin olarak hangi tarihte olduğu bilinmemekle beraber, Süryani bir ailenin şehri kurduğu söylenmektedir. Zamanla aldığı göçlerle büyüyen Dargeçit 20. yüzyılın başlarında beş yüz ailenin yaşadığı bir şehir halini gelmiştir. Daha önce Midyat'a bağlı bir belde iken 1987'de çıkarılan bir kanun ile Mardin'e bağlı bir ilçe statüsüne kavuşmuştur.

“Görsel 3.30”

DERİK

Derik, Mardin’in güneybatısında yer almaktadır. Yüz ölçümü 1397 km² olup il merkezine uzaklığı 75 km’dir. 2018 nüfus verilerine göre nüfusu 61.830’dur.

Derik ilçesinin tarihi, Neolitik Dönem’den başlayarak günümüze kadar gelmektedir. MÖ 3000’li yıllarda Mittanilerin hâkimiyetinde olan bölge birçok medeniyete ev sahipliği yaptıktan sonra Romalılar, Sasaniler, Artuklular, Moğollar, Karakoyunlular, Akkoyunlular ve Safevilerin hâkimiyetine girmiştir.

1515 yılında ilçeye bağlı Dede köyü ve çevresinde yapılan “Dede Garkın Savaşı” ile Derik, Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.

“Görsel 3.31”

“Görsel 3.32”

“Görsel 3.33”

Derik, Osmanlılar Dönemi'nde uzun yıllar Diyarbakır vilayetinin Mardin sancağına bağlı bir kaza merkezi olmuştur.

İlçenin adının Farsça “Dikenlik” anlamına gelen “Dirrik” kelimesinin zaman içerisinde değişime uğramasıyla Derik şekline dönüştüğü söylenmektedir. İlçenin adına dair diğer bir görüş ise şu şekildedir: “Der” sözcüğü kilise anlamına gelmektedir. Derik ise “kilisecik” anlamındadır.

Derik'te belediye teşkilatı 1874 tarihinde kurulmuştur. İlçe bu tarihte Diyarbakır'a bağlı iken 1923'ten itibaren Mardin'e bağlanmıştır.

“Görsel 3.34”

“Görsel 3.35”

KIZILTEPE

“Görsel 3.36”

İlçe, Mardin’in güneybatısında yer almaktadır. İlçenin yüz ölçümü 1.218 km²’dir. Mardin il merkezine 25 km uzaklıktadır. 2018 nüfus verilerine göre nüfusu 252.656’dır.

Kızıltepe’nin bilinen en eski adı Dunaysır’dır. Kızıltepe, Artuklular Dönemi’nde Urfa ve Diyarbakır’ı Musul’a bağlayan yollar üzerinde bulunan canlı bir ticaret ve konaklama merkeziydi.

13. yüzyılın başlarında birkaç kez Eyyubiler tarafından ele geçirilmiş, daha sonra Selçuklu, İlhanlı, Memlük, Karakoyunlu, Akkoyunlu ve son olarak da Safevilerin egemenliğine girmiştir. 1515’te Bıyıklı Mehmet Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu tarafından fethedilmiştir.

“Görsel 3.37”

“Görsel 3.38 'Rasathane (Gözetleme Kulesi)’”

“Görsel 3.39 'Şahkulu Bey Kümbeti’”

“Görsel 3.40”

1517’de Osmanlı topraklarına katılan ilçe Artuklular Dönemi’nde çarşı, han, hamam, cami ve medreseleriyle önemli ve zengin bir yerleşim merkezi iken sürekli yağmalanması ve yaşanan savaşlar nedeniyle zenginliklerinin birçoğunu kaybetmiştir.

Osmanlı Dönemi’nde nahiye (bucak) olan ilçe, Cumhuriyet’in ilanından sonra 1929’da Koçhisar ismi ile Mardin’e bağlı ilçe statüsüne kavuşmuştur. Kızıltepe, tarihte birçok isim ile anılmıştır. Bunlardan en çok bilinenleri Dunaysır, Koçhisar ve Telermen’dir. Bu isimlerden “Koçhisar” bir dönem kentte yer alan surlardan alınmıştır. “Telermen” adı ise ilçenin ortasında yer alan tepenin adından kaynaklanmaktadır. 1931’de ise Koçhisar olan ilçenin adı "Kızıltepe" olarak değiştirilmiştir.

MAZIDAĞI

“Görsel 3.41”

Mazıdağı, Mardin’in kuzeybatısında yer almaktadır. Mardin’e 48 km uzaklıkta olup Mardin-Diyarbakır karayoluna 12 km’lik bir yol ile bağlanmaktadır. 53 mahalle ve 859 km² yüz ölçüme sahiptir. İlçenin toplam nüfusu 35.757’dir.

Mazıdağı’nın tarihi, çevresindeki büyük yerleşim yerlerinin tarihinden elde edilen bilgiler ışığında açıklanabilmektedir. Buna göre ilçe merkezinin bir yerleşim yeri olması Bizans Dönemi’ne kadar uzanmaktadır. 5 ve 6. yüzyılda Sasaniler ile Bizans arasındaki savaşlarda, Mardin ile birlikte birkaç kez el değiştiren ilçe, 7. yüzyılda Arapların eline geçmiş ve Hristiyan halkın büyük bir kısmı Müslümanlığı kabul etmiştir.

“Görsel 3.42”

“Görsel 3.43”

“Görsel 3.44”

İlçenin eski adı “Şamrah”tır. “Şamrah” ismini Diyarbakır’dan Şam’a giden kervan yolu üzerinde olması nedeniyle almıştır. “Şam-rah” sözcüğü “Şam yolu” anlamına gelmektedir. “Mazıdağı” adını ise yöredeki dağların mazı ağaçları ile kaplı oluşundan dolayı almıştır.

Yavuz Sultan Selim, 1514’te Safevi hükümdarı Şah İsmail’e karşı kazandığı Çaldıran Savaşı’ndan kısa bir süre sonra Diyarbakır ve Mardin illerini ele geçirerek Mazıdağı’nı da bu yerleşim yerleri ile beraber Osmanlı Devleti’ne katmıştır.

Mazıdağı, daha önce Savur’a ardından da Derik’e bağlı bir nahiye iken 9 Haziran 1937’de ilçe statüsüne kavuşmuştur.

“Görsel 3.45”

MİDYAT

Midyat, Mardin’in kuzeydoğusunda yer almakla birlikte Mardin’e 63 km uzaklıktadır. 72 mahalle ve 1.060 km² yüz ölçüme sahip olan ilçenin nüfusu 113.367’dir.

Doğusunda Dargeçit, batısında Ömerli, kuzeybatısında Savur, kuzeyinde Batman’a bağlı Gercüş ilçesi, güneyinde Nusaybin, güneydoğusunda ise Şırnak’a bağlı İdil ilçesi yer almaktadır.

MÖ 500-100 yılları arasında bölge, değişik kavimlerin istilasına uğramıştır. Makedonyalılar, Persler, Romalılar bu bölgede hüküm sürmüşlerdir. Midyat’ın asıl yerleşim yeri haline gelişi veya bölge olarak kuruluşu Selefkuşlar Dönemi’ne rastlamaktadır.

“Görsel 3.46”

“Görsel 3.47”

Kaynaklara göre, ilçenin adı birçok değişiklikten sonra Farsça, Arapça ve Süryanice karışımından meydana gelmiş “ayna” anlamına gelmektedir. Başka bir rivayete göre de Midyat, “Mağaralar Kenti” anlamına gelen “Matiate” kelimesinden ismini almıştır.

Midyat’ta ilk yerleşim yerinin mağaralar olduğunu gösteren “Elath” mevkisi, Midyat’a 3 km uzaklıkta ve Acırlı beldesi yakınlarında bulunmaktadır.

Midyat, 1869-1870 yıllarında Mardin sancağına bağlı bir kaza statüsüne kavuşmuştur. Bilinen ilk kaymakamı Hacı Şeyh Ağa’dır.

“Görsel 3.48”

NUSAYBİN

Nusaybin, Mardin'in güneydoğusunda yer alıp Mardin'e 62 km uzaklıktadır. 81 mahalleye ve 1.177 km² yüz ölçüme sahip olan ilçenin nüfusu 105.856'dır.

Nusaybin tarih boyunca değişik isimlerle anılmıştır. İlçenin tarihte bilinen en eski ismi Asurlular Dönemi'nde kullanılan Nasibina'dır. Romalılar Dönemi'nde Nisibis ismi kullanılmıştır. Bunlardan başka Nasibin ve Nisibin isimleri de kullanılmıştır.

“Görsel 3.49”

“Görsel 3.50 'Nusaybin/Nisibis Okulu (Dünyanın ilk üniversitesi) Kalıntıları”

“Görsel 3.51”

“Görsel 3.52”

Nusaybin, eski bir yerleşim merkezi olup bilinen en eski ismi Nisibis'tir. MÖ 3000'de Hurrilerin yurdu olan bu yöre, MÖ 14. yüzyılda Mitannilerin egemenliği altına girmiştir. Nusaybin'in kuzeyinde yer alan Gırnavaz Tepesi'ndeki kalıntılar, Mittanilerin merkezi olduğuna işaret etmektedir. Yöreye daha sonra Aramiler yerleşmiş, MÖ 8. yüzyılda Asurlular buraya hakim olmuştur. Ardından sırasıyla bölgeye Medler, Babiller, Persler, Makedonlular, Selevkoslar, Romalılar, Bizanslılar, Sasaniler, Araplar, Selçuklular, Artuklular, Moğollar, Karakoyunlular, Akkoyunlular ve Safeviler hâkim olmuştur. Nusaybin ve çevresi Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi sırasında 1517'de Osmanlı topraklarına katılmıştır.

Nusaybin 1870-1871 yılında Mardin sancağına bağlı bir kaza statüsüne kavuşmuştur. Bilinen ilk kaymakamı Abdülfettah Bey'dir.

“Görsel 3.53”

ÖMERLİ

“Görsel 3.54”

Ömerli, Mardin’in doğusunda ve Midyat yolu üzerinde yer almakla birlikte Mardin’e 24 km uzaklıktadır. 45 mahalle ve 409 km² yüz ölçüme sahip olan ilçenin nüfusu 14.233’tür.

Ömerli ilçesinin eski ismi Maserti’dir. Ömerli’nin kimin tarafından ne zaman kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir. Yapılan arkeolojik çalışmalara göre ilçe merkezi ile Beşikkaya (eski adıyla Fafit) köyünün taş kemer ve kubbe mimari yönünden benzerlikleri bulunmaktadır. Bu mimari tarzını ilk olarak kullanan uygarlıklar Sümerler ve Asurlulardır.

“Görsel 3.55”

“Görsel 3.56”

Tarihte Yukarı Mezopotamya olarak anılan ve Ömerli’yi de içine alan coğrafyada Asur Devleti kurulmuştur. İlçedeki Yaylatepe (Hıbatok), Göllü, İkipınar, Beşikkaya (Fafit) ve Maserti harabeleri incelendiğinde bu yerleşim yerinin çok eski olduğu görülmektedir. Bölgenin Asurlar, Persler, Romalılar, Bizanslılar ve Türk İslam Devletlerinin hâkimiyetinde kaldığı; zaman zaman elde edilen paralardan ve heykellerden anlaşılmaktadır. Bıyıklı Mehmet Paşa’nın bölgedeki fetihleri sonucunda Osmanlı hâkimiyetine girmiştir.

Ömerli (Maserti köyü), Cumhuriyet’in ilk yıllarında Savur’a bağlı bir bucak iken 1953 yılında ilçe olmuştur. Bucak merkezi önceleri Ovabaşı (eski adıyla Metina) köyünde iken 1925 yılında günümüzdeki konumuna nakledilmiştir. İlk nahiye (bucak) müdürü de Kemal Efendi’dir.

SAVUR

“Görsel 3.57”

Savur, Mardin’in kuzeyinde yer alıp Mardin’e 46 km uzaklıktadır. 41 mahalle ve 1.037 km² yüz ölçüme sahip olan ilçenin nüfusu 27.304’tür.

Savur isminin kökeni hakkında değişik rivayetler söz konusudur. Asur kralının MÖ 1300’de Kuzey Suriye’nin büyük bölümünü aldığı seferde “Şaru” kentinden söz edilmektedir. Bu kentin Savur olduğu ileri sürülmektedir. Bizanslıların "Tur Abidin"de yaptıkları imarlar sırasında “Sauras” olarak anılmış olup Bizanslılardan sonra Sasaniler Dönemi’nde “Staor” olarak isimlendirilmiştir.

“Görsel 3.58”

“Görsel 3.59”

“Görsel 3.60”

İlçemizin tarihi çok eski olup Hititlere kadar uzanmaktadır. Daha sonra burada Romalılar, Bizanslılar, Sasaniler, Artuklular, Karakoyunlular ve Akkoyunlular hâkimiyet kurmuştur.

1515'te Bıyıklı Mehmet Paşa'nın Mardin Kalesi'ni ele geçirmesinden sonra Savur Kalesi de savaşılmadan alındı. 1526 yılı Osmanlı arşivlerinde Savur, Mardin'e bağlı bir yer olarak gösterilmekte ve “Tanrı Kulu Yusuf” adlı kişinin sorumluluğuna verildiği belirtilmektedir. Bu yıllarda Mardin sancağı içerisinde en önemli üç yerleşim yerinden biri de Savur olmuştur.

Savur, 1873'te Mardin sancağına bağlı bir kaza statüsüne kavuşmuştur. Bilinen ilk kaymakamı Mustafa Efendi'dir.

YEŞİLLİ

“Görsel 3.61”

Yeşilli ilçesi bir belediye (Yeşilli Belediyesi), beş merkez mahalle ve dokuz kırsal mahalleden oluşup ilçe il merkezine 10 km uzaklıktadır. 49 km² yüz ölçüme sahip ilçenin nüfusu 14.906’dır.

İlçe merkezi bir vadi içerisinde kuzeyden güneye doğru uzanmaktadır. İlçeye bağlı köyler ise çoğunlukla dağlık alanlarda kurulmuştur. Ova köyler dağ eteğinde Mardin Ovası’nın başlangıç noktasında kurulmuştur.

“Görsel 3.62”

“Görsel 3.63”

“Görsel 3.64”

Yeşilli'nin yerleşim tarihi Hitlilere kadar uzanmakta olup Sümerler, Akadlar, Babiller, Mitaniler, Asurlular, Persler, Romalılar, Bizanslılar, Sasaniler, Araplar, Selçuklular ve Artuklular yöreye hâkim olmuştur. İlçe ve çevresi Roma Dönemi'nde bir mesire yeri olarak kullanılmıştır. Ayrıca o döneme ait su kanalları, çeşmeler, bentler ve değirmenlerin kalıntıları günümüze ulaşmıştır. Yeşilli ilçesinin eski ismi Rışmıl'dır. İlçede yeşilliğin bol olması dolayısıyla “Yeşilli” ismi verilmiştir.

“Görsel 3.65”

“Görsel 3.66”

Yeşilli, Cumhuriyet Dönemi'nde Mardin merkeze bağlı bir köy konumunda iken 1970'te belde; 1991'de ise ilçe statüsüne kavuşmuştur.

3.6

TARİHE YOLCULUK

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Aile büyüklerinizle,
yaşadığımız ilçenin
tarihi ile ilgili
röportajlar yaparak
topladığımız bilgileri
sınıfta paylaşınız.

Ben Mardin'im,
Tarih konuşur bende,
Taşlar şiir söyler,
Huzurla yaşar bende
Dinler ve diller.

Yurdal DEMİREL

“Görsel 3.67”

İnsanoğlu, yaşamını devam ettirmek için tarih boyunca suyu temin edebileceği, güvenli ve verimli tarım arazisine sahip alanlara yönelmiştir. İnsanlar, barınak ve alet yapımı için elverişli malzemenin bulunduğu ve uygun iklime sahip olan yerleri tercih etmiştir.

Mardin ve çevresinin tarihi Neolitik Dönem'de ortaya çıkan köy yerleşmelerine kadar gider. Coğrafi konum olarak Mezopotamya'nın kuzey kısmında yer alan Mardin, bölgenin verimli topraklara sahip olması ve iklim koşullarının uygun olması nedeniyle çok eski dönemlerden beri birçok ulusun bulunduğu farklı kültüre sahip bir bölge olmuştur.

Mardin ve çevresi milattan önceki yıllarda Akadlar, Hurriler, Babiller, Asurlar, Medler, Persler, Büyük İskender İmparatorluğu, Selevkoslar, Abgarlar ve Partların hâkimiyetine girmiştir. 640'lı yıllardaki İyaz bin Ğanem komutasındaki İslam ordusunun hâkimiyetine kadar Roma ve Doğu Roma İmparatorluğu ve Sasaniler bu coğrafyaya hakim olmuştur. 640'lı yıllardan itibaren Emeviler, Abbasiler, Hamdaniler, Büveyhiler ve Mervanilerin hâkimiyeti yaşanmıştır. 1042'de başlayan Türkmen akınları, 1071'de Malazgirt Savaşı'ndan sonra yoğunlaşmaya başlamıştır. 1085'te Selçuklu emirlerinden Emir Moncuk Börü'nin Mardin ve çevresini ele geçirmesiyle bölgede Türk hâkimiyeti başlamıştır.

“Görsel 3.68”

“Görsel 3.70”

1098’de Artukoğlu Sökmen Hasankeyf, Mardin ve Diyarbakır’ı ele geçirerek bölgede Artuklular Dönemi’ni başlatmıştır. 15. yüzyılın başlarına kadar devam eden Artuklular Dönemi’nde hükümdarlar, şehir ve çevresinde ticarî ve sosyal hayatı canlı tutmak için çarşılar, kervansaraylar, köprüler, camiler ve medreseler yaptırmıştır. Bu dönemde yapılan birçok mimari eser günümüzde halen ayakta. Mardin’de bu dönemde yaşanan ekonomik, ilmi, kültürel ve sanatsal dönüşüm hiçbir dönemde yaşanmamıştır. Mardin ve çevresi bu dönemin en önemli cazibe merkezlerinden biri olmuştur.

“Görsel 3.69”

Artuklular Dönemi’nde şehir bir ara Moğolların hâkimiyetine girmiş ve Timur şehri üç defa kuşatmıştır. Mardin 1409’da Karakoyunluların, 1437’de Akkoyunluların hâkimiyetine girmiştir.

Mardin, 1507’de Safevi Hükümdarı Şah İsmâil tarafından işgal edildi. Şah İsmâil ile 23 Ağustos 1514’te yapılan ve Osmanlı ordusunun galibiyetiyle sonuçlanan Çaldıran Savaşı bölgenin kaderini değiştirdi. Bölgenin kesin olarak Osmanlı idaresine girmesinin ardından hâkimiyet alanı tamamen daralan Safevîler sadece kaleyi ellerinde tutuyorlardı. Karahan’ın başarısız Diyarbakır kuşatmasından sonra (Eylül 1515) onu izleyen Osmanlı kuvvetleri Mardin önlerine geldi. Osmanlı kuvvetleri içinde bulunan İdrîs-i Bitlisî ve Hısnıkeyfâ hâkimi Eyyübî Meliki Halil, Mardin halkıyla anlaşarak şehri teslim aldı ve Safevî kuvvetleri kaleye çekildi (Ekim 1515). Ardından Diyarbakır Beylerbeyi Bıyıklı Mehmed Paşa’ya bağlı kuvvetler Mardin’e girdiyse de birkaç gün kalıp buradan ayrıldı. Şehrin boşaltıldığını haber alan Karahan, Sincar’dan hareketle Mardin’e yeniden hâkim oldu. Haber duyulunca Osmanlı kuvvetleri, Karahan’ın üzerine yürüdü; önce yenilgiye uğradılarsa da sonunda Bıyıklı Mehmed Paşa idaresindeki Osmanlı ordusu Koçhisar (Kızıltepe) yakınlarında Dede Kargın sahrasında Koruk mevkiinde Karahan’ı yendi (Mayıs 1516). Ardından Mardin kuşatıldı. Mercidâbık Savaşı’nın kazanılmasından sonra Bıyıklı Mehmed Paşa, kuvvetleriyle şehir önlerine gelip kuşatmayı şiddetlendirdi ve 1516 sonlarında burayı ele geçirdi.

Mardin, Osmanlılar Dönemi'nde Diyarbekir eyaletine bağlı bir kaza olmuştur. 1647-1842 yılları arasındaki dönemde değişik yıllarda Bağdat, Diyarbekir ve Musul eyaletlerine bağlanmıştır. 1842 yılında tekrar Diyarbekir eyaletine bağlanan Mardin, Cumhuriyet Dönemi'ne kadar bu eyalete bağlı bir sancak olmuştur.

Milli Mücadele Dönemi'nde 23 Mart-25 Mayıs 1919 tarihleri arasında önce İngilizler, 9 Ocak 1920 tarihinde ise Fransızlar şehri işgal girişiminde bulunmuştur. Mardin halkı bu işgali; savaşmadan, kan dökmeden, akıllı davranarak ve düşmanı caydırmak suretiyle önlemeyi başarmıştır. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin bu mücadeleye büyük katkıları olmuştur. Askeri ve sivil yöneticiler, yöre halkı ve gayri müslim cemaatler birlikte hareket ederek sonuca ulaşmayı başarmışlardır. Mardin'in, İngiliz ve Fransız işgal girişimlerinin önlenmesindeki başarısı diğer illere de örnek gösterilmiştir. Bu başarıdan dolayı zamanın Müdafaa-i Milliye Vekili Ferik Fevzi (ÇAKMAK) 26 Temmuz 1920'de "Mardin'in eşrafından (ileri gelen) Kuva-yı Milliye Kumandanı Necabetlu Eyüp Beyefendi'ye" başlıklı bir kutlama ve takdir telgrafı göndermiştir.

"Görsel 3.71"

Ahmet İzzet Paşa ve Mustafa Kemal Paşa, 1. Dünya Savaşı'nda Mardin'deki Alman Garnizonunu ziyaret ederken.

MERAKLISINA ...

13 Mart 1916, Şubat 1917 ve Mart 1917 tarihlerinde Mustafa Kemal Paşa'nın Mardin'e üç kez geldiğini biliyor musunuz?

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MARDİN'DE
BİR KAHRAMAN: YARBAY KENAN BEY

“Görsel 3.72”

1888’de İstanbul’da doğan Mehmed Kenan Bey, Osman Nuri Bey’in oğludur. 1902’de Harp Okulunu bitirmiş ve 1909’da Harp Akademisine girip 1912’de kurmay yüzbaşı olarak mezun olmuştur.

Mehmed Kenan Bey, 1916’da 13. Kolordu Kurmay Başkanlığına atanmıştır. 1918’de Alman Batı Cephesini görmek üzere Almanya’ya gönderilmiştir. Bu görev dönüşünde 1918’de Mardin’deki 13. Kolordu 5. Tümen Komutanlığına atanmıştır. Mehmed Kenan Bey; Mardin’de milli hareketin yönetilmesinde, İngiliz ve Fransız işgallerinin önlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Mardin halkının Milli Mücadele etrafında birleşmesinde de kilit bir rol oynamıştır. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Mardin Şubesi Başkanı Millizade Eyüp Bey, Belediye Başkanı Hıdır Bey başta olmak üzere önde gelen yerel yöneticilerin, işgal güçlerine karşı bilinçli hareket etmeleri konusunda onlara liderlik etmiştir.

Mehmed Kenan Bey, bölgedeki İngiliz ilerleyişinin ardından Halep’ten gelen İngiliz General Davies ile 1919’da Resulayn’da görüştü. General, Urfa ve Mardin’in işgal edileceğini bildirdi. Kenan Bey ise Mardin’in işgali için geçerli bir neden olmadığını ve emir almadan çekilmeyeceğini söyledi. İki ay sonra Mardin’e gelen İngiliz Binbaşı Noel’e de İstanbul’dan gelen talimat gereği General Elinbeye’nin ateşkes şartlarına eklediği on iki maddeye uymayacağını iletmiştir. Yine 1919’da işgal edilmiş ve edilecek olan bölgeleri tanımak ve bilgi toplamak amacıyla Mardin’e gelen Fransız Albay Normand’a karşı yerel halkı örgütlemiştir.

Mehmed Kenan Bey, Mardin’deki görevinden sonra 41. Tümen Komutanlığı; Adana Bölgesi Komutanlığı; Harp Akademisi Müdür Vekili ve Taktik Öğretmenliği; 1. Tümen Komutanlığı; Genelkurmay Harekât Dairesi Başkanlığı; Genelkurmay 2. Başkanlığı; 7. Tümen Komutanlığı görevlerinde bulunmuştur.

Mehmed Kenan Bey, 7 Mart 1935 tarihinde 7. Kolordu Komutanı iken vefat etmiştir. Katıldığı savaşlarda Osmanlı ve Alman devletlerince çeşitli nişan ve madalyalarla, TBMM tarafından da İstiklâl Madalyası ve takdirname ile ödüllendirilmiştir.

OKUMA PARÇASI

EVLİYA ÇELEBİ'NİN MARDİN GÜNLÜĞÜ

Evliyâ Çelebi, 17. yüzyılın önde gelen gezginlerinden biridir. Elli yılı aşkın süre Avrupa, Batı Asya ve Mısır topraklarını gezmiş, gördüklerini de “Seyahatname” adlı 10 ciltlik eserinde toplamıştır.

Evliya Çelebi'nin, Seyahatnamesi'nin dördüncü cildinde anlattığı şehirlerden biri de Mardin'dir. Evliya Çelebi'ye Mardin'i ziyaret ettiği zaman bu şehrin kuruluşu hakkında çeşitli efsaneler anlatırlar. O da bunların çoğunu “Seyahatnamesi”ne kaydeder. Bunlardan biri de şöyledir:

“Bu yed-i kudret kalesi hakkından nice bin Arap, Acem, Rum, Yunan ve diğer milletlerin tarihçileri inanç ve görüşlerince çok özelliklerini yazmışlardır. Ama Tarihçi Mıkdisi'ye göre bu Mardin Kalesi'nin imaretine sebep bizzat Hazreti Yunus Nebi Aleyhisselam idi. Zira Yunus Nebi kış mevsiminde Musul yakınında Beledulhatib şehrinde otururdu. Yaz aylarında yaylaya çıkıp bu Mardin Dağı'nda oturup dinlenir, dinleşir ve ibadet ederdi. Hala Mardin Dağı'nda nice büyük mağaralar vardır, orada kalırdı. Hala Yunus Nebi Mabedi derler, insanların ziyaret ettikleri bir mağaradır. O zamanda bu dağa Şahika Dağı derlerdi. Bu dağın mağaraları içinde bir ejderha ortaya çıkıp Hazreti Yunus'a iman getirenlerden nice bin Yunus ümmetini yedi. Sonra bazı inkârcılar Hazreti Yunus'tan mucize göstermesini istediler.

Yahudi kavmi: “Bu Şahika Dağı'ndaki ejderi katleyle, sana iman getirelim.” dediler. Bunun üzerine Hazreti Yunus Aleyhisselam peygamberlik kuvvetiyle o ejdere bir taş vurup katledince 3.000 adet inkârcı İslam ile şereflenip bu dağda oturdular ve Hazreti Yunus'a komşu olup günden güne zengin oldular. Bu dağda ejder çıktığında bu yüksek dağa Yılan [Mar] Dağı; şehre de Mardin dediler.

İsmlendirilmesinin başka bir sebebi de yine Yunus Nebi ümmetinden bir ulu bey var idi, çok mala sahip idi. Cenab-ı Hak ona Yunus Nebi'nin duasıyla o sene ikiz evlat verdi. Hazreti Yunus çocukların isimlerinden ikisini Mer ve Deyn [İki Yiğit] koydular. Bu iki yiğit kırk yaşına ulaştıklarında Hazreti Yunus'un öğretmesiyle bu iki kardeş Cebel-i Mar [Yılan Dağı] üzerine büyük bir kale yapıp tamamladıklarında Hazret-i Yunus bu kaleye Merdeyn ismini koydular. Onun için Merdeyn'den bozma Mardin derler. Ama Acem diyarında, yılan, çıyan ve ejderha yurdu olduğundan Mardin Kalesi derler. Arap bölgelerinde Şahika Kalesi derler, Rum ülkesinde de Mardin derler.”

(Evliya Çelebi, Seyahatname, Çev; T. Temelkuran, N. Aktaş, M. Çevik, İstanbul 2006, s.392-393.)

“Görsel 3.73”

EFSANELER ŞEHİRİ MARDİN

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

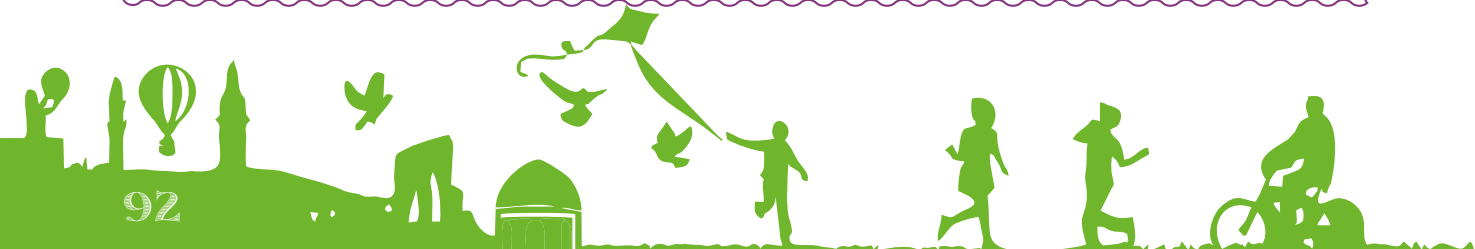
İnsanlar tarih boyunca bütün varlıklara birer ad vererek onları adlandırmıştır. Bu şekilde onları hem kendi ifadeleriyle tanımlamakta hem de o yeri diğer yerlerden ayırmaktadırlar. İçinde yaşadığımız şehir olan Mardin'in ismi nereden geliyor hiç merak ettiniz mi?

Süryanice kaynaklarda Merdo, Mirdo, Merdi, Marde, Merdin; Arapça kaynaklarda Maridin şeklinde geçen "Mardin" isminin kaynağı hakkında birçok farklı görüş ileri sürmektedir. Kaynaklar "Mardin" kelimesinin en eski isminin "Ardobe" olduğunu; bu kelimenin ise "Marde" kelimesinden türeyerek, Süryanice ve Aramicede "kale" anlamına geldiğini belirtirler. Süryanicede "Merdo" tekil isim olup çoğulu "Merdin"dir. Mardin ve çevresinde beş kale (Kartal Kalesi, Kuşlar Kalesi, Kadın Kalesi, Arur Kalesi ve Erdemeşt Kalesi) bulunduğundan, Süryanicede "kaleler" anlamına gelen "Merdin" adı kullanılmıştır. Şehir halkının çoğu halen şehri bu isimle telaffuz (söyleyiş) etmektedir.

Mardin adı ilk defa MS 4. yy Roma tarihçilerinden Antakyalı Amanyas Marselinis'ta geçmektedir. Marselinis; Diyarbakır'dan Nusaybin'e uzanan yolun, İzala Dağı üzerinden Maride ve Lorne kaleleri arasından geçtiğini kaydetmektedir.

Mardin'in adı hakkında değişik görüş ve rivayetler bulunmakla birlikte, genel görüş tek kale anlamına gelen "Marde" kelimesinin çoğulu olduğu görüşüdür. Çevresindeki birçok kaleden dolayı Mardin adının kaleler anlamına geldiği görüşü yaygındır.

Ülkemizdeki her şehirde olduğu gibi Mardin şehrinin isminin verilişi hakkında da çeşitli hikâyeler anlatılmaktadır. Kaynaklarda en çok anlatılan rivayetler şunlardır:

“Görsel 3.74”

Bir görüşe göre kentin adı, İran hükümdarı Ardeşir’in kenti kurmak için batıya gönderdiği Mard boyundan gelmektedir. Mardlar yörede bir kent kurmuş, buraya “Mardlar Kenti” anlamında "Mardiyon" demişler ve sonradan bu ad Mardin’e dönüşmüştür. Kenti Sasani komutanı Mardiyus’un kurduğunu ve adının kurucusundan geldiğini öne sürenler de vardır.

Mardin isminin kaynağı ile ilgili belki de en ilginç rivayeti tarihçi el-Vakidi’nin naklettiği söylenebilir. Eserinde aktarmış olduğu rivayetinde “Din” adında İranlı bir din adamının, Mardin’in bulunduğu dağın tepesine yerleşip orada ibadetle vakit geçirmiştir. Zamanla şöhretinin Horasan ve Doğu’nun diğer ülkelerine yayıldığı, bir gün Bizans İmparatoru Herakliyus tarafından gönderilen Arsusibn-i Karus tarafından öldürülerek kalenin ele geçirildiği için “Din öldü” manasında “Matedin” denilmiştir. “Matedin” kelimesinin zamanla halk arasında değişerek “Merdin” veya “Mardin” şekline dönüşmüş olduğu söylenmektedir.

Bir görüşe göre de burayı, ateşe tapan bir rahip, kızı Marta için kurdurmuştur. Kente “Marta’nın Kenti” anlamında "Martaion" denmiş, sonra bu ad Mardin olarak söylenmeye başlanmıştır.

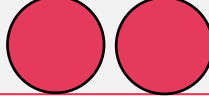
Halk arasında yaygın bir söylenceye göre kent, adını bir kral oğlundan almıştır. Mardin, yiğit bir kral oğludur. Günün birinde hastalanır. Ülkenin tüm hekimleri bir araya gelir, onu iyileştiremezler. Sonunda kral, oğlunun acısını görmemek için onu günümüzde kentin bulunduğu düzlüğe bırakır. Sürünerek bir ırmak kıyısına gelen Mardin bir söğüdün gölgesinde uyuyakalır. Uyandığında canlanmıştır, ırmakta yıkanır ve ırmağın suyundan bol bol içer. Birkaç günde iyileşir, babasının sarayına döner. Kral oğlunu coşkuyla karşılar, iyileşmesine neden olan yerde bir kent kurar, oraya oğlunun adını verir.

ETKİNLİK ZAMANI

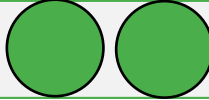
Aşağıda verilen bilgilerden doğru olanları “D”, yanlış olanları “Y” kutucuklarına işaretleyiniz.

1 İnsanoğlu yaşamını devam ettirmek için elverişli şartlara sahip yerleşim yerlerini tercih etmiştir.

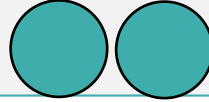
2 İyaz bin Ğanem, Mardin ve çevresini 6. yüzyılda fethetmiştir.

3 Mardin ve çevresini ele geçiren Selçuklu Emiri Artukoğlu Sökmen'dir.

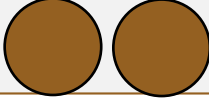
4 Mardin, tarihteki en parlak dönemini Emeviler Dönemi'nde yaşamıştır.

5 Mardin, Osmanlıların hâkimiyetine Niğbolu Savaşı'ndan sonra girmiştir.

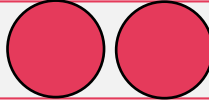
6 Mardin, Osmanlılar döneminde Diyarbakır, Bağdat ve Mamuretülaziz vilayetlerine bağlanmıştır.

7 Evliya Çelebi, “Seyahatname”nin I. cildinde Mardin şehrinden bahsetmiştir.

8 Mustafa Kemal Atatürk, Mardin'i üç defa ziyaret etmiştir.

9 Tarihi kaynaklarda geçen Mardin'in en eski ismi Erdoba'dır.

KOMŞU ŞEHİRLERİM

3.7

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Komşumuz olan şehirlerden hangilerine gittiniz? Gördüğünüz benzer ve farklı yönleri sınıftaki arkadaşlarınızla paylaşınız.

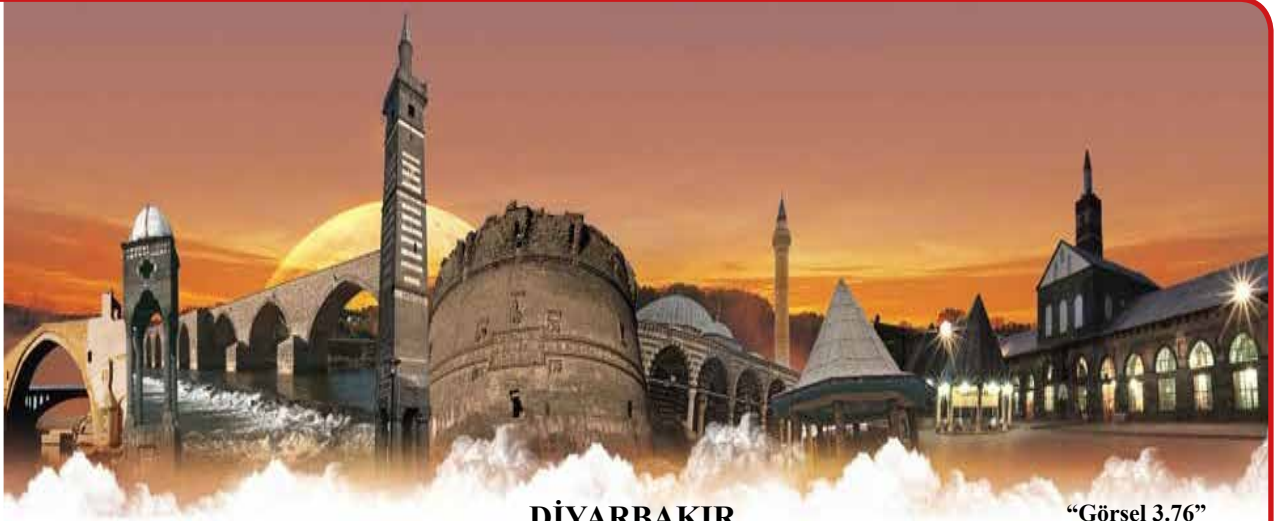
“Görsel 3.75”

Mardin'in doğusunda Şırnak, kuzeyde Batman ve Diyarbakır batısında Şanlıurfa, kuzeydoğusunda ise Siirt illeri yer alır. Bu şehirlerin benzerlikleri ve farklılıkları, bir bütün halinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin tipik özelliklerini taşırlar.

Mardin komşu iller ile iklim, bitki örtüsü ve ekonomik etkinlikler bakımından benzerliklere sahiptir. Tarihi ve kültürel varlıklar bakımından Mardin; Şanlıurfa ve Diyarbakır ile ortak yönleri bulunmaktadır. Batman, Siirt ve Şırnak illeri ise tarihi ve kültürel varlıklar açısından Mardin'den farklı değerlere sahiptir.

Mardin ve komşu illeri nüfus ve yüz ölçümü bakımından farklıdır. En kalabalık nüfusa sahip Şanlıurfa iken, en az nüfusa sahip şehir ise Şırnak'tır. Mardin şehir olarak dağlık alanda kurulmuş olmasına rağmen komşu iller daha çok ovaya kurulmuştur.

DİYARBAKIR

“Görsel 3.76”

Diyarbakır, Mardin’in kuzeyinde yer alıp ilimize 95 km uzaklıktadır. Diyarbakır’ın nüfusu 1.528.958’dir. İklimi ve ekonomik yapısı ile Mardin’e benzer yönler taşımaktadır. Eski yerleşim yerlerinden olan Diyarbakır, birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan Diyarbakır, yüzyıllar boyunca Güneydoğu Anadolu’nun fikir, sanat, kültür, ve ticaret merkezi konumunda yer almıştır.

ŞIRNAK

“Görsel 3.77”

Mardin’in doğusunda yer alıp ilimize 209 km uzaklıktadır. Şirnak’ın nüfusu 524.190’dır. İlin İpek Yolu üzerinde bulunması ve Irak ile sınır kapımız olan Habur Sınır Kapısı’nın burada yer alması nedeniyle ticari bakımdan gelişmiştir. Şirnak’ın İdil, Cizre ve Silopi ilçeleri yakın dönemlere kadar Mardin ilimize bağlıydı.

ŞANLIURFA

“Görsel 3.78”

Mardin’in batısında yer alıp 188 km uzaklıktadır. Nüfusu 2.000.031’dir. Şanlıurfa coğrafi özelliği nedeniyle birçok devlet ve beyliğin kurulduğu, değişik kültürlerin kaynaştığı bir yerleşim yeri olmuştur. Birçok peygamberin yaşadığı bölge bugün “Peygamberler Şehri” diye anılmaktadır.

BATMAN

“Görsel 3.79”

Mardin’in kuzeydoğusunda yer alıp ilimize 149 km uzaklıktadır. Batman, 599.103 nüfusa sahiptir. Değişik medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Ülkemizdeki petrol kaynakları açısından en zengin ilimizdir. Batman’ın Hasankeyf ve Gercüş ilçeleri yakın dönemlere kadar Mardin ilimize bağlıydı.

SIİRT

“Görsel 3.80”

Siirt, Mardin’in kuzeydoğusunda yer alıp şehrimize 225 km uzaklıktadır. Nüfusu 330.280’dir. Siirt, Mezopotamya ve Anadolu uygarlıklarının kesiştikleri alanda kurulmuştur. Bu yüzden kuzeyinde ve güneyinde ortaya çıkan uygarlıklar, yörenin kültürel gelişmesinde etkili olmuştur. Bölgenin dağlık oluşu ve ulaşım imkanlarının yetersizliği, gelişmiş kentlerin kültür merkezlerinin ortaya çıkmasını engellemiştir.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME**1. Aşağıda karışık verilen kelimeleri gruplandırıp ilgili bölümlere yazınız.**

Akarsu, Artuklular, Asurlular, Bitki örtüsü, Çığ, Dağ, Deprem, Endemik tür, Göl, Heyelan, İklim, Medler, Ova, Persler, Selçuklular, Tarım, Vadi, Yangın.

Coğrafi Özellikler

.....
.....
.....
.....
.....

Hakim Olan Devletler

.....
.....
.....
.....
.....

Doğal Afetler

.....
.....
.....
.....
.....

2. Aşağıda verilen sözcükleri aşağıdaki cümlelerden uygun olanlara yazınız.

Ardobe, Eyüp Bey, Normand, Kaleler, Kızıltepe, Giyim-Kuşam,
Diyarbakır, Deprem, Kimyasal Kazalar, Midyat

a.

Kaynaklar Mardin'in en eski isminin olduğunu kaydetmektedirler.

b.

Bölge için Süryanicede anlamına gelen "Merdin" adı kullanılmıştır.

c.

1919'da işgal edilmiş ve edilecek olan bölgeleri tanımak ve bilgi toplamak amacıyla Mardin'e gelen Fransız Albay'ı'dır.

ç.

Milli Mücadele Dönemi'nde Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Mardin Şubesi Başkanı'dir.

d.

..... Mardin'in ulaşım ve ticaret açısından en çok gelişmiş ilçelerindedir.

e.

..... taş konakları, cami ve kiliseleri ile kendisine has mimarisi açısından eski yerleşim yerlerindedir.

f.

İnsanlar iklimsel faktörlere bağlı olarak buldukları yöreye ait kültürü geliştirirler.

g.

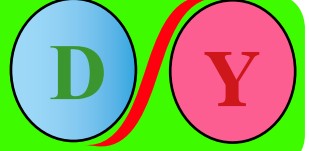
..... yer kabuğunda beklenmedik anda meydana gelen yeryüzü sarsıntısıdır.

ğ.

İl merkezimize en yakın olan komşu il merkezi'dır.

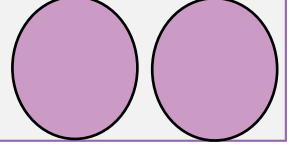

3. Aşağıda verilen ifadelerden doğru olanların sonuna “D” yanlış olan ifadelerin sonuna “Y” yazınız.

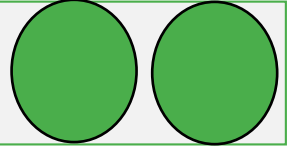
a.

Mardin'in en büyük ilçesi Kızıltepe'dir.

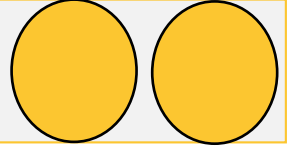
b.

Osmaniye Mardin'e komşu şehirlerden biridir.

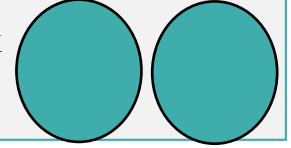
c.

Mardin'de turizm sektörünün gelişmemesinin önündeki en büyük engel, sert geçen iklim şartlarıdır.

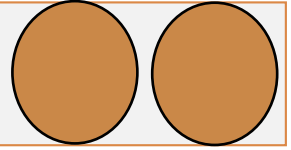
ç.

Mardin'de iklim, ılıman ve karasal iklimin tipik özelliklerini gösterir.

d.

Mardin'de volkanik patlamalar yaşanmamaktadır.

AŞAĞIDAKİ ÇOKTAN SEÇMELİ SORULARIN CEVAPLARINI İŞARETLEYİNİZ

1. Aşağıdakilerden hangisi Mardin’de meydana gelen doğal afetlerden değildir?

- A) Tsunami B) Deprem C) Toprak kayması D) Sel

2. Milli Mücadele Dönemi’nde Mardin ve çevresinde komutanlık yapan şahsiyet aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mehmet Kenan Bey B) Ali Galip Bey C) Kazım Karabekir D) Refet Bele

3. Aşağıdakilerden hangisi Mardin ilinin ilçelerinden değildir?

- A) Midyat B) Cizre C) Savur D) Nusaybin

4. Aşağıdakilerden hangisi Mardin sınırları içerisinde yetişen endemik bitki türleri arasında değildir?

- A) Yabani nohut B) Alıç C) Kırmızı kantaron D) Sümbül

5. Yukarıda gösterilen haritada Mardin hangi rengin bulunduğu bölgede yer alır?

- A) Sarı B) Mavi C) Yeşil D) Turuncu

6. Mardin'in nüfus yoğunluğu en fazla olan ilçesi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Nusaybin B) Kızıltepe C) Mazıdağı D) Midyat

7. 15. yüzyılın ilk yıllarına kadar Mardin'de hüküm sürmüştür. Hükümdarları şehir ve çevresinde ticarî ve sosyal hayatı canlı tutmak için çarşılar, kervansaraylar, köprüler, camiler ve medreseler yaptırmışlardır. Bu dönemde yapılan birçok mimari eser günümüzde halen ayaktaadır. Mardin'de bu dönemde yaşanan ekonomik, ilmi, kültürel ve sanatsal dönüşüm hiçbir dönemde yaşanmamıştır. Bu dönemde şehir, çevresinin en önemli cazibe merkezlerinden biri olmuştur.

Yukarıdaki parçada Mardin'de hüküm sürmüş devletlerin hangisinden bahsedilmiştir?

- A) Karakoyunlular B) Akkoyunlular C) Osmanlılar D) Artuklular

8. Mardin, Akdeniz iklimi ile karasal iklimin ortak özelliklerine sahiptir. Yazları çok sıcak ve kurak, kışları ise yağışlı ve soğuktur. Mardin'de iklim ova kesimi iklimi ile dağ kesimi iklimi olarak ikiye ayrılır. Mardin ve çevresi milattan önceki yıllarda Akadlar, Hurriler, Babiller, Asurlar, Medler, Persler, Büyük İskender İmparatorluğu, Selevkoslar, Abgarlar ve Partların hâkimiyetine girmiştir. Mardin şehrimizin tarihsel mimarı yapısı; taş evler ve topraktan yapılma kerpiç evlerde kendini gösterir. Dağlık kesimlerde temel yapı malzemesi olan taşlar, ova kesiminde yerini toprağa bırakır. Dicle havzasında yer alan Mardin'de su baskınları, yoğun olarak Kızıltepe, Mardin il merkezi ve Savur ilçelerinde görülmektedir.

Parçada Mardin'in hangi yönüne değinilmemiştir?

- A) Doğal afetler B) Turizm C) Barınma D) Tarih

9. Mardin'in doğal bitki örtüsü aşağıdakilerden hangisidir?

- A)Bozkır B)Maki C)Tundra D)Orman

10. Aşağıdakilerden hangisi Mardin'in komşu illerinden değildir?

- A)Şanlıurfa B)Batman C)Bitlis D)Şırnak

11. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- a. Mardin'in Milli Mücadele Dönemi'nde önemli yer edinen şahsiyetlerden birinin hayatını araştırıp sınıfta arkadaşlarınıza anlattınız.
- b. Şehrimizde nüfus yoğunluğunun ilçelere göre değişim göstermesinin nedenleri nelerdir, yazınız.
- c. Mardin'in coğrafi konumunun şehir ve kırsal yerleşimi üzerindeki etkilerini yazınız.
- ç. Yaşadığınız bir doğal afeti arkadaşlarınıza anlatarak alınabilecek tedbirler üzerinde tartışınız.

**TEBRİK EDERİM,
TESTİ BİTİRDİNİZ.
CEVAPLARINIZI
KONTROL EDİNİZ.**

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1. **Coğrafi Özellikler:** Akarsu, bitki örtüsü, dağ, endemik tür, göl, iklim, ova, vadi
Doğal Afetler: Çığ, deprem, heyelan, yangın
Mardin'e Hakim Olan Devletler: Artuklular, Asurlular, Medler, Persler, Selçuklular
2. a) Ardobe b) Kaleler c) Normand ç) Eyüp Bey d) Kızıltepe
e) Midyat f) Giyim-kuşam g) Deprem ğ) Diyarbakır
3. a) Doğru b) Yanlış c) Yanlış ç) Yanlış d) Doğru

ÇOKTAN SEÇMELİ SORULARIN CEVAPLARI

1-A 2-A 3-B 4-C 5-D 6-B 7-D 8-B 9-A 10-C

“Görsel 4.1”

4. ÜNİTE

ŞEHİRİM ÇALIŞIYOR

4.1. MARDİN ÇALIŞIYOR

4.2. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE EL EMEKLERİ

4.3. TURİZMİN PARLAYAN YILDIZI

4.4. YOLLARIN BULUŞTUĞU KAVŞAK

- Mardin'in gelişmesinde etkili olan ekonomik faaliyetleri öğreneceğim.
- Mardin'e özgü üretim alanlarını ve zanaatları öğreneceğim.
- Mardin'in turizme katkılarını öğreneceğim.
- Mardin'deki ulaşım ve iletişim imkânlarını öğreneceğim.

4.1

MARDİN ÇALIŞIYOR

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Güneydoğu Anadolu Projesi'nin tamamlanmasıyla bölgenin sosyal ve ekonomik faaliyetlerinde ne tür gelişmelerin ortaya çıkabileceğini tartışınız.

1. Bölgemizde çayır ve mera alanlarının fazla olmasına rağmen hayvancılığın yeteri kadar gelişmemesinin sebepleri neler olabilir?

2. Mardin Organize Sanayi Bölgesi'nde tarıma dayalı işletmelerin fazla olmasının nedenlerini araştırıp yazınız.

HAZIRLIK
ÇALIŞMASI

Mardin'in ekonomisi tarım, hayvancılık, ticaret, turizm, el sanatları ve son zamanlarda artış gösteren imalat sanayi ile küçük çaplı sanayiye dayalıdır. Mardin'de taş ve toprağa dayalı inşaat ürünleri, tarımsal makineler, kimyasal ürünler, dokuma, giyim ve gıda gibi sanayi dalları gelişme göstermiştir. Mevcut sanayi faaliyetlerinin büyük kısmı Mardin ve Kızıltepe arasındaki bölgede toplanmıştır. Son yıllarda hizmet sektöründe yüksek oranda gelişme olduğu görülmektedir. Ekonomik faaliyetleri, sektörel bazda incelediğimizde kırsal alanlarda tarımın, kentlerde ise hizmet sektörlerinin ön plana çıktığını söyleyebiliriz.

ORGANİZE SANAYİ

“Görsel 4.2”

Mardin Organize Sanayi Bölgesi, 1976 yılında 3000 dönüm üzerine kurulan Türkiye'nin ilk organize sanayi bölgelerindendir. Kuruluşu her ne kadar çok eski yıllara dayansa da sanayi tesislerinin yoğun olarak kurulması 1990 yılından sonrasına rastlamaktadır.

Mardin'in Irak'a yakın ve Suriye ile de sınır komşusu olması şehre büyük avantajlar (turizm, ticaret, ekonomik ilişkiler, nakliyecilik, bölgesel ve kültürel gelişim) sağlar. Ayrıca Organize Sanayi Bölgesi'ne 1 km mesafede demir yolu hattının ve 5 km mesafede havaalanının bulunması, yurt içine yapılan ticarete ve yurt dışına yapılan ihracatlarda ulaşım sorununu ortadan kaldırmaktadır. Bu etkenler bölge sanayisinin gelişmesinde ve ihracatın yapılmasında önemli bir yere sahiptir.

MARDİN'DEKİ FABRİKA SAYILARI

Nişasta	1	Makarna	3
Boya	1	Mısır Kurutma	8
Bulgur	14	İnşaat Malzemeleri İmalatı	12
Un	39	Mobilya	5
Çelik ve Plastik	3	Kozmetik	2
Çırçır ve Pres	11	Plastik Geri Dönüşüm	2
Deterjan	1	Kireç	1
Boru	2	Çimento	2
Tekstil	3	Diğer (Çuval, Ayçiçek yağı, Çocuk bezi, Paketleme, Kuruyemiş, Tahin-Helva, Mısır irmiği)	25

TARIM

Tarım, Mardin ekonomisinde ilk sırada yer almaktadır. Şehrin toplam tarım arazisininin 385.479 hektarı sulamaya elverişli olup bunun 65.266 hektarı sulanabilmektedir. Tarım arazi-si sulamalarının bir kısmı devletin sunduğu im-kânlar ile yapılırken geriye kalan diğer kısım ise artezyen sulaması şeklinde gerçekleşmektedir. GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) kapsamındaki sulama projelerinin tamamlanmasından sonra il genelinde sulama yapılabilecek tarım arazisinin yaklaşık olarak 204.000 hektara ulaşması beklen-mektedir. Böylece bölgenin refah ve istikrar düze-yi, daha da ileriye taşınacaktır.

Mardin’de yer alan tarım arazilerinin belli alanlarda yoğunlaştığı söylenebilir. Kızıltepe ve Nusaybin Ovaları, tarım ve ticaret sebebiyle nü-fusun yoğun olarak toplandığı alanlar haline gel-miştir. Verimli tarım alanlarında yapılan tarımsal faaliyetler yörenin nüfus ve yerleşimin yoğun ol-masına sebep olmuştur. İlimizde tarımsal faaliyet-lerin yapıldığı yerler (Kızıltepe, Nusaybin) nüfus yoğunluğu fazladır. Ayrıca tarıma dayalı ekono-minin geliştiği yerlerde; ticaret, ulaşım ve sanayi gelişmiştir.

Dağlık alanlar kuru bahçe ve sulu bahçe tarımı-na elverişlidir. İlimizde güneşli gün sayısının faz-lalığı, güneşlenme süresinin uzunluğu ve toprağın geçirgen olması gibi sebepler ikinci ürün tarımına olumlu yansımaktadır. İkinci ürün olarak genel-likle buğdaydan sonra mısır; kırmızı mercimek hasadından sonra ise pamuk ekimi yapılmaktadır.

İlimizde dağlık yörelerde kiraz üretimi de önemli bir yere sahiptir. Bağ alanları ise özellikle Midyat ve Ömerli ilçelerinde yoğunlaşmış olup bu bölgede yetiştirilen üzümler sofralık olarak kullanılmakla beraber pekmez, pestil ve cevizli sucuk vb. ürünlerin yapımında da kullanılır.

“Görsel 4.3”

“Görsel 4.4”

“Görsel 4.5”

Şeyhmus, Mardin ile ilgili yaptığım araştırmalar sonucu öğrendiğim bilgileri seninle paylaşabilir miyim?

Çok mutlu olurum Sultan.

Mardinimiz, ülkenin birçok yerine ürünlerimizi gönderiyormuş. Hatta sadece yurt içine değil yurt dışına bile satıyormuş!

Ya! Hangi ürünlerimiz Sultan?

Örneğin Türkiye'nin en kaliteli ve verimli topraklarından biri olan Mezopotamya Ovası'nda yetişen buğdayımız var. Hatta kalitesinin dışında sağlık açısından da çok faydalı. Protein bakımından zengindir. Mardin'in bereketli topraklarında yetişen buğdayımızdan, son teknolojik sistemlerle el değmeden hazırlanan un, bulgur ve makarna artık bazı ülkelere de ihraç ediliyor.

Bunlarla gurur duymamak elde değil Sultan. Bu güzel bilgiyi arkadaşlarıma ve aileme anlatmak için çok sabırsızlanıyorum.

OKUMA PARÇASI

“Görsel 4.6”

PEKMEZİN SERÜVENİ

Mardin'in yöresel pekmezi, bölgenin lezzetli üzüm türlerinden olan “mezrone”den üretilen tamamen doğal bir üründür. Ayrıca yapımında kullanılan kil topraktan dolayı diğer pekmezlere göre daha açık renkli ve daha az yoğunluktadır. Tamamen doğal yöntemlerle üretilip tatlandırıcı, renklendirici, aroma ve benzeri herhangi bir katkı maddesi kullanılmadığı için birçok hastalığa iyi gelir.

Pekmezin tadı ve kıvamı onu yapan kişinin ustalığına bağlı olsa da üretimin ham maddesi olan üzümün cinsi ve killi toprağın oranı da çok önemlidir. Mazrone üzümü, şire üzümü olarak da bilinir. Artuklu, Midyat, Ömerli, Savur, Derik ve Mazıdağı ilçelerinde yetiştirilir. Sofralık olarak tüketildiği gibi pekmez, cevizli sucuk ve pestil yapımında da tercih edilir. Killi toprak ise bölgedeki dağlarda bol miktarda bulunur ve oralardan toplanır.

Yukarıda bahsettiğimiz ilçe ve köylerinde bağbozumu döneminde pekmez yapılır. Eylül ayının ortalarından itibaren ekim ayının ortalarına kadar söz konusu yörelerde üzümler toplanarak pekmez yapılır. Yapılan pekmezin bir kısmı evin tüketimi için ayrılırken bir kısmı da ekonomik gelir elde etmek için çevredeki il ve ilçelere gönderilir.

Pekmeziyle ünlü olan ve Mazıdağı ilçesine bağlı Yağmurlu köyünden Zehra Nine, pekmezin yapılışını şöyle anlatıyor “Eylül ve ekim ayı, bağ bozumu zamanıdır. Şehir merkezlerinde oturan çocuklarım, torunlarım ve akrabalarım yardımına gelir. Bu aylar, şölen havasında geçer. Hep beraber bağa gider ve yemekler yeriz. Çocuklar oyun oynar, büyükler ise üzümleri toplar. Kimisi pekmezi bağda yapar, kimisi de üzümünü arabaya ya da katır ve eşeklere yükleyip eve getirir. Sonra pekmez yapımına başlarız. Öncelikle toplanan üzümler çuvallara doldurulur ve çuvalların ağzı bağlanır. Çuvallar birer birer alınıp mahzen denilen tezgâhın üstüne konulur. Temiz yıkanmış bir naylon ayakkabı giyen biri mahzenin üstüne çıkıp çuvaldaki üzümleri ayaklarıyla basarak ezer. Bu işlem dakikalarca devam eder. Ezilen üzümünden sızan üzüm şiresi (şıra) çuvalın gözeneklerinden çıkıp daha aşağıdaki küpe boşalır. Bütün üzümler böyle sıkıldıktan sonra küpteki şire alınıp büyük kazanlara boşaltılır. Altlarına büyük odun kütükleri konulan kazanlar, ateşte kaynamaya başlar. Tabi bu esnada özenle topladığımız ve elekten geçirdiğimiz killi toprak da şireye belli bir oranda katılır. Kazan, üzerindeki köpükler yok oluncaya kadar kaynatılıp belli bir kıvama gelince kaynatma işlemine son verilir. Birinci aşama bittikten sonra ikinci aşamaya geçilir. Bu aşamada kazanlardaki şire daha küçük leğenlere boşaltılır. Burada da kısık ateşte bir süre daha kaynatılır. Bu işlem de şire berraklaşmaya kadar devam eder. Berraklaşan üzüm şiresi artık pekmeze dönüşmüştür ve afiyetle tüketilmeye hazırdır.”*

* Emre ECE

(Bu kitap için yazılmıştır.)

İlçe Bazında Yetiştirilen Tarım Ürünleri

Artuklu	Arpa	Buğday	Mercimek	Nohut	Pamuk	Mısır	Zeytin	Yem Bitkileri	
Dargeçit	Arpa	Buğday	Mercimek	Nohut	Yem Bitkileri				
Derik	Arpa	Buğday	Mercimek	Nohut	Pamuk	Çeltik	Zeytin	Yem Bitkileri	Soya
Kızıltepe	Arpa	Buğday	Mercimek	Nohut	Pamuk	Mısır	Zeytin	Yem Bitkileri	Soya
Mazıdağı	Arpa	Buğday	Mercimek	Nohut	Pamuk	Mısır	Fasulye	Yem Bitkileri	
Midyat	Arpa	Buğday	Mercimek	Nohut	Patates	Yem Bitkileri			
Nusaybin	Arpa	Bupday	Mercimek	Nohut	Pamuk	Mısır	Yem Bitkileri		
Ömerli	Arpa	Buğday	Mercimek	Nohut	Patates	Yem Bitkileri			
Savur	Arpa	Buğday	Mercimek	Nohut	Pamuk	Mısır	Yem Bitkileri		
Yeşilli	Arpa	Buğday	Mercimek	Nohut	Zeytin	Mısır	Yem Bitkileri		

TARIMIN TARİHSEL YOLCULUĞU

Bundan binlerce yıl öncesini düşünün. O dönemde yaşanan toplumun size sunduğu imkânlar çok kısıtlıydı. Düşünün her istediğiniz elbiseyi giyemiyor ve yiyeceği yiyemiyorsunuz. Teknolojinin nimetlerinden faydalanamayıp onun ürünlerini kullanamıyorsunuz.

Avcı ve toplayıcı toplumlar doğada yaşayan hayvanları avlıyor, balık tutuyordu. Belki de hiç görmediğiniz börtü ve böcekleri doğadan toplayıp sofralarında yemek olarak tüketiyorlardı. Aletler çok basit ve sıradandı. Üstelik bu insanların bizimkilere benzeyen evleri de yoktu. Karınlarını doyurdukları yeri vatan olarak kabul ediyorlardı. Bu toplumlarda belki de hiçbir toplumda olmayacak kadar eşitlikçi bir yapı bulunmaktaydı. Topluluklar belli bir otoriteye bağlı olmayıp yer ve mekâna bağlı kalmadan doğanın kendilerine sunduğu nimetlerden faydalanıyorlardı.

Göçebe ve bahçıvan toplumlarda insanlar hayvanları besleyip, et, süt ve yünlerinden ihtiyaçlarını karşılayarak bu şekilde geçimlerini tedarik ediyorlardı. Aynı zamanda basit aletlerle toprağı işleyerek ürün elde ediyorlardı. İnsanlar bu dönemde toprağı ekme ve biçme ile alet yapımında biraz daha ilerleme kat ettiler.

Tarım toplumlarında ise insanlar yerleşik hayatta geçmişler ve demirin işlenmesiyle birlikte alet yapımında daha da maharetli olmaya başlamışlardır. Şehirler ve köyler kurulmuş, buralarda insanlar daha modern ve gelişmiş aletlerle geniş alanlarda üretime başlamışlar. Tarım toplumlarında mesleklerde uzmanlaşma ve mülkiyet kavramı olgunlaşmaya başladı.

Günümüz Endüstri Devrimi ile dokuma, demir-çelik, ulaştırma, bilişim ve elektrik-elektronik gibi alanlarda yaşanan gelişmeler insan hayatında devrim niteliğinde değişiklikler meydana getirmiştir. Hayvan ve insan gücüne dayalı teknikler yerine, teknolojiye dayalı teknikler kullanılmaya başlanmıştır. Bu toplumlarda verimlilik ve refah artmıştır. İnsanlar tarihte hiç olmadığı kadar doğaya hükmedip buraları modern araç ve gereçlerle işlemeye başlamıştır

Avcılık ve toplayıcılık dönemiyle başlayan tarımsal faaliyetlerin yerini günümüzde teknolojik araçların kullanıldığı tarım teknikleri almıştır. İnsanlar tarımsal ürünlerin ekilip ve biçilmesi ile birlikte yerleşik hayata geçmişlerdir. Görüldüğü gibi insanlık, tarihsel olarak tarım alanında büyük değişim ve dönüşümlere imza atmıştır.

Mardin Tarımsal Arazi Dağılım Tablosu

Cinsi	Alan (Ha)	İldeki Oranı (%)	Mardin/Türkiye	
			Oran (%)	Sıralama
Tarla	258.165	82,08	1,67	17
Meyve	43.037	13,69	1,24	27
Sebze	8.430	2,68	1,07	28
Nadas	4.846	1,54	0,14	52
Örtü Altı	25	0,008	0,03	42
Toplam İşlenen Tarım Alanı	314.503			30

"TÜİK (2018) verilerinden alınmıştır."

Mardin Tarımsal Ürünlere Ait Alan ve Üretim Miktarı Tablosu

Cinsi	Alan (Ha)		Üretim (Ton)		Oranı (%) Mardin-Türkiye (2018)	
	2017	2018	2017	2018	Alan	Üretim
Buğday	193.199	183.194	833.009	589.174	2,50	2,94
Arpa	21.194	25.391	68.245	54.079	0,97	0,77
Mısır	51.413	45.637	517.474	482.900	7,66	8,47
Kırmızı Mercimek	30.449	30.217	51.134	41.712	12,43	13,45
Nohut	5.919	7.518	9.528	11.409	1,46	1,81
Pamuk	8.386	10.781	41.847	56.916	2,07	2,21

"TÜİK (2018) verilerinden alınmıştır."

SU KAYNAKLARI

Mardin, coğrafi yapısından dolayı birçok su kaynağına sahiptir. Bu kaynaklardan bir kısmı sulama amaçlı bir kısmı da enerji amaçlı tesisler kurularak değerlendirilmektedir. Yıldız Göleti, Şerif Baba Göleti, Çağ Çağ Suyu, Hanok Sulama Göleti ile Dumluca Barajı başlıca su tesislerindedir. Ilısu Barajı ise hem sulama hem de enerji üretimi amacıyla inşa edilen Türkiye'nin en büyük barajlarından biridir.

“Görsel 4.7”

Ilısu Barajı

Ilısu Barajı, Mardin ve Şırnak illeri arasındaki sınır çizgisini oluşturan Dicle Nehri üzerinde, Mardin'e bağlı Dargeçit ilçesinin 15 km doğusunda Ilısu köyü sınırlarında inşa edilmektedir. Üreteceği enerji bakımından ülkemizde; Atatürk, Karakaya, Keban gibi barajlardan sonra dördüncü sırada yer alacaktır. Ayrıca bugüne kadar Dicle Nehri üzerinde yapılmış ve yapılmakta olan en büyük sulama barajıdır.

Proje, üretilecek yıllık 4 milyar 120 milyon kwh elektrik enerjisi ile ülkemizin ekonomisine yılda yaklaşık 1.3 milyar lira katkı sunacaktır. Proje Diyarbakır, Batman, Mardin, Siirt ve Şırnak olmak üzere Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin kalkınmasında önemli bir yere sahip olacaktır. Bu proje tamamlandığında 4.000 kişiye iş imkânı sağlayarak aileler ile birlikte 28.000 kişiye geçim kaynağı olacaktır. Ilısu Barajı tamamlandığında bölgede balıkçılık, kültür turları, su sporları ve mağaracılık gibi turizm aktiviteleri gelişecektir.

HAYVANCILIK

Mardin’de hayvancılık için uygun çayır ve meralar bulunmakla birlikte küçükbaş ve büyükbaş hayvancılığın yanında, kümes hayvancılığı ve arıcılık da yapılır. Hayvansal ürünlerden kırmızı et, beyaz et, süt, yumurta ile kısmen bal üretimi ve su ürünleri yetiştiriciliği yapılmaktadır. Hayvancılık genelde kırsal kesimlerde yapılmaktadır.

“Görsel 4.8”

Mardin’de hayvan varlığı olarak genellikle yerli ırklar egemendir. İlde hayvancılık daha çok meralarda yürütülmekte olup son yıllarda modern besicilik yaygınlaşmıştır.

“Görsel 4.9”

Mardin’de Mevcut Hayvan Sayısı

Hayvan Cinsi	Yıllar			Sıralama (%) 2018 Yılı (Mardin-Türkiye)	
	2017	2018	2019		
Büyükbaş	118.679	116.825	126.391	53	
Küçükbaş	Koyun	531.686	545.021	565.822	22
	Keçi	439.547	430.461	435.863	5
	Toplam	971.233	975.482	1.001.685	
Kanathı	1.119.420	1.405.574	1.405.574	18	
Arı Kovanı	51.270	55.778	55.778	50	

"TÜİK (2018) verilerinden alınmıştır."

ORMANCILIK

Mardin'in ormanlık alanı şehrin yüz ölçümünün %13'ünü kaplar. Ormanların büyük bir bölümü bozuk baltalık ormanlardır. Orman alanlarının ve ham maddenin azlığından dolayı orman ürünlerine dayalı sanayi sektörü gelişme göstermemiştir. Bölgenin dağlık alanlarında (Mazıdağı, Savur dolaylarında) kavak ağaçları ticari amaçla yetiştirilmektedir.

"Görsel 4.10"

MADENCİLİK

Mardin, maden çeşitliliği ve potansiyeli bakımından fakir illerimizdendir. İlde özellikle endüstriyel ham madde kaynakları yer almaktadır. Başta fosfat olmak üzere çimento ham maddeleri, mermer, kireç taşı, kum taşı ve kuvars kumu şehirde çıkarılan başlıca maddenlerdir.

"Görsel 4.11"

"Görsel 4.12"

"Görsel 4.13"

“Görsel 4.14 'Mazıdağı Eti Maden İşletmeleri”

Fosfat: Bölgenin en önemli yer altı zenginliklerinden biri olan fosfat yatakları Mazıdağı’nda bulunmaktadır. Mazıdağı bölgesinde 1961’den itibaren yapılan çalışmalar sonucunda yaklaşık 200 m²’lik bir alanda, tabandan tavana doğru ilerleyen fosfat yatakları tespit edilmiştir. Mazıdağı bölgesinde Taşıt, Kasrik, Şemikan ve Akres fosfat yatakları olmak üzere 4 önemli yatak tespit edilmiştir. Çıkarılan fosfat madeni Mazıdağı’nda bulunan fabrikada işlenmektedir.

Jeotermal Kaynaklar: Dargeçit’te Germ-i ab Kaplıcası bulunmaktadır. Dargeçit’in 18 km uzağında Dicle Irmağı kenarındaki kaplıcanın kimyasal özellikleri zengin olmakla beraber 40 derece sıcaklıktaki kükürlü suyun romatizma ve deri hastalıklarına iyi geldiği bilinmektedir.

Kireç Taşı ve Kum Taşı: Mardin merkez ve Derik’te iyi kalitede kaplama ve döşeme taşı oluşumları tespit edilmiştir. Mardin merkez, Yalım mahallesinde mermer olarak kullanılacak kireç taşları rezervleri bulunmuştur. Bu rezervlerin 47 milyon ton olduğu tespit edilmiştir. Derik-Telbesim sahasında mermer olarak kullanılacak kum taşlarının rezervi ise yaklaşık 221 milyon ton civarındadır.

Kuvars Kumu: MTA (Maden Tetkik Arama) verilerine göre Kızıltepe Çimenli-Arban sahasında kuvars kumu tespit edilmiştir. Tespit edilen maden rezervi 17 milyon ton civarındadır. Bu maden, zenginleştirme işlemi yapılmadan sanayinin birçok alanında kullanılabilir.

Mardin Taşı: Medeniyet taşı olarak kabul edilen Mardin taşı üzerine gerçekleştirilen çalışmalarda; Mardin, Kızıltepe, Ömerli ve Midyat bölgelerini içine alan geniş alanda Mardin taşının litolojik özellikleri belirlenmiştir. Mardin taş ocakları işletmelerinin yatırımları sonucunda bu ürün ihraç edilmeye başlanmıştır. Yapılara tarihi görüntü veren özelliğinden dolayı başta Mardin olmak üzere devam eden restorasyon çalışmaları ile ayrıca beton binalar üzerine yapılan taş kaplama uygulamalarıyla yerel pazarda çok talep gören bir üründür.

Bazalt: Nusaybin’de bazalt rezervleri bulunmaktadır.

Doğalgaz: Mardin’in Nusaybin ilçesindeki Çamurlu sahasında doğalgaz çıkarılmaktadır.

ETKİNLİK ZAMANI

Bulmacada, şehrimizde yetişen bazı bitki türleri verilmiştir. Numaralandırılmış eksik harflerin olduğu bitkiler ile beraber diğer bitkileri de bularak anahtar sözcüğe ulaşınız.

A	C	İ	N	○ ¹⁰	İ	R	F	S	Ü	Z	Ü	○ ¹
G	R	L	B	M	A	Y	V	A	Y	O	N	Ü
K	Z	Ğ	U	İ	A	I	P	A	F	G	A	L
○ ⁵	E	A	Ğ	M	I	S	I	R	L	F	○ ³	K
R	Y	R	D	D	L	K	N	O	H	○ ⁷	T	A
A	T	○ ¹²	A	Z	H	I	Y	○ ²	R	T	Ş	V
Z	○ ¹³	U	Y	L	H	A	V	U	Ç	Ü	G	U
D	N	T	Y	P	A	M	U	K	S	T	M	○ ⁶
K	A	R	P	○ ⁹	Z	M	C	K	O	Ü	A	D
O	Ö	○ ⁴	O	M	A	T	E	S	Ğ	N	R	H
F	K	A	Y	I	S	I	C	T	A	Ö	U	R
B	M	V	F	○ ¹¹	C	U	R	T	N	D	○ ⁸	T

○¹ ○² ○³ ○⁴ ○⁵ ○⁶ ○⁷ ○⁸ ○⁹ ○¹⁰ ○¹¹ ○¹² ○¹³

4.2

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE EL EMEKLERİ

MARDİN

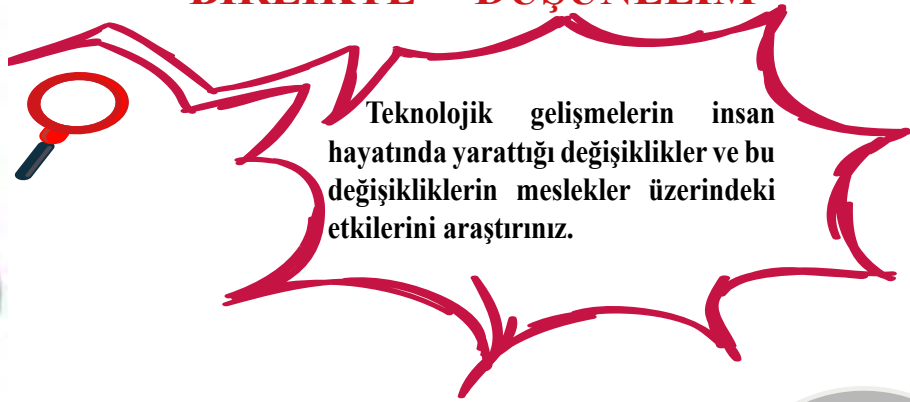
Kadim medeniyetlerin şehri
Nakışlı taşların ihtişamı
Her ırkın, milletin dili ve inancı
Huzura açılır tüm kapıları

Gerdanlığı andırır geceleri
Korunak olmuş kuşlara minareleri
Hayatta sunulan armağandır, telkârileri
Alın teri ile sulanmış toprakları

Seyithan ÖZDEMİR

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

“Görsel 4.15”

Teknolojik gelişmelerin insan hayatında yarattığı değişiklikler ve bu değişikliklerin meslekler üzerindeki etkilerini araştırınız.

1. Sizce geleceğin iş alanları neler olabilir? Siz de ilerde tercih etmeyi düşündüğünüz mesleklerle ilgili araştırma yapınız.

2. İnsan hayatını kolaylaştıran teknolojinin, zanaatlara olan etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

HAZIRLIK
ÇALIŞMASI

İnsanlar, ilk çağlardan itibaren hayatlarının her alanında ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve yaşamlarını daha da kolaylaştırmak için araç gereç üretimine başlamışlardır. İlk önce çevredeki malzemelerden (tahta, toprak ve taş gibi) yapılan araç gereçler, madenlerin işlenmeye başlanması ile daha da kullanışlı hale gelmiştir. İnsan emeğine dayalı bu araç gereç yapımının yanı sıra zamanla süs eşyaları ve hayatın diğer alanlarında gerekli olan diğer ürünler de ortaya çıkmıştır. Bu üretim tarzı değişik aşamalardan geçerek günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır.

“Görsel 4.16”

Zanaatlar; bölgenin ekonomik etkinliklerine çeşitlilik kazandırır. Gelir getiren istihdam alanları yaratır. Turizmin canlanmasına ve gelişmesine katkıda bulunur. Bölgenin ve kültürel değerlerin tanıtılmasında önemli bir yere sahiptir.

Mardin, yukarıda bahsettiğimiz üretim tarzını günümüzde de yaşatan önemli bir sanat ve zanaat merkezidir. Mardin’de testi, çanak-çömlek, demircilik, bakırcılık, kalaycılık, kuyumculuk, gümüşçülük (telkâri işçiliği), iğne oyası, Midyat el nakışı, tohum iğnesi, yorgancılık, oyacılık, boyacılık (sibbeğ), dericilik (dabbağ), sabunculuk, dokumacılık, şal u şapık, kilimcilik, halıcılık (yün ve ipek), semercilik, keçecilik, tahta oymacılığı (kakmacılık), sedef işlemeciliği, halburculuk (gürgen işlemeciliği) ve

taş oymacılığı gibi geçmişten günümüze kadar ulaşabilen, yöreye has çok sayıda el sanatı halen geleneksel biçimde devam etmektedir.

Örnek olarak Midyat ilçemiz taş işçiliğinin en güzel örneklerini barındırmakta ve “Midyat taşı” günümüzde yaygın olarak kullanılmaktadır. Mardin geleneksel evlerinin en önemli özelliği taş işçiliğidir. Evlerin yapımında kolay işlenebilen sarı kalker taşı kullanılmıştır. Taş evler sert iklime karşı dayanıklı olup evlerin kapı ve pencereleri, sütuncuklar, kemerler ve Mardin’e özgü motiflerle bezenmiştir. Telkâri diye bilinen gümüş işlemeciliği günümüzde ağırlıklı olarak Midyat ilçesinde Süryani ustalar tarafından icra edilmektedir. Şimdi bu sanat dallarını birer birer tanıyalım.

EL SANATLARI VE HEDİYELİK EŞYA

Mardin, geçmişten bu yana farklı dini inançları ve kültürleri bir arada barındırmıştır. Halen gelenek ve göreneklerini de çağdaş bir anlayış içinde sürdürmektedir. Bu yaşantıların bir sonucu olarak el sanatlarının da beşiği olmuştur.

Kuyumculuk

Süsleme sanatları, toplumların kültürel altyapısının doğrudan görüldüğü alanlardan biridir. Farklı kültürlerin beraber yaşadığı Mardin'in çok kültürlü yapısı, burada üretilen ürünlere doğrudan yansımıştır. Kuyumculuk, günümüze kadar varlığını sürdüren sanatlar içinde önemli bir yere sahiptir. Altınla incinin birleşmesinden oluşan yüzükler, küpeler, kolyeler ve bilezikler bu zanaatın öne çıkan örneklerindedir.

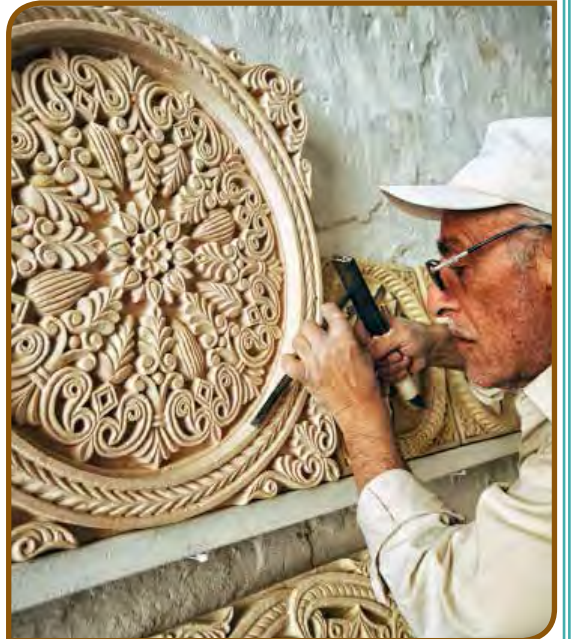
"Görsel 4.17"

Taş İşlemeciliği

Bir yapı malzemesi olarak taşın kullanımı neredeyse insanlık tarihi kadar eskilere dayanır. Mardin taşı günümüzde de bölge mimarisinde hem yapı hem de süslemenin temel unsuru olarak taş ustaları tarafından kullanılmaktadır. Merkezde bulunan konutların yanı sıra camiler, medreseler, kiliseler, çeşmeler ve mezar taşları gibi hemen hemen bütün mimari yapılarda taş oymacılığı örneklerini görmek mümkündür.

Mardin'de özellikle Artuklu ve Akkoyunlu mimarisinde taş oymacılığının ve süslemenin kullanıldığı, bunu takip eden Osmanlı Dönemi'nde de taş malzeme kullanımının devam ettiği görülmektedir. Osmanlı Dönemi'nin Mardin taş mimarisinde süslemede bitkisel motifler, geometrik motifler ve figüratif süslemeler görülmektedir.

Günümüzde taş işlemeciliği halen devam etmektedir. Ancak bu sanatta yer alan süsleme motifleri eskisi kadar kullanılmamaktadır.

"Görsel 4.18"

“Görsel 4.19”

Gümüşçülük (Telkâri)

Gümüş, çok eski zamanlardan beri bilinmekle beraber yine de altın ve bakırdan sonra işlenmeye başlanmıştır. Mardin’de gümüş dendiği zaman akla ilk gelen teknik telkâridir. Telkâri sanatına aynı zamanda “vav işi” de denilmektedir. Vav işi şeklinde tanımlanmasının nedeni telkâride kullanılan dolgulardan, vav biçimindeki dolgunun Arap alfabesindeki vav harfine benzemesidir. Telkâri, tel haline getirilmiş gümüşü veya altını tahta üzerinde açılmış oyuklara gömerek yapılan bir süsleme sanatıdır. Tel haline getirilen altın ve gümüş, kanaviçe zarafetinde ilmek ilmek işlenerek süs ve ziynet eşyalarına dönüştürülür. Bu ince el sanatı Mardin ve Midyat’a özgüdür.

“Görsel 4.20”

Telkâri tekniğinin yaygın olarak kullanıldığı Mardin’de, motifler çeşitlilik göstermektedir. Bitki motiflerinden papatya, gül ve yaprak motifleri kullanılır. Hayvan motiflerinden ise güvercin, kelebek ve Şahmeran motifleri uygulanmaktadır. Geometrik motiflerde daire, üçgen, kare, baklava dilimi ve yıldız formları yer almaktadır. Genel olarak, motif içleri vav, mekik (yörede kahke denilmekte), damla ve daire (yörede tekerlek denilmekte) şeklinde adlandırılır.

“Görsel 4.21”

Testicilik-Çömlekçilik

Testicilik ve çömlekçilik (bardak, çömlek, küp, saksı vb. ürünler) Artuklu ve Midyat ilçelerinde çok eski yıllardan beri devam eden el sanatlarıdır. Yörenin kırmızı toprağının çömlek yapımına elverişli olması, söz konusu zanaatların bu ilçelerde gelişme göstermesinin en önemli nedenidir.

Semercilik ve Palancılık

Semer, en yaygın anlamıyla yük ve binek hayvanı olarak kullanılan at, eşek ve katır gibi hayvanların taşıyacakları yükün hayvana zarar vermemesi için ağaç iskelet üzerine deriyle keçe arasına ot doldurduktan sonra sarılarak dikilen bir eşyadır. At ve eşek gibi binek hayvanların üzerine atılan semerlere palan, bu sanatla uğraşanlara da çulcu (palancı) denilmektedir. 30-40 yıl öncesine kadar at ve eşek gibi hayvanların binek ve yük taşıyıcı olarak Mardin’de önemli bir yeri vardı. Mardin’in sokaklarının yokuşlu, merdivenli ve dar olmasından dolayı ürünler eşekler ve katırlarla kente taşınırdı. Şehir içerisinde genellikle yük taşımacılığı da “eşek” ve “hamallar” ile yapılırdı.

“Görsel 4.22”

Bakırcılık

Bakırcılık, şehrin özel dokusunda yer bulan ve Bakırcılar Çarşısı adıyla anılan yerde yüzyıllardan beri varlığını sürdürmekte olan bir sanattır. Günümüzde bakır işlemeciliğinde kullanılan belli başlı teknikler; sıvama, pres, dökme ve dövmedir. Mardin’de teknoloji ürünü olan araç gereç kullanımı yaygınlaşmadan önce bakırcılık şehrin önemli bir iş koluydu. Sanayileşmeden önceki dönemde dövme bakırcılık olarak bilinen bu sanat, bugün az sayıda ustayla süsleme sanatı olarak devam etmektedir.

“Görsel 4.23”

Bıttım

Tarihi ve kültürü ile birçok medeniyete ev sahipliği yapan Mardin, tarihi zenginlikleri yanında doğal bitkileri ve bıttım sabunları ile dünyanın ilgisini çekmektedir. ABD, İngiltere, Japonya, Almanya, İspanya ve İsviçre’nin yanı sıra Ortadoğu’da bulunan birçok Arap ülkelerine ihraç edilen bıttım sabunu, saç dökülmesi, cilt hastalığı, sedef hastalığı ve deri hastalığına kadar birçok hastalığa da şifa olmaktadır. Bıttım sabunu yanında 200’den fazla çeşidi Mardin’de üretilmektedir.

“Görsel 4.24”

“Görsel 4.25”

Oyacılık-Basmacılık

Çok köklü bir geçmişe sahip olan iğne oyası, özel bir sanat dalıdır. Masa örtüleri, oda takımları, kırlentler, yazma çevreleri, mendiller ve benzeri aksesuarda motiflenen bu sanat dokusu, günümüzde de yöre kadınları arasında önemini kaybetmeden devam etmektedir.

Önceki dönemlerde kök boya ile el yapımı tahta kalıpları kullanmak suretiyle şekillenen basmacılık ise daha çok nevresim, perde, masa örtüsü, bohça ve tablo gibi ürünlerin yapılmasında kullanılmaktaydı.

“Görsel 4.26”

Ahşap Oymacılığı

Ahşap oymacılığı, ev ve iş yerlerinin oturma grupları ile ihtiyaca göre kullanılan diğer malzemelerin (kanepe, iskemle, sahanlık, çerçeve, kaşık, merdane, tablo ve ev eşyaları gibi) motifler ile süslenmesi sanatı olarak bilinmektedir. Sabır ve özen isteyen ahşap sanatına Mardin’de yoğun ilgi görmektedir.

Burada ahşap işlemeciliğinde yaygın olarak ceviz ağacı kullanılır. Bunun yanında gürgen, gül ağacı, ıhlamur ve abanoz gibi ağaçlar da sağlamlığından dolayı mobilyacılıkta kullanılan malzemeler arasındadır.

Teknolojinin Zanaatlar Üzerindeki Etkileri

Gelişen teknoloji, hayatımızın her alanını ele geçirip insan hayatında baş döndürücü bir değişim meydana getirmiştir. Geleneksel mesleklerin ve zanaatların yok olmaya yüz tutmasıyla çoğu yerde zanaatkarlar işsiz kalmış ve meslekleri ellerinden alınmıştır. Şehrimizde var olan zanaatların bir kısmı (semercilik, telkâri, kalaycılık vb.) gelecekte belki de olmayacaktır. Eskiden çocukların, baba mesleğini öğrenip çırak olarak başladıkları mesleklerin yerini günümüzün gözde meslekleri almıştır.

Teknolojinin gelişmesi sonrası insan emeği ve gücü ile sürdürülen meslekler, makineleşmeye ve teknolojiye karşı varlıklarını sürdüremez hale gelmiştir. Günümüzde teknolojiye bağımlılık çok artsa da geleneksel el sanatlarına olan ilgi ve merakın devam etmesi, bu sanat dallarının varlıklarını sürdürmesini sağlayacaktır.

ETKİNLİK ZAMANI

Aşağıda üç arkadaş sohbet etmektedir, gelin onları dinleyelim:

Abdullah:

- Annemin anlattığına göre dedem Kızıltepe'de çömlekçilik zanaatı ile uğraşmış. Annem, dedemin bu zanaatı kendi köylerinde bulunan toprakların çömlek yapımı için uygun olduğunu söylemişti. Köyde herkes bu zanaatla uğraşmış. Dedemin de büyüklerinden bu zanaatı öğrendiğini ve zanaatın yaşatılması için bir ömür harcadığını söylemişti.

Sultan:

- Benim babam telkâri ustasıdır. Babam bu mesleği Midyatlı bir Süryani ustadan öğrendiğini ve yıllardır bu zanaatın unutulmaması için çalıştığını söyledi.

Şeyhmus:

- Babam Mardin Bakırcılar Çarşısı'nda bir kalaycı ustasıdır. Bu mesleği babasından öğrenip halen mesleğe ilgiyle devam etmektedir. Babamın amacı, bu sanatı yaşatarak gelecek nesillere bu toprakların kültürel zenginliklerini aktarmaktır.

Bölgemizde birçok zanaat, unutulmaya ve kaybolmaya yüz tutmaktadır. Bu konuyla ilgili bir zanaat ustasıyla röportaj yapınız. Yapılan röportajı defterinize yazarak sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.

TURİZMİN PARLAYAN YILDIZI

4.3

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Mardin turizminin gelişmesi için sizin de katkınız olsun. Haydi! Siz de Mardin turizminin gelişmesi için birer slogan hazırlayın.

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Mardin'in tarihi ve kültürel varlıkları nelerdir? Bu varlıkların bölge kalkınmasına katkıları için sizce neler yapılabilir? Tartışınız.

2. Turizmin şehrimizin ekonomik ve sosyal hayatı üzerinde ne gibi etkileri olabilir ?

Turizm; dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla yapılan gezi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca turizm; bir ülkeye, bir bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin ve yapılan çalışmaların tümü şeklinde de ifade edilmektedir. Turizmin birçok çeşidi vardır: Kültür turizmi, inanç turizmi, spor turizmi, kamp turizmi, kongre turizmi, termal turizm, yayla turizmi ve mağara turizmi bunlardan birkaçıdır.

Turizm;

- Ülkeye döviz girdisi sağlar.
- Turizme yapılan yatırımlar ülke ekonomisini canlandırır.
- Yeni iş olanakları ve alanları yaratarak ülkede işsizliğin azalmasına katkı sağlar.
- Ülke vatandaşlarının gelir seviyelerinin artmasını sağlar.
- Vatandaşlar arasında çevre bilincinin gelişmesini sağlar.
- Turizm sektörünün gelişmesine bağlı olarak fiziksel altyapı sorunu da ortadan kalkmaktadır.

Mardin, Artuklu, Midyat ve Savur'un bozulmamış tarihi kent dokuları ve bu dokunun vazgeçilmez yapıları olan tarihi konakları, camileri, kiliseleri, manastırları ve höyükleri ile ülkemizin önemli turizm merkezlerindedir. Bu yapılar başta olmak üzere ören yerleri, el sanatları, yemek türleri ve doğal güzellikleri turistleri yöreye çeken temel faktörlerdir. Zengin kültürel ve kentsel mirası ile ulusal ve uluslararası alanda büyük ilgi odağı haline gelmiştir. Mardin, UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'ne aday gösterilmiştir.

Şehrin kurulduğu yer itibariyle Kızıltepe Ovası'na doğru alçalan fay basamakları üzerinde biçimlenen konutların oluşturduğu estetik mimariyi Anadolu'nun başka bir şehrinde görmek mümkün değildir. Tarihi kervan yollarına hâkim olması, ele geçirilmesi güç kayalıklar üzerinde inşa edilmiş bir kaleye sahip olması gibi çeşitli nedenlerle ilgi çeken bir kent haline gelen Mardin, günümüzde yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı haline gelmiştir.

“Görsel 4.27 'Dara Antik Kenti'”

ŞEHİRİN TURİZM VARLIKLARI

TARİHİ BİNALAR

“Görsel 4.28 'Zinciriye Medresesi”

“Görsel 4.29 'Mor Kuryakos Kilisesi”

“Görsel 4.30 'Meryem Ana Manastırı”

Mardin’de tarihin ilk dönemlerinden itibaren Osmanlı Dönemi’ne kadar inşa edilen pek çok tarihi yapıyı görmek mümkündür. Mardin, Midyat, Savur ve Dara Ören Yeri gibi alanlar özgün yapılarıyla kentsel sit alanı olarak tescil edilmiştir. Kentte Mardin Kalesi, Kız Kalesi, Erdemeşt Kalesi, Arur Kalesi, Dara Kalesi, Rabbat Kalesi, Dermetinan Kalesi, Savur Kalesi, Aznavur Kalesi, Rahabdium Kalesi, Merdis Kalesi, Haytam Kalesi, El Nihman Kalesi ve Beşikkaya Harabeleri (Ömerli) başta olmak üzere çok sayıda tarihi eser mevcuttur.

Mardin aynı zamanda hem Müslümanlar hem de Hristiyanlar için önemli bir inanç merkezi ve dinler kentidir. Ulu Cami, Zeynel Abidin Camisi ve Türbesi, Koçhisar Camisi (Kızıltepe Ulu Cami), Melik Mahmut Camisi, Abdullatif (Latifiye) Camisi, Zinciriye (Sultan İsa) Medresesi, Şehidiye Medresesi ve Camisi, Sıtti Radviyye (Hatuniyye Medresesi), Cihangirbey Zaviyesi, Sultan Musa Türbesi, Mor Behnam (Kırklar) Kilisesi, Meryem Ana Kilisesi ve Patrikhanesi, Mor Yusuf Kilisesi, Deyrulzafaran Manastırı, Deyrul Umur Manastırı (Mor Gabriel), Mor Yakup Manastırı (Nusaybin), Midyat Meryem Ana Manastırı ve Mor Dımet Manastırı, Derik Surp Kevork Kilisesi (Derasor) önemli dini yapıtlardandır. Günümüzde Mardin Müzesi olarak kullanılan bina 1895 yılında Antakya Patriği İgnatios Behnam Banni tarafından Süryani Katolik patrikhanesi olarak yaptırılmıştır.

ÖREN YERİ: Dara Antik Kenti (Anastasiopolis)

“Görsel 4.31”

Mardin kent merkezine 30 km mesafedeki Dara Antik Kenti, kentin güneydoğusundaki Oğuz mahallesindedir. Arkeolojik kazılara göre Dara, eski Mezopotamya bölgesinin en önemli garnizon (askeri sorumluluk alanı) kentlerinden biridir. Dara kent kalıntılarının kayalar içine oyulmuş, çevresi 8-10 kilometreyi bulan geniş bir alana yayılmıştır. Buralarda mağara evlerin olduğu da görülmektedir. Kent kalıntıları içinde kilise, saray, çarşı, zindan, tophane, su bendi ve su depoları halen görülebilmektedir. Ayrıca Dara Antik Kenti'nin etrafında tarihi, Geç Roma (Erken Bizans) Dönemi'ne kadar giden kayalara oyulmuş mağara evler bulunmaktadır.

Bunlara ek olarak Mardin'de; Gızzelin (İplik Dokuma), Şakolin ve Firiye Mağarası; Midyat Linveyri Şifa, Kefilsannur, Şenköy Kefilmelep, Kefilmardin, Hapısnas, Tınat Mağaraları; Savur Kılıt Mağarası; Kızıltepe Hanika Mağarası; Nusaybin Hessin Meryem ve Serçehan Mağaraları; Mazıdağı Gümüşyuva, Avrihan Mağaraları ve Derik Derinsu, Dırkıp, Haramiye Mağaraları vardır.

Taşınmaz Kültür Varlıkları

Sivil Mimarlık Örneği	811	İdari yapılar	15
Kalıntılar	7	Askeri yapılar	3
Dinsel Yapılar	152	Endüstriyel ve ticari yapılar	30
Kültürel Yapılar	69	Mezarlıklar	23
Toplam			1.110

KONAKLAMA

Dicle ve Fırat nehirleri arasında yer alan konumu ile Yukarı Mezopotamya'nın en eski şehirlerinden biri olan Mardin, her yıl yüz binlerce kişiyi ağırlamaktadır. Dinsel ve kültürel dokusu, mistik havasıyla en çok merak edilen şehirlere dendir.

1999 yılında Mardin Havaalanı'nın açılmasıyla birlikte Mardin'e gelen turist sayısında büyük artış olmuştur. Turist sayısının artmasına paralel olarak yeni konaklama tesisleri açılmış, eski konaklama tesisleri ise çeşitli yenileme veya restorasyon çalışmalarıyla hizmet vermeyi sürdürmüştür.

Mardin'e gelen yerli ve yabancı turistlerin konaklamasını sağlayacak yatak kapasitesine sahip otel ve tesisler bulunmaktadır. Genellikle tesislerin çoğu Mardin merkezde olup diğer ilçelerde ise ihtiyacı karşılayacak ölçüde tesis bulunmaktadır. Şehir merkezinde bulunan beş yıldızlı otellerin dışında konukların değişik zevklerine hitap eden, tarihi ve mimari dokusuyla kendisine hayran bırakan Eski Mardin'deki konaklar ve butik oteller de çokça tercih edilmektedir. Ayrıca Öğretmenevi ve Polisevi de konaklama için uygundur.

Büyük çaptaki oteller; sadece turistik açıdan değil sağlık, iş toplantısı, konferans, seminer, tanıtım gibi alanlarda da hizmet vermektedir.

MARDİN İLİ KONAKLAMA TESİSLERİ

Konaklama Tesislerinin Sınıf ve Kapasitelerine Göre Durumları

Tesisin Türü ve Sınıfı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Turizm İşletme Belgeli 5 Yıldızlı Otel	2	347	694
Turizm İşletme Belgeli 4 Yıldızlı Otel	1	203	410
Turizm İşletme Belgeli 3 Yıldızlı Otel	5	168	334
Turizm İşletme Belgeli 2 Yıldızlı Otel	1	22	41
Turizm İşletme Belgeli Özel Konaklama Tesisi	6	142	286
Turizm İşletme Belgeli Butik Otel	2	81	170
Turizm İşletme Belgeli Apart Otel	2	41	82
Turizm İşletme Belgeli Pansiyon	1	8	18
Turizm Belgeli Oteller Toplam	21	1.012	2.035
Belediye Belgeli Otel	29	903	2.029
Kamu Konukevi	9	233	499
Genel Toplam	59	2.148	4.563

SİT ALANLARI

Mardin ve ilçelerinde toplam 137 sit alanı bulunmaktadır. Bu sit alanlarının 133'ü arkeolojik, 4'ü de kentsel sit alanı özelliği taşımaktadır.

Sit Alanları	
Arkeolojik Sit Alanı	133
Kentsel Sit Alanı	4
Toplam	137

MÜZELER

Müze, sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelerin saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği yer veya yapı olarak tanımlanmaktadır. Kültürel değerlerin korunmasında ve geleceğe taşınmasında önemli rol oynayan müzecilik olgusu, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de koleksiyonculukla başlamıştır.

Mardin'de dört müze binası bulunmaktadır. Şimdi bunları tanıyalım.

Mardin Müzesi

Mardin Müzesi, 1947 yılında kurulmuş olup 2000 yılına kadar Zinciriye Medresesi'nde hizmet vermiştir. Söz konusu dönemde yapılan restorasyon sonrası Mardin Cumhuriyet Meydanı'nın kuzeyinde bulunan bugünkü binasına taşınmıştır. Mardin Müzesi şu bölümlerden oluşur:

“Görsel 4.32”

a. Arkeolojik Kazılar Salonu

Mardin Müze Müdürlüğü tarafından Mardin ve çevresinde bulunan antik yerleşim yerlerinde yapılan arkeolojik kazılarda ortaya çıkarılan eserler bu salon-
da sergilenmektedir.

b. İnanç Salonu

Mezopotamya ve Anadolu uygarlıklarının inanç-
larına ait öğelerin sergilendiği bu salonda eski Me-
zopotamya mitolojisi, İlk Çağ dinleri, Hristiyanlık,
İslamiyet'e ilişkin eserler ile ölü gömme gelenekleri,
bereket ve şifa gibi ritüeller tanıtılmaktadır.

c. Ticaret Salonu

Mezopotamya'da ticaretin ortaya çıkışı, ilk ödeme
araçları, paranın serüveni, yazının icadı, taşımacılık
gibi insanoğlunun ekonomik ve ticari hayatının geç-
mişten günümüze kadar nasıl şekillendiğinin eserler
ile bağlantı kurularak anlatıldığı salondur.

ç. Yaşam Salonu

Mardin ve Mezopotamya kültürünün sosyal yaşa-
mı; beslenme, müzik, süslenme ve savunma temala-
rıyla yansıtılmıştır. Mezopotamya'da tarımın başlan-
gıcı, çanak çömleğin ortaya çıkışı ile günümüze dek
gelişimi, Mardin yemek kültürü ve Mardin müziği
eserler üzerinden anlatılmaktadır.

d. Sahte Eserler Salonu

Bu salonda kaçakçılıkta ve dolandırıcılıkta kulla-
nılırken yakalanan sahte objeler sergilenmektedir. Bu
salonda tarihi eser kaçakçılığına ve sahte eser dolan-
dırıcılığına müze eğitimiyle dikkat çekilerek farkın-
dalık kazandırılması amaçlanmıştır. Türkiye'de bir
ilk olan bu salon, sahte eser ve eser kaçakçılığı konu-
larında halkı bilgilendirmede önemli bir yere sahiptir.

“Görsel 4.33”

“Görsel 4.34”

“Görsel 4.35”

e. Restorasyon-Konservasyon ve Analiz Laboratuvarı

Bu laboratuvarında tüm Türkiye’den gelen kültür varlıklarına ait taş, sıva, harç, derz, toprak ve seramik gibi malzemeler hassasiyetle analiz edilmekte ve restorasyonda kullanılacak yöntem ve malzemeler belirlenerek çözüm önerileri rapor halinde sunulmaktadır.

f. Arkeopark

Müze Eğitim Birimi tarafından arkeopark ve eğitim salonlarında, her yaş grubundaki ziyaretçiye kök boya, baskı, ebru, kil tablet (çivi yazısı), mühür, sikke basma, kukla, mask (yüz kalıbı), geleneksel oyuncak yapımı, heykel, Karagöz gölge oyunu, drama, masal, gravür, minyatür, çini ve seramik ile arkeolojik kazı sürecine ilişkin eğitim faaliyetleri yürütülmektedir.

“Görsel 4.36”

Müze İhtisas Kütüphanesi

Kütüphane, 2010 yılında kurulmuş olup koleksiyonundaki 8 bin kitap ve dijital yayın arşivi ile birlikte 20 bine yakın kaynak bulundurmaktadır.

Merkez Müzedeki Eser Sayısı	Arkeolojik Eser	5482
	Etnografik Eser	1605
	Sikke	12854
	Etüde Kayıtlı Eser	217

MÜZE ZİYARETLERİ				
Yıl	Ücretli	Ücretsiz	Müze Karth	Toplam
2008	7.141	382	51.685	59.208
2009	16.714	1.266	30.583	48.563
2010	31.878	1.222	39.891	72.991
2011	32.300	38.675		70.975
2012	26.100	32.690	9.191	68.175
2013	34.450	32.274	11.426	78.152
2019 (İlk Altı Ay)				44.103

“2014-2018 yılları arasındaki müze ziyaretçi verilerine ulaşamamıştır.”

Sakıp Sabancı Mardin Kent Müzesi

Sakıp Sabancı Mardin Kent Müzesinin içinde bulunduğu yapı, II. Abdülhamit Dönemi'nde, Diyarbakır Valisi Hacı Hasan Paşa tarafından 1889 yılında süvari kışlası olarak yaptırılmış ve uzun yıllar bu şekilde kullanılmıştır.

Bugün Sabancı Vakfına bağlı, “özel müze” statüsünde olan Sakıp Sabancı Mardin Kent Müzesi; koleksiyonu, eğitim programları, konferans ve seminerleriyle çok yönlü bir müzecilik ortamı sunarken Mardin'in kentsel oluşumunu ve yaşam kültürünü sergilemek ve tanıtmak amacıyla.

Mardin'e yerleşmiş farklı inançlara sahip kişilere ait mezar taşları, Mardin'in el sanatları, kuyumculuk, bakırcılık, dokumacılık, sabunculuk, taş oymacılığı ürünleri; evlerde, köylerde ve ibadet mekânlarında kullanılan eşyalar, yerel kıyafetler çağdaş müzecilik anlayışına uygun olarak müzenin üst katında sergilenmektedir.

Midyat Kent Müzesi

İlçenin Estel kesiminde bulunan ve yapım tarihi belli olmayan Estel Han, giriş ve bodrum katı olarak iki kısımdan oluşmaktadır. Bu han 2006 yılında Midyat Belediyesi tarafından doğal yapısı bozulmadan onarılarak kent müzesine dönüştürülmüştür. Midyat'ın yaşam kültürünü yansıtan antika eşyalar, yöresel dekorlar, Midyat'a ait fotoğraflar, el nakış ürünleri, gümüş telkâri çeşitleri ve ustaca yapılan taş işçiliğinin örneklerini görebileceğiniz Kent Müzesi, Midyat'a gelen yerli ve yabancı turistlerin uğrak yerlerinden biridir. Ayrıca antikacılıkla uğraşan esnafın Kent Müzesi içerisinde açmış oldukları iş yerlerinin varlığı hem turistlerin ilgisini çekmekte hem de ilçe ekonomisine katkı sağlamaktadır.

“Görsel 4.37”

“Görsel 4.38”

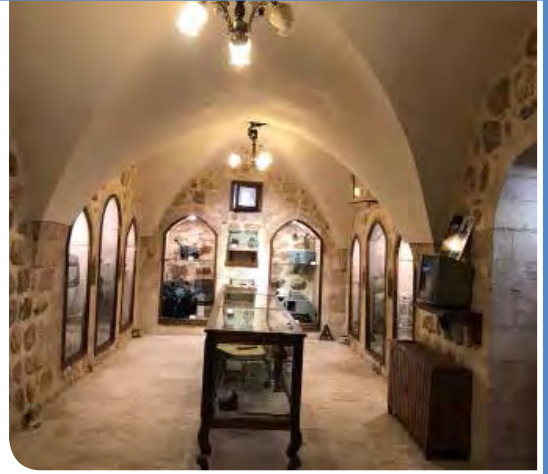

“Görsel 4.39”

İl Eğitim Tarihi Müzesi

Mardin İl Eğitim Tarihi Müzesi, Kasım 2017’de açılmıştır. Mardin’in ilçe ve köylerindeki okulların ve Milli Eğitim kurumlarının depolarından toplatılan araç ve gereçlerin bir araya getirilmesi sonucu toplam 195 envanter (eser) kayıt altına alınmıştır.

Eğitim ve öğretim yılı içerisinde Mardin’deki ilçe ve köylerden salı veya perşembe günleri öğrenciler buraya davet edilir. Burada eski kültürümüze ait kaybolmaya yüz tutmuş çeşitli aletlerin sunumu yapılırken aynı zamanda unutulmaya yüz tutmuş kimi oyun çeşitleri de öğrencilere sunulmaktadır.

“Görsel 4.40 'İl Eğitim Tarihi Müzesi'”

Doğal Güzellikler

Mardin merkeze yakın olan Zinnar Bağları ve Nusaybin’deki Beyazsu dağ ve doğa yürüyüşü yapılabilecek yerlerdendir. Beyazsu, Karasu, Zinnar bahçeleri, Sultanköy piknik ve mesire bahçeleri; Kızıltepe ilçesinde Gurs Vadisi ve Pamukkale travertenlerini andıran yapılarla sahip Beşdeğirmen Şelalesi; Derik Gab Şelalesi; Savur meyve bahçeleri; Artuklu’ya bağlı Yardere Mahallesi ve Yeşilli Vadisi kamp kurmaya ve piknik yapmaya elverişli alanlardır.

Mardin’de tarihi yapılar, sit alanları ve müzelerin dışında geleneksel el sanatları (gümüştülük-telkâri, taş işlemeciliği, sabunculuk, boyacılık, bakırcılık, kalaycılık vb.) ve Mardin’in kendine özgü yemekleri de (ikbebet, ırok, sembusek, kitelraha, etli dolma, kibe, kuzu çevirme, kaburga dolması, lebeniye, zerde, kahiyat vb.) şehrin turizminin gelişimine katkı sağlayan diğer unsurlardandır.

“Görsel 4.41 'Derik Gab Şelalesi'”

“Görsel 4.42 'Nusaybin Beyazsu'”

“Görsel 4.43 'Kızıltepe Gurs Şelalesi'”

ETKİNLİK ZAMANI

Aşağıdaki tabloda yer alan turistik değerlerimizi ait olduğu kutucuğa (X) işaretiyle işaretleyiniz.

Turistik Değer	Türü						
	Dini Yapı	Tarihi Yapı	Doğal Güzellik	El Sanatları	Yemek	Sit Alanı	Mağara
Dara							
Ulu Cami							
Savur Kalesi							
Gurs Vadisi							
Beyazsu							
Telkâri							
İkbebet							
Derinsu							
Sultan Şeyhmus Türbesi							
Zinciriye Medresesi							

YOLLARIN BULUŞTUĞU KAVŞAK

4.4

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Yaşadığınız yerin ulaşım imkânlarının, insanın günlük veya sosyal yaşamıyla olan ilişkisini açıklayınız.

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Mardin'in kolay ulaşılabilir konumda olmasının yöreye sağladığı avantajlar neler olabilir?
2. Teknolojinin iletişim üzerindeki olumlu ve olumsuz yönlerini yazınız.

"Görsel 4.44"

ULAŞIM

Kara yolu

Mardin hava, kara ve demir yolu ulaşımı açısından uygun olanaklara sahip olması nedeniyle kolay ulaşılabilir bir konumdadır. İlin sahip olduğu kara yolunun 366 kilometresi devlet yolu, 350 kilometresi il yoludur. İl yolunun da 272 kilometresi asfalt, 78 kilometresi de stabilize yoldur. Ayrıca Büyükşehir Belediyesi hizmet alanına giren 897 km asfalt köy yolu, 1.424 km stabilize köy yolu, 1.204 km tesviye köy yolu, 31 km ham yol olmak üzere toplam 3.556 kilometrelik yol mevcuttur. Suriye sınırı boyunca uzanan E-90 Karayolu Gaziantep, Şanlıurfa, Kızıltepe ve son olarak Silopi üzerinden Habur Sınır Kapısına varmaktadır. Öte yandan il sınırları içindeki köyleri birbirine ve şehir merkezlerine bağlayan yolların asfaltlanması şehrin çeşitli kesimlerinde bulunan ilgi çekici alanlara rahat bir şekilde ulaşılmasını sağlamaktadır. Mardin'in kent içi ulaşımında, toplu taşımacılıkta belediye otobüsleri, şahıslara ait özel minibüsler ve ticari taksiler kullanılmaktadır.

“Görsel 4.45”

Demir yolu

Yük ve yolcu taşımacılığı tarihinde önemli bir yeri olan demir yolu sektörü, yeni kaynak arayışlarının giderek yaygınlaştığı günümüz dünyasında hem ekonomik oluşuyla hem çevre dostu kimliğiyle ön plana çıkmaktadır.

Mardin'de 142 km uzunluğunda demir yolu hattı bulunmaktadır. İl topraklarına Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinden giren demir yolu, sınır hattını izleyerek Suriye ve Irak'a ulaşır. Hattın yenilenmesi ve anılan demir yolunun Mardin Organize Sanayi Bölgesi içerisindeki serbest bölgeye kadar uzatılması durumunda bu yol, ticari hayatta önemli avantajlar sağlayacaktır.

“Görsel 4.46”

“Görsel 4.47”

Hava yolu

1999 yılında iç hat trafiğine açılan Mardin Havaalanı'nın yıllık yolcu kapasitesi 3 milyondur. Şehir merkezini Kızıltepe'ye bağlayan kara yolu üzerinde bulunan havaalanı Mardin şehir merkezine 15 km, Kızıltepe'ye yaklaşık 8 km mesafededir. Haftanın yedi gününde de uçak seferleri yapılmaktadır.

Mardin Havalimanı (Gelen-Giden) Yolcu Sayısı		
İç Hat Yolcu Sayısı	Dış Hat Yolcu Sayısı	Toplam Yolcu Sayısı
490.085	2.673	492.758
Mardin Havalimanı Gelen Uçak Sayısı		
İç Hat Uçak Sayısı	Dış Hat Uçak Sayısı	Toplam Uçak Sayısı
3.194	54	3.248
Mardin Havalimanı Gelen Ticari Uçak Sayısı		
İç Hat Yolcu Sayısı	Dış Hat Yolcu Sayısı	Toplam Yolcu Sayısı
3.048	25	3.073
Mardin Havalimanı Gelen Yük (Kargo) Uçak Sayısı		
İç Hat Yolcu Sayısı	Dış Hat Yolcu Sayısı	Toplam Yolcu Sayısı
4.393	64	4.457

“Görsel 4.48”

BİLGİ VE İLETİŞİM

İLETİŞİM NEDİR?

İletişim, insanlar arasında duygu, düşünce ve bilgilerin herhangi bir yolla başkalarına bildirimini olarak ifade edilmektedir.

İletişim Teknolojilerinin Faydaları:

- Maliyet avantajı
- İş Sürekliliği
- Hareketlilik, güven
- Motivasyon
- Verimlilik, karlılık
- Bilgilere her an ve her yerden hızlı erişim olanağı sağlar.

ACİL DURUM TELEFON NUMARALARI

110 YANGIN/İTFAİYE	112 SIHHİ İMDAT/AMBULANS
118 BİLİNMEYEN NUMARALAR	122 AFAD
153 ALO ZABITA	154 ALO TRAFİK
155 POLİS İMDAT	156 JANDARMA
177 ORMAN YANGIN İHBAR	182 MHRS (DOKTOR RANDEVU)
185 SU ARIZA	186 ELEKTRİK ARIZA
187 GAZ ARIZA	189 VERGİ DANISMA

Bilgi ve iletişim sektörü dünyanın nabzıdır. Sadece bilgiyi üretebilen ve etkin bir şekilde kullanabilen toplumlar, her zaman diğerlerinden daha yüksek bir refah seviyesine erişebilir. Bu nedenle toplumların bilgi üretme kabiliyetlerinin geliştirilmesi, üretilen ve elde edilebilen bilgilerin toplumsal refahın artırılması hedefi doğrultusunda en etkin şekilde kullanılması gelecek açısından hayati önem taşımaktadır.

Başta bilgi ve iletişim teknolojileri olmak üzere teknoloji dünyasında inanılmaz hızlı değişimler yaşanmakta, yeni ürünler ve sistemler geliştirilmekte ve hızla kullanılmaya başlanmaktadır. Günümüzün hızla gelişen teknolojisi sayesinde haberleşme imkânları da büyük oranda değişmiş ve gelişmiştir.

Sabit telefon altyapısı için santral kapasiteleri ne kadar artırılırsa da sabit telefon aboneliği düşmeye devam etmiştir. Dünya genelinde ve Türkiye’de olduğu gibi Mardin’de de sabit telefon ağı ve aboneliği hızla düşme eğilimi göstermiştir. Buna paralel olarak mobil telefon ağları gelişmektedir. Yine internet aboneliklerinde dünya ve Türkiye geneline benzer bir artış bölgesinde yaşanmaktadır.

ETKİNLİK ZAMANI

Aşağıda bazı acil durum numaraları verilmiştir.
Bu numaraları aranılacak servis adı ile eşleştiriniz.

A	Polis İmdat	156
B	Jandarma	187
C	Ambulans	110
Ç	İtfaiye	155
D	Elektrik Arıza	154
E	Doğalgaz Arıza	112
F	Alo Trafik	186

ETKİNLİK ZAMANI

**Tabloda verilen ifadeleri okuyunuz.
Daha sonra bu ifadeleri anahtar sözcüklerle (X) işaretiyle eşleştiriniz.**

İfadeler	Yeraltı Kaynakları	Tarım	Sanayi	Ulaşım	Zanaat	Ticaret	Turizm
Telkâri, tel haline getirilmiş gümüşün veya altının tahta üzerinde açılmış oyuklara kakılıp gömülmesiyle yapılan bir süsleme sanatıdır.							
Mardin'in Nusaybin ilçesindeki Çamurlu sahasında doğalgaz çıkarılmaktadır.							
Gap kapsamındaki sulama projelerinin tamamlanmasından sonra il genelinde sulanabilir arazinin yaklaşık olarak 204.000 hektara ulaşması beklenmektedir.							
Organize Sanayi Bölgemizde 14 bulgur fabrikası faaliyet göstermektedir.							
Mardin'in Irak ve Suriye ile sınır kenti olması ve tarihi İpek Yolu üzerinde kurulması kentin önemini daha da artırmaktadır.							
Mardin; tarihi, doğal, dini ve kültürel özellikleriyle önemli bir yere sahiptir.							
Mardin hava, kara ve demir yolu olanakları açısından avantajlı bir bölgedir.							

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

1. Aşağıda verilen kelimeleri aşağıdaki cümlelerden uygun olanlara yazınız.
Çulculuk, Meralar, Fosfat, Ilısu, Dara, Doğalgaz.

a. At ve eşek gibi binek hayvanların üzerine atılan semer işi ile uğraşanlara denilmektedir.

b. kenti kalıntıları içinde kilise, saray, çarşı, zindan ve su sarnıçları gibi yapılar bulunmaktadır.

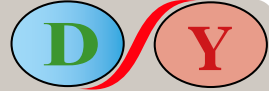
c. Mardin'in Dargeçit ilçesinin sınırları içerisinde yer alan barajımızın adı barajıdır.

ç. Mardin'in en önemli yer altı zenginliklerinden biri olan yatakları Mazıdağı ilçesinde bulunmaktadır.

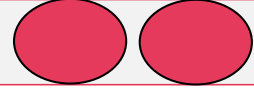
d. Nusaybin ilçesi, Çamurlu sahasında çıkarılmaktadır.

e. Mardin'de hayvancılık için uygun bulunmaktadır.

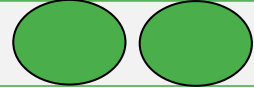
2. Aşağıda verilen ifadelerden doğru olanların sonuna "D", yanlış olanların sonuna "Y" yazınız.

a. Mardin'de buğday tarım sektöründe önemli bir yere sahiptir.

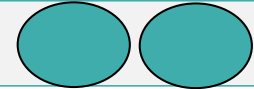
b. Türkiye'de en çok petrol rezervi Mardin'de çıkarılır.

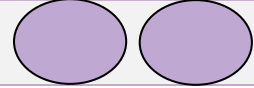
c. Mardin'de ormancılık faaliyetleri yaygındır.

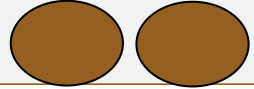
ç. Mardin Organize Sanayi Bölgesi 1976 yılında kurulmuştur.

d. Mobil telefon ağları dünyaya paralel olarak bölgemizde de gelişmektedir.

e. Günümüzde taş işlemeciliği hızla gelişmekte olan bir sanattır.

Aşağıdaki soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

3. Mardin hava, kara ve demir yolu ulaşımı açısından uygun olanaklara sahip olmasından dolayı kolay erişilebilir bir konuma sahiptir. Suriye sınırı boyunca uzanan E-90 Kara Yolu Gaziantep, Şanlıurfa, Kızıltepe ve Silopi üzerinden Habur Sınır Kapısı'na varmaktadır. İl sınırları içindeki köyleri birbirine ve şehir merkezlerine bağlayan yolların asfaltlanması, günümüzde ilin çeşitli kesimlerinde bulunan bütün alanlara rahat bir şekilde ulaşılmasını sağlamaktadır. Şehrin topraklarına Şanlıurfa-Ceylanpınar yönünden gelen demir yolu, sınırı izleyerek Suriye ve Irak'a ulaşır. 1999 yılında iç hat trafiğine açılan Mardin Havaalanı, ulaşımında zaman açısından olumlu sonuçlar vermektedir.

Paragrafta verilen;

I. Mardin'in ulaşım açısından imkânlarının kısıtlı olduğu;

II. İl içinde demir yolu ağının gelişmiş olduğu

III. Havaalanının iç hat seferleri yaptığı

Yargılardan yola çıkarak hangilerine ulaşamaz?

A) I-III B) II-III C) I-II D) I-II-III

4. Aşağıdakilerden hangisi buğdayın Mardin yöresinde yoğun olarak yetiştirilmesinin nedenlerinden biri değildir?

A) İklim şartları B) Toprak yapısı C) Sulama olanakları D) Mimari yapı

5. Mehmet "Telkari el sanatı Mardin ve Midyat'a özgüdür."

Ayşe "Kara yolları ve hava yolları ulaşımı açısından en avantajlı ilçemiz Savur'dur."

Sultan "Mardin'de hayvancılık ve tarım faaliyetleri yaygındır."

Şeyhmus "Mardin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer almaktadır."

Yukarıda hangi öğrencinin verdiği bilgi yanlıştır?

A) Ayşe B) Sultan C) Şeyhmus D) Mehmet

6. Aşağıdaki tarihi yerlerden hangisi UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'nde yer almaktadır?

A) Kırklar Kilisesi B) Mardin Kültürel Peyzajı C) Mardin Ulu Cami D) Mardin Müzesi

7.

Tel haline getirilen altın ve gümüş, kanaviçe zarafetinde ilmek ilmek işlenerek süs ve ziynet eşyalarına dönüştürülür. Bu ince el sanatı Mardin ve Midyat'a özgü olup bu sanatı başka bir yerde görmek mümkün değildir.

Yukarıdaki parçada bahsedilen el sanatı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Telkâri B) Çömlekçilik C) Oyacılık D) Bakırcılık

8.

Mardin Meyve Ürünlerine Ait Veriler Tablosu						
Cinsi	Alan (Ha)		Üretim (Ton)		Mardin-Türkiye Oranı (%) (2018)	
	2017	2018	2017	2018	Alan	Üretim
Üzüm	34.354	36.862	158.595	190.203	8,84	4,83
Zeytin	1.890	1.954	2.698	3.146	0,22	0,21
Kiraz	1.105	1.204	3.531	3.338	1,4	0,52
Antep fıstığı	1.068	1.487	1.397	648	0,42	0,27
Badem	633	734	1.987	1.702	1,74	1,7

Yukarıdaki tabloyu inceleyiniz. Tablodan hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Zeytin üretimi bir önceki yıla göre artış göstermiştir.
- B) Meyve üretiminde ilk sırada üzüm yer almaktadır.
- C) Kiraz üretimi Türkiye üretiminin üstündedir.
- D) Badem üretim alanı üzüm üretim alanından daha azdır.

9. Aşağıda Mardin'in bazı ilçeleri ve bu ilçelere ait bazı özellikler verilmiştir. İlçelere ait özelliğin kutucuğunu "X" ile işaretleyiniz.

İlçe adı	Fosfat Madeni	Çimento Fabrikası	Kaplıca	Kiraz	Kılıt Mağaraları	Zeytin	Dara Harabeleri	Beşikkaya Harabeleri	Meryem Ana Manastırı	Gurs Vadisi
Artuklu										
Dargeçit										
Derik										
Kızıltepe										
Mazıdağı										
Midyat										
Nusaybin										
Ömerli										
Savur										
Yeşilli										

10. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- Turizmin bir bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine katkılarını maddeler halinde yazınız.
- Şehrimizin en yaygın ekonomik faaliyetleri hangileridir?
- Ailenizde zanaatla uğraşan bir kişiden bilgi edinip, zanaatların geçmişten günümüze kadar geçtiği aşamaları yazınız.
- Bölgemizdeki ulaşım imkânları nelerdir? Ulaşımın bölgemizin turizmine olan etkilerini yazınız.
- İlimizde kaybolmaya yüz tutmuş zanaatları yaşatmak için sizce neler yapılabilir? Araştırınız.

**TEBRİK EDERİM,
TESTİ BİTİRDİNİZ.
CEVAPLARINIZI
KONTROL EDİNİZ.**

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

- A. ÇULCULUK B. DARA C. ILISU Ç. FOSFAT D. DOĞALGAZ E. MERALAR
- A. DOĞRU B. YANLIŞ C. YANLIŞ Ç. DOĞRU D. DOĞRU E. YANLIŞ

ÇOKTAN SEÇMELİ SORULARIN CEVAPLARI

3.C 4. D 5.A 6.A 7.A 8.C

- ARTUKULU-ÇİMENTO FABRİKASI
DARGEÇİT-KAPLICA
DERİK-ZEYTİN
KIZILTEPE-GURS VADİSİ
MAZIDAĞI-FOSFAT MADENİ
MİDYAT-MERYEM ANA MANASTIRI
NUSAYBİN-DARA HARABELERİ
ÖMERLİ- BEŞİKKAYA HARABELERİ
SAVUR-KILLIT KÖYÜ
YEŞİLLİ-KİRAZ

5. ÜNİTE

ŞEHİRİMDE BEN

- 5.1. KÜLTÜR VE SANATIN BEŞİĞİ
- 5.2. MEDENİYETLERİN TARİHİ KAVŞAĞI
- 5.3. İLİM VE BİLİM YUVASI
- 5.4. GEÇMİŞİN VE GELECEĞİN KÜLTÜR VARLIKLARI
- 5.5. DİLLERİN SERAMONİSİ
- 5.6. ŞEHİRİMDE BASIN
- 5.7. EZAN VE ÇANLARIN EZGİSİ
- 5.8. ŞEHİRİMDE KÜLTÜR VE SANAT
- 5.9. BİLGİYE AÇILAN KAPI
- 5.10. SPORLA GELECEĞE KOŞAN ŞEHİR

- Yaşadığım şehrin kültür ve sanat imkânlarını öğreneceğim.
- Yaşadığım şehrin tarihi ve kültürel mekânlarını öğreneceğim.
- Mardin'in yetiştirmiş olduğu önemli şahsiyetleri tanıyacağım.
- Yaşadığı şehrin somut olmayan kültür varlıklarını keşfedeceğim.
- Şehre özgü ağız, deyiş ve özgün söz varlığını öğreneceğim.
- Şehre özgü yerel yayıncılığın gelişimini ve şimdiki durumunu öğreneceğim.
- Mardin'e özgü müzik kültürünü öğreneceğim.
- Yaşadığı şehrin sanat etkinliklerini, festivallerini ve kurtuluş günlerini öğreneceğim.
- Mardin'in eğitim kurumlarını ve bu kurumların çocuk ve gençlere sağladığı hizmetleri öğreneceğim.
- Şehirdeki geleneksel ve güncel spor imkânlarını öğreneceğim.

5.1

KÜLTÜR VE SANATIN BEŞİĞİ

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Aileniz ve arkadaşınızla sanatsal ve kültürel faaliyetlere (tiyatro, sinema vb.) katıldınız mı? Mardin'de düzenlenen kültür ve sanat etkinliklerini araştırınız.

Selam sana,
Muhabbet sana,
Ey şehrim, güzelim, Mardin'im!

Tarihi kentim, güzel şehrim,
Ey Mardin'im!
Medeniyetinden aldığın derin güçle
Geleceğe uygar imzalar serpiştirirceksin.
Ve her kültürün dilini konuşacak
Çocuklara sahip olacaksın.

Irmaklar dolusu sevdan ile
Toprağıma can tutacaksın,
İnsanıma ruhunu verecek
Medeniyetler sahibisin.

Selam sana,
Muhabbet sana,
Ey şehrim, güzelim, Mardin'im!
Tekin ORUÇ

“Görsel 5.2”

KÜTÜPHANELER

Kitaplar, bilgiye en kolay ulaşma imkânı sağlayan kaynaklardan biridir. Kitaplar sayesinde hem bilgimizi arttırır hem de hayal dünyamızı geliştiririz. Kitaplara ulaşmanın önemli mekânlarından birisi de kütüphanelerdir.

Mardin’de sekizi ilçe halk kütüphanesi, biri üniversite kütüphanesi ve biri müze kütüphanesi olmak üzere on tane halka açık kütüphane bulunmaktadır.

“Görsel 5.3”

Artuklu Üniversitesi Kütüphanesi

Artuklu Üniversitesi Kütüphanesi, 6 Nisan 2009 tarihinden itibaren hizmet vermektedir. 2017 yılına kadar rektörlük binası içinde yer alan kütüphane, 2017 yılında üniversite kampüsündeki yeni binasına taşınmıştır. Kütüphane binası, 12 bin metrekarelik alan ve 4 katlı bir yapının içerisinde yer almaktadır. Aynı anda 1.000 kişinin oturabileceği dinlenme alanları, ders çalışma alanları, bilgisayar kullanım alanları ve çok sayıda seminer-toplantı salonu ile hizmet vermektedir. Kütüphanedeki kitaplar, satın alınan ve bağışlanan yayınlardan oluşmaktadır. Kütüphane, 100 bine yakın basılı kitabın yanında çeşitli dijital kaynak ve yayınlarla okuyuculara hizmet vermektedir.

“Görsel 5.4”

“Görsel 5.5”

“Görsel 5.6”

Mardin Müzesi İhtisas Kütüphanesi

Kütüphane, 2010 yılında kurulmuş olup kütüphanede 8 bin kitap ve dijital yayın arşivi ile birlikte 20 bine yakın kaynak bulunmaktadır. Kütüphane; arkeoloji, tarih, sanat tarihi, mimarlık, felsefe, mitoloji ve diğer birçok alanda çalışma yapacak araştırmacı ve öğrencilere yönelik donanımlı bir hizmet sunmaktadır. Bölgenin ihtisasa (uzmanlığa) yönelik kaynak bulunduran en büyük kütüphanesi konumundadır.

“Görsel 5.7”

Halk Kütüphaneleri

İlimizde sekiz halk kütüphanesi bulunmaktadır. Bu kütüphanelerde okuma hizmetinin yanı sıra sınavlara hazırlanan öğrencilere yönelik hizmetler de verilmektedir.

HALK KÜTÜPHANESİ	İLETİŞİM	ADRES
Derik İlçe Halk Kütüphanesi	4822521126	Kale Mah. İnönü Cad. No:102 Derik
Kızıltepe İlçe Halk Kütüphanesi	4823122380	Yeni Mah. Eski Hükümet Konağı Kızıltepe
Mardin İl Halk Kütüphanesi	4822121665	Savur Kapı Mah. Nusaybin Cad. No:31 Artuklu
Midyat İlçe Halk Kütüphanesi	4824621790	Yeni Mah. Cumhuriyet Bulvarı No:37 Midyat
Nusaybin İlçe Halk Kütüphanesi	4824151433	Devrim Mah. İsmail Irmak Bul. No:32 Nusaybin
Ömerli İlçe Halk Kütüphanesi	4825413384	Yeni Mah. Atatürk İlkokulu Altı No:72 Ömerli
Savur İlçe Halk Kütüphanesi	4825712003	Devlet Mah. 1. Cad. Savur
Yeşilli İlçe Halk Kütüphanesi	4825911626	Cumhuriyet Meydanı PTT Binası Üstü 27/B Yeşilli

SİNEMA

Film göstermeye yarayan özel bir makine ile görüntülerin beyaz perdeye yansıtıldığı salon veya yapılara sinema diyoruz.

Mardin'de ikisi şehir merkezinde, biri de Kızıltepe'de olmak üzere toplam üç sinema bulunmaktadır. Bu salonlarda ülkemizde gösterime giren her türlü filmi izlemek mümkündür.

DİLEK SABANCI SANAT GALERİSİ

Sabancı Vakfı'na bağlı Dilek Sabancı Sanat Galerisi şehrimizdeki tek sanat galerisidir. Galeri, düzenlediği sergilerle hem Mardin'i tanıtmayı hem de Mardin'de çağdaş bir sanat anlayışı oluşturmayı hedeflemektedir. Galeride düzenlenen sergilerle kent tarihine dair değerli bilgiler de sunulmaktadır.

“Görsel 5.8”

SIRA SİZDE

1. Sinema salonunda izlediğiniz en son filmi yazınız.
2. Kütüphaneye en son ne zaman gittiniz ve hangi kitabı okudunuz.

MEDENİYETLERİN TARİHİ KAVŞAĞI

5.2

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Mardin'in hangi tarihi ve turistik mekânlarını ziyaret ettiniz? Ziyaret ettiğiniz tarihi ve turistik yerlere ait gözlemlerinizi sınıfta tartışınız.

HAZIRLIK
ÇALIŞMASI

Tarihi ve kültürel varlıkların ilimizin tanıtımındaki önemi nedir? Yaşadığımız yörenin kültürel ve tarihi mekânlarını araştırıp sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız.

Mardin; farklı dini inançlar paralelinde ve sanat açısından tarihi değeri olan camiler, türbeler, kaleler, kiliseler, manastır ve benzeri tarihi eserler bulundurmaktadır. Mardin merkez ve ilçeleri, turizm açısından önemli değerlere sahiptir.

"Görsel 5.9"

KALELER

“Görsel 5.10”

Mardin Kalesi

Mardin Kalesi'nin diğer ismi “Kartal Yuvası”dır. Yapıldığı dönem kesin olarak bilinmemektedir. Kalenin bir kısmı sarp kayaların üzerine oturtulmuştur. İnsanların kaleye çıkabileceği yerlere surlar inşa edilmiştir. Kalede, mesken olarak kullanılan kalıntılar vardır. Evliya Çelebi "Seyahatnamesi"nde kale ambarlarında çok miktarda erzak ve cephane olduğunu yazmıştır. Ayrıca kalede su sarnıçları bulunmaktadır.

Rabbat Kalesi

Derik'in 15 km batısında, Hisaraltı Mahallesi sınırları içinde yer almaktadır. 15 burç (köşeli çıkıntı) ve 4 gözetleme kulesi mevcuttur. Burçlar 15 m yükseklikte olup kalenin doğu ve batı tarafında 2 kapı vardır. Ayrıca kalenin altında barınak ve saray kalıntıları bulunmaktadır.

“Görsel 5.11”

Savur Kalesi

Kale, Savur'un sırtını dayadığı yüksek bir tepenin üzerine inşa edilmiştir. Romalılar tarafından zamanın stratejik şartları göz önüne alınarak kurulmuştur. Savur merkezinde bulunan kale, adını Arapça "savr" kelimesinden almıştır. Kale, belediye tarafından ışıklandırılarak ziyaretçilere açılmıştır.

“Görsel 5.12”

Mardin'de Buluna Diğer Kaleler

Anır Kalesi	Artuklu	Dermetinan Kalesi	Mazıdağı	Hafemtay Kalesi	Nusaybin
Kız Kalesi	Artuklu	Haytam Kalesi	Nusaybin	Hisarkaya Kalesi (Kalepozreş)	Savur
Dara Kalesi	Artuklu	Merdis (Marin) Kalesi	Nusaybin	El Nihman Kalesi	Yeşilli
Burç Kalesi	Derik	Aznavur Kalesi	Nusaybin	Erdemeşt Kalesi	Yeşilli

HARABELER

Dara Harabeleri

Dönemin kültür beşiği olan bu kent, birçok etkinliğin merkezi konumundaydı. Su sarnıçları, köprü, su yolları, su değirmeni ve 40 metre derinliğindeki zindan ile günümüze kadar ulaşmıştır.

“Görsel 5.13”

“Görsel 5.14”

“Görsel 5.15”

Beşikkaya Harabeleri

Ömerli'nin doğusunda Beşikkaya Mahallesi'nde yer almaktadır. Harabelerin Bizans Dönemi'ne ait olduğu tahmin edilmektedir. Harabelerde kale, mabet, evler ve kaya mezarları gibi birçok mimari kalıntıya rastlanmaktadır. Süryaniler, dini ziyaret amacıyla kullanmaktadır. Nisan ayı içerisinde çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir.

Gırnavaz Harabeleri

Nusaybin ilçesinin 4 km kuzeyinde, Habur Nehri kollarından biri olan Çağ Çağ Deresi'nin doğusunda yaklaşık 300 metre çapında ve 24 metre yüksekliğinde höyük karakterinde bir yerleşim yeridir.

Arkeolojik bir merkez olarak ilk kez 1918 yılında bilim dünyasına tanıtılan Gırnavaz daha sonraki yıllarda çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Bu araştırmalarda Gırnavaz'ın MÖ 4000'den MÖ 7. yüzyıla kadar sürekli olarak inşa edildiği anlaşılmıştır. Höyük üzerinde ayrıca İslami dönemlere ait büyük bir mezarlık bulunmaktadır.

Asurlular Dönemi'ne ait çivi yazısıyla yazılmış dünyada bilinen en eski arazi tapusu Gırnavaz Höyüğü'nde bulunmuştur.

“Görsel 5.16”

Mardin'de Bulunan Diğer Harabeler

Akbağ Harabeleri	Artuklu - Akbağ	Haferi Harabeleri	Kızıltepe - Yurderi
Salah Harabeleri	Artuklu - Gökçe	Harzem Harabeleri	Kızıltepe - Ziyaret
Kerküşti Harabeleri	Derik - Alanlı	Hah Harabeleri	Midyat - Anıtlı
Zorava Harabeleri	Derik - Ballı	Kentur Harabeleri	Nusaybin - Bezeke
Hofi Harabeleri	Derik - Beşkavak	Kuruköy Harabeleri	Nusaybin - Kuruköy
Telbısım Harabeleri	Derik - Tepebağ	Nisibis Harabeleri	Nusaybin - Merkez
Sisan Harabeleri	Derik - Zeytinpınar	Pınarbaşı Harabeleri	Nusaybin - Pınarbaşı
Amrud Harabeleri	Kızıltepe - Beşdeğirmen	Dirim Harabeleri	Nusaybin - Şahban
Fittin Harabeleri	Derik-Pınarcık	Ramanus Harabeleri	Nusaybin - Yazıyurdu
Kefertut Harabeleri	Kızıltepe - Koçlu		

ABBARALAR

Abbara, "bir yerden bir yere geçirmek" anlamında olup Arapça "abera" kelimesinden türemiştir. Ayrıca eski şehirlerde, binaların altından sokakları birbirine bağlayan küçük tünellere de abbara denilmektedir.

Mardin'in dar sokaklarının üst geçişleri olan abbaralar, Mardin kültürel şehir dokusunun en önemli noktalarıdır. Bu yapılar sivri kemerli, basık kemerli ve yuvarlak kemerli olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Görsel 5.17”

“Görsel 5.18”

“Görsel 5.19”

KİLİSELER

“Görsel 5.20”

“Görsel 5.21”

“Görsel 5.22”

Mor Behnam (Kırklar) Kilisesi

Mardin Şar Mahallesi'nde bulunan kilise, 5. yüzyılda yapılmıştır. 1170 yılında Kırk Şehitler'e ait kemikler bu kiliseye getirilmiştir. Bundan dolayı Kırklar (Kırk Şehitler) Kilisesi ismiyle de anılmaktadır. Bugün "Mardin Metropolit Kilisesi" konumundadır.

“Görsel 5.23”

Mor Yuhanon Kilisesi

Savur Kılıt (Dereiçi) Mahallesi'nde yer alır. Süryani Ortodoks Mor Yuhanon Kilisesi, 7. yüzyıla dayanır ve Turabdin Bölgesi'nin en kadim kiliselerindendir. Özgün yapısını günümüze kadar koruyabilen ve 18. yüzyılda Mor Abay Manastırı'nın boşaltılması sonrasında bölgenin metropolit merkezi olarak da işlev görmektedir.

“Görsel 5.24”

Meryem Ana Kilisesi/Patrikhanesi

1860 yılında Patrik Antuan Semheri tarafından yaptırılan kilisede; kemer, yuvarlak taş sütunlar ve avluda taş korkuluklar yer alır. 1895 yılında ana binaya patrikhane eklenmiştir. 1988 yılında Kültür Bakanlığına devredilen Patrikhane, restore edilerek bugün müze olarak hizmet vermektedir.

“Görsel 5.25”

Mor Eliyo Kilisesi

Midyat'ın kuzeydoğusundaki Beth Kustan (Alagöz) Mahallesi'nde yayvan bir vadi içinde ulu meşelerin olduğu verimli arazide yer almaktadır. Mahallenin merkezinde bulunan kilise 343 yılında inşa edilmiştir. Değişik dönemlerde birçok kez restore edilen kilise yapısı, en son 2008 yılında tekrar restore edilerek bazı eklemeler yapılmıştır.

“Görsel 5.26”

Mor Kuryakus Kilisesi

Dargeçit'te bulunan Mor Kuryakos Süryani Ortodoks Kadim Kilisesi, 1800'lerin başında yapılmıştır. Dargeçit (Kfarboran)'teki kilise, süslemeleriyle dikkat çekmektedir. Çan kulesi, bitişiğindeki Protestan Beth İl Kilisesi'nin çan kulesiyle birlikte yapılmıştır. Bir yamaca yapılan kilise, doğu-batı doğrultusunda yapılmış olup sahnınlar (alanlar) yuvarlak kemerlerle birbirinden ayrılmıştır.

“Görsel 5.27”

Surp Kevork Kilisesi (Dera Sor)

Derik'teki Surp Kevork Kilisesi'nin gerçek yapım tarihi net değildir. Bazı kayıtlara göre kilise 1650 yılında yapılmıştır. 1915 yılından devlet hazinesine devredilen bina farklı amaçlarla kullanılmıştır. 1957 yılında bölge cemaati tarafından devletten satın alınmıştır. 2004 yılında Ermeni Başepiskopos Aram Ateşyan tarafından kutsanıp yeniden ibadete açılmıştır.

İlimizde Bulunan Diğer Kiliseler

Mor İliyo Kilisesi	Artuklu - Çiftlik	Mor Şemun Zeyte Kilisesi	Midyat - Mercimekli
Mor Şmuni Kilisesi	Artuklu - Eski Kale	Protestan Kilisesi	Midyat - Merkez
Mor İvennis Kilisesi	Artuklu - Eski Kale	Mor Barsavmo Kilisesi	Midyat - Merkez
Mor Circis Kilisesi	Artuklu - Eski Kale	Mor Ahısnoyo Kilisesi	Midyat - Merkez
Meryem Ana Kilisesi	Artuklu - Göllü	Mor Abraham Kilisesi	Midyat - Merkez
Meryem Ana Kilisesi (Teodoros Tapınağı)	Artuklu - Merkez	Meryem Ana Keldani Kilisesi	Midyat - Merkez
Mar Hırmıs Kilisesi	Artuklu - Merkez	Mor Şmuni Kilisesi	Midyat - Merkez
Mor Yusuf Kilisesi	Artuklu - Merkez	Mor Şarbe Kilisesi	Midyat - Merkez
Mor İliye Kilisesi	Artuklu - Merkez	Mor Kuryakos Kilisesi	Midyat - Yemişli
Süryani Protestan Kilisesi	Artuklu - Merkez	Mor Eşayo Ortodoks Kilisesi	Midyat - Yemişli
Surp Kevork (Kırmızı) Kilisesi	Artuklu - Merkez	Mor Eşayo Kilisesi	Nusaybin - Balaban
Mor Mihayel (Burç) Kilisesi	Artuklu - Merkez	Mor Aho Kilisesi	Nusaybin - Dağıçi
Mar Petrus ve Pavlus Kilisesi	Artuklu - Merkez	Meryem Ana Kilisesi	Nusaybin - Dibek
Mor Gevargis Kilisesi	Dargeçit - Alayurt	Marin Süryani Kilisesi	Nusaybin - Eskikale
Mor Sabo Kilisesi	Dargeçit - Alayurt	Mor Babi Kilisesi	Nusaybin - Günyurdu
Meryem Ana Kilisesi	Dargeçit - Merkez	Mor Aho Kilisesi	Nusaybin - Günyurdu
Bethil Kilisesi	Dargeçit - Merkez	Mor Şemun Kilisesi	Nusaybin - Günyurdu
Katolik Kilisesi	Dargeçit - Merkez	Mor Şmuni Kilisesi	Nusaybin - Günyurdu
Protestan Kilisesi	Dargeçit - Merkez	Mor Sargis Kilisesi	Nusaybin - Güzelsu
Mor Cercis Kilisesi	Kızıltepe - Işıklar	Bagus Kilisesi	Nusaybin - Güzelsu
Surp Kevork Kilisesi	Kızıltepe - Merkez	Mor Abraham Kilisesi	Nusaybin - Odabaşı
Mor İliyo Kilisesi	Midyat - Alagöz	Mor Dimet Kilisesi	Nusaybin - Taşköy
Mor İzozel Kilisesi	Midyat - Altıntaş	Mor Şalito Kilisesi	Nusaybin - Taşköy
Mor Gevargis Kilisesi	Midyat - Altıntaş	Meryem Ana Ortodoks Kilisesi	Nusaybin - Taşköy
Mor Yuhanon Kilisesi	Midyat - Altıntaş	Mor Efrem Kilisesi	Nusaybin - Üçköy
Mor Kuryakos Kilisesi	Midyat - Bağlarbaşı	Mor Circis Kilisesi	Ömerli - Merkez
Mor Yuhanon Kilisesi	Midyat - Doğançay	Süryani Katolik Kilisesi	Savur - Dereçi
Mor Yakup Kilisesi	Midyat - Elbeğendi	Mor Yuhanna Kilisesi	Savur-Merkez
Mor Stefanos Kilisesi	Midyat - Güngören	Mor Yakup Kilisesi	Yeşilli - Bülbül
Mor Dimet Kilisesi	Midyat - İzbırak	Mor Stefanos Kilisesi	Yeşilli - Bülbül
Mor Yakup Kilisesi	Midyat - Karagöl	Teodoros Kilisesi	Yeşilli - Bülbül

MANASTIRLAR

“Görsel 5.28”

“Görsel 5.29”

Deyrulzafaran Manastırı

Mardin’in 4 kilometre doğusunda, Mardin Ovası’na hâkim bir noktadadır. Üç kattan oluşan Manastır, 5. yüzyıldan itibaren farklı zamanlarda yapılan eklentilerle 18. yüzyılda bugünkü haline gelmiştir. Manastır, MÖ Güneş Tapınağı, daha sonra da Romalılar tarafından kale olarak kullanılan bir yapı üzerine inşa edildi. 15. yüzyıldan sonra da Manastır’ın etrafında yetişen zafaran (safran) bitkisinden dolayı Manastır, Deyrulzafaran (Safran Manastırı) adı ile anılmaya başlandı. Manastır bugün de Süryanilerin önemli dini merkezlerinden biridir.

Mardin Metropolitleri’nin ikametgâhı olan Deyrulzafaran Manastırı, dünyanın dört bir yanına dağılmış Süryaniler tarafından dua ve bereket almak için ziyaret edilir. 639 yıl boyunca dünya Süryanilerinin Patriklik Merkezliğini yapmıştır.

Meryem Ana Manastırı

Midyat'ın Anıtlı (Hah) Mahallesi'nde yer almaktadır. Süryanilerin 9 asır boyunca Metropolitlik Merkezi olarak kullandığı Mor Sobo Katedrali ve Meryem Ana Manastırı mimarisiyle ön plana çıkmaktadır. Bazı kaynaklar, köydeki Meryem Ana Manastırı'nın MS 1. yüzyılda yapıldığını yazmaktadır. Meryem Ana Manastırı'nın kilise bölümünde haçın üzerinde İsa'nın ruhunu betimleyen güvercin figürü (sembolü) mevcuttur. Bu özellik, sadece Meryem Ana Kilisesi'nde bulunur.

“Görsel 5.30”

Deyrulmur Manastırı (Mor Gabriel Manastırı)

Midyat'ın 23 km güneydoğusunda bulunmaktadır. Manastır, Süryani Kadim Cemaati'nin ünlü ve büyük yapıtlarından biridir. Manastırın temelleri Mor Şimuel ile Mor Şemun tarafından 397 yılında atılmış ve yapımı kısa sürede tamamlanmıştır.

“Görsel 5.31”

Mor Evgin Manastırı

Nusaybin'in Girmeli Mahallesi'nin 7 km kuzeyinde, Turabidin Dağı yamacında oviden yaklaşık 500 m yükseklikte kurulmuştur. Manastırın çevresinde bazı mabet ve yapı kalıntıları bulunmaktadır. Mor Evgin'in Hristiyan azizlerinden olduğu bilinmektedir. Manastırın kurulduğu dönem kesinlik kazanamamıştır. Halk arasında “Deyr-Marog” ismiyle de tanınır.

“Görsel 5.32”

“Görsel 5.33”

Mor Yakup Manastırı

Nusaybin'de bulunan manastır, Nusaybin Piskoposu Mor Yakup tarafından yaptırılmıştır. İçinde Mor Yakup'un mezarı da bulunmaktadır. Yukarı Mezopotamya'nın en eski kiliselerinden biri olarak kabul edilir. Manastır, 8. yy.da Metropolitlik merkezi, 1364-1839 yılları arasında da Turabdin Bölgesi için Patriklik makamı olarak kullanılmıştır.

“Görsel 5.34”

Dayro da'Slibo - Hag Manastırı

Manastır, 6. yy.da Aziz Mor Aho'nun öğrencileri tarafından Dargeçit'te kurulmuştur. Mor Aho'nun İstanbul'dan getirdiği kutsal haçtan küçük bir parça burada bulunduğundan manastır, Suryanicede "haç manastırı" anlamında "Dayro Daslibo" adını almıştır. Türkçe olarak da Çatalçam ismiyle bilinir. Dayro da'Slibo'da, Aziz Aho'nun lahit mezarı, Mor Aho Kilisesi, Ana Kilise ve Mor Hevoro Kilisesi bulunmaktadır.

İlimizde Bulunan Diğer Manastırlar

Mor Efrem Manastırı	Artuklu - Merkez	Mor Yakup Manastırı	Midyat - Barıştepe
Seyde (Meryem Ana) Manastırı	Artuklu - Merkez	Mor Hobel Manastırı	Midyat - Merkez
Mor Behnam Manastırı	Artuklu - Merkez	Mor Yoreth Manastırı	Nusaybin - Dağıçi
Mor Şmuni Manastırı	Artuklu - Merkez	Mor Abraham Manastırı	Nusaybin - İzlo Dağı
Mor Yakup Manastırı	Artuklu - Merkez	Mor Şomrin Manastırı	Nusaybin - İzlo Dağı
Mor İzozoil Manastırı	Artuklu - Merkez	Mor Yuhanon Manastırı	Nusaybin - İzlo Dağı
Deyrmetina Manastırı	Mazıdağı - Gümüşyuva	Mor Malke Manastırı	Nusaybin - Üçköy
Mor Barsavmo Kaya Manastırı	Midyat - Barıştepe	Mor Abay Manastırı	Savur - Dereçi

MEDRESELER

“Görsel 5.35”

“Görsel 5.36”

Kasımiye Medresesi

Medresenin yapımına Artuklular Dönemi’nde başlanmış olup Akkoyunlu Hükümdarı Kasım Dönemi’nde (1457-1502) tamamlanmıştır.

Mardin'in güneyinde ovaya açık bir cepheye sahip olan medrese, şehrin en büyük yapılarından biridir. Günümüze kadar mükemmel yapısıyla ayakta kalabilen iki katlı, kubbeli, tek ve açık avlulu medresenin inşasında kesme taş kullanılmıştır.

Plan özellikleri, taş işçiliği ve süsleme motifleri ile ilgi çeken yapı, cami ve türbe ile birlikte külliye içerisinde yer almaktadır. Medresenin avlusunda bir çeşme ve büyük bir havuz bulunmaktadır.

“Görsel 5.37”

Sultan İsa (Zinciriye) Medresesi

Sultan İsa Medresesi, Artuklu Sultanı Melik Necmettin İsa tarafından 1385 yılında yaptırılmıştır. Timur ile yaptığı savaşı kaybeden Melik Necmeddin İsa bir süre bu medresede hapsedilmiştir. Halk arasında Zinciriye Medresesi diye de anılan medrese, çok uzaklardan bile dikkat çeker. Geniş bir alanı kaplayan yapı; iki katlı olup avlu, cami, türbe ve çeşitli ek mekânlardan meydana gelir.

“Görsel 5.38”

“Görsel 5.39”

Hatuniye (Sitti Radviyye) Medresesi

Medrese, mimari yapısıyla eyvanlı medreselerin öncü örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Dikdörtgen bir alanı kaplayan, iki eyvanlı, revaklı, avlulu ve iki katlı bu yapı zamanla büyük değişime uğramıştır. Kutbettin İlgazi, annesi Sitti Raziye'nin adına yaptırmış ve annesinin mezarı burada bulunmaktadır.

“Görsel 5.40”

İlimizde Bulunan Diğer Medreseler

Marufiye Medresesi	Artuklu - Merkez
Şehidiye Medresesi	Artuklu - Merkez
Altunboğa Medresesi	Artuklu - Merkez
Melik Mansur Medresesi	Artuklu - Merkez
Şah Sultan Medresesi	Artuklu - Merkez
Şeyh Taceddin Mesud Medresesi	Kızıltepe - Ziyaret

CAMİLER

Mardin Ulu Camii

Artuklu Dönemi'nin önemli mimari yapılarından. Dilimli kubbesi ve minaresiyle Mardin'in sembolü olan Ulu Cami, kayıtlara göre iki minareli olarak inşa edilmiştir. 1176 yılında inşa edildiği düşünülmektedir. Yapı 12. yüzyıl Artuklu mimarisinin temel özelliklerini yansıtır. Cami kesme taştan yapılmıştır.

“Görsel 5.41”

“Görsel 5.42”

Şehidiye Cami

1214 yılında Melik Mansur Nasreddin Artuk Aslan tarafından yaptırılmıştır. Mardin Şehideye Mahallesi'nde Şehidiye Medresesi içerisinde yer almaktadır. İki eyvanlı olup medresenin güneyinde yer almaktadır. 1916 yılında Ermeni Lole mimarlığında inşa edilen minaresi, şerefeye çıkılan çift merdivenleri ile sarmal yapıdadır.

“Görsel 5.43”

Abdullatif (Latifiye) Cami

1371 yılında Artuklu Hükümdarı Abdullatif bin Abdullah tarafından inşa edilmiştir. Mardin'deki son Artuklu eserlerinden olan cami, Mardin Ulu Cami ile aynı mimariyle yapılmıştır. Minaresi 1845-46 yılında Musul Valisi Gürcü Mehmed Paşa tarafından yaptırılmıştır. Tamamen kesme taştan yapılmış olup mihrap duvarındaki pencere üzerinde uzun bir kitabe bulunmaktadır. Cami mihrabı geç dönemlere ait taş minberi ve köşk kubbesiyle dikkat çekmektedir.

“Görsel 5.44”

Melik Mahmut Cami (Bab Es Sur)

1364 yılında inşa edilmiştir. 1367 yılında cami avlusunda defnedilen Artuklu Hükümdarı Melik Mahmut'tan dolayı bu ismi almıştır. Mardin'in doğu kesiminde, Savur Kapısına giden yolun kuzeyinde yer almaktadır. Yatık bir dikdörtgen alanı kaplamakla birlikte etrafında dar sokakların ayırdığı evlerle ve taş işlemeli küçük bir meydanda bulunmaktadır.

“Görsel 5.45”

“Görsel 5.46”

Dunaysır Ulu Cami

Artuklular Dönemi'nde yapılan cami, Kızıltepe merkezde bulunmaktadır. Caminin mihrabı üzerindeki kitabede yazıldığına göre Artuklu Hükümdarı Yavlak Arslan yapımına başlamış ve kardeşi Artuk Arslan tarafından 1204 yılında yapımı tamamlanmıştır. Artuklu mimarisinin en büyük camilerindedir. Caminin mihrabı, zengin bir taş işçiliğinin en güzel örneklerindedir.

“Görsel 5.47”

Savur Ulu Cami

Savur'un Devlet Mahallesi'nde bulunmaktadır. Şehir merkezindeki cami, minare kapısının üstündeki kitabeye göre Seyyid Emir Hacı Abdullah Bey (1880) tarafından yaptırılmıştır. Çeşitli tarihlerde onarılan camii, 2001'deki yenileme çalışmalarıyla günümüzdeki görünümüne kavuşmuştur.

“Görsel 5.48”

Midyat Ulu Cami

Merkez Ulu Camii, 1800 yılında yapılmış olup caminin damı önceleri çatı şeklindeki günümüzde bugünkü halini almıştır. Cami, 8 duvar üzerine oturtulan 12 kemerli dikdörtgen planda sade bir yapıdır. Mihrabın üç tarafı bitkisel bezemelerle (motiflerle) süslüdür.

Zeynel Abidin Cami (Nusaybin)

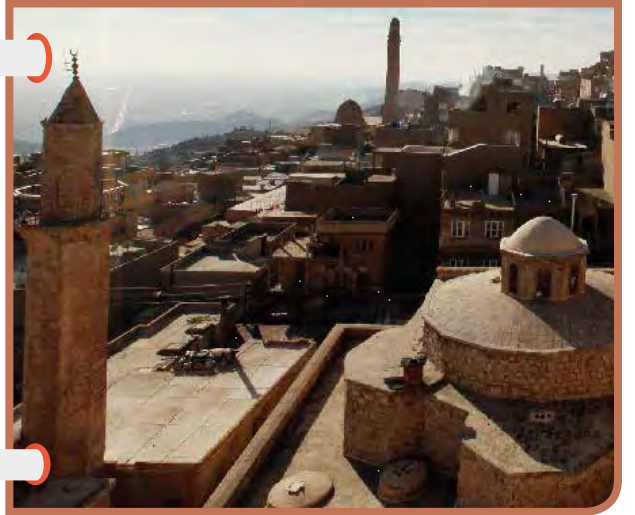
Nusaybin'de bulunan külliye içerisindeki cami, türbe Zeynel Abidin Türbesi üzerindeki kitabeye göre cami 12. yüzyılda yapılmıştır. 1956 yılında yapılan girişimlerle minaresi yapılmış ve eyvan eklenmiştir. Hz. Muhammed (SAV)'in 13 torunundan biri olan Zeynel Abidin ve kız kardeşi Zenep'in türbeleri de cami avlusunda yer alır.

“Görsel 5.49”

Reyhaniye Cami

Artuklu'da Hasan Ammar Çarşısı içerisinde Ulu Camii ile Şehidiye Medresesi arasında bulunan bu caminin kitabesinden 19. yüzyılda yapıldığı yazılıdır. Ancak, 1540 tarihli vakıf kayıtlarında isminin geçmesinden ötürü caminin 15. yüzyılın sonundan 16. yüzyılın başlarında yapıldığı anlaşılmaktadır. Cami 1756 yılında Ahmet Paşa'nın kızı Ayşe Hanım tarafından onarılmıştır. Cami fevkani (altı boş) görünümünde olup, enine gelişen bir yapıya sahiptir.

“Görsel 5.50”

İlimizde Bulunan Diğer Camiler

Pamuk Camii	Artuklu - Merkez	Hızır Camii	Artuklu - Merkez
Şeyh Zebun Camii	Artuklu - Merkez	Kuseyri Camii	Artuklu - Merkez
Teker Camii	Artuklu - Merkez	Şeyh Çabuk Camii	Artuklu - Merkez
Şeyh Mansur Camii	Artuklu - Merkez	Kasım Tuğmaner Camii	Artuklu - Merkez
Zairi Camii	Artuklu - Merkez	Cevat Paşa Camii	Midyat-Merkez
M. Şeydullah Camii	Artuklu - Merkez	Hacı Abdurrahman Camisi	Midyat - Merkez
Şeyh Yusuf Camii	Artuklu - Merkez	Şemsettin Camii	Midyat - Merkez
Şeyh Abdulaziz Camii	Artuklu - Merkez	Kışla Camisi	Nusaybin-Merkez
Pınarbaşı (Musyid) Camii	Artuklu - Merkez	Başkavak (Ahmedi) Camii	Savur - Başkavak
Arap Camii	Artuklu - Merkez	Savur Eski Camii	Savur-Gazi Mah.
Hacı Ömer Camii	Artuklu - Merkez		

TÜRBELER

Sultan Şeyhmus Türbesi

Mazıdağı Yüce Mahallesi'nde Mardin-Diyarbakır yolu üzerinde yer alır. 1077-1164 yılları arasında yaşayan zatın asıl adı Şeyh Musa Ez-Zuli'dir. Türbenin dini turizm açısından önemli bir yere sahiptir. Türbeye; Şanlıurfa, Diyarbakır, Batman ve çevre illerden birçok ziyaretçi gelmektedir. Özellikle bahar başlangıcı ile birlikte ziyaretçi sayısı artar. Buraya gelen ziyaretçiler, kurban keserek dini ziyaretini gerçekleştirir.

"Görsel 5.51"

Dede Garkın Türbesi

Derik'e bağlı Dedeköy Mahallesi'nde bulunmaktadır. Türbe Dede Garkın'a ait olup yapılış tarihi bilinmemektedir.

"Görsel 5.52"

Şeyh Çabuk Türbesi

Mardin'in Diyarbakır Kapı Mahallesi'ndeki Şeyh Çabuk Camisi'nin avlusunda yer almaktadır. Asıl adı Abdullah Bin Enes El Cüheyri, Peygamberimiz Hz. Muhammed (SAV)'in postası ve haberlerini hızlı ulaştırdığından Şeyh Çabuk ismiyle anılmıştır.

"Görsel 5.53"

Sino Seydoş Türbesi

Türbe, Derik'e 27 kilometre uzaklıktaki Dumluca Mahallesi Seydoş mevkisinde bulunmaktadır. İslamiyeti yaymak için bölgeye gelen ve şehit olan Hz. Sin ve Hz. Seydoş mezarlarının burada olduğu bilinmektedir. Çevre il ve ilçelerden çok sayıda ziyaretçi gelmektedir.

“Görsel 5.54”

Pir Hatap Türbesi

Mazıdağı Ömürlü Mahallesi'nde bulunan Pir Hatap Türbesi ile ilgili yazılı bir belge olmayıp bir din bilgini ve Peygamberimizin amcası Hz. Abbas'ın soyundan olduğu nakledilmektedir. Pir Hattap ismi, Mazıdağı'nın Piran köyünden geldiği rivayet edilir. Mardin'in önemli bir dini ziyaret yeridir. Çevre il ve ilçelerden çok sayıda ziyaretçi gelmektedir.

“Görsel 5.55”

İlimizde Bulunan Diğer Türbeler

Şeyh Abdülaziz Türbesi	Artuklu - Kabala	Şeyh Mehmed Türbesi	Kızıltepe - Ekinlik
Bab Es Sur (Melik Mahmut) Türbesi	Artuklu - Merkez	Türkmen Baba Türbesi	Kızıltepe - Karaman
Hamza-i Kebir Türbesi	Artuklu - Merkez	Şeyh Behlül Türbesi	Kızıltepe - Kocalar
Cihangir Bey Türbesi	Artuklu - Merkez	Şeyh Selim Türbesi	Kızıltepe - Merkez
Şeyh Kasım Türbesi	Artuklu - Merkez	Şeyh Mahun Türbesi	Kızıltepe - Yüceli
Şeyh Hamit Türbeleri	Artuklu - Merkez	Şeyh Taceddin Türbesi	Kızıltepe - Ziyaret
Şeyh Lubban Türbesi	Artuklu - Merkez	Şeyh Nesih Türbesi	Mazıdağı - Yeşilköy
Şeyh Mahmud Türki Türbesi	Artuklu - Merkez	Zeynel Abidin Türbesi	Nusaybin - Merkez
Şeyh Muhammed Zırrar Türbesi	Artuklu - Merkez	Nohut Ziyaretgahı	Nusaybin - Merkez
Şeyh Salih Türbesi	Artuklu - Merkez	Şeyh Bat Türbesi	Nusaybin - Yandere
Şirin Dede (Tatlı Dede) Türbesi	Artuklu - Merkez	Pir Kemal Türbesi	Nusaybin - Yandere
Sultan İsa Türbesi	Artuklu - Merkez	Ömer Türbesi	Nusaybin - Yandere
Şeyh Zebuni Türbesi	Artuklu - Merkez	Şeyh Muhammed Bahaeddin Türbesi	Savur - Başkavak
Sitti Radviye Türbesi	Artuklu - Merkez	Şeyh Abdülhalim Türbesi	Savur - Başkavak
Şeyh Ömer Türbesi	Artuklu - Merkez	Sitti Legliye Türbesi	Savur - Merkez
Kasım Bey Türbesi	Artuklu - Merkez	Pir İsa Türbesi	Savur - Sürgücü
Baba Ömer Türbesi	Derik - Alagöz	Ulvaniye Türbesi	Yeşilli - Merkez
Şeyh Seyyid Osman Türbesi	Derik - Cevizpınar	Şeyh Davud Türbesi	Yeşilli - Sancar
Şeyh Musa Türbesi	Kızıltepe - Akziyaret	Zeynel Abidin Türbesi	Midyat-Merkez

HANLAR-KERVANSARAYLAR

"Görsel 5.56"

Surur Hanı (Kervansaray)

Mardin Artuklu'da ana caddenin üzerinde yer almaktadır. Günümüze kadar ayakta kalabilen, 17 ve 18. yüzyıllarda yapılmış olabileceği düşünülen kervansaray, dikdörtgen bir avlu etrafında ve iki katlı revaklı mekânlardan meydana gelir. Cadde üzerinde, girişin iki yanında beşer dükkân mevcuttur. Zaman içerisinde planı üzerinde birçok kez değişiklik yapılmıştır. Yakın zamanda restorasyonu tamamlan yapının içinde restoran ve kafe hizmetleri verilmektedir.

İlimizde Bulunan Diğer Tarihi Han ve Kervansaraylar

Artuklu Kervansarayı	Artuklu - Merkez
Estel Hanı	Midyat - Estel
Gelüşke Hanı	Midyat - Merkez
Hayvan Hanı	Midyat - Merkez
Han	Nusaybin - Merkez
Hisarkaya Hanı	Savur - Hisarkaya
Çem Hanı	Savur - Hisarkaya
Merkez Han	Savur - Merkez
Kordis Han	Savur - Pınardere

HAMAMLAR

“Görsel 5.57”

Savurkapı Hamamı

Hatuniye (Sitti Radviyye) Medresesi'nin güneyinde bulunan hamam, dikdörtgene yakın bir alanı kaplamaktadır. Hatuniye (Sitti Radviyye) Medresesi'nin 1206 tarihli, duvara kazılı yazıda adı geçen hamamın, medresenin inşa edildiği 1176/77 yıllarında yapılmış olduğu tahmin edilmektedir.

İlimizde Bulunan Diğer Tarihi Hamamlar

Roma Hamamı	Dargeçit - Merkez
Hamam	Nusaybin - Merkez
Emir Hamamı	Artuklu - Merkez
Ulu Cami Hamamı	Artuklu - Merkez
Yeni Kapı Hamamı Kalıntısı	Artuklu - Merkez

ÇARŞILAR

“Görsel 5.58”

“Görsel 5.59”

“Görsel 5.60”

Kayseriye (Bedesten)

Halk arasında “Kaysariya” ya da “Bedesten” şeklinde tanınır. Ulu Cami'nin kuzeyinde yer alır. Artuklu Dönemi'ne ait olan bu yapı sürekli onarım görmüştür. Çarşı, iki ana bölümden oluşur. Güneye bakan kısmında bir sıra dükkân bulunmakta; iç kısımda yine dışarıdaki dükkânlara benzeyen mekânlar yapıyı çepeçevre sarmaktadır. Çarşı ve çevresinde her zevke uygun şal, fular, kumaş vb malzemeler bulmak mümkündür.

Saraçlar Çarşısı

Saraçlar Çarşısı, Kayseriye Bedesteni'nin doğuya bakan kapısında yaklaşık otuz dükkândan oluşmaktadır. Çarşı bir dönem ticaret borsası işlevi görmüştür. Süs eşyaları (bakır, gümüş, altın vb), doğal eşyalar (sabun, ot, baharatlar vb), yiyecek ve içecekler (nohut, şekerli nohut, badem şekeri, pestil, sucuklu pestil, pekmez, tütün ve şarap vb) satılmaktadır.

Kuyumcular ve Gümüşçüler Çarşısı

Mardin ve Midyat'ta alışverişin en çok yapıldığı yerler arasında gümüş ve kuyumcuların olduğu çarşılardır. Mardin'deki çarşı 1. Cadde'de, Midyat'taki çarşı ise Gümüşçüler Çarşısı'nda yer almaktadır.

İlimizde Bulunan Diğer Çarşılar

Kapalı Çarşı	Artuklu - Merkez	Ayakkabıcılar Çarşısı	Artuklu - Merkez
Meşkin Çarşısı	Artuklu - Merkez	Hasan Ayyar Çarşısı	Artuklu - Merkez
Çarıkçıklar Çarşısı	Artuklu - Merkez	Kasaplar Çarşısı	Artuklu - Merkez
Un Çarşısı	Artuklu - Merkez	Cumhuriyet Çarşısı	Artuklu - Merkez
Bilebil Çarşısı	Artuklu - Merkez	Manifaturacılar Çarşısı	Artuklu - Merkez
Marangozlar Çarşısı	Artuklu - Merkez	Sipahiler Çarşısı	Artuklu - Merkez
Bakırcılar Çarşısı	Artuklu - Merkez	Leblebiciler Çarşısı	Nusaybin - Merkez
Baharatçılar Çarşısı	Artuklu - Merkez		

ÇEŞMELER

“Görsel 5.61”

Savurkapı (Babussor) Çeşmesi

Mardin Savurkapı Mahallesi’nde Cumhuriyet Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Yapının üzerinde üç satırlı bir kitabe mevcuttur. Kitabede yazıldığına göre 1212 tarihinde yapıldığı anlaşılmaktadır. 1494 yılında onarılmıştır. Çeşme yatay bir yapıdan oluşmaktadır. Günümüzde halen ayakta ve kullanılmaktadır.

İlimizdeki Diğer Çeşmeler

Cabi Çeşmesi	Artuklu - Merkez	Ayn Since Çeşmesi	Artuklu - Merkez
Saray Çeşmesi	Artuklu - Merkez	Ayn Ceviz Çeşmesi	Artuklu - Merkez
Ayn Yahudi Çeşmesi	Artuklu - Merkez	Ayn Tokmak Çeşmesi	Artuklu - Merkez
Teker Cami Çeşmesi	Artuklu - Merkez	Sinsal Çeşmesi	Artuklu - Merkez
Cevheriye Çeşmesi	Artuklu - Merkez	Ayn Seyyid Çeşmesi	Artuklu - Merkez
Kızlık Çeşmesi	Artuklu - Merkez	Molla Halil Çeşmesi	Artuklu - Merkez
Topal Çeşmesi	Artuklu - Merkez	Ayn Melha Çeşmesi	Savur - Merkez

EVLER (KONAKLAR)

Midyat Konukevi

Midyat evlerinin kendine özgü mimarisini en iyi şekilde yansıtan bu ev, ÇEKÜL (Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma) Vakfı ve Midyat Kaymakamlığı işbirliğiyle restore edilerek konukevi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Dört katlı yapının içi döşenirken yöreye özgü eşyalar kullanılmıştır. Midyat Konukevi, kent mimarisinin en güzel örneklerinden biri olduğu için birçok dizi ve sinema filminin çekildiği mekân haline gelmiştir.

“Görsel 5.62”

"Görsel 5.63"

Hacı Abdullah Bey Konağı

Savur Devlet Mahallesi'nde yer almaktadır. Hacı Bey Köşkü olarak da anılmaktadır. Konak, 1850 yılında Savur Beyi Emir Hacı Abdullah Bey tarafından yapılmıştır. Avlulu, revaklı, üç katlı ve dört eyvanlı olup Savur sivil mimarisinin en güzel örneklerinden biridir. 22 odalı konak restore edilip müzeye dönüştürülmüş. Butik otel olarak da hizmet vermektedir. Dört bir yanı nakışlarla bezenmiş, üzerine dantelli örtü kondurulmuş, altın yaldızlı bardaklar dizili, gömme ahşap dolaplar, koltuk başları asa gibi kıvrımlı yaslanacak kısımları desenli koltuklar, kimisi kırmızı kimisi ak kare kırilentler, buhurdanlıklar, içeriyi fazlasıyla aydınlatmaya yetecek sık pencereler dikkati çekmektedir.

"Görsel 5.64"

Şatana Konağı (PTT Binası)

1890 yılında Şatana ailesi tarafından Ermeni Mimar Lole'ye yaptırılmıştır. Mardin sivil mimarisinin en güzel örneklerinden biri olan yapı, Şehidiye Camisi'nin karşısında zengin ve görkemli taş işçiliğiyle dikkati çeker. Bina, 1950 yılından itibaren PTT binası olarak kullanılmış ve günümüzde Artuklu Üniversitesine devredilmiştir.

Tarihi evleri ve yapıları ile meşhur olan Mardin'in tarihi bina sayısı aşağıdaki gibidir.

İlçe	Tarihi Ev Sayısı
Artuklu	412
Derik	4
Kızıltepe	2
Mazıdağı	3
Midyat	267
Nusaybin	1
Savur	92
Yeşilli	1

Kız Meslek Lisesi
Halı Sanat Okulu
Gar Binası (Kızıltepe - Şenyurt)
Eski Adliye Binası (Midyat)
Eski Hükümet Konağı
Defterdarlık Binası
Halk Eğitim Merkezi
Gazipaşa İlkokulu
Ticaret Meslek Lisesi
İl Jandarma Alay Kom. Askeri Koğuşu
Kışla Binası
Nusaybin Kışlası Harabeleri

DİĞER TARİHİ YAPILAR

Çelbira (Kırkkuyu)

Artuklu Nur Mahallesi'nde Zinnar Bağları'nın bitiminde yer almaktadır. Geçmiş MS 4. yüzyıla dayanan yapıda 105 sarnıç ve 10 üzüm ezme alanı bulunmaktadır.

Emineddin Külliyesi

Mardin'in güneybatısında Mesken Mahallesi'nde yer almaktadır. Artuklu Sultanı Necmeddin İlgazi (1108-1112) ile kardeşi Eminüddin tarafından yaptırılmıştır. Eminüddin, inşasını başlattıktan sonra ölümü nedeniyle kardeşi Necmeddin İlgazi tamamlattı. Külliye; cami, medrese, hamam, çeşme, bimaristan (hastane-şifahane) yapılarından oluşmaktadır.

Firdevs Köşkü

Artuklu'da yer alan bina düzgün kesme taşlardan yapılmıştır. Köşk, batıya açılan eyvanlar, arada iki katlı mekanlar, üstte de cihannüması (camlı terası) ve ağaçlıklı bir bahçe içinde oluşu ile Mardin mimarisinin dikkat çeken yapılarından.

Dunaysır Köprüsü

Dunaysır Köprüsü, Kızıltepe'deki Zergan Çayı üzerinde bulunmaktadır. Köprü üzerinde kitabesi bulunmayıp 13. yüzyılın başlarında Artukoğulları tarafından yapıldığı kabul edilmektedir. Kuzey-güney istikametinde uzanmakta olan köprü; beş gözlü sivri kemerli, yolu eğimli olan köprüler grubuna girmektedir.

“Görsel 5.65”

SIRA SİZDE

Aşağıdaki tarihi eserleri ve buldukları ilçeleri harflerle eşleştiriniz.

MARDİN
MERKEZ
(A)

Cihangir Bey Türbesi

DARGEÇİT
(B)

Dunaysır Ulu Camisi

DERİK
(C)

Fıtvır Harabeleri

KIZILTEPE
(Ç)

Dermetinan Kalesi

MAZIDAĞI
(D)

Deyrulumur Manastırı

MİDYAT
(E)

Mor Yakup Manastırı

NUSAYBİN
(F)

Mor Kuryakus Kilisesi

ÖMERLİ
(G)

Beşikkaya Harabeleri

SAVUR
(Ğ)

Melik Mahmut Camisi

YEŞİLLİ
(H)

Şeyh Davud Türbesi

5.3

İLİM VE BİLİM YUVASI

ASIRLARA YOLCULUKTUR MARDİN

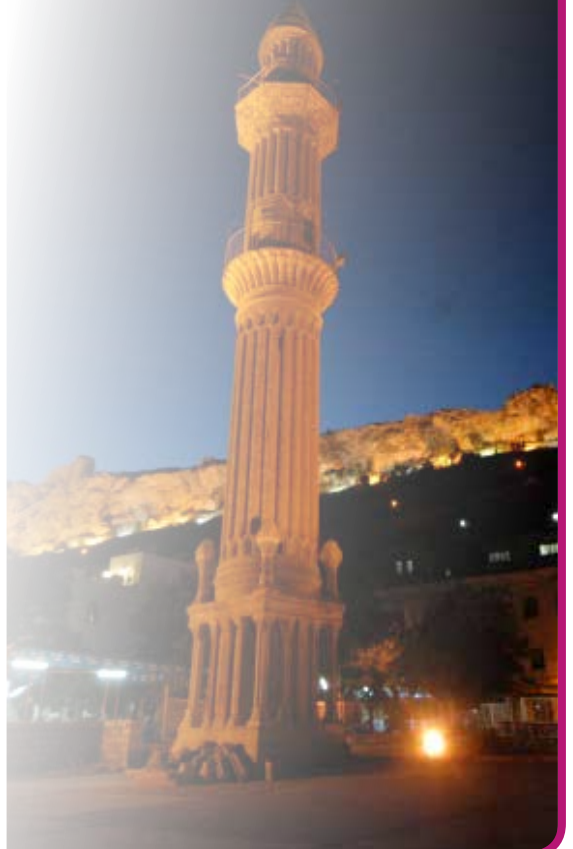
Her mevsimde ayrı bir masaldır,
Taşları nakşedilen ebedi sevgidir,
Güvercinlerin semadaki seremonisidir,
Kardeşliğin, hoşgörünün kentidir; Mardin.

Mezopotamya'ya açılan kapıdır,
Medeniyetlerin tarih müzesidir,
Dünyanın kültür mirasıdır,
Asırlara yolculuktur; Mardin.

Yalnızlığı paylaşır labirentli sokakları,
Farklı lezzetlerin enfes tadı,
Huzurun, sevginin başlangıcı,
Sanatın göz nurudur; Mardin.

Yeniden doğuşun, inancın destanıdır,
Doğayla ufkun buluşmasıdır,
Bereketli hilalin kavşağıdır,
Dillerin, dinlerin mozağıdır; Mardin.

Seyithan ÖZDEMİR

“Görsel 5.66”

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Siz de Mardin'in bilim ve sanat alanında yetiştirdiği şahsiyetlerden birinin hayatını araştırıp sınıfta arkadaşlarınıza anlatınız.

MARDİNLİ ÜNLÜLER

Mardin birçok dil, din ve kültür mozağiyle farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Bu medeniyetin oluşmasında birçok değerli şahsiyet Mardin’de yaşamıştır. Şimdi bu ünlü şahsiyetleri tanıyalım.

“Görsel 5.67”

Nusaybinli Efram

306 yılında Nusaybin’de doğmuştur. Üç milyon şiir cümlesi ile klasik edebiyatta büyük ün kazanmıştır. Hristiyanlık öğretisiyle alakalı sayısız ilahisi mevcuttur. Ona “Kutsal Ruhun Kavalı/Liri” denmiştir.

“Görsel 5.68”

Muşe Bar Kifo

Nusaybin’de doğdu. 9. asırda “Mantığa Dair” kitabı mevcuttur. İstek hürriyeti, cennet, ruh, cesetlerin dirilişi, meleklerin yaratılışı ve göklü hiyerarşi üzerine birer kitap yazdı.

“Görsel 5.69”

Fahredden El-Mardinî Ensarî

1115 yılında Mardin’de doğmuştur. Artuklular Dönemi’nde yaşamış önemli tıp bilgini ve filozoflardandır. "İbn-i Sina"nın Kasidetü'l-Ayniyye" ve "Risale (Kendisini eleştirenlere karşı yazmış)" önemli eserleridir.

“Görsel 5.70”

Nami

1128 yılında Mardin’de doğmuş. Asıl adı Abdulvahid’dir. Öğrenimini tamamlayıp kadî (hakim) oldu. Tefsir, hadis ve Farsçada üstattır.

“Görsel 5.71”

Yusuf Seyban Celalleddin

1159 yılında Mardin’de doğan "Ebül Safa" lakabı ile tanınan bilim adamıdır. Şiir ve edebiyat alanında büyük üne sahip olan Ebül Safa'nın “Enes-el Mülük” adlı eseri vardır.

“Görsel 5.72”

Ebu'l-Fida

1179 yılında Mardin’de dünyaya gelmiştir. Şair ve edip olan Ebu'l-Fida, 1220 tarihinde Moğol Hükümdarı Hülagu'nun askerleri tarafından öldürülmüştür. “Enisu'l-Muluk” adlı bir eseri vardır.

El Fahrîl Mardini

Yaşadığı devirde ün salmış bir bilgin ve edebiyatçıdır. 1312 yılında vefat etmiştir. "Keşfil İşaret El Harffiye Vel Edebbiye" adlı önemli bir eseri mevcuttur.

Sıbt el-Mardini

1423 yılında Kahire’de doğup büyümüştür. Düşünür, İslam hukukçusu (fakih), matematikçi, astronomi alimi ve edebiyatçı olup bu alanlarda bir çok eser yazmıştır. Sıbt el-Mardini’nin 200’den fazla eserinin olduğu, ancak bunlardan 69 tanesi günümüze ulaşabilmiştir.

Abdüsselam Efendi

1785/1786 yılında Mardin’de doğdu. 1834’e kadar Mardin Müftülüğü yaptı. Alim (bilgin) olup fıkıh, hadis, edebiyat, tarih ve mantık ilimleri ile meşgul olmuştur. Bilinen 17 eseri arasında Mardin tarihini anlatan "Ümmü'l-İber" adlı eseri en meşhurdur.

John Louis Sabuncu

1838 yılında Derik’te doğmuştur. Sultan II. Abdülhamid’in danışmanlığını, tercümanlığını ve fotoğrafçılığını yapmıştır.

Abdurrahman Hamidi

1846 yılında Mardin’de doğmuştur. Mardin’in yetiştirdiği büyük bilginlerden biridir. Astronomi ve matematik alanlarında önemli çalışmaları olmuştur.

Mardinizade Arif Bey

1852 yılında Mardin’de doğdu. Türk Hukukçusu, yönetici ve yazardır. Dinler tarihi, borçlar felsefesi, İslam dini ve bilimleri hakkında eserleri vardır.

"Görsel 5.79"

Sırrızade Ali Rıza Efendi

1860 yılında Mardin'de doğmuş ve 1914 yılında vefat etmiştir. Divan şairlerinden olup müzisyen Metin Milli'nin de dedesidir.

"Görsel 5.80"

Yahya Sümer

1878 yılında doğmuş, Mardinli Hindizadeler ailesine mensuptur. Osmanlı Dönemi'nde tıp okumuş, Cumhuriyet'inin ilk doktorlarından. 1900-1960 yılları arasında Mardin'de doktorluk yapmıştır. Bir dönem Mardin Belediye başkanlığı da yapmıştır.

"Görsel 5.81"

Ebul'ula Mardin

1881 yılında İskodra'da doğmuştur. Osmanlı'da Şeyhülislamlık Müsteşarı, Meclis-i Mebusan Mardin Milletvekili ve İstanbul Üniversitesi Medeni Hukuk Ordinaryüs Profesörü olup Kazasker Mardini Yusuf Sıdkı Efendi'nin oğludur.

"Görsel 5.82"

Hanna Dolebeni

1885 yılında doğmuş. Metropolitliğe kadar yükselebilen başarısı gösterebilmiş, Mardin'in yetiştirdiği çok önemli bir bilgidir. Türkçe, Süryanice ve Arapça ile yazılmış 48 eseri vardır. Bu eserler dini, tarihi ve edebi özelliktedir. Mardin ve Deyrulzafaran Metropolitliği yapmıştır.

"Görsel 5.83"

Alaeddin Ebül-Hiş

"İbn-ül Türkmeni" lakabı ile tanınır. İlim, fıkıh, hadis, tefsir ve şiir konularında yaşadığı dönemin önemli temsilcisi kabul edilirdi.

"Görsel 5.84"

Hıdır b. Hüseyin Mardini

Sultan I. Ahmet Dönemi'nin edebiyatçılarından. "Şafiye" isimli eseri çevirip şiir şeklinde yazdığı rivayet edilir.

"Görsel 5.85"

Mardini Yusuf Sıdkı

1916 yılında doğmuş. Osmanlı Devlet Meclisi üyesi ve kazasker olarak görev almıştır. Mardin'in yetiştirdiği ünlü âlimlerden Müftü-Zade Ömer Şevki Mardini'nin oğludur.

"Görsel 5.86"

İbrahim Artuk

1915 yılında Şam'da doğmuştur. Artuklu tarihine ait birçok kitap yazmıştır. 1968 yılında Türk Nümanistik Derneği'nin ilk yönetim kurulunda arşiv uzmanı olarak görev almıştır. Artuk, aynı zamanda İstanbul Arkeoloji Müzeleri ve Turizmi Sevenler Derneği'nin kurucularındandır.

İsmail Melle Refik (Bilgiçoğlu)

1921'de Mardin'de dünyaya gelmiştir. Mardin'in en iyi kanun üstatlarından biriydi. Hayatı boyunca musiki cemiyetinin içinde bulunmuştur. 1960'lı yıllarda TRT Diyarbakır Radyosu'nun Mardin Surur garajında yaptığı canlı yayına katılmıştır. Canlı yayında "Mardin Divanı", "Yordu Beni Şu Mardin'in Yokuşu", "Hınne", "Şevko", "Meken Yikfenni Derdi (Oy Memo)", "Kıl Hat Matar" şarkılarını okumuşlardır. İsmail Melle Refik (Bilgiçoğlu) 1984 yılında vefat etmiştir.

"Görsel 5.88"

Şerif Mardin

Standford Üniversitesi Siyasal Bilimler Bölümünden mezun oldu. 1973'te Washington'daki American University'de İslam Bilimleri Araştırma Merkezleri Başkanlığı yürüttü. "Jön Türklerin Siyasi Fikirleri Türk Modernleşmesi" sorunları üzerine ayrıntılı çalışmalar yaptı.

"Görsel 5.89"

Zeki Kelleci

Ritim sazı, def, darbuka ve Mardin'in en güzel reyhani oyununu sergileyen müzisyendir. Reyhani gerçek temposu ile çalınmadığı zaman oynamazdı. Bardağı alına, el üstü, baş üstüne koyarak düşürmeden yerlere kadar yatıp kalkardı, dans ederdi.

"Görsel 5.90"

Abdolvahap Dizdaroğlu

1923 yılında Mardin'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu olan Dizdaroğlu, tıp doktoru, siyasetçi, milletvekili olarak görev yapmıştır. Kurucu Meclis Mardin İli Temsilcisi, Temsilciler Meclisi Üyesi olarak TBMM'de yasama çalışmalarına katılmıştır.

"Görsel 5.87"

Nasra Şimmes

1924 yılında Mardin'de doğdu. Basmacılık sanatı ile uğraşmıştır. Atölye olarak kullandığı evini dünyanın her yerinden turist ziyaret etmektedir.

"Görsel 5.91"

Arif Mardin

1932 yılında İstanbul'da doğmuş. Türk müzik yapımcısı olan ve 40 yılı aşkın sürelik kariyeri boyunca 40 altın ve platin albüm ödülü kazanan Mardin, 15 kez aday gösterildiği Grammy Ödülünü 12 kez kazandı.

"Görsel 5.92"

Fehim Adak

1931 yılında Mardin'de doğdu. İTÜ (İstanbul Teknik Üniversitesi) İnşaat Fakültesi'nden mezun oldu. Çeşitli kurum ve kuruluşlarda genel müdürlük yanında milletvekilliği yaptığı dönemde Ticaret, Bayındırlık, Gıda Tarım ve Hayvancılık, Devlet Bakanı olarak görev yaptı.

"Görsel 5.93"

Metin Milli

1943 yılında Mardin'de doğdu. Genç yaşlarda müzik dünyasında adını duyurdu. Türk müziğine o dönemlerde yeni bir soluk getirmiş usta bir isimdir. İlk albümünü "Metin Milli" adıyla 1982 yılında çıkardı.

"Görsel 5.94"

İsmet Yedikardeş

1947 yılında Mardin'de doğmuştur. İstanbul Üniversitesinden mezun oldu. Soyut resimler yaptı. "Antik Mardin Kenti" konulu resim sergisi açtı. Mardin'in giderek bozulan kent dokusuna dikkat çekmek ve insanlığın bu ortak tarihi ve kültürel değerlerine sanatı ile ışık tutmaya çalıştı.

"Görsel 5.95"

Adnan Avuka

1950 yılında Mardin'de doğdu. 5 kez "Yılın Gazetecisi" seçildi ve "Yılın Fotoğrafları" kategorisinde dereceler aldı. Uluslararası ve ulusal alanda 47 sergi açtı. Mardin'in tanıtımını amacıyla çıkardığı Türkçe, İngilizce ve Süryanice "Hoşgörler Diyarı Mardin" adlı kitabı bulunmaktadır.

"Görse! 596"

Nevbahar Tamçelik

1954 yılında Mardin'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Cerahpaşa Tıp Fakültesinden mezun olduktan sonra çeşitli alanlarda ihtisas (uzmanlık) yaptı. Çeşitli dergilerde yayınlanmış 200'e yakın makalesi bulunmaktadır. Türk Oftalmoloji Derneği Başkanlığı'nı yürütmektedir.

Murat Kurşun

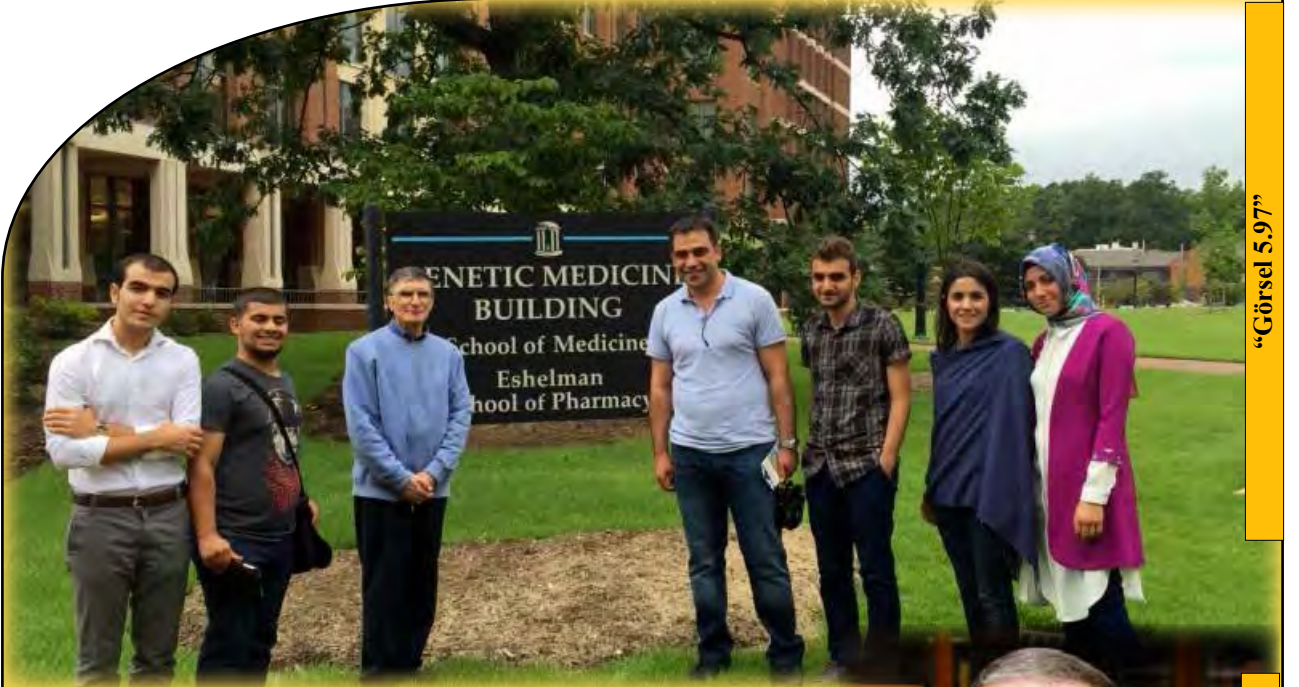
1974 yılında Mardin'de doğdu. Lise öğrenimini Mardin'de tamamladı. 7 yaşından beri müzikle uğraşmaktadır. Başta saz olmak üzere org, darbuka ve bateri çalabilmektedir. Seda Sayan, Cengiz Kurtoğlu, Kibariye, Ceylan gibi birçok ünlünün albümlerinde söz ve müzikleri bulunmaktadır.

Berdan Mardini

1978 yılında Mardin'de doğdu. Babasının mesleği nedeniyle eğitimini farklı şehirlerde almıştır. Müzik alanında ilk albümünü 2000 yılında çıkarmıştır. Sunuculuk ve oyunculuk yapmaktadır.

"Görsel 5.97"

Prof. Dr. Aziz Sancar

Aziz Sancar, 1946 yılında okuma yazma bilmeyen ancak eğitime önem veren bir ailenin oğlu olarak Mardin'de dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Mardin'de tamamlayan Aziz Sancar, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun oldu. Sancar, daha sonra eğitim için ABD'ye gitti. Doktorasını moleküler biyoloji dalında DNA onarımı üzerine Dallas'ta Teksas Üniversitesinde yaptı. Yale Üniversitesinde DNA onarımı konusunda doçentlik tezini tamamladı.

"Görsel 5.98"

1982 yılında UNC Chapel Hill'de biyokimya ve biyofizik alanlarında çalışan Sancar; burada DNA onarımı, hücre dizilimi, kanser tedavisi ve biyolojik saat üzerinde çalıştı. Aziz Sancar, daha önce "DNA Tamiri" ve "Hücre Döngüsü Kontrol Noktası" gibi konularda yaptığı çalışmalarla da adını duyurmuştu. Aziz Sancar, Amerikan Ulusal Bilimler Akademisine kabul edilen üç Türk'ten biridir.

1997 yılından bugüne kadar ABD North Carolina-Chapel Hill'de North Carolina Üniversitesi Biyokimya ve Biyofizik Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapan Aziz Sancar, yazdığı 300'e yakın bilimsel makale ve bu makalelere yapılan 12 binden fazla atıfla, akademik alanda eşine az rastlanır bir başarıya imza attı.

Prof. Dr. Sancar, hücrelerin hasar gören DNA'ları nasıl onardığını ve genetik bilgisini koruduğunu haritalandıran araştırmaları sayesinde "2015 Nobel Kimya Ödülü"nü kazandı.

“Görsel 5.99”

Murathan Mungan

1955 yılında İstanbul’da doğdu. Çocukluğu ve ilk gençlik yılları, memleketi olan Mardin’de geçti. Ankara Üniversitesi Tiyatro Bölümünü bitirdikten sonra bazı tiyatrolarda “Dramaturg” olarak çalıştı. Şiir, hikâye, roman, oyun ve deneme türlerinde birçok eseri bulunmaktadır.

“Görsel 5.100”

Sermiyan Midyat

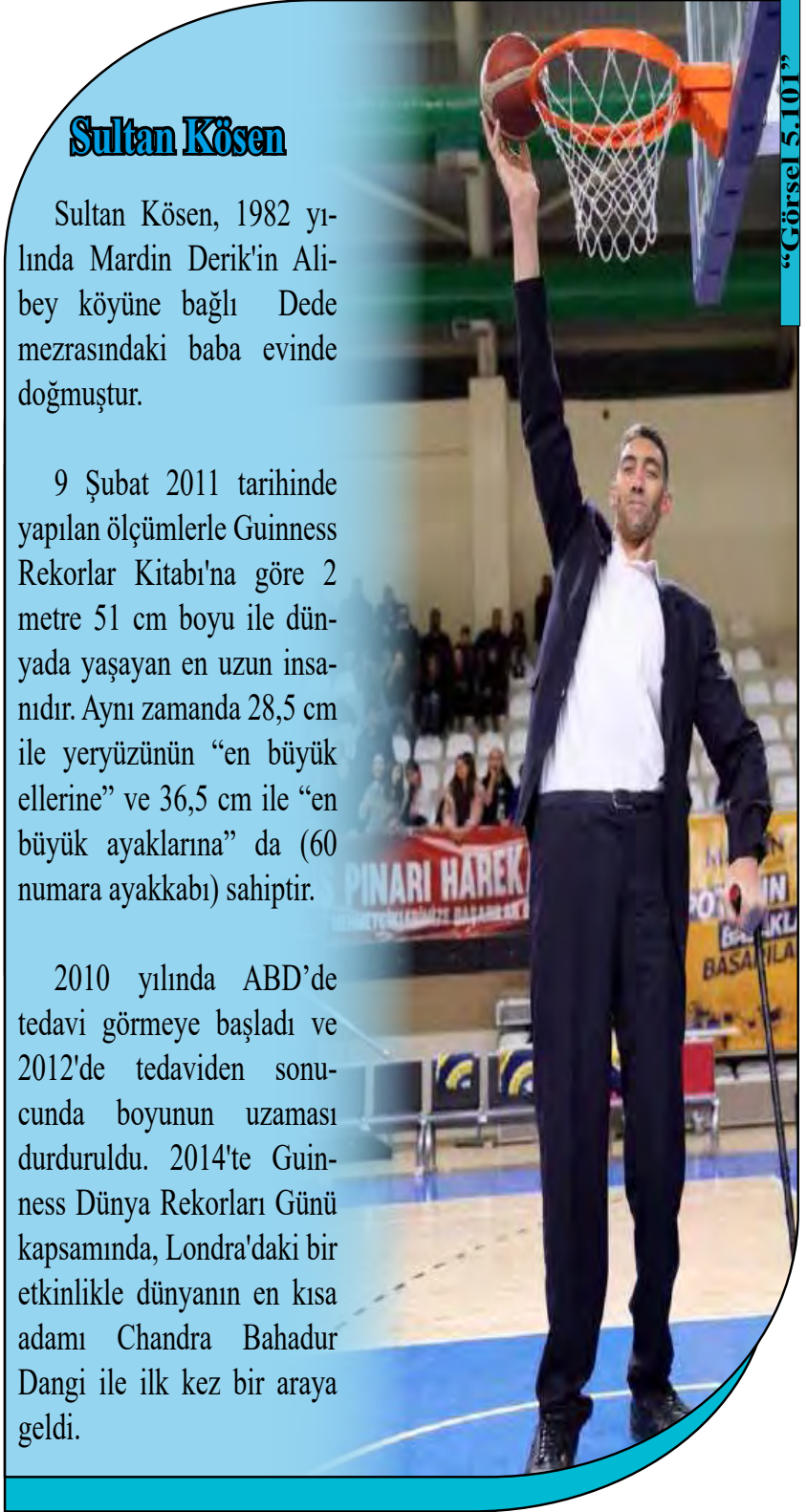
1974 yılında Ankara’da doğdu. Babaannesi Zekiye Ekmen Midyat’tan etkilenerek senaryosunu yazdığı ve Mardin Midyat’ta çekilen "Hükümet Kadın" filminde hem rol aldı hem de yönetmenliğini yaptı. Ulusal ve uluslararası birçok ödüle layık görüldü.

Sultan Kösen

Sultan Kösen, 1982 yılında Mardin Derik’in Ali-bey köyüne bağlı Dede mezarındaki baba evinde doğmuştur.

9 Şubat 2011 tarihinde yapılan ölçümlerle Guinness Rekorlar Kitabı'na göre 2 metre 51 cm boyu ile dünyada yaşayan en uzun insandır. Aynı zamanda 28,5 cm ile yeryüzünün “en büyük ellerine” ve 36,5 cm ile “en büyük ayaklarına” da (60 numara ayakkabı) sahiptir.

2010 yılında ABD’de tedavi görmeye başladı ve 2012’de tedaviden sonucunda boyunun uzaması durduruldu. 2014’te Guinness Dünya Rekorları Günü kapsamında, Londra’daki bir etkinlikte dünyanın en kısa adamı Chandra Bahadur Dangi ile ilk kez bir araya geldi.

“Görsel 5.101”

“Görsel 5.102”

SIRA SİZDE

Tabloda verilen ifadeleri okuyunuz.
Daha sonra bu ifadeleri anahtar kelimelerle (X) eşleştiriniz.

Şahsiyetler	Bilim	Resim	Edebiyat	Müzik	Astronomi	Sinema	Basın
İsmet YEDİKARDEŞ							
Metin MİLLİ							
Adnan AVUKA							
Murathan MÜNGAN							
Aziz SANCAR							
Abdurrahman HAMİDİ							
Sermiyan MİDYAT							

GEÇMİŞİN VE GELECEĞİN
KÜLTÜR VARLIKLARI

5.4

"Görsel 5.103"

Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğin ölçüsünü gösteren araçların bütününe kültür denir (TDK Güncel Sözlük).

Toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar ise "somut olmayan kültürel miras" şeklinde tanımlanmaktadır. Somut olmayan kültürel varlıklar şu şekilde sıralanabilir;

- A. Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler
- B. Gösteri Sanatları
- C. Toplumsal Uygulamalar, Ritüeller ve Festivaller
- D. Halk Bilgisi, Evren ve Doğa ile ilgili uygulamalar
- E. El Sanatları Geleneği

HAZIRLIK
ÇALIŞMASI

1. Günümüzde yaşatılmakta olan somut olmayan kültürel varlıklarımızın ortak yönlerini ve farklarını araştırınız.

2. Sizce kültürümüzü ve geleneklerimizi yaşatmak, devam ettirmek ve gelecek nesillere aktarmak mümkün müdür? Tartışınız

BİR BAŞARI HİKAYESİ

Merhaba ben Zeytin, şimdi size başarı hikayemi anlatayım:
Eşsiz tadım ve lezzetimle adeta bölge medeniyetinin tüm izlerini taşımaktayım. Sonbaharda hasadım yapılır. Yaklaşık 10 çeşidim ile hem yurt içinde hem de yurt dışında sofraları süslerim. Bölge insanı beni miras diye nitelendirmiş ve yörenin en önemli geçim kaynaklarından biriyim.

Derik'te ismim "halhali"dir. Halhali çeşidimle Londra'da düzenlenen ve 430 zeytinyağı çeşidinin katıldığı "London Olive Oil (Uluslararası Zeytinyağı Kalite Yarışması) Yarışması"nda Derik Kaymakamlığı adına "Derik/Zeytuni" adıyla altın madalya elde ettim. Böylece Derik zeytininin adını, dünyada ve ülkemde kalitem ve eşsiz lezzetimle duyurmayı başardım.

"Görsel 5.104"

"Görsel 5.105"

"Görsel 5.106"

HALK OYUNLARI

Halk oyunları, toplumsal yaşamı etkileyen önemli bir kültürel etkinliktir. Halk oyunlarının kökeni insanlık tarihi kadar eskidir. Yöremizdeki halk oyunlarının figürleri incelendiğinde bu topraklarda yaşayan medeniyetlerin kültürel yapısı açıkça ortaya çıkar. Halk oyunları; düğün, nişan, kına, bayram, asker uğurlama, toplantı ve törenlerde oynanır.

Oyunlar; karşılama, ağırlama ve uğurlama şekilde izleyici karşısında sergilenir. Her oyunu bir ekip başı yönetir ve bu ekip başı oyunları yönlendirir. Oyunlar genellikle türkü eşliğinde oynanır. Günümüzde köy ve kırsalda; davul, zurna, klarnet, tulum, tef, tepsi, kaval, erbane, kabak kemençe gibi çalgı aletleri kullanılmaktadır. Şehir merkezinde ise cümbüş, darbuka, zilli tef ve bağlama eşliğinde düğünler yapılmaktadır. Mardin oyunlarındaki temel figürler; çömelme, doğrulma, el çarpma ve dönme şeklindedir. Eller açık veya bağlı çömlür. Oyun modeli olarak genellikle sıra, halka ve karşılama şeklindedir.

Mardin halk oyunları, kültürü oluşturan özellikler sadece güzel sanat dallarının birer göstergesi değil yaşamın kendisidir. Mardin halk oyunlarını şöyle sıralayabiliriz;

- Cirane:** Komşu aşkını anlatır.
- Çeçani:** Memleket özlemini anlatır.
- Himalaye:** Coşkuyu anlatan bir oyundur.
- Esmerim:** Esmer tenli güzelleri anlatır.
- Dızo:** Coşkuyu anlatır.
- Çepikli:** Coşkuyu anlatır.
- Govend:** Özlemi anlatan bir oyundur.
- Haddino:** Birlikteliği anlatır.
- Dallal:** Sevgiliye duyulan özlem anlatılır.
- Lorke:** Güzelliği coşkuyla anlatan bir oyundur.
- Kesirteyn:** Çift kırmalıdır. Sevgi ve aşkı anlatır.
- Beyn'it Develi:** Aşk ve sevgiyi anlatır.
- Kosari:** Birlikteliği anlatır. Bar havasında oynanır.

“Görsel 5.107”

“Görsel 5.108”

“Görsel 5.109”

"Görsel 5.110"

Carıtsu: Testiyle çeşmeden su taşımayı anlatır.
Şevko: Özlem konulu bar havasında oynanır.
Mamır: Seviliye ağıtı anlatır. Bar havasındadır.
Bablekan: Kuyudan su çekme olayını anlatır.
Meryemi: Aşk ve sevgiyi anlatır. Bar havasındadır.
Segavi: Sevgi ve coşkuyu anlatır. Üç adım ritmiyle oynanır.
Cenbeli Ağa: Üzüntüyü ağıt şeklinde sergileyen oyundur.
Mardin Çifte Tellisi: Coşkuyu anlatır. Bayanlar tarafından oynanır.
Mardin Halayı: Sevgiyi ve aşkı anlatır. Oyun bar havasındadır.
Malaya: Birlikteliği anlatır. Bay ve bayanlar birlikte karışık oynar.
Keman Bazo: Ayrılığı ve ayrılığa duyulan site mi anlatır.
Hinne: Kına yakma olayını anlatan oyundur. Sevinç ve birlikteliği anlatır.
Kemalım: Atatürk'e duyulan sevgiyi ve bağlılığı anlatır. Bar havasındadır.
Berivan: Süt sağma olayını anlatır. Ağır bar havasındadır.
Keçikani: Bir genç kız oyunu olup aşkı, dostluğu ve birlikteliği anlatır.
Hırpani: Aşk acısını anlatan bir takım oyunudur.
Bişaro: Bağ bozumunu anlatan oyundur. Bay ve bayan karışık bazen de ayrı oynar.
Üç Kıрма: Üç kırmayla oynanan bir erkek oyunu olup ağır bar havasındadır.

Çepikli: Şiddeti ve sevgiyi, jest ve mimiklerle uyumlaştıran bir oyundur.
Koçere: Şehirden yaylaya göçü ve yayladan şehre çalışmayı gidenleri anlatan bir oyundur.
Haftano: Giyinme ve kuşanmayı anlatır.
Dik Oyun: Toplumsal yaşamın düzenli yönünü anlatan bir oyundur.
Raksıl Havanım: Seçkin kadınların bir araya geldiklerinde oynadıkları ve birlikteliği yansıtan bir oyundur. Ağır bar havasındadır.
Rihane: Oyun adını reyhan çiçeğinden almıştır. Reyhan çiçeğinin büyüyüp yayıldıkça etrafa saçtığı muhteşem ve ferahlatıcı kokusunun etkisi insanoğlunun dans etmesini sağlar. Ağır bar havasındadır. Bu oyuna "atabarı" da denilmektedir.
Sabiha: Mardin'de yaşanan ve sonu evlilikle biten ölümsüz bir aşkın öyküsüne dayanır. Ağır bar havasındadır.
Hat Matar (Yağmur Yağdı): Yağmuru anlatan bir oyundur.
Zeyno: Umutsuz bir aşk olayını anlatan, erkeklerin hayal kırıklıklarını ve acıyı birlikte gösteren bir oyundur.
Botani: Birlik duygusunun sevgiyle kazanılan coşkuyu anlatır. Duyguları figürleştiren bir oyundur.
Torivan: Sevgiyi coşkuyla bütünleştirerek anlatan bar havasında bir oyundur.
Hurşe: Sevinç ve coşkuyu anlatır. Kemence ile oynanır. Doğal yaşama duyulan sevinç anlatılır.

ATASÖZLERİ

Atasözleri, geçmişten günümüze kadar kısa ve özlü olarak nasihat veren, düşündürten ve toplum tarafından kabul edilen kalıplaşmış sözlerdir. Atasözleri bir milletin ortak duygu ve değerleri ile dil özelliklerini yansıtır. Şimdi Mardin'e özgü birkaç tane atasözünü tanıyalım:

Olgun üzüm gibi ol, ezilirse tatlılıktan başka bir şey çıkmaz.
İyiliği yaparsan ört ve sana iyilik yapılırsa onu herkese söyle.
Derin vadilerde uyuma, kötü rüya görürsün.
Yemek senin değilse miden senin değil mi?
Fakirler ekmek derdinde, ağa ise keyif ve şenlik derdindedir.
Yer aynı yer ama bahar aynı bahar değildir.
Nefsini ıslah etmeyen, başkasını ıslah edemez.
Değirmen elden gitmiş, biz mandalın peşinden koşuyoruz.
Dam akıntısının altından kaçıp su oluğunun altına düştü.

Delinin değirmeni kendi kendine çalışır.
Genç işini yapan ihtiyardan kork.
Yılanın yavrusu zehirsiz olmaz.
Bela yiğidin başına gelir.

Acı acura samyeli vurmaz.
Fakirin dişi, helva yerken kırılır.
Hürmet et ki, hürmet göresin.
Kuş kafasından kavurma olmaz.

BİLMECELER

Bilmece, bir şeyin adını anmadan niteliklerini üstü kapalı söyleyerek o şeyin ne olduğunu bulmayı dinleyene veya okuyana bırakan oyun, muamma demektir. Şimdi Mardin'e özgü birkaç tane bilmece örneğini verelim:

1. Sapı uzun, beli ince, mideye dalar sevince.
2. Dağdan gelir yak gibi, kolları budak gibi, eğilip bir su içer bağırrır oğlak gibi.
3. Oğlu babasından daha büyüktür.
4. Yükü deve kadar, kendisi keklik kadar.

(1. Kaşık, 2. Kağı, 3. Duman, 4. Takunya)

YÖRESEL ÇOCUK OYUNLARI

Mardin Kızıltepe'deki höyüklerde yapılan kazılarda dünyanın en eski oyuncak arabası (7 bin 500 yıllık) bulundu.

Mardin'de çocuklar, bilgisayar oyunu ve oyuncaklarla tanışmadan önce, sokak ve grup oyunları çok popülerdi. Mardin'de çocuklar, küçük yaşta meslek öğrenmeleri için ustaların yanına çırak verilir. Henüz çıraklık yaşına gelmeyen çocukları, ev avlularında saklambaç oynarken veya uçurtma uçururken de görmek mümkündür.

Çocuk ve gençler arasında yaygın oynanan oyunları şöyle sıralayabiliriz: Altıtaş, evcilik, sobe (saklambaç), gülle (misket), âşık, bardak yıkmaca, çelik çomak, topaç, kutu kutu pense, üçtaş, uzun eşek, çember çevirme, yakan top, ip atlama, istop, bezirgânbaşı, çuval yarışı, yeditaş, seksek, tombala, halat çekme, yağ satarım, tavşan kaç, orta sıçan, körebe, mendil kapmaca ve birdirbir gibi oyunları vardır. Bu oyunlardan birkaç tanesinin özelliklerini tanıyalım:

Gülle (misket): Mardin'de oynanan çok eski bir oyundur. Taş ve topraktan yapılan miskete benzer bir oyun aracıyla oynanır. Bugünkü misket oyununun kuralları geçerlidir.

Yeditaş (Kıtkıt): Yeditaş oyunu iki kişinin oynadığı bir oyundur. Yeditaş da yere konulur. Bir tanesi alınır, havaya fırlatılır. Fırlatırken yerden bir taş almaya çalışılır. Önce birer taş alınır. Sonra iki, üç, dört şeklinde devam eder. Bir sonraki aşama köprü kurma aşamasıdır. Oyuncu elli ile köprü kurarak bir taşı havaya atarken diğer taşları köprüden geçirmeye çalışır. Taşların hepsi köprüden geçirilirse oyun biter.

Âşık oyunu: Geçmiş çok eskilere dayanan âşık oyunu; çift tırnaklı küçükbaş hayvanların diz kapakları olan âşık kemiğiyle oynanır. Kemiğin dört ana ve iki küçük yüzü vardır. Amaç, kemikleri belirli bir teknikle atıp dik durmalarını sağlamaktır. Bu gün hala sokaklarda oynanan bir oyundur.

“Görsel 5.111”

“Görsel 5.112”

“Görsel 5.113”

MANİLER

Maniler, yıllar önce sözlü gelenekte kullanılarak günümüze kadar ulaşmıştır. Daha çok anonim olan maniler, Türkler tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Maniler, genellikle kısa olup her maninin kendisine göre söyleme şekli vardır. Şimdi Mardin'e özgü manilerden örnek verelim:

Tane tane üzüksün
Benim iki gözüksün
Sanma ki unutmuşum
Gece gündüz sözümsün.

Bir ay doğmuş karşıdan
Yârim gelir çarşıdan
Ne sen buradan eksil
Ne de ben dam başından

Tarlam bira taşlıdır
Yârim karakaşlıdır
Şu Mardin'in kızları
Gerçek ağır başlıdır.

Ak yârim, çağla yarım
Hem gül, hem ağla yârim
Sonunda kavuşmak var
Bana bel bağlama yârim.

Halep'in çıbanı var
Mardin'in kavunu var
Gençliğin damarlarında
Deliliğin kanı var.

Kale kaleye bakar
Urfa Mardin'e bakar
Öyle sevdim o yâri
Her bakışı can yakar.

Alçacık duvardaydım
Herkesten hovardayım
Nerde bir güzel görsem
Gece gündüz ordayım.

TEKERLEMELER

Sözlü edebiyatın en önemli kaynaklarında biri olan tekerlemeler, Mardin'de geçmiş yıllardan günümüze kadar dilden dile söylenerek az da olsa varlığını devam ettirmektedir. Ancak bunlarda Arapça ve Kürtçe ifadeler iç içedir.

Ayıdan indim, ayıya bindim,
Dolabın içinden tereyağı yedim,
Fare farefarella,
Abdullah'ın cebine girmiş,
Abdullah Fatma'nın kardeşi,
Kızlar getirdi toplantıya,
Bir iki tane değil,
Üç tane dört tane sayısız.

HALK HİKÂYELERİ

Anonim halk edebiyatı örneğini teşkil etmesi bakımından Mardin kültüründe önemli bir yeri olan “Kürsil Defe”, “Çirok” geleneğinden söz etmekte fayda vardır. Bu gelenekte özellikle uzun kış gecelerinde yaşlı kişiler tarafından, masallar, halk hikâyeleri ve efsaneler anlatılır; hikâye anlatılan evler konuklarla dolup taşardı. Anlatılan hikâyeler çoğunlukla uzun olup gece yarısına kadar hatta sabaha kadar sürerdi. Kimi zaman bazı hikâyelerin günlerce devam ettiği de olurdu. İnsanlar hikâye dinlenen evlerde yer kapma yarışına bile girerlerdi. Bu gelenek, günümüzde teknolojinin evlere girmesiyle varlığını iletişim araçlarına bırakmış, hızla kaybolmaya yüz tutmuştur.

DÜŞLERİN GİZEMLİ KENTİNDE "ŞAHMARAN"

Şahmaran öyküleri Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun vazgeçilmez, ağızdan ağıza, masalsi anlatma geleneği ile bugünlere ulaşmıştır. Bu öyküler, komşumuz İran'da değişik şekillerde anlatılmaktadır. Şahmaran'nın Mersin ve Tarsus'ta birer heykeli bulunmaktadır. Halk arasında kutsal olduğuna inanılan Şahmaran sevgisi Mardin'de çok yaygındır.

Vücudunun üst kısmı insan, alt kısmı yılan görünümünde olan Şahmaran efsanelerinin; “İnsanın bir yanın yılan, bir yanının insan olduğu anlayışı”yla ders veren bir tarafı vardır. Şahmaran figürü; Mardin'de birçok yere ve araçlara işlenmiş şekilde görmek mümkündür. Şahmaran efsanesi bir şekil ve içerikte anlatılarak yazılmıştır. Genelde anlatıcı yaşlı ve bilge bir kişi olur.

“Çok eskiden bir vezirin oğlu arkadaşları tarafından çöle götürülür. Bir kuyuya atılır. Kuyudan çıkış yolunu bir türlü bulamayan genç adam, dipte gördüğü bir deliği genişletir ve oraya yerleşerek uykuya dalar. Uyandığında etrafı yılan ve ejderhalarla sarıldığını görür. Yanlarında yarı insan yarı yılan olan ve liderleri olduğu Şahmaran da vardır. Genç, Şahmaran'a uğradığı ihaneti anlatır. Şahmaran, gence sevgiyle yaklaşır ve sorununa çözüm bulabileceğini, onu kuyudan çıkarabileceğini söyler. Ancak bir şartı vardır. Yerini hiç kimseye söylemeyecektir. Genç adam şartı sevinçle kabul eder ve Şahmaran tarafından kuyudan kurtarılır.

O sırada hükümdar ölüm döşeğindedir. İyileşebilmesi için Şahmaran'nın etini yemesi gerekmektedir. Padişah'a Şahmaran'ın etini getiren, ödül olarak padişahın kızı ile evlenecek ve ülkeye kral olacaktır. Bunu duyan genç adam Şahmaran'a verdiği sözü hemen unuttur ve onun yerini söyler. Şahmaran yakalanır ve öldürülür. Etini yiyen padişah iyileşir.”

Bu öykü ile Şahmaran'ın insanoğluna bağlılığı ve iyi niyetine karşılık gördüğü büyük ihanet kuşaktan kuşağa anlatılagelmiştir.

“Görsel 5.114”

MARDİN MUTFAĞI

İklimi, tarihi, coğrafi konumu ve yörenin bitki örtüsü Mardin’de kendine özgü bir mutfağın oluşmasını sağlamıştır. Tarihi İpek Yolu üzerinde olması, bu mutfağa baharat çeşitliliğini kazandırmıştır. Yukarı Mezopotamya’da kervan yollarının kesiştiği bir noktada bulunması ve çok sayıda uygarlığa ev sahipliği yapması, farklı yemek kültürlerini bir araya getirmiştir. Güney ve Doğu Anadolu’nun bol baharatlı ve yağlı yemek çeşitliliği Mardin’de de görülür. Ancak burada Arap ve Süryani etkisi belirgindir. Sebzenin mutfaktaki yeri oldukça azdır. Mardin mutfağı et, bulgur, yöresel ot ve baharat ağırlıklıdır. Et hem kebab hem de tencere yemeği şeklinde pişirilir. Yemek ve tatlılarda tarçın, kişniş, mahlep, zencefil, yeni bahar ve kakule gibi baharatlar kullanılır. Bilinen birçok yemeğe Mardin baharatları katılarak bambaşka lezzetler elde edilmektedir.

Mardin’de yemek kültürü, et ve baharat ağırlık olup kendine özgü tatları olan bir mutfak kültürüne sahiptir. Mardin ayranı ve mırza kahvesi önemli içeceklerden sayılır. Ayrıca kuruyemişin ayrı bir yeri var.

Mardin’in kendine has yemekleri çeşitli gıda maddelerinden oluşturulmaktadır. Geleneksel Mardin mutfağı güzel tatlılardan oluşmaktadır. Yörede yetişen bitkilerin yardımıyla, iklim şartlarının ve yaşam tarzının belirleyiciliğiyle yemekler geleneksel bir tat kazanır.

Çeşitli dinlerin dinsel törenleri için hazırlanan yemekler, doğum ve ölüm sonrası geleneksel günler ve ayinler için özel olarak damak zevkine uygun güzel bir görünümle sunulur. Kibbe (İşkembe dolması), içli köfte (irok), ikbebet, soğan kebabı, kaburga dolması, dobo, firkiye, sembusek, alluciye, maklube, haşu, kahiye tatlısı, kiliçe, incasiye, Mardin usulu dizme, hamis, dolma, kelle-paça, accin, harire tatlısı, zingil, mahlep ve mırza bu yemek ve içeceklerden birkaç tanesidir.

“Görsel 5.115”

KABURGA DOLMASI

“Görsel 5.116”

Kaburga, pirinç, kuşbaşı et, badem içi, çam fıstığı, yağ, tane baharat, karabiber, tuz ve maydanoz gibi malzemelerin kullanılmasıyla yapılır. Kaburga içi doldurulacak şekilde dikilir, tüm malzemeler hazırlanarak kaburga içine doldurulur. 40 dakika pişirilerek servis edilir.

İŞKEMBE DOLMASI
(KİBE)

“Görsel 5.117”

Kuzu işkembe, kuşbaşı et, pirinç, doğranmış kuyruk yağı, karabiber, çeşitli baharatlar, tuz ve nane gibi malzemelerden yapılır. İşkembe, dikdörtgen şeklinde kesilerek hazırlanır. Malzemeler karıştırılarak, işkembenin içine doldurulur ve dikilir. Uygun bir tencereye su konulur ve 30 dakika pişirilerek servis edilir.

İÇLİ KÖFTE (İKBEKET)

“Görsel 5.118”

Kıyma, soğan, maydanoz, ince yarma, ince bulgur, kişniş, karabiber, baharat, tuz ve yağ gibi malzemelerden yapılır. İnce yarma tuzlanıp suda bekletilir. Hamur parçaları inceltilerek ceviz büyüklüğüne getirilir. İç malzemeler doldurulup kapatılan köfteler suda kaynatılıp yağda kızartıldıktan sonra servis edilir.

KÖFTE (İROK)

“Görsel 5.119”

Un, ince bulgur, çiğköftelik dana eti, kişniş, kabartma tozu, yumurta, kıyma, soğan, maydanoz, margarin, zeytinyağı ve tere kullanılarak yapılır. İç malzemeler hazırlanır. Bulgur hamur yapılır. Ceviz büyüklüğünde yuvarlanıp içi doldurulup yağda kızartıldıktan sonra servis edilir.

SEMBUSEK

“Görsel 5.120”

Un, kıyma, maydanoz, karabiber, baharat, tuz, soğan, domates, yeşil biber ve zeytinyağı kullanılarak yapılır. Un yoğrularak bekletilip malzemeler için hazırlanır. Hamur yumurta büyüklüğünde kesilip açılır ve yufka haline getirilir. İhtiyaca göre pişirilip servis edilir.

SÜRYANİ ÇÖREĞİ
(KİLİÇE)

“Görsel 5.121”

Ilık süt, maya, tereyağı ve un ile yapılır. Malzemeler hamur yapıldıktan sonra küçük parçalara ayrılır. Merdane ile açılarak ortasına hurmalı harç konur. Rulo yapıp dilim dilim kesilir. Üzerine yumurta sarısı, pekmez sürülür ve susam ekilir. 15 dk. sonra üzeri kızaran çörekler soğumaya bırakıldıktan sonra servis edilir.

ZERDE

“Görsel 5.122”

Şeker, su, pirinç, gülsuyu ve öğütülmüş tarçın gibi malzemelerden yapılır. Su kaynatılır. Suyun içine pirinç konularak pişirilir. 20 dakika pişirdikten sonra gülsuyu katılıp servis edilir.

CEVİZ TATLISI

“Görsel 5.123”

Taze ceviz ve şekerden yapılan yerel bir tatlıdır. Yaş cevizler üçgen şeklinde kesilerek su içinde bir hafta bekletilir. Cevizlerin suyu yedi kez değiştirilir. Cevizler sudan çıkartılarak iki saat kaynatılır. Şekerli şerbet hazırlanır. Kavanozlara doldurularak saklanıp tüketilir.

MIRRA

“Görsel 5.124”

Genellikle özel günlerde (düğün, taziye vb) ikram edilir. Mirra, kahvenin özel bir şekilde kaynatılmasıyla yapılır. Mirra için kahve, su ve bu iş için yapılan güğüm gerekmektedir. Mirra ikram edilirken fincanın üçte biri doldurulup fincan bir kere çevrilerek tek seferde içilir. Fincan yere konulmaz, ikram edene verilir.

BADEM ŞEKERİ

“Görsel 5.125”

Tarçın, kakule gibi çeşitli baharatlarla tatlandırılan badem şekeri, yerli bademden üretilir. Mavi renkli olanına "hayalet" de denir. Mavi rengi, bölge-mizde yetişen lahor ağacından elde edilen kök boyası verir.

MARDİN LEBLEBİSİ

“Görsel 5.126”

Mardin leblebisi çok eskiye dayanır. Çağlar boyu Mardin'de konaklayan kervanlar erzak temin ederken leblebi de alırlardı. Nohutlar; tuzlu, tuzsuz, baharatlı, tarçınlı, biberli, karanfilli, vanilyalı ve şekerli olarak tatlandırıldıktan sonra odun ateşinde kavrulur.

PEKSİMET

“Görsel 5.127”

Un, su ve bazen de tuz kullanılarak yapılır. Mayalanan ekmek hamuru dilimlendikten sonra dinlendirilip fırında pişirilir. Günün her saati bir parça eritme peyniri ve çayla tüketilir. İki kere pişirilmiş anlamına gelen peksimet, kolay kolay bayatlamaz.

GİYİM-KUŞAM

“Görsel 5.128”

Mardin ve yöresinde çeşitli kıyafetler karşımıza çıkmaktadır. Bu kıyafetler, hiç şüphesiz, Mardin ve çevresinde yaşayan halkın kültürel zenginliğinin bir yansımasıdır. Mardin’de geleneksel ve modern yaşam birlikte devam etmektedir. Şehirde birçok kültürün iç içe olduğu görülmektedir. Sosyal yaşamda insanlar, gelenek ve göreneklerine son derece bağlıyken aynı zamanda modern yaşamın temel özelliklerini de yansıtır.

Mardin’de giyim kuşam şekli, yöresel özelliklerin yanında yaş ve cinsiyete göre, yine önemli günlerde belirgin bir şekilde çeşitlilik göstermektedir. Tarihi İpek Yolu’na yakın olması, ayrıca Suriye ile sınır komşusu olması nedeniyle Halep, Şam ve Bağdat’tan Mardin’e ticari amaçla birçok ürün getirilir. Kumaşlar ve diğer giyim kuşam malzemeleri de bu ürünlerin arasında yer alır. Erkekler pantolon ve gömlek giyip yerine göre de kravat takmakla beraber, değişik renk ve kumaştan “fistan” denilen uzun elbise de giyerler. Başlarına da “egal” takarlar. Yine özel olarak diktirilen şalvarlar da erkeklerin tercih ettiği bir diğer giysi şeklidir.

Kadınlar ise parlak ve renkli kumaşlardan yaptıkları uzun elbiseleri tercih ederler. Derik yöresindeki kadınlar daha uzun kıyafetleri tercih eder. Başlarına ise “kıtan” denilen beyaz ve uzun; mor, pembe, yeşil renklerde “hibri” bağlarlar. Diğer yörelerde kadınlar “huçık” denilen özel bir elbiseye uygun Mardin takısı olan telkari kemeri ve takılarını kullanırlar. Bazı dağ köylerinde “kofi” denilen silindirik biçimli başlık da takılır. Ova kesiminde yaşayan kadınlar ise başlarına bağladıkları renkli “puşu”larla dikkat çekerler. Kadınlar evlendikten sonra başlarına “bırman” veya şifondan yapılmış beyaz renkli “kıtan”dan eşarpları kullanırlar. “Leçek” ya da “kıtan” denilen beyaz tülbent de kullanılır. Genç kızlar fanila ile iç gömleğin üzerine bir entari giyerler. Yaşlı kadınlar da beyaz tülbent veya şile bezinden “çiteye” denilen yazma örterler. Yaşlı erkeklerin giyim kuşamında pek fazla ayrıntı bulunmamakla birlikte elbiselerin biraz bol olmasına özen gösterilir.

“Görsel 5.129”

Çocuk giyim kuşamında ise zıbın, fanila, önlük, entari, örme başlık, cepken, patik, çorap, eşarp, tülbent, havlu, kundak ve kundak altı bez gibi geleneksel giyim kuşam ürünleri ön plana çıkmaktadır.

Kırsal kesimde yaşayan halkın giysileri buldukları ortam açısından farklılık gösterebilmektedir. Ova giysilerinde genelde ince elbise ve beyaz renkler hâkimdir. Dağlık kesimde yaşayanların giyim kuşamı çoğu zaman kısa fistan, şalvar ve külah üzeri puşudan oluşur. Kırsal kesimde yaşayan Süryani vatandaşlarımızın giyim şekli dışında folklorik giysilere rastlamak oldukça zordur. Şehir merkezlerinde yaşayan Süryani vatandaşlarımız daha çok günlük şehir yaşantısına uygun kıyafetleri tercih etmektedirler. Buna rağmen Midyat'ta yaşayan orta yaş üstündeki Süryanilerin kendilerine has bir giyim tarzı bulunmaktadır.

“Görsel 5.130”

Mardin ve çevresinde, bele gümüş kemer takılması genellikle özel günlerde ve düğünlerde görülmektedir. Çeşitli iğneler, hızmalar ve gümüş takılar, hasır bilezik, kişniş modelli kolye, yakut, firuze, zümrüt ve incili taşlarla yapılan kolyeler, taç, madeni düğme, halhal, tarak ve uzun zincirler Mardin kadınlarının kullandıkları takılardandır.

Dak/Dek

Mardin yöresinde kadın ve erkeklerin geleneksel süslenme biçimi “dak”lardır. Dak, motifleri ve yapılış şekliyle ilgi çekicidir. Çarpı, artı, yuvarlak ve çiçek gibi değişik motifleri vardır. Alın, yanak, dudak, çene, el, kol, ayak ve göğüs gibi bölgelere sıkça yapılır.

Önce bir miktar kül ya da is alınarak bir kaba konulur. Üzerine kısa bir süre önce doğum yapmış bir kadının, doğan çocuk özellikle kız çocuğu olmalı, sütünden biraz alınarak kaptaki is ile karıştırılır. Bir iğne ile “dak”ın yapılacağı bölgede istenilen desen çizilir. Daha sonra iğnenin ucu ile alınan karışım desene batırılır. Desen karışım ile renklendirilir. Üzeri sarılır ve bir gece öyle bekletilir. Ortaya mavi renkli bir süs meydana gelir.

“Görsel 5.131”

“Görsel 5.132”

GIYİM- KUŞAM	KADIN	ERKEK	FOLKLORİK GİYSİLER	GIYİM- KUŞAM	KADIN	ERKEK
Başa Giyilenler	Fes (Kofi)	Külâh	Derpi	Bedene Giyilenler	İçlik	Kıras-Mintan
	Epri (Hepri)	Egal	Kuşak		Zıbın	Haşo
	Leçek (Kıtan)	Puşu	Gelabi		Fistan (Entari)	Şalvar
	Çiteye	Fes	Bindalli		Kaftan	Aba
	Hamavi	Şapka	Bınkıras		Yelek	Yelek
		Cefi	Fitan		Kolluk	Yırtmaçlı Elbise
		Küm	Çorap		Şalvar	Kuşak
			Çarık		Merheme (Mendil)	Para Kesesi
Ziyet ve Takılar			Para Kesesi	Sıdriye-Başmal	Mendil	
			Huçik	Fota/Önlük		
	Beşi Birlik	Köstek (Zincirli saat)		Ayağa Giyilenler	Yün Çorap	Çorap
	Bilezik	Hançer			Yemeni	Yemeni
	Göğüs İğneleri	Kama			Kıpkap (Takunya)	Kundura
Kordon						
Hıma						

KELİMELEİN DİLİ

Zıbn

İç gömleğin üzerine giyilen bir elbisedir. Süslemeli gümüş ve ince işlemeli, düz ve yırtmaçlı bir yapısı vardır.

Kaftan

Özel günlerde ve bayramlarda giyilen bir giysidir. Entarinin üzerine giyilir. Kolları uzun ve bol kesimlidir. Halk arasında "üç etek" adıyla da bilinir.

Kolluk

Kadın çalışırken elbiselerinin kirlenmesi için kollara giyilen bir parçadır.

Merheme (Mendil)

Uçları iğne oymalı ve süslü, üstü nakışlı ve kemere takılan bir aksesuar olarak kullanılmaktadır.

Fota

Hamam örtüsüdür.

İçlik

Elbise veya fistan altına giyilen uzun kollu bir iç giysisidir.

Fistan (Entari)

Mardin'in bütün köylerinde kadınlara özgü giysilerdendir. Genelde beyaz renklidir.

Yelek

Gömleğin üzerine giyilen, kapalı yakalı, kolsuz ve örmelidir. Genellikle fistan üzerine giyilir.

Şalvar

İpekli veya pamuklu kumaştan yapılan bol kesimli pantolon görünümündendir. Çeşitli renkleri vardır. Entari ya da fistan altına giyilir.

Sidriye (Önlük)

Kadınların ev işleri yaparken belden bir kaytan bağlayarak önlere taktıkları ve elbiseleri kirden koruyan bir giysi parçasıdır.

Folklorik

Folklor, halk bilimidir. Folklorik; halka ait, halkla ilgili demektir.

5.5

DİLLERİN SERAMONİSİ

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Yaşadığımız bölgenin dil ve ağız özelliklerini araştırınız.

HAZIRLIK
ÇALIŞMASI

Kullandığımız dil ve ağız özelliklerinin yöreye göre değişiklik göstermesinin nedenlerini araştırıp sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.

“Görsel 5.133”

YEREL DİL VE AĞIZ ÖZELLİKLERİ

Kültürle sürekli bir etkileşim içerisinde bulunan din, dil, edebiyat gibi unsurlar, Mardin'in hem dini hem de etnik yapısının çeşitliliği nedeniyle bu bölgede yer edinmiş ve günümüze kadar da varlığını devam ettirmiştir. Mardin kültür mozağının temel taşlarından biri de burada konuşulan çeşitli dillerdir. Günümüzde Kürtçe, Türkçe, Arapça ve Süryanicenin konuşulduğu Mardin'de ortak anlaşma dilli; Türkçedir.

Mardin Arapçası, Suriye ve Irak Arapçası ile birtakım benzerlik gösterse de, Arapçanın yapısından kaynaklanan nedenlerden ötürü kendine özgü farklı bir kullanıma sahip olduğunu söylemek mümkündür. Mardin'in diğer sakinleri gibi Süryaniler de kullandıkları dil bakımından zengindir. Süryaniler, Süryanicenin yanı sıra Türkçe, Arapça ve Kürtçeyi de konuşabilmektedirler. Yani dinsel ve etnik çeşitliliğin bir zenginliği olarak bu bölge sakinleri, birçok dili rahat bir şekilde öğrenebilmektedir.

Geçmişten günümüze Mardin; bu kültürel zenginliği, bünyesinde barındırdığı birçok kültürel etkinlikle ortaya koymakta ve bu zenginliği nesilden nesile aktarmaktadır. Mardin ağzı, bölgedeki diğer illere göre oldukça değişik özellikler gösterir. Dillerin birbiriyle etkileşimi sonucu bu dillerin birleşimi olan yeni bir ağız ortaya çıkmıştır. Diller arasında sözcük geçişleri olmuş ve değişik dil kuralları ortaya çıkmıştır. Ayrıca kimi etnik grupların dil özelliklerini korudukları dikkat çekmektedir.

Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve ilköğretimin zorunlu hale gelmesiyle Türkçe konuşanların sayısında artış görülmektedir. Özellikle kırsal kesimde; Türkçeden kimi sözcükler ve sesler almış, dil kuralları değişime uğramış bir Arapça ve Kürtçe yaygındır. Günümüzde de dilleri, dinleri ve kimlikleri farklı olan birçok topluluk, Mardin'de birlikte ve birbirini etkileyerek yaşamlarını sürdürmektedir. Kürtçe, Türkçe, Arapça ve Süryanicenin konuşulduğu; minareden yükselen ezanıyla, kilise çan seslerinin birbirine karıştığı gibi, konuşulan dillerin de birbirine karıştığı bir gerçektir. Mardin merkezde, sosyal ilişkiler ve günlük yaşamda benzer bir konuşma dilli (ağız yapısı) günümüzde de devam etmektedir. Mardin ilçe ve köylerde Türkçe konuşulan ortak dil olmakla birlikte Kürtçe, Arapça, Süryanice ağız ve lehçeleri konuşulmaktadır.

ETKİNLİK ZAMANI

“Mardin'de Günlük Yaşam” başlığıyla yörenize ait dil ve ağız özellikleriyle ilgili bir kompozisyonu defterinize yazınız.

5.6

ŞEHRİMDE BASIN

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Mardin tarihinde faaliyet gösteren basın yayın organlarını araştırınız.

HAZIRLIK
ÇALIŞMASI

1. Yerel ve ulusal basında ilginizi çeken haberler nelerdir? Siz ve aile büyükleriniz medyayı daha çok hangi amaçla kullanırsınız?

Basın, günlük ya da haftalık olarak güncel olaylara ilişkin bilgileri içeren yayınların bütünüdür. Genellikle günlük basın ürünlerine gazete denir. Haftalık, on beş günlük veya aylık yayınlanan basın ürünlerine ise dergi denilmektedir.

Mardin’de ilk matbaa 1845 yılında Süryani Kadim Patriği II. Yakup tarafından şehre getirilen küçük bir makineyle kurulmuştur. Böylece 1845 yılından itibaren Mardin basın hayatında ilk adım atılmıştır. 1872 yılında Patrik IV. Petrus tarafından Londra’dan getirilen iki makine ile büyük bir matbaa, Deyrulzafaran Manastırı’nda kurulmuştur. Bu matbaada “Hikmet” adıyla Metropolitliğin ilk aylık dergisi basılmıştır. Metropolit Hanna Dolebeni, 1950 yılında bu iki matbaa makinesini Deyrulzafaran Manastırı’ndan şehir merkezine taşıttırılmıştır. Dayrulzafaran Manastırı’nda kurulan bu iki matbaa şehrin ilk matbaasıdır.

“Görsel 5.134 'Mardin'deki ilk matbaa makinesi”

“Görsel 5.1385 'Mardin gazetesi”

“Görsel 5.136 'Gazete basımı”

“Görsel 5.137 'Ulus Sesi gazetesi”

Mardin’de 1927 yılında Mümin Bey tarafından Latin alfabesiyle baskı yapan ilk matbaa getirtilerek Mardin Vilayet Gazetesi çıkartılmıştır. İlk etapta haftada bir (perşembe) yayınlanan Mardin Vilayet Gazetesi daha sonraki yıllarda pazartesi günleri yayımlanmıştır. Gazete Müdürü Mehmet Siret Bayar, 1933’te gazeteyi satın alarak “Ulus Sesi” adıyla yayımlamaya başlamıştır. Mehmet Siret Bayar, Mardin tarihinde yerel basın hayatını canlandıran ve geliştiren önemli bir isim olarak karşımıza çıkmaktadır.

Midyat, Mardin merkez dışında ilk ilçe gazetesinin yayımlandığı yer olmuştur. Midyat’taki ilk gazete, Ulus Sesi Matbaasında yayımlanan “Midyat Gazetesi” olmuştur. Bir ara başka matbaada basılan gazetenin 52. sayısından itibaren yayınlanmasını tekrar Ulus Sesi Matbaası üstlenmiştir.

Günümüzde Mardin’de Basın İlan Kurumuna bağlı olup günlük, haftalık ve aylık olarak yerel yayın yapan gazeteler ise şunlardır: Mardin Arena, Kır’atım, Mardin Haber, Mardin İletişim, Mardin-Life, Dargeçit Haber, Derik Sesi, Yurt Haber, Midyat Haber, Nusaybinim, Sabro Gazetesi ve Mardin Söz. Gazetecilerin mesleki anlamda kurduğu dernek ve cemiyetler ise üç tane olup bunlar; Mardin Gazeteci ve Yazarlar Cemiyeti, Mardin Gazeteciler Derneği ve Kızıltepe Gazeteciler Cemiyeti’dir. Tarihi kentin tanıtımına yönelik önemli hizmetler veren dergiler ise Mardin’de yayın hayatına aralıklarla da olsa devam eden kültür, tarih, turizm ve edebiyat dergileri olarak Mardin Time, Mardin Life ve Mardin Times dergileridir. 2019 yılı itibari ile Mardin’de yayın yapan televizyon kanalı bulunmamaktadır. 1992-2003 yılları arasında Yıldız TV ve daha sonra 2003-2010 yılları arasında ise Kanal 47 televizyonları yayın yapmıştır. Mardin’de yayın yapan birçok ulusal radyonun yanında, halen yerel bazda Cemre FM, Zergan Radyo, Başak FM ve Mardin Süper FM gibi radyo yayınları devam etmektedir.

ETKİNLİK ZAMANI

Aşağıdaki gazeteye bir isim bulunuz ve gri alana resim yapıştırıp etkili bir manşet (haber başlığı) atınız.

#123456789

MEDENİYETLERİN TARİHİ KAVŞAĞI

KÜLTÜR VE SANATIN BEŞİĞİ

BİLGİYE AÇILAN KAPI

2

FARKLI DİLLERİN SEREMONİSİ

5

ŞEHRİMDE BEN

"Görsel 5.138"

EZAN VE ÇANLARIN EZGİSİ

5.7

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Mardin’de müzik kültürü ile ilgili birkaç eseri araştırıp sınıfta arkadaşlarınızla seslendiriniz.

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

Mustafa Kemal Atatürk’ün “Bir milletin musikicilikteki meyline ehemmiyet verilmezse o milleti ilerletmek mümkün olmaz.” sözü ile ilgili defterinize bir kompozisyon yazınız.

“Görsel 5.139”

MARDİN'DE MÜZİK VE FOLKLOR

“Görsel 5.140”

Asırlar boyu pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan Mardin'in müzik kültürü; bu uygarlıkların tarihi kadar eski ve köklüdür. Mardin'de de gerek etnik gerekse dinsel gruplar birlikte yaşamaktadır. Bu açıdan bakıldığında Mardin sosyal ve kültürel çeşitliliğinin yanında, müzikal çeşitliliğinin de simgesi konumundadır.

Mardin müzik kültürünü iki başlık altında incelemek mümkündür.

1. Klasik Türk Müziği: Dil Arapça olup Türkçe ve Kürtçede kullanılmaktadır. Genellikle klasik sazlar kullanılmaktadır.

2. Türk Halk Müziği: Halk müziği, türkü, uzun hava ve şarkı formları yoğun olarak kullanılmaktadır.

TRT repertuarında sekiz Mardin türküsü, bir divan ve bir çalgısal eser (reyhani) bulunmaktadır. Reyhani, Mardin'de özellikle düğünlerde sergilenen bir oyundur. Çalgısal bir saz eseridir. Belli ritüellere sahip olan kültürün aktarımında önemli bir işlev gören bu oyun yörede yaşayan farklı etnik ve dinsel gruplar tarafından icra edilir. Kültürel ve coğrafi olarak Mardin şehir merkezine özgü bir oyundur.

Yöre müziği ve oyunlarında az da olsa Arap kültürünün etkisi vardır. Oyunlarda ise daha çok Doğu Anadolu'nun oyunlarına benzerlik ön plana çıkar. Yaygın oyunlardan olan halay; kanun, keman ve kemençeden oluşan ince saz eşliğinde oynanır. Mardin'de müzik yaşamın bir parçasıdır. Düğünlerde, kına gecelerinde yoğun bir şekilde müzik ön plandadır. Düğün ve önemli günlerde halayın birçok çeşidinin yanında lorke, hınne, delilo, güle, malaya ve meryeme gibi halk oyunları oynanır.

Mardin'de; Bahar Geldi Gül Açtı, Haydi Hıne, Menekşeler Açtı Bak, Aşka Düştüm Yeni, Kırpıkların Ok mudur, Şevko, Yola Çıktım Mardin'e, Ey Gülcü Gülleri gibi halk türküleri ünlüdür.

Bazen Mardin'in, çevre illerin türkülerine de konu olduğu görülmektedir: "Urfa Mardin'e bakar/ Mardin Musul'a bakar/ Şu Mardin'in kızları/ Kibrtsiz çıra yakar/Giderim ben Mardin'e/ Dayanılmaz derdine" ve "Mardin Kapı Şen Olur" gibi birçok halk türküsü vardır.

KURUMSAL MÜZİK VE FOLKLOR ÇALIŞMALARI

Mardin Diller ve Dinler Korusu

Mardin Diller ve Dinler Korusu, 2012 yılında kurulmuş ve 2013'te dernekleşmiştir. Mardin'in tüm farklılıklarını içerisinde barındıran koro da çeşitli etnik ve inançtan ev hanımı, imam, berber, öğretmen, papaz ve birçok meslek grubundan bireyler yer almaktadır. Kürtçe, Türkçe, Arapça, Süryanice ve Ermenice türküler seslendirilmektedir. Ayrıca Mardin'de kaybolmaya yüz tutmuş kültürü yaşatmak için derleme çalışması yapılmaktadır. Mardin'i tanıtan hoşgörü, barış ve kardeşlik temalarına uygun etkinlikler düzenlemektedir.

“Görsel 5.141”

MAREV Korusu

2008 yılında kurulmuştur. Mardin'in zengin kültürünü ve mozağini şarkılara dökmüştür. Başta Türkçe olmak üzere Arapça, Süryanice ve Kürtçe olmak üzere dört farklı dilde şarkı söyleyen koro; bu dillerin yanı sıra Rumca ve İbranicedeki eserleri de repertuarına katmıştır. Koro, müziğe gönül vermiş farklı kültür, inanç ve yaştaki kişilerden oluşmaktadır.

“Görsel 5.142”

Mardin Musiki Derneği

Hasan ÇUHAT tarafından 2004'te kurulan dernek, derleme yoluyla 600'ün üzerinde eseri kayıt altına almıştır. Milli kültürümüzün önemli bir parçası olan Türk Halk müziğini ve halk oyunlarını sevdirmek ve geliştirmek amacıyla kurulmuştur. Dernek; koro, kurs, konser, yetenekli öğrencilere destek, yarışma gibi çeşitli sosyal, kültürel ve sanatsal etkinlikler düzenlemektedir.

“Görsel 5.143”

Kelimelerin Dili

Form: Biçim, şekil.

Ritüel: Ayin, âdet haline gelmiş

Repertuar: birikim, dağarcık

Enstrümantal: Çalgısal, sözsüz

ATATÜRK'ÜN MÜZİĞE VERDİĞİ ÖNEM

Atatürk, Türk müziğini sevdiğini her defasında dile getirmiştir. Rumeli türkülerini de seslendirdiği bilinmektedir. Ancak müziğe ilişkin düşüncelerinin altında, halk müziğinin baştan yazılıp bilimsel olarak araştırma konusu yapılması fikri vardı. Halk müziği derlemelerine 1924 yılında başlamıştır.

Atatürk, Türk halk müziğini "Bizim hakiki musikimiz" olarak adlandırıp halk müziğine bakışını ve sevgisini ortaya koymaktadır.

1 Kasım 1935'te TBMM açılış konuşmasında "Kültür kıvamımızı yeni ve modern esaslara göre teşkilatlandırmaya durmadan devam ediyoruz. Ulusal musikimizi modern teknik içinde yükseltme çalışmalarına bu yıl daha çok emek verilecektir." sözü ile bu alana verdiği önemi açıklamıştır.

Atatürk'ün en çok sevdiği türküler; "Atabarı, Atladım Bahçene Girdim, Alişim'in Kaşları Kara, Ayağına Giymiş Sedef Nalini, Bülbülüm Altın Kafeste, Dağlar Dağlar, Gide Gide Yarenlerim Darıldı, Köşküm Var Deryaya Karşı, Maya Dağdan Kalkan Kazlar, Manastır, Şahane Gözler, Yemenimin Uçları, Zeynep, Pencere Açıldı Bilal Oğlan" isimli türkülerdir. Bu türkülerini hem dinlediği hem de zaman zaman söylediği bilinmektedir.

"Görsel 5.144"

ETKİNLİK ZAMANI

Mardin yöresine ait aşağıdaki türküyü arkadaşlarınızla beraber koro halinde seslendiriniz.

Turnam gidersen Mardin'e
Turnam yâre selam söyle.
Karlı dağların ardına
Turnam yâre selam söyle.

Turnam gidersen Aktaş'a
Karlı Dağlar aşaa
Hem kavime hem kardaşa
Turnam yâre selam söyle.
(Mardin Anonim Halk Türküsü)

ŞEHİRİMDE KÜLTÜR VE SANAT

5.8

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

İlimizde yapılan festivaller ve düzenlenen sanatsal faaliyetler nelerdir?

HAZIRLIK
ÇALIŞMASI

Bir sanat dalı icra edildiği yörenin kültürel izlerini taşır mı? Açıklayınız.

“Görsel 5.145”

Mardin Uluslararası Çocuk ve Gençlik Tiyatro Festivali

İlk kez 2009 yılında düzenlenen festival, her yıl kasım ayında gerçekleştirilmektedir. Festival, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin ilk ve tek Çocuk ve Gençlik Tiyatro Festivali'dir. Aynı etkinlik, şehrin birçok noktasında aynı anda gerçekleştirilmektedir.

“Görsel 5.146”

“Görsel 5.147”

SineMardin

2006 yılından beri yapılan SineMardin ile Mardin'in sinemayla alakalı altyapısının ulusal ve uluslararası boyutta tanıtılması ve kültür turizminin geliştirilmesine katkıda bulunması amaçlanmaktadır. Mardin'in zengin kültürüyle harmanlanarak ortaya çıkan eserlerin yarıştığı SineMardin Uluslararası Mardin Film Festivali'nde yarışmaların yanında film gösterimleri, sinema atölyeleri, seminer ve konferanslar da yer almaktadır.

“Görsel 5.148”

“Görsel 5.149”

Uluslararası Midyat Kültür ve Sanat Festivali

2019 yılı itibarıyla ikincisi düzenlenen Uluslararası Midyat Kültür ve Sanat Festivali'nde ilçenin kültür ve sanat etkinlikleri yanında yemek, el sanatları ve turistik alanları da tanıtılmaktadır. Festival kapsamında çeşitli musiki toplulukları tarafından farklı dillerde konserlerde verilmektedir.

“Görsel 5.150”

“Görsel 5.151”

“Görsel 5.152”

Mardin Müzesi Uçurtma Festivali

Mardin Müzesi Müdürlüğü tarafından 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı etkinlikleri kapsamında düzenlenen Uçurtma Festivali renkli görüntülere sahne olmaktadır. Festivalde hem çocuklar hem de büyükler bayram tadında bir hafta sonu geçirmektedir.

“Görsel 5.153”

Bilali Şenlikleri

Bilali Şenlikleri, Artuklu Alımlı (Bilali) Mahallesi’nde mayıs ayının ilk haftasında düzenlenmektedir. Şenlikte yemekler pişirilir ve yenilir. Kurulan pazarda Mardin’den gelen leblebici ve çerçiler tezgâh açarlar. Alana gelen dengbejler, davulcular, zurnacılar ve rebapçılar müzikleriyle şenliğe renk katarlar. Halaylar çekilir, çeşitli oyunlar oynanır ve eğlenceler düzenlenir.

“Görsel 5.154”

Harire Şenlikleri

Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından her yıl ekim ayı içerisinde düzenlenmektedir. Şenlikte Mardin'e özgü, üzüm ve undan yapılan harire tatlısı ve cevizli sucuk yapıp misafirlere ikram edilmektedir. Ayrıca şenliklerde, yöresel müzik eşliğinde halk oyunları da oynanmaktadır.

Kiraz Festivalleri

İlimiz Kabala Mahallesi ve Yeşilli ilçesinde her yıl haziran ayı içerisinde bu yörelerde yetiştirilen kirazlarla ilgili festivaller yapılmaktadır. Festival kapsamında kiraz üreticileri arasında yapılan yarışmalar ve konserler, renkli görüntüler oluşturmaktadır.

“Görsel 5.155”

Yamaç Paraşütü Festivali

Derik'te Şehit Kaymakam Muhammed Fatih Safitürk anısına "Yamaç Paraşütü Festivali" düzenlenmektedir. Ekim ayı içerisinde yapılan festival Derik'in tanıtımında önemli bir yere sahiptir.

“Görsel 5.156”

Zeytin Festivali

Derik'te yetiştirilen dünyaca ünlü Derik zeytini için her yıl "Derik Zeytin Festivali" düzenlenmektedir. Derik'in Mazı Dağlarında yetişen zeytin, organik olarak yetiştiriliyor. Derik zeytini 10 çeşidiyle insanlara farklı lezzetler sunmaktadır. Derik'te halk arasında "zeytin" miras olarak adlandırılıyor. Derik zeytinini dünyaya tanıtmak için çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir.

“Görsel 5.157”

Mardin Güvercin Festivali

Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından güvercin festivali düzenlenmektedir. Festivalde dünyaca ünlü Mardin güvercinleri sergilenmektedir. Nisan ayı içerisinde yapılan festivalle Mardin'e ait diğer kültürel ve satsal faaliyetlere de yer verilmektedir.

“Görsel 5.158”

Yukarıdaki kültür ve sanat etkinlikleri dışında ilimizde; Mardin Bienali, Mezopotamya Sirk ve Sokak Sanatları Festivali, Uçan Halı Mardin Çocuk Müzik Festivali gibi etkinlikler de düzenlenmektedir.

BİLGİYE AÇILAN KAPI

5.9

“Bir millet irfan ordusuna sahip olmadıkça, muharebe mekanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin kalıcı sonuçlar vermesi ancak irfan ordusuna bağlıdır.”

M. Kemal Atatürk

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Bir bölgenin kalkınmasında eğitilmiş insan gücünün katkılarını araştırınız.

HAZIRLIK
ÇALIŞMASI

Yörenizde hangi eğlence alanları ve spor imkanları bulunmaktadır? Bunların günlük yaşantınızdaki yerini açıklayınız.

“Görsel 5.159”

MARDİN'DE EĞİTİM

Mardin, tarih boyunca eğitime önem veren birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu süreçte Mardin eğitim kurumları (cami, mescit, külliye, medrese ve zaviye vb.) Türk-İslam sentezinden etkilenmiştir. Anadolu'yu yurt edinen Türkmen boyları Mardin'i bir eğitim ve kültür merkezi haline getirmişlerdir. Artuklular Dönemi'nde medreselerdeki eğitime önem verilmiştir. Akkoyunlu Dönemi'nde ise zaviyeler ön plana çıkmıştır. Osmanlılar ise bölgeye hâkimiyet kurunca cami yapımına önem vermiştir. Osmanlı Dönemi'nde, 18. yüzyılda Batılılaşma ve yenilik sürecinde yaşanan değişim ve dönüşüm sonucunda, Mardin'de de eğitim alanında önemli değişiklikler meydana gelmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Millet Mektepleri önemli bir eğitim kurumu olarak yerini almıştır. 1928'de Latin alfabesinin kabulüyle birlikte okuma yazma seferberliği başlatılmıştır. Yetişkinlere okuma yazma öğretmek amacıyla kurulan Millet Mekteplerinin yanı sıra Türk Ocağı ve daha sonra da Halkevleri kurulmuştur. Mardin'de, Cumhuriyet'ten günümüze kadarki süreçte okuma yazma oranında sürekli bir artış olduğu görülmüştür.

Mardin İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde 1.148 okulun 7.347 dersliğinde 15.694 öğretmen tarafından 221.222 öğrenciye eğitim-öğretim hizmeti verilmektedir.

MARDİN'DEKİ OKUL-DERSLİK-ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ SAYILARI

İlçe Adı	Okul	Derslik	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı
Artuklu	197	1529	2993	44150
Dargeçit	61	360	495	8259
Kızıltepe	263	1583	6920	67945
Midyat	164	1264	1757	30154
Nusaybin	123	892	1331	27481
Savur	63	412	448	8375
Derik	141	605	780	16603
Mazıdağı	79	411	558	9787
Yeşilli	25	174	244	4731
Ömerli	32	117	168	3737

Kelimelerin Dili

Zaviye: Küçük tekke, anlayış, görüş, bakış açısı.

Külliye: Cami çevresinde kurulmuş yapılar bütünüdür.

ÖRGÜN VE YAYGIN EĞİTİM KURUMLARI

Mardin’de Artuklu, Dargeçit, Derik, Kızıltepe, Mazıdağı, Midyat, Nusaybin, Ömerli, Savur ve Yeşilli ilçelerinde Halk Eğitim Merkezleri bulunmaktadır. Bu merkezlerde gençlere ve yetişkinlere yönelik çeşitli kurslar açılarak örgün eğitim çağının dışına çıkmış ya da çeşitli nedenlerle örgün eğitime devam edemeyen vatandaşlara yönelik eğitimler verilmektedir.

Mardin’de dört Rehberlik ve Araştırma Merkezi, bir Uygulama İş Okulu bulunmaktadır. Özel eğitim hizmetlerinden faydalanan öğrenci sayısı ise 12.540’tır.

İlçesi	Araştırma Merkezi Adı
Artuklu	Artuklu Cemil Tutaşı Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Nusaybin	Nusaybin Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Kızıltepe	Kızıltepe Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Midyat	Midyat Rehberlik ve Araştırma Merkezi

MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ

Mezopotamya’nın en eski yerleşim yerlerinden biri olan Mardin’de kurulan Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye’nin genç ve gelişmekte olan üniversiteleri arasında yer almaktadır. 2018-2019 Akademik yılı itibari ile Artuklu Üniversitesi öğrenim, araştırma ve uygulama faaliyetlerini; 6 fakülte, 4 yüksekokul, 6 meslek yüksekokulu, 3 enstitü, 1 devlet konservatuvarı, 11 Araştırma ve Uygulama Merkezi ile yürütmektedir. 8000’e yakın öğrenciyi geleceğe hazırlayan Mardin Artuklu Üniversitesi, dinamik ve akademik kadrosu, hızlı gelişimi ile dikkat çekmektedir. 420 akademisyen ve 285 idari personel ile Türkiye’nin önemli bilim ve araştırma merkezlerinden biridir.

“Görsel 5.160”

“Görsel 5.161”

5.10

SPORLA GELECEĞE KOŞAN ŞEHİR

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

Çevrenizde ne tür sportif faaliyetler yapılmaktadır. Bu faaliyetlerden yeteri kadar faydalandığınızı düşünüyor musunuz?

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

En çok hangi spor faaliyetlerini takip ediyorsunuz? Seçtiğiniz spor faaliyetini tercih etme nedeniniz nedir?

MARDİN'DE SPOR

Spor sayesinde insanlar aynı amaçlara yönelerek birlikte hareket etme duygusunu kazanır. Bu da toplumda birlik ve beraberliği tesis ederek insanların aynı hedefe ulaşmasını sağlar.

Mardin'de ilk spor faaliyetleri 1918'de atletizm ile başlamıştır. 1924'te Mardin'de ilk spor kulübü Türk Ocağı kurulmuştur. 1927'de Türk Ocağı tarafından İdman Yurdu adıyla bir kulüp kuruldu. 1938'de bugünkü Gençlik ve Spor Teşkilatı kuruldu. 1969'da ilk profesyonel kulüp olan Mardinspor kuruldu. Altın Mızrak adında bir spor yuvası kurulmuştur. Bu yuvanın çalışması sayesinde Mardin'de futbol faaliyetleri ilerlemiştir. Mardin'de 2019 yılı itibarı ile toplam 107 spor kulübü faaliyet göstermektedir. 31 branşta 40.196 lisanslı sporcu bulunmaktadır. Faal sporcu sayısı 2.486 kişidir. 44 futbol, 12 atletizm, 18 basketbol, 10 masa tenisi, 24 voleybol, 12 hentbol, 3 atıcılık ve avcılık, 18 satranç spor kulübü bulunmaktadır. Milli sporcu sayısı ise 19'dur.

Artuklu, Kızıltepe, Midyat, Mazıdağı, Nusaybin ve Yeşilli'de Gençlik Merkezleri gençlere hizmet vermektedir. Artuklu'da iki; Kızıltepe, Midyat, Nusaybin, Savur ve Derik'te birer tane spor salonu bulunmaktadır. Midyat, Derik, Nusaybin ve Ömerli'de birer adet; Artuklu ve Kızıltepe'de ise ikişer futbol sahası vardır. Ayrıca Artuklu'da yarı olimpiik, kapalı ve 5 kulvarlı yüzme havuzu bulunmaktadır.

“Görsel 5.162”

Basketbol

Basketbol branşında ilimizi temsil eden bayanlar kategorisinde 1. Lig'de bir takım bulunmaktadır. Basketbolda toplam 1.257 lisanslı sporcu mevcuttur. Ayrıca ilimizde iki engelli basketbol takımı da 2. ve 3. Lig'de mücadele etmektedirler.

“Görsel 5.163”

Futbol

Mardin'de 44 kulüp, amatör liglerdeki müsabakalarda yarışmaktadır. Bunlardan sadece Mardin Büyükşehir Başakspor, Bölgesel Amatör Lig'de (BAL) yer almaktadır. Bu kulüplerde 7.604 lisanslı sporcu bulunmaktadır.

“Görsel 5.164”

Voleybol

Voleybolda bayan ve erkeklerde 1. Lig'de birer kulüp; 2. Lig'de bayanlarda 3 kulüp, erkeklerde ise 13 kulüp bulunmaktadır. Bu takımlarda 5.635 lisanslı sporcu bulunmaktadır.

“Görsel 5.165”

Hentbol

Hentbolda 1. Lig'de bayanlarda Mardin iki takım ile temsil edilmektedir. Bu spor dalında 1.670 lisanslı sporcu bulunmaktadır.

“Görsel 5.166”

Atletizm

Atletizmde Mardin, 2. Lig'de iki takım ile temsil edilmektedir. Bu spor dalında 5.849 lisanslı sporcu kayıtlıdır.

At Koşuculuğu

Çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan, geleneksel ata sporlarını da bünyesinde barındıran ilimizde; atçılık, at koşusunun da ayrı bir önemi vardır. Bu gelenek halen Mardin, Kızıltepe, Yeşilli ve Savur'da; çevre illerden gelen katılımcılarla yapılan yarışmalar sayesinde devam ediyor.

“Görsel 5.167”

Otomobil Rallisi

İlki 2007 yılında gerçekleştirilen otomobil rallisi bölgede büyük yankı uyandırdı. Bu faaliyet ilimize artı değer katmış ve ilimizin tanıtımında önemli bir yer tutmuştur.

“Görsel 5.168”

Satranç

Satranç, son dönemde okullarda yaygınlaşan bir spor dalıdır. İlimiz birkaç kez Türkiye derecesi kazanmıştır. Güneydoğu Anadolu'nun tarihi bir merkezi olan Mardin'de “Dünya Kadınlar Satranç Şampiyonası'nın” 10 ülkenin katılımı ile yapılmış olması da bu spora karşı ilgiyi daha artırmıştır.

“Görsel 5.169”

Bisiklet

Şehrimizde bisiklet sporu dalında 83 lisanslı sporcu bulunmaktadır. “Uluslararası Medeniyetler Bisiklet Turnuvası, Uluslararası Mezopotamya Bisiklet Turnuvası ve Uluslararası Dağ Bisiklet Kupası” gibi büyük etkinliklere şehrimiz ev sahipliği yapmıştır.

“Görsel 5.170”

Masa Tenisi

Masa tenisinde güzel başarılar elde edilmiştir. İlimizi masa tenisinde bayanlarda 1. Lig'de bir takım ve 2. Lig'de erkeklerde birer takım temsil etmektedir. Masa tenisi sporunda 1257 lisanslı sporcu kayıtlıdır. Mardin, bu spor dalında Milli Takım'a 5 sporcu kazandırmıştır.

“Görsel 5.171”

Geleneksel Çocuk Oyunları

Mardin Valiliği ile Çocuk Oyunları ve Spor Kulüpleri Fedarasyonu tarafından ilimizde Geleneksel Çocuk Oyunları Festivali düzenlenmektedir. Ayrıca Mardin Müze Müdürlüğü tarafından Mardin’de geleneksel çocuk oyunlarının unutulmaması ve yaşatılması amacıyla parkların duvarlarına topaç, birdirbir, halat çekmece, ip atlama, beştaş, bezirganbaşı, saklambaç, bilye, körebe, çelik-çomak, çuval yarışı, aşık atma, uzun eşek gibi oyunların resimleri çizilmiştir. Bu parkta müze eğitimcileri tarafından geleneksel çocuk oyunları atölyeleri düzenlenmektedir. Mardin Artuklu Üniversitesi bünyesinde sosyal ve kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için; futbol, basketbol, voleybol sahası ve koşu pisti gibi açık spor alanları, kültür merkezi ve açık tiyatro sahneleri bulunmaktadır.

“Görsel 5.172”

“Görsel 5.173”

ETKİNLİK ZAMANI

A Futbol

B Basketbol

C Voleybol

Ç Hentbol

D Atletizm

E At Koşuculuğu

F Bisiklet

G Otomobil Rallisi

ÖLÇME DEĞERLENDİRME

B.1. Aşağıda verilen kelimeleri aşağıdaki cümlelerden uygun olanlara yazınız.

Sultan Kösen, Halk oyunları, Kütüphane, Atasözleri, Ulus Gazetesi, Millet Mektepleri, Ninni, Turizm, Metin Milli

- a.** kısa ve özlü olarak nasihat veren, düşündüren ve toplum tarafından kabul edilen kalıplaşmış sözlerdir.
- b.** bir bölgenin ekonomik ve kültürel olarak gelişmesini sağlayıp başka yere göçleri azaltmaktadır.
- c.** Türk müziğinin önemli seslerinden bir olan'nin sevilen şarkıları "Seviyorum İşte, Vurgun, Çiçekler Yasta" adlı parçalarıdır.
- ç.**, Guinness Rekorlar Kitabı'na göre 2 metre 51 santimetre boyu ile dünyada yaşayan en uzun insanıdır.
- d.** düğün, nişan, kına, bayram, asker uğurlama, toplantı ve törenlerde oynanır.
- e.** Kitaplara en kolay ulaşma mekânlarımızdan birisi ve en önemlisidir
- f.** Mardin'in en uzun süreli yayın hayatını sürdüren gazetesidir.
- g.** Cumhuriyetin ilk yıllarında yetişkinlere okuma yazma öğretme amacıyla kurulmuştur

DY.2. Aşağıda verilen ifadelerden doğru olanların sonuna "D", yanlış olanların sonuna "Y" yazınız.

- a.** Bilmece, atasözleri ve efsane somut olmayan kültürel varlıklarıdır.
- b.** Mardin'de ilk spor faaliyetleri 1935'te atıcılık ile başlamıştır.
- c.** Mardin Yeşilli'de Kiraz Festivali düzenlenmektedir.
- ç.** Zeybek oyunu Mardin'de oynanan halk oyunlarından.
- d.** Eski çocuk oyunlarında araçların çoğu doğal malzemeden yapılırdı.
- e.** Mardin'e ilk matbaayı Süryaniler getirmiştir.
- f.** Dara Antik Kenti, Midyat sınırları içerisinde bulunmaktadır.

1. I. En sevilen şarkıları "Seviyorum İşte, Vurgun, Çiçekler Yasta"dır. Türk müziğine bir dönem yeni bir tat katmış usta bir isimdir.
 II. Mardin milletvekilliği yapmıştır. Ticaret, Bayındırlık, Gıda Tarım ve Hayvancılık, Devlet Eski Bakanlığı görevlerinde bulunmuştur.
 III. Senaryosunu yazıp yönettiği ve başrolünde oynadığı "Ay Lav Yu" ve Mardin Midyat'ta çekilen "Hükümet Kadın" filmleriyle ün kazanmıştır.
Yukarıda bilgilere göre Mardin'in ünlü kişileri sırayla hangi seçenekte doğru verilmiştir?

- A) Sermiyan Midyat- Fehim Adak - Metin Milli
 B) Fehim Adak - Metin Milli - Sermiyan Midyat
 C) Metin Milli - Sermiyan Midyat - Fehim Adak
 D) Metin Milli - Fehim Adak - Sermiyan Midyat

2. I- Sultan Ahmet Camisi
 II- Zerzevan Kalesi
 III- Kasımiye Medresesi
 IV- Deyrulzafaran Manastırı
Yukarıda verilen tarihi mekânlardan hangileri Mardin'e aittir?

- A) I-II B) II-III C) I-IV D) III-IV

3. **Aziz SANCAR**
 TÜBİTAK bursu ile gittiği ABD'de biyokimya eğitimi aldı. Doktora sonrası araştırmalarına Yale Üniversitesi'nde devam eden Aziz Sancar burada bir çok önemli buluşa imza attı. Yaklaşık 40 yıllık araştırma kariyeri boyunca pek çok ödül alan Aziz Sancar sonunda DNA onarım mekanizmaları konusunda yaptığı buluşlar nedeniyle 2015 Nobel Kimya Ödülü'ne layık görüldü. Aziz Sancar, Türk Öğrenci Evi ve Kültür Merkezini eşi Prof. Gwen Sancar ile birlikte kendi kaynakları ile hayata geçirmiştir. Kuzey Carolina'da bulunan ve "Carolina Türk Evi" ismini verdikleri bu evde, eğitim için gelen Türk Öğrenciler kalabilmektedir. (Bilim ve Teknik Dergisi, Kasım 2015)

- Verilen bilgilere göre Aziz Sancar'la ilgili olarak;**
 I-Aziz Sancar'ın bilimsel çalışmalarına uzun süredir devam ettiğine
 II-İnsanlık için önemli çalışmalar yaptığına
 III-Bilimsel çalışmalarına eşi ile birlikte yürüttüğüne
 IV-Bilimsel çalışmalarının büyük çoğunluğunu ABD'de yaptığına

Yukarıdaki yargılardan hangilerine ulaşılabilir?

- A) I-II-III B) I-II-IV C) II-III-IV D) I-III-IV

4. Mardin, hem yurt içinden hem de yurt dışından turistlerin ilgisini çekmektedir. Tarihi ve kültürel geçmişi ile UNESCO'nun "Dünya Mirası Kenti" listesine girmeye aday şehirlerden biridir. Mardin, farklı dil ve dinden insanların geçmişten günümüze kadar birlikte yaşadığı bir şehir olmuştur. Kendine has mimarisi, peyzajı ve taş evleri ile görülmeye değer yapıdadır. Mardin'in kültürel ve tarihsel mimari zenginlikleri değerlendirildiğinde, ülke turizmi ve ekonomisine büyük katkı sağlayacağı söylenebilir.

Verilen bilgilere göre Mardin turizmi ile ilgili olarak;

- I. Yurt içi ve yurt dışından turistlerin Mardin'e geldiği
- II. Mardin'in kendine özgü mimarisinin olduğu
- III. Mardin'in nüfus yapısının homojen bir yapıda olduğu
- IV. Mardin'in Türkiye turizminde ilk sırada yer aldığı

Yargılarından hangilerine ulaşamaz?

- A) I-II B) I-II-IV C) I-II-III-IV D) III-IV

5. Aşağıdakilerden hangisi Mardin'e özgü halk oyunlarından biri değildir?

- A) Kemalim B) Lorke C) Berivan D) Zeybek

6. Aşağıda Mardin yöresine ait bazı sözlü edebiyat türünden örnekler verilmiştir.

- I. Arpa ekim iz iken
Topladım temiz iken
Gel yârim sarılalım
Ortaklık sesiz iken"

II. "Eski oyun araçlarının çoğu doğal malzemeden yapılırdı. Altı taş, evcilik, gülle (misket), âşık, bardak yıkmaca, çelik çomak, topaç gibi oyunlar bunlardan bazılarıdır."

- III. "Nefsini ıslah etmeyen, başkasını ıslah edemez."
"Değirmen elden gitmiş; biz mandalın peşinden koşuyoruz."

Yukarıda verilen kültürel varlıklardan hangisinden örnek verilmemiştir?

- A) Ninniler B) Maniler C) Bulmacalar D) Yöresel çocuk oyunları

7. Hangisi Mardin'de yayın hayatına devam eden yerel gazetelerden biri değildir?

- A) Kır'atım B) Mardin Life C) Midyat Habur D) Günlük Haber

8. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- Mardin'de edebiyat alanındaki şahsiyetlerden birinin hayatını ve eserlerini araştırıp yazınız.
- Mardin ve ilçelerinde bulunan turistik değerlerin, bölgenin ekonomisine olan etkileri nelerdir?
- Yemek kültürünün yer yer bölgesel olarak değişiklik arz etmesinin nedenlerini yazınız.

**TEBRİK EDERİM,
TESTİ BİTİRDİNİZ.
CEVAPLARINIZI
KONTROL EDİNİZ.**

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

BOŞLUK DOLDURMA

1: A. ATASÖZLERİ B. TURİZM C. METİN MİLLİ Ç. SULTAN KÖSEN D. HALK OYUNLARI
E. KÜTÜPHANE F. ULUS GAZETESİ G. MİLLET MEKTEPLERİ

DOĞRU-YANLIŞ

2: A. DOĞRU B. YANLIŞ C. DOĞRU Ç. DOĞRU D. DOĞRU E. DOĞRU F. YANLIŞ

ÇOKTAN SEÇMELİ SORULARIN CEVAPLARI

1.D 2.D 3.B 4.D 5.D 6.A 7.D

KAYNAKÇA

ARAŞTIRMA VE İNCELEMELER

- Aydın, S. (2009). El Sanatları Geleneği, Giyim, Kuşam ve Süsleme. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı Projesi.
- Bektaş, C. (2016). Herkes İçin Kent. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Bingham, J., Chandler, F., Chisholm, J. ve diğerleri. (2012). Antik Dünya Ansiklopedisi. Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Brookes, O. (2017). Şehirde Bir Gün. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Canan, İ.(1994). Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi. (6. Cilt). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Demirci, M. (2003). İslam'da Şehir ve Şehrin Sosyal Dinamikleri. İstem, Yıl:1, Sayı:2, 2003, 129-146.
- Eliaçık, M. (2016). Ebussuud Efendi'nin Farsça Bir Manzum Fetvası. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 5(4), 1765-1772.
- Göksu, D. (2015). İstanbul Kültür ve Edebiyat Atlası. İstanbul: İstanbul Turing ve Otomobil Kurumu. Işık, C. (2010). Mevlana'nın Mesnevi'sinde Şehir ve Köy. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kaya, E. (2017). Kentleşme ve Kentleşme. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Kaya, G. (2014). Kentleşmenin Toplumsal Boyutları(Adıyaman Örneği). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Köse, O. (2016). Geçmişten Günümüze Şehir ve Çocuk. (1. Cilt). Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları.
- Taşçı, H., Nebati, N. (Editör). (2015). Şehir Üzerine Düşünceler. İstanbul: Esenler Belediyesi Şehir Düşünce Yayınları.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı (2017). Şehrimiz... Dersi Öğretim Programı. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Vatansever, M., Batman, O. ve Altaş, A. (2017). Sürdürülebilir Turizm Açısından Kızılırmak Deltası Kuş Cennetinin Yerel Paydaşları Tarafından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. Yönetim, Ekonomi, Edebiyat, İslami ve Politik Bilimler Dergisi, 2(2): 31 Aralık/December, 2017, 194-217.
- Yılmaz, C.(Editör).(2015). Samsun Turizm Rehberi. Samsun: Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Akyol, C. (2011). Samsun Genelinde Müze ve Ören Yerlerinin İl Turizmine Katkısı Konferansı. Ocak 2011, Samsun.
- Yüksel, F. (2016), Vezirköprü Yöresi Monografisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Abdüsselam Efendi, Mardin Tarihi, Yay. Haz. Hüseyin Haşimi Güneş, Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Yay., İstanbul, 2007.
- Büyük Şehir Olma Yolunda Bir Kent Mardin, Mardin Büyükşehir Belediyesi Yay., Mardin, 2013.
- Mardin Valiliği Kültür Sanat Turizm sayı:5 2016 sayfa 10
- Abdülğani Efendi, Mardin Tarihi, Haz. Burhan Zengin, GAP İdaresi Yay., Ankara, 1999.
- Alioğlu, Füsün, Mardin Şehir Dokusu ve Evler, Tarih Vakfı Yay, İstanbul, 2000.
- Artuklular, CI-II, Ed. İbrahim ÖZCOŞAR, Mardin Valiliği Kültür Yayınları, Mardin, 2008.
- Aydın, Suavi-Emiroğlu, Kudret-Özel, Oktay-Ünsal, Süha, Mardin Aşiret-Cemaat-Devlet, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yay., İstanbul, 2001.
- Dolabeni, Hanna, Tarihte Mardin, Deyrulzaferan Manastırı Vakfı Yay., 2.Baskı, İstanbul, 1992.
- Göyünç, Nejat, XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı, TTK Yay., Ankara, 1991.
- Güler, Abdülkadir, Mardin Folkloru: Gelenek- Görenekler, MAREV, Ankara. 1998.
- Gürhan, Veysel, XVIII. Yüzyılda Mardin Şehri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2012.
- Evliya Çelebi, Seyahatname, Çev; T. Temelkuran, N. Aktaş, M. Çevik, Üçdal Neşriyat, İstanbul, 2006.
- Makalelerle Mardin 1-Tarih-Coğrafya, Yay. Haz. İbrahim Özcoşar, İstanbul, 2007.
- Makalelerle Mardin 2-Ekonomi-Nüfus-Kentsel Yapı, Yay. Haz. İbrahim Özcoşar, İstanbul, 2007.
- Makalelerle Mardin 3-Eğitim-Kültür-Edebiyat, Yay. Haz. İbrahim Özcoşar, İstanbul, 2007.
- Makalelerle Mardin 4-Önemli Simalar-Dini Topluluklar, Yay. Haz. İbrahim Özcoşar, İstanbul, 2007.
- Özcoşar, İbrahim, Merkezleşme Sürecinde Bir Taşra Kenti: Mardin (1800-1900), Mardin Artuklu Üniversitesi Yay., Mardin, 2009.
- Öztürk, Mustafa, Tarih Felsefesi, Elazığ, 1998.

- Öztürkatalay, Latif, Mardin ve Mardinliler, Seçil Ofset, İstanbul. 1995.
- Yurt Ansiklopedisi, 1982-1983.
- 81 İlde Kültür ve Şehir Mardin, Mardin Valiliği, İstanbul, 2012.
- Büyük Şehir Olma Yolunda Bir Kent Mardin, Mardin Büyükşehir Belediyesi Yay., Mardin, 2013.
- Dalıcı, Emine, “Mardin Çarşılarında Yaşayan El Sanatları ve Ustaları I”, Mardin Çarşıları ve El Sanatları, Ed. Evindar Yeşilbaş, Mardin, 2017, s.65-127.
- “Ellerinde Güneş Tutan Kalaycılar”, Mardin Kültür, Sanat, Turizm Dergisi, Yıl, 2, S.5, 2016, s. 11-15.
- Günel, Veysi, Mardin İlinde Kültürel Çekicilikler ve Turizm Amaçlı Kullanım Olanakları, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2006.
- TRC3 Düzey 2 Bölgesi Mevcut Durum Analizi Mardin-Batman-Siirt-Şırnak, DİKA Kalkınma Ajansı Yay., Mardin, 2011.
- Toprak Lokman, “Mardin’in Kalkınmasında Turizmin Lokomotif Sektör Olarak Belirlenmesi Gerekliliği”, Mukaddime Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(5), 2012, s. 121-150.
- Yeşilbaş, Evindar, “Mardin Çarşıları”, Mardin Çarşıları ve El Sanatları, Ed. Evindar Yeşilbaş, Mardin, 2017, s.3-60.
- Yeşilmen, Nesrin, “Mardin Çarşılarında Yaşayan El Sanatları ve Ustaları II”, Mardin Çarşıları ve El Sanatları, Ed. Evindar Yeşilbaş, Mardin, 2017, s.129-155.
- Ağırakça, Ahmet, “Mardinli İlim Adamları ve Eserleri”, 1. Uluslar arası Mardin Tarihi Sempozyumu Bildirileri, Ed. İbrahim Özcoşar – Hüseyin H.Güneş, 26-28 Mayıs 2006, İstanbul, 2006, s.257-266.
- Altun, Ara, Mardin’de Türk Devri Mimarisi, Mardin Valiliği Kültür Yay., İstanbul 2011.
- Ayanoğlu Sevim Uçar. 2011, Sen Mardin Sen Mariyasın, Ares kitap, 1.Baskı, İstanbul.
- Aydın, Suavi-Emiroğlu, Kudret-Özel, Oktay-Ünsal, Süha, Mardin Aşiret-Cemaat-Devlet, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yay., İstanbul, 2001.
- Bekin, Doğan, Tarihin Işığında: Mardin, Mardin Valiliği Yay., İstanbul,
- Büyük Şehir Olma Yolunda Bir Kent Mardin, Mardin Büyükşehir Belediyesi Yay., Mardin, 2013.
- Çevik, Adnan, XI-XIII. Yüzyıllarda Diyâr-ı Bekr Bölgesi Tarihi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2002.
- Çınarbaş, Ahmet, Geçmişten Günümüze Mardin Müzisyenleri, Mardin Yay., Mardin, 2012.
- Demirel, Yurdal, “Açılıştan Kapanışa Mamuretü’l-Aziz Vilayet Matbaası”, Müteferrika Kitabiyat Dergisi, İstanbul, Kış 2014/2, S.46, s.67-95.
- Demirel, Yurdal, “XIX. Yüzyılda Mardin’de Bir Şehir Tarihçisi: Abdüsselam Efendi”, Müteferrika Kitabiyat Dergisi, İstanbul, Yaz 2015/1, S.47, s.125-165.
- Dilek, Hızır, Mardin Halkevi ve Faaliyetleri, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013.
- Dillerin Buluştuğu, Taşların Konuştuğu Şehir: Mardin, Tempo Travel Eki, İstanbul, 2017.
- Dolebeni, Hanna, Tarihte Mardin, Deyrulzaferan Manastırı Vakfı Yay., 2.Baskı, İstanbul, 1992.
- Ece, Emre, Derik Halk Kültürü Monografisi, Artuklu Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Mardin, 2017.
- Erkanal, Hayat, “Mezopotamya’ya Açılan Kapı: Nusaybin”, Makalelerle Mardin 1-Tarih-Coğrafya, Yay. Haz. İbrahim ÖZCOŞAR, İstanbul, 2007, s. 1-16.
- Fedai, Aysel, “Cumhuriyet Dönemi Mardin Basımından Bir Örnek: Ulus Sesi Gazetesi”, Türk Basın Tarihi Uluslararası Sempozyumu, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, C.III, Yayına Hazırlayan Merve Uğur, Ankara, 2018, S. 1897-1921.
- Göyünç, Nejat, XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1991.
- Güler, Abdülkadir, Mardin Folkloru: Gelenek- Görenekler, MAREV, Ankara. 1998.
- Gürşen Kafkas İbrahim, Uygurluklarıyla Ben: Mardin, Arayış Yayın Ajansı 1. Baskı, İstanbul, 2007.
- Halifeoğlu, Meral, Geleneksel Konut Aile İlişkinin Sürdüğü Bir Yerleşim Savur, ÇEKÜL Yay., İstanbul, 2008.
- Kalafat, Yaşar, “Mardin ve Çevresinde Işıklı Kabirler”, Makalelerle Mardin 3-Eğitim-Kültür-Edebiyat, Yay. Haz. İbrahim ÖZCOŞAR, İstanbul, 2007, s.403-413.
- Kurşat Mehmet Emin, Mardin Kent Dokusu ve Gelişim Potansiyeli (Mardin Kent Örneğinde Alan Kullanma Kararlarının İrdelenmesi Üzerine Araştırmalar) Tez Çalışması- Tek Baskı, İzmir, 2005.
- Maner, Çiğdem, Binyılların Tanıtıcı: Mardin ve Çevresi Gezi Rehberi, MAREV Yay., İstanbul, 2006.

Mardin İl Yıllığı:1987, Mardin Valiliği Kültür Yay., İstanbul, 1987.
 Mardin Valiliği Kültür Sanat Turizm Dergisi, S.3, Mardin, 2016.
 Mardin Valiliği Kültür Sanat Turizm Dergisi, S.5, Mardin, 2016.

Mevcut Analizi, İstatistiklerle TR3 Bölgesi, Traditional, Proje Tanıtım Katalogu, İstatistiklerle Mardin, Yöresel Tarım ve Gıda Ürünleri, Destek Ve Teşvik Rehberi, Yatırım Destek ve Teşvik Rehberi-Mardin, DİKA Yay., Mardin, 2011.
 Noyan, Sadettin, Yıldızlara Yakın Şehir: Mardin, Bizim Büro Yayınevi, Ankara, 2005.
 Sipahioğlu, Murat, Mardin Düşleri: Öyküler/Öykücükleri, Adili Sanat Yayınları,1. Basım 2012, Ankara.
 Öztürkatalay, Latif, Mardin ve Mardinliler, Seçil Ofset, İstanbul. 1995.
 Sezer, M. Abdulbasit, “Mardin Türküleri Üzerine Bazı Tespitler”, Makalelerle Mardin 3-Eğitim-Kültür-Edebiyat, Yay. Haz. İbrahim ÖZCOŞAR, İstanbul, 2007, s.271-278.
 Makalelerle Mardin 4-Önemli Simalar-Dini Topluluklar, Yay. Haz. İbrahim ÖZCOŞAR, İstanbul, 2007.
 Yaşayan Tarih: Mardin, Mardin Valiliği Kültür Yay, Mardin, 2018.
 Yıldız, İrfan, Savur’daki Mimari Eserler, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van, 2003.
 Yıldız, İrfan – Koç, Erkan, “Mardin Çeşmelerinden Üç Örnek”, Makalelerle Mardin 2-Ekonomi-Nüfus-Kentsel Yapı, Yay. Haz. İbrahim ÖZCOŞAR, İstanbul, 2007, s. 280-289.
 Yurt Ansiklopedisi: Türkiye, il il-Dünü-Bugünü-Yarını, C.8, 1982-1983, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, 1982-1983.

AĞ KAYNAKÇA

<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56481/cografya.html> 10/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56486/tarihce.html> 29/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56488/nusaybin-tarihcesi.html> 29/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-240384/artuklu-ilcesi.html> 29/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56489/midyat-tarihcesi.html> 29.09./2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56490/dargecit-ilcesi.html> 29.09./2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56491/omerli-ilcesi.html> 29.09./2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56492/mazidagi-ilcesi.html> 29.09./2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56493/savur-ilcesi.html> 29.09./2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56494/derik-ilcesi.html> 29.09./2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56495/yesilli.html> 29.09./2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56496/kiziltepe-ilcesi.html> 29.09./2019.
<http://www.mardin.gov.tr/sanat-calismalari> 29/09/2019.
http://tucaum.ankara.edu.tr/wpcontent/uploads/sites/280/2015/08/semp8_45.pdf 18/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56513/geleneksel-mardin-evleri.html> 18/09/2019.
<https://afadem.afad.gov.tr/tr/3880/Dogal-Afetler>
<https://afadem.afad.gov.tr/tr/3856/Afetlere-Karsi-Alinacak-Onlemler>
https://afadem.afad.gov.tr/upload/Node/18144/pics/engelsiz_icon_p1.png
<https://www.kulturportali.gov.tr/portal/mardinmuzesi> 29/09/2019.
<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-69904/turkiye39de-muzecilik.html>29/09/2019.
<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44122/mardin-muze-mudurlugu.html> 29/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56571/muze-istatistikleri.html> 29/09/2019.
<https://mardin.dhmi.gov.tr/Sayfalar/icerik-detay.aspx?oid=2588> 29/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56532/sit-alanlari.html>29/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56532/sit-alanlari.html>29/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-240956/2019-haziran-ayi-konaklama-istatistikleri.html> 29/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56569/konaklama-istatistikleri.html>29/09/2019.
<https://sozluk.gov.tr/28/09/2019>.
<https://dikanet.dika.org.tr/FileContainer/Web/23a86608-ab41-4a95-a079-c8a61bbf80a6.pdf> 10/12/2019.
http://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/maden_potansiyel_2010/Mardin_Madenler.pdf 10/12/2019.

<https://www.dhmi.gov.tr/sayfalar/istatistik.aspx> 10/12/2019.
<https://www.artuklu.edu.tr/kutuphane/hakkimizda> 02/10/2019.
<https://www.kulturportali.gov.tr/portal/mardinmuzesi> 29/09/2019.
<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-69904/turkiye39de-muzecilik.html> 29/09/2019.
<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44122/mardin-muze-mudurlugu.html> 29/09/2019.
<https://mardin.dhmi.gov.tr/Sayfalar/icerik-detay.aspx?oid=2588> 29/09/2019.
<http://www.mardin.gov.tr/mardin-el-sanatlari> 22/09/2019.
<http://www.mardin.gov.tr/kulturel-bilgiler> 22/09/2019.
<http://www.mardin.gov.tr/muzeler> 02/10/2019.
<http://www.mardin.gov.tr/sanat-calismalari> 02/10/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56532/sit-alanlari.html> 29/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56534/yemel-etkinlikler.html> 29/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56508/kaleler.html> 29/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56509/camii---medrese-ve-kulliyeler.html> 29/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56511/carsilar.html> 29/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56512/hamamlar.html> 29/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56514/magaralar.html> 29/09/2019.
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-56510/kiliselers---manastirlar.html> 29/09/2019.
<http://www.sakipsabancimardinkentmuzesi.org/hakkimizda> 27/09/2019.
<http://www.sakipsabancimardinkentmuzesi.org/sergiler#!> 27/09/2019.

GÖRSEL KAYNAKÇA

G. NO	S. NO	GÖRSEL ID VE ERİŞİM TARİHİ
1		KAPAK FARUK GÜNEŞ tarafından kitap için hazırlanmıştır.
1.1	9	Görsel RIDVAN ACAR arşivinden alınmıştır.
1.2	11	Görsel SERDAR KARATAY tarafından kitap için çizilmiştir.
1.3	14	Görsel MEHMET ÇELİK arşivinden alınmıştır.
1.4	15	https://www.kulturportali.gov.tr/portal/catalhoyukneolitikkenti 25.09.2019
1.5	15	https://www.kulturportali.gov.tr/portal/catalhoyukneolitikkenti 25.09.2019
1.6	15	https://www.kulturportali.gov.tr/portal/catalhoyukneolitikkenti 25.09.2019
1.7	15	https://www.canakkale.bel.tr/tr/sayfa/photoGallery/0/0/1129/17#gallery-12 25.09.2019
1.8	16	Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
1.9	17	http://www.nevsehir.gov.tr/kapadokya-resimleri 25.09.2019
1.10	18	https://islamansiklopedisi.org.tr/medine 25.09.2019
1.11	19	https://islamansiklopedisi.org.tr/kurtuba 25.09.2019
1.12	19	https://islamansiklopedisi.org.tr/kurtuba 25.09.2019
1.13	20	https://islamansiklopedisi.org.tr/mescid-i-nebevi 25.09.2019
1.14	21	http://paris.be.mfa.gov.tr/MissionPhotoAlbum 25.09.2019
1.15	21	Görsel RIDVAN ACAR arşivinden alınmıştır.
1.16	22	Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
1.17	23	Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
1.18	23	Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
1.19	23	Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
1.20	24	Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
1.21	24	Görsel RIDVAN ACAR arşivinden alınmıştır.
1.22	24	Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
2.1	25	Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
2.2	27	Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
2.3	27	Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
2.4	28	https://www.afad.gov.tr/tr/15780/CAD-Halkina-Yardim 25.09.2019
2.5	28	https://www.afad.gov.tr/tr/15780/CAD-Halkina-Yardim 25.09.2019

- 2.6 28 <https://www.afad.gov.tr/tr/16160/Genel> 25.09.2019
- 2.7 28 <https://kizilay.org.tr/Haber/HaberDetay/481515.01.2020>
- 2.8 29 <https://kurumsal.15temmuz.gov.tr/#billboard25.09.2019>
- 2.9 30 <https://www.eshot.gov.tr/Fotograflar32294> 25.09.2019
- 2.10 31 Görsel VEDAT ALINCA arşivinden alınmıştır.
- 2.11 31 <https://www.diyaret.gov.tr/tr-TRKurumsalDetay25977cuma-hutbesi-cami-ve-hayat> 25.09.2019
- 2.12 31 Görsel SERDAR KARATAY tarafından kitap için çizilmiştir.
- 2.13 32 <http://www.gsb.gov.tr/HaberDetaylari1171557bakan-kasapoglu-gaziantep-te-yaz-okullari-kapanis-torenine-katildi.aspx#haberThumbs-16> 25.09.2019
- 2.14 32 <http://basin.ktb.gov.tr/TR-234255truva-gosterisiyle-ruslarin-gonlunu-fethettik.html> 25.09.2019
- 2.15 32 Görsel SERDAR KARATAY tarafından kitap için çizilmiştir.
- 2.16 33 <http://mardin.bel.tr> 25.09.2019
- 2.17 33 Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
- 2.18 33 <http://mardin.bel.tr> 25.09.2019
- 2.19 34 Görsel SERDAR KARATAY tarafından kitap için çizilmiştir.
- 2.20 35 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 2.21 35 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 2.22 36 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 2.23 36 Görsel SERDAR KARATAY tarafından kitap için çizilmiştir.
- 2.24 37 <http://www.mardinosb.org.tr/web/> 25.09.2019
- 2.25 37 <https://basin.ktb.gov.tr/TR-242832piri-reis-balesi-japonya39da-sahnelenecek.html> 25.09.2019
- 2.26 37 <https://www.gsb.gov.tr/HaberDetaylari3160118genclik-ve-spor-bakanliginin-futbol-altyapi-gelisim-projesi-basladi.aspx#haberThumbs-16> 25.09.2019
- 2.27 37 Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
- 2.28 38 <https://www.afad.gov.tr/tr/2631/Afisler-Brosurler> 25.09.2019
- 2.29 38 <https://www.afad.gov.tr/tr/2631/Afisler-Brosurler> 25.09.2019
- 2.30 40 <https://sakarya.afad.gov.tr> 25.09.2019
- 2.31 40 Görsel SERDAR KARATAY tarafından kitap için çizilmiştir.
- 2.32 41 <http://www.trafik.gov.tr/afisler> 25.09.2019
- 2.33 41 Görsel yazarlarımızın arşivinden alınmıştır.
- 2.34 41 Görsel yazarlarımızın arşivinden alınmıştır.
- 2.35 42 Görsel SERDAR KARATAY tarafından kitap için çizilmiştir.
- 2.36 43 <https://www.eshot.gov.tr/trHaberler112091> 25.09.2019
- 2.37 43 <http://www.tbef.gov.tr/fotogaleriio-da-hedefimiz-ilk-ikiid=146> 25.09.2019
- 2.38 44 <https://www.sakarya.bel.tr/tr/Haber/duble-yol-guzergahi-cinar-agaci-icin-degisti/14636> 25.09.2019
- 2.39 44 <https://www.trthaber.com/haber/yasam/turk-mimarisinin-zarif-detayi-kus-evleri-410182> 25.09.2019
- 2.40 44 <http://www.yalova.bel.tr/yalova-ulasim-rehberi/yuruyen-kosk> 25.09.2019
- 2.41 45 Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
- 2.42 45 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 2.43 45 <https://sarkisla.bel.tr/projeler-hizmetler/tamamlanan-projeler/hayvan-barinagi> 25.09.2019
- 3.1 47 Görsel MEHMET ÇELİK arşivinden alınmıştır.
- 3.2 49 Görsel YURDAL DEMİREL arşivinden alınmıştır.
- 3.3 50 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 3.4 50 Görsel YURDAL DEMİREL arşivinden alınmıştır.
- 3.5 51 Görsel RIDVAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 3.6 51 Görsel YURDAL DEMİREL arşivinden alınmıştır.
- 3.7 52 Görsel RIDVAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 3.8 53 Görsel RIDVAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 3.9 54 Görsel YURDAL DEMİREL arşivinden alınmıştır.
- 3.10 55 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi Engin GÖKSU arşivinden alınmıştır.
- 3.11 59 Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
- 3.12 60 Görsel BEDİ DEMİR arşivinden alınmıştır.
- 3.13 61 Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.

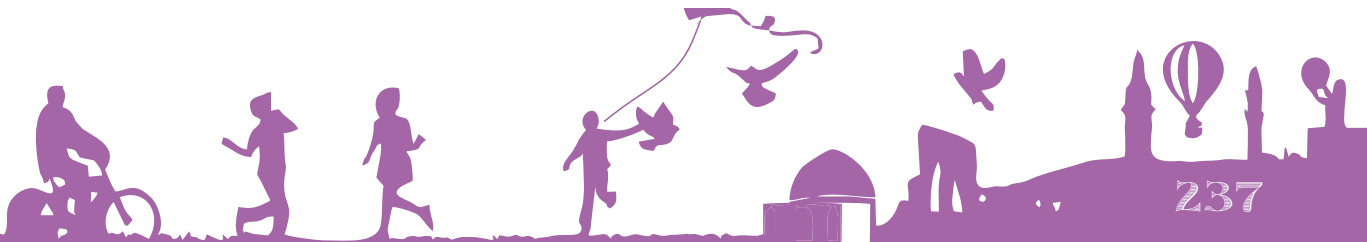

- 3.14 61 Görsel MEHMET ÇELİK arşivinden alınmıştır.
- 3.15 66 <http://www.turktarim.gov.tr/Haber/161/son-38-yilda-erozyonla-tasinan-toprak-miktari-yuzde-49-azaldi> 2.12.2019
- 3.16 66 Görsel Mehmet Salih KESKİN arşivinden alınmıştır.
- 3.17 66 <https://depem.afad.gov.tr/depem-tehlike-haritasi> 27.11.2019
- 3.18 67 http://www.hazirol.gov.tr/upload/Node/39383/files/afad_diger_iller_hazirol.jpg 2.12.2019
- 3.19 69 <http://www.aksehir.gov.tr/nasreddin-hoca> 2.12.2019
- 3.20 71 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 3.21 71 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 3.22 72 Görsel YURDAL DEMİREL arşivinden alınmıştır.
- 3.23 72 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi Hakan GÜMÜŞ arşivinden alınmıştır.
- 3.24 72 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi Seçkin YENİCİ arşivinden alınmıştır.
- 3.25 73 <http://www.dargecit.gov.tr/ilcemiz-genel-bilgiler> 2.12.2019
- 3.26 73 <http://www.dargecit.gov.tr/ilcemiz-genel-bilgiler> 2.12.2019
- 3.27 74 <http://www.dargecit.gov.tr/ilcemiz-genel-bilgiler> 2.12.2019
- 3.28 74 <http://www.dargecit.gov.tr/ilcemiz-genel-bilgiler> 2.12.2019
- 3.29 74 <http://www.dargecit.gov.tr/ilcemiz-genel-bilgiler> 2.12.2019
- 3.30 75 Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
- 3.31 75 Görsel Derik Kaymakamlığı Kahraman BEKÇİLİ arşivinden alınmıştır.
- 3.32 75 Görsel Derik Kaymakamlığı Mehmet SÜMER arşivinden alınmıştır.
- 3.33 76 Görsel Derik Kaymakamlığı Necati KILINÇASLAN arşivinden alınmıştır.
- 3.34 76 Görsel Derik Kaymakamlığı Kemal ÖZKILIÇ arşivinden alınmıştır.
- 3.35 76 Görsel Fahrettin ÖZDEMİR arşivinden alınmıştır.
- 3.36 77 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 3.37 77 Görsel Vedat ALINCA arşivinden alınmıştır.
- 3.38 78 Görsel MEHMET HALİT SOLHAN arşivinden alınmıştır.
- 3.39 78 Görsel MEHMET HALİT SOLHAN arşivinden alınmıştır.
- 3.40 78 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 3.41 79 Görsel Fahrettin ÖZDEMİR arşivinden alınmıştır.
- 3.42 79 Görsel Fahrettin ÖZDEMİR arşivinden alınmıştır.
- 3.43 80 Görsel Mazıdağı Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 3.44 80 Görsel Mazıdağı Kaymakamlığı arşivinden alınmıştır.
- 3.45 81 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 3.46 81 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi Hakan GÜMÜŞ arşivinden alınmıştır.
- 3.47 82 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi Hakan GÜMÜŞ arşivinden alınmıştır.
- 3.48 83 Görsel Nusaybin Kaymakamlık arşivinden alınmıştır.
- 3.49 83 Görsel Arif ALTUNKAYNAK arşivinden alınmıştır.
- 3.50 84 Görsel Arif ALTUNKAYNAK arşivinden alınmıştır.
- 3.51 84 Görsel Vedat ALINCA arşivinden alınmıştır.
- 3.52 84 Görsel Arif ALTUNKAYNAK arşivinden alınmıştır.
- 3.53 85 Görsel Ömerli Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 3.54 85 Görsel Sabahattin KAYA arşivinden alınmıştır.
- 3.55 86 Görsel Ömerli Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 3.56 86 Görsel Ömerli Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 3.57 87 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 3.58 87 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 3.59 88 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 3.60 88 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 3.61 89 Görsel Yeşilli Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü (İbrahim KUDAT-Ziver DEMİR) arşivinden alınmıştır.
- 3.62 89 Görsel Yeşilli Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü (İbrahim KUDAT-Ziver DEMİR) arşivinden alınmıştır.
- 3.63 89 Görsel Yeşilli Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü (İbrahim KUDAT-Ziver DEMİR) arşivinden alınmıştır.
- 3.64 90 Görsel Yeşilli Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü (İbrahim KUDAT-Ziver DEMİR) arşivinden alınmıştır.

- 3.65 90 Görsel Yeşilli Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü (İbrahim KUDAT-Ziver DEMİR) arşivinden alınmıştır.
- 3.66 90 Görsel Yeşilli Belediyesi Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü (İbrahim KUDAT-Ziver DEMİR) arşivinden alınmıştır.
- 3.67 91 Görsel YURDAL DEMİREL arşivinden alınmıştır.
- 3.68 92 Görsel YURDAL DEMİREL arşivinden alınmıştır.
- 3.69 93 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 3.70 93 Görsel YURDAL DEMİREL arşivinden alınmıştır.
- 3.71 94 Görsel YURDAL DEMİREL arşivinden alınmıştır.
- 3.72 95 Balkan Savaşları'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri, Genelkurmay Yayınları, Ankara, 2004, s. 393
- 3.73 96 Görsel YURDAL DEMİREL arşivinden alınmıştır.
- 3.74 98 Görsel VEDAT ALINCA arşivinden alınmıştır.
- 3.75 100 Görsel YURDAL DEMİREL arşivinden alınmıştır.
- 3.76 101 <https://diyarbakir.ktb.gov.tr/TR-56932/fotograf-galerisi.html> 2.12.2019
- 3.77 101 <https://sirnak.ktb.gov.tr/TR-56461/fotograf-galerisi.html> 2.12.2019
- 3.78 102 <https://sanliurfa.bel.tr/galeri/37/balikligol> 2.12.2019
- 3.79 102 <http://www.batman.gov.tr/tarihi-ilce-hasankeyf#gallery-6> 2.12.2019
- 3.80 104 <http://siirt.gov.tr/ilimiz> 09.02.2020
- 4.1 109 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 4.2 111 <http://www.mardinosb.org.tr/web/Detay.php?DetayGoster=727&Kat=75> 10.12.2019
- 4.3 113 Görsel MEHMET HALİT SOLHAN arşivinden alınmıştır.
- 4.4 113 Görsel MEHMET HALİT SOLHAN arşivinden alınmıştır.
- 4.5 113 Görsel MEHMET HALİT SOLHAN arşivinden alınmıştır.
- 4.6 115 Görsel SALİH KESKİN arşivinden alınmıştır.
- 4.7 118 <http://bolge16.dsi.gov.tr/galeri> 10.12.2019
- 4.8 119 Görsel MEHMET ÇELİK arşivinden alınmıştır.
- 4.9 119 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 4.10 120 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 4.11 120 Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
- 4.12 120 <http://www.mta.gov.tr/v3.0/bilgi-merkezi/yapi-taslari> 10.12.2019
- 4.13 120 <http://www.mta.gov.tr/v3.0/bilgi-merkezi/fofpat> 10.12.2019
- 4.14 121 <http://etibakir.com.tr/tesisler/mazidagi-fofpat-tesisi/> 15.01.2020
- 4.15 123 Görsel MEHMET ÇELİK arşivinden alınmıştır.
- 4.16 124 Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
- 4.17 125 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 4.18 125 Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
- 4.19 126 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 4.20 126 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 4.21 126 <https://www.bik.gov.tr/71-yildir-killi-topraga-sekil-veriyor/> 10.12.2019
- 4.22 127 Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
- 4.23 127 Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
- 4.24 127 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi, VEYSEL ERBİN arşivinden alınmıştır.
- 4.25 128 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 4.26 128 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 4.27 132 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 4.28 133 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 4.29 133 <http://www.dargecit.gov.tr/dargecit-mor-kuryakos-suryani-kadim-kilisesi> 10.12.2019
- 4.30 133 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 4.31 134 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 4.32 136 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 4.33 137 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 4.34 137 <http://www.sabancivakfi.org/tr/kultur/mardin/sakip-sabanci-mardin-kent-muzesi> 10.12.2019
- 4.35 137 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.

- 4.36 138 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
4.37 139 <http://www.sabancivakfi.org/tr/kultur/mardin/sakip-sabanci-mardin-kent-muzesi> 10.12.2019
4.38 139 <http://www.sabancivakfi.org/tr/kultur/mardin/sakip-sabanci-mardin-kent-muzesi> 10.12.2019
4.39 139 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
4.40 140 Görsel Mardin İl Milli Eğitim Müdürlüğü arşivinden alınmıştır.
4.41 140 <http://www.derik.gov.tr/derik-selalesi> 10.12.2019
4.42 140 Görsel RIDVAN ACAR arşivinden alınmıştır.
4.43 140 Görsel RIDVAN ACAR arşivinden alınmıştır.
4.44 142 Görsel TEKİN ORUÇ arşivinden alınmıştır.
4.45 143 <https://mardin.dhmi.gov.tr/sayfalar/fotogaleri.aspx> 9.10.2019
4.46 144 Görsel RIDVAN ACAR arşivinden alınmıştır.
4.47 144 <http://mardin.gov.tr/karayollari-9-bolge-mudurlugu-bolunmus-yol-calismalari> 9.10.2019
4.48 145 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
5.1 153 Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
5.2 155 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi, F. DİLEK UYAR arşivinden alınmıştır.
5.3 156 Görsel SERDAR KARATAY tarafından kitap için çizilmiştir.
5.4 157 <http://www.artuklu.edu.tr/foto-galeri> 8.01.2020
5.5 157 <http://www.artuklu.edu.tr/foto-galeri> 8.01.2020
5.6 157 <http://www.artuklu.edu.tr/foto-galeri> 8.01.2020
5.7 158 <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/mardinmuzesi> 8.01.2020
5.8 159 <http://www.sabancivakfi.org/tr/kultur/mardin/dilek-sabanci-sanat-galerisi> 8.01.2020
5.9 160 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.10 161 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi, ÖZKAN ÇÖREK arşivinden alınmıştır.
5.11 161 <http://www.derik.gov.tr/turizm-tarihi-yerler> 8.01.2020
5.12 161 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.13 162 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi, F. DİLEK UYAR arşivinden alınmıştır.
5.14 162 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi, F. DİLEK UYAR arşivinden alınmıştır.
5.15 162 Görsel SABAHATTİN KAYA arşivinden alınmıştır.
5.16 163 Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
5.17 163 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi, F. DİLEK UYAR arşivinden alınmıştır.
5.18 163 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi, F. DİLEK UYAR arşivinden alınmıştır.
5.19 163 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi, F. DİLEK UYAR arşivinden alınmıştır.
5.20 164 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.21 164 Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
5.22 164 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.23 164 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.24 164 Görsel MEHMET ÇELİK arşivinden alınmıştır.
5.25 165 Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
5.26 165 <http://dargecit.gov.tr/dargecit-mor-kuryakos-suryani-kadim-kilisesi> 8.01.2020
5.27 165 <http://www.derik.gov.tr/turizm-tarihi-yerler> 8.01.2020
5.28 167 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi, HAKAN GÜMÜŞ arşivinden alınmıştır.
5.29 167 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.30 168 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.31 168 Görsel MEHMET ÇELİK arşivinden alınmıştır.
5.32 168 Görsel VEDAT ALINCA arşivinden alınmıştır.
5.33 169 Görsel ARİF ALTUNKAYNAK arşivinden alınmıştır.
5.34 169 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
5.35 170 Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
5.36 170 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
5.37 171 Görsel MEHMET ÇELİK arşivinden alınmıştır.

5.38	171	Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.39	171	Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
5.40	171	Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
5.41	172	Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.42	172	Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
5.43	173	Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
5.44	173	Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.45	173	Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.46	174	Görsel HALİT SOLHAN arşivinden alınmıştır.
5.47	174	Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
5.48	174	Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
5.49	175	Görsel ARİF ALTUNKAYNAK arşivinden alınmıştır.
5.50	175	Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
5.51	176	Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi, SEDAT ORUÇ arşivinden alınmıştır.
5.52	176	Görsel MEHMET BEDİ DEMİR arşivinden alınmıştır.
5.53	176	Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
5.54	177	Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
5.55	177	Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
5.56	178	https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/mardin/gezilecekyer/surur-hani 8.01.2020
5.57	179	Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
5.58	180	Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
5.59	180	Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
5.60	180	Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
5.61	181	Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.62	181	Görsel MEHMET ÇELİK arşivinden alınmıştır.
5.63	182	Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.64	182	Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.65	183	Görsel MEHMET BEDİ DEMİR arşivinden alınmıştır.
5.66	185	Görsel MEHMET ÇELİK arşivinden alınmıştır.
5.102	193	Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
5.103	194	Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.104	195	https://www.dika.org.tr/Haberler/derik_zeytinyaginin_aldigi_altin_madalya_odulu_tanitildi 8.01.2020
5.105	195	https://www.dika.org.tr/Haberler/derik_zeytinyaginin_aldigi_altin_madalya_odulu_tanitildi 8.01.2020
5.106	195	https://www.dika.org.tr/Haberler/derik_zeytinyaginin_aldigi_altin_madalya_odulu_tanitildi 8.01.2020
5.107	196	Görsel MEHMET ALİ DEMİR arşivinden alınmıştır.
5.108	196	Görsel MEHMET ALİ DEMİR arşivinden alınmıştır.
5.109	196	Görsel MEHMET ALİ DEMİR arşivinden alınmıştır.
5.110	197	Görsel RIDVAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.111	199	Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
5.112	199	Görsel Derik Belediyesi, MURAT İBRANOĞLU arşivinden alınmıştır.
5.113	199	Görsel Derik Belediyesi, AHMET MÜCEN arşivinden alınmıştır.
5.114	201	Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.115	202	Görsel MEHMET ALİ DEMİR arşivinden alınmıştır.
5.116	203	Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
5.117	203	Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
5.118	203	Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
5.119	203	Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
5.120	203	Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
5.121	203	Görsel RIDVAN ACAR arşivinden alınmıştır.
5.122	204	Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.

- 5.123 204 Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
- 5.124 204 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 5.125 204 Görsel Mardin İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, GÜLCAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 5.126 204 Görsel RIDVAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 5.127 204 Görsel RIDVAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 5.128 205 Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
- 5.129 206 Görsel MEHMET ALİ DEMİR arşivinden alınmıştır.
- 5.130 206 Görsel MEHMET ÇELİK arşivinden alınmıştır.
- 5.131 207 Görsel İDRİS YUSUFOĞLU arşivinden alınmıştır.
- 5.132 207 Görsel İDRİS YUSUFOĞLU arşivinden alınmıştır.
- 5.133 209 Görsel VEDAT ALINCA arşivinden alınmıştır.
- 5.134 211 Görsel MEHMET ALİ DEMİR arşivinden alınmıştır.
- 5.135 212 Görsel YURDAL DEMİREL arşivinden alınmıştır.
- 5.136 212 Görsel MEHMET ALİ DEMİR arşivinden alınmıştır.
- 5.137 212 Görsel NEZİR GÜNEŞ arşivinden alınmıştır.
- 5.138 213 Görsel SERDAR KARATAY tarafından kitap için çizilmiştir.
- 5.139 214 Görsel Yeşilli Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 5.140 215 Görsel VEDAT ALINCA arşivinden alınmıştır.
- 5.141 216 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 5.142 216 Görsel SELAHATTİN EROL arşivinden alınmıştır.
- 5.143 216 Görsel HASAN ÇUHA arşivinden alınmıştır.
- 5.144 217 Görsel Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı Yayınları (Fotoğraflarla Atatürk 2015 Syf. 169)
- 5.145 218 Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
- 5.146 219 Görsel Dramatik Sanatlar Eğitim ve Araştırma Derneği (DRASED) arşivinden alınmıştır.
- 5.147 219 Görsel Dramatik Sanatlar Eğitim ve Araştırma Derneği (DRASED) arşivinden alınmıştır.
- 5.148 219 Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
- 5.149 219 <https://sinemardin.com.tr/> 8.01.2020
- 5.150 219 Görsel SELAHATTİN EROL arşivinden alınmıştır.
- 5.151 220 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 5.152 220 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 5.153 220 Görsel RIDVAN ACAR arşivinden alınmıştır.
- 5.154 220 Görsel Mardin Valiliği arşivinden alınmıştır.
- 5.155 220 Görsel Yeşilli Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 5.156 221 Görsel Derik Kaymakamlığı arşivinden alınmıştır.
- 5.157 221 Görsel Mardin Valiliği arşivinden alınmıştır.
- 5.158 221 Görsel MEHMET ALİ DEMİR arşivinden alınmıştır.
- 5.159 222 Görsel Mardin İl Milli Eğitim Müdürlüğü arşivinden alınmıştır.
- 5.160 224 Görsel HALİT SOLHAN arşivinden alınmıştır.
- 5.161 224 Görsel MEHMET SALİH KESKİN arşivinden alınmıştır.
- 5.162 226 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 5.163 226 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 5.164 226 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 5.165 226 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 5.166 226 Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
- 5.167 227 Görsel MEHMET SALİH KESKİN arşivinden alınmıştır.
- 5.168 227 Görsel ERKAN AKIN arşivinden alınmıştır.
- 5.169 227 Görsel MEHMET ALİ DEMİR arşivinden alınmıştır.
- 5.170 227 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 5.171 227 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 5.172 228 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.
- 5.173 228 Görsel Mardin Büyükşehir Belediyesi arşivinden alınmıştır.

ŞEHİRİMİZ MARDİN

Dinlerin, Dillerin ve Kültürlerin Kadim Şehri "MARDİN"

ISBN 978-975-11-5327-2

9 789751 153272

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5'inci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşımaları Zorunlu Değildir